

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**YENİLENEN ORTAÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK
BİLGİSİ 9. VE 10. SINIF PROGRAMININ KAVRAM HARİTASI
TEKNİĞİ İLE İŞLENİŞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
PROF. DR. MUSTAFA TAVUKÇUOĞLU**

**HAZIRLAYAN
PERVER GERÇEKÇİOĞLU**

KONYA 2006

ÖZET

Bugün, her alanda sürekli baş döndürücü bir değişim ve gelişimin yaşandığı ve bilgi üretiminin olanca hızıyla arttığı bir dünyada mevcut bilgi yığınlarını ezberleyen değil; bilgiye ulaşma yollarının bilen ve bilgiyi günlük yaşamın problemlerini çözmeye amaçlı kullanabilen bireyler yetiştirmek en önemli problemlerden birisidir.

Bu nedenle okulda verilen eğitim-öğretim faaliyetleri çağın gerekleriyle uygun hale getirilmeli, klasik yöntem ve tekniklerin yerine yeni ve daha üst düzey bilişsel gelişme olanak tanıyan değişik araçlar denenmeli ve okulun fonksiyonelliği artırılmalıdır.

Bu noktada kavram haritası, pek çok olumlu sonucun elde edilmesine olanak tanıyan ve klasik kavram öğretim tekniklerine alternatif teşkil eden, bireyin bir konudaki bilgilerini nasıl örgütlediğini ortaya koyan şematik bir yapıdır. Ayrıca ezbere öğrenme yerine anlamlı öğrenmeye imkan tanıdığı, eski bilgilerle yeni bilgiler arasındaki transferi kolaylaştırdığı ve kavramlar arası ilişkiyi görsel hale getirdiği için pratik işlevi yüksek bir öğretim materyalidir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi soyut kavramların yoğunluk kazandığı öğrenme alanlarında kavram haritası tekniğinden yararlanmak ezbere öğrenme yerine anlamlı öğrenmeyi destekleyecek, hem öğrenci, hem öğretmen açısından öğretim sürecini daha farklı ve ilginç hale getirecek, derslerin verimliliğini arttıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Tekniği, Kavram Öğretimi, Kavram Haritası, Anlamlı Öğrenme, Öğrenme Alanı.

ABSTRACT

Today, a continuous vertiginous change and progress is being lived at every field and that knowledge increases at full pace in our world; the most important problem is to grow individuals who don't memorize the present knowledge accumulations, who know the ways to reach the knowledge and who use the knowledge to solve the daily life problems

So, the education and teaching activities at the school should match the requirements of century and various tools which supply possibilities for new and higher level scientific developments should be experienced instead of classical methods and techniques and the functionality of school should be increased.

At that point, the concept map is a schematic structure which enables to get many positive results, an alternative to classical concept teaching techniques, set forth what the individual learn from any subject. Also it is a practical and high functionality teaching material which enables learning meaningful instead of memorizing learning, makes easy to transfer between old and new knowledge, and makes visual the relationship of among concepts.

At the learning areas which has abstract concepts as Religion Culture and Knowledge of Moral, To get benefit from concept map technique, to support meaningful learning instead of memorizing learning, to make more interesting and different the training duration at the respect of both student and teacher will increase the productivity of the lesson.

Key Words: Teaching technique, Concept Teaching, Concept Map, meaningful learning, learning, Learning field.

ÖNSÖZ

Bugün, gelişen ve değişen dünyanın baş döndürücü hızına yetişebilen bireyler yetiştirmek, bilgi üretiminin olanca hızıyla arttığı ve eskilerinin yerini çabucak yeni bilgilerin aldığı bir dünyada okulda verilen eğitim öğretim faaliyetlerini çağın gerekleriyle uygun hale getirmek ve okulun fonksiyonelliğini arttırmak en önemli problemlerden biridir.

Artık bilgiyi örgütleyebilen, sorunları zaman kaybetmeden çözebilen, anlama ve kavrama düzeyi yüksek, yaratıcı düşünme kabiliyeti ve problem çözme becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmek çağın gerekleriyle daha paralel görünmektedir.

Bu nedenle klasik yöntem ve tekniklerin yerine yeni ve daha üst düzey bilişsel gelişme olanak tanıyan değişik araçlar denenmeli ve eğitimi-öğretim faaliyetlerinde kullanılmalıdır.

Okulun görevlerinden birisi de öğrencinin bilişsel ve dil gelişimine bağlı olarak kavram öğrenimini arttırmak, kavram sayısı ve içeriğini zenginleştirmektir. Okullarda klasik kavram öğretim yöntemi ezbere dayalıdır. Öncelikle öğretmen öğrenilecek kavramı tanımlar, kavrama örnek olanları ve olmayanları sıralar, öğrencilerden de tanımı tekrarlamalarını ve örnek bulmalarını ister. Ancak bu kavram öğretme yöntemi üst düzey öğrenmelere imkan tanıyan, bilginin ilişkilendirilmesini ve örgütlenmesini sağlayan ve bireyi geliştiren bir yöntem değildir. Çünkü ezbere öğrenmede öğrenen, bilgiyi önceki öğrenmeleriyle ilişkilendirip aralarında bağ kuramaz, yalnızca bilgiyi hafızaya alır. Ancak günümüzde gerekli olan, bilgi yığını zihinde depolamak değil, bilgiyi anlamlandırmak, günlük hayatın sorunlarını çözme amaçlı kullanmak ve karşılaştığı bilgi verilerini sistematize edip örgütleyebilmektir.

Ezbere öğrenmenin karşıtı ise anlamlı öğrenmedir. Anlamlı öğrenme bilgiyi birey için anlamlı hale getiren öğrenmedir.

Biz de ezbere öğrenme yerine, anlamlı öğrenmeyi desteklemesi, klasik kavram öğretim yöntemlerine alternatif teşkil etmesi, görselliği sağlayarak kavram öğretimini kolaylaştırması ve öğrenmeyi kalıcı hale getirmesi gibi nedenlerle kavram

haritalarının Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde kullanılmasınn pek çok hedefin gerçekleşmesine imkan sağlayacağı düşünceyle yenilenen ortaöğretim 9. ve 10. sınıf müfredatını kavram haritası tekniğıyle örnek işleme denemesi yaptık.

Bu alışma yapılırken henüz Milli Eğıtim Bakanlığı tarafından hazırlanan resmi ders kitaplarının mevcut olmaması konuların içeriğini belirleme, sınırlandırma ve alt başlıkları saptama gibi hususlarda zorluk oluşturmuştur. Bu nedenle farklı kaynaklar taranmış, konuların içeriğini ve sınırlarını belirleme daha öznel bir niteliğe bürünmüştür.

Çalışmanın seçiminde ve hazırlanmasında bilgi ve görüşleriyle yardımcı olan Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU'na ve ilgilerini esirgemeyen diğerk hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Mayıs 2006

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	III

GİRİŞ

Kavram	1
1.Kavramların Sınıflandırılması	2
2.Kavram Öğrenme	3
Kavram Öğrenimini Etkileyen Faktörler	4
3.Kavram Öğretimi	5
3.1.Anlam Çözümleme Tabloları.....	6
3.2.Kavram Ağları	6
3.3.Kavram Haritaları	8
3.3.1.Kavram Haritalarının Yapılışı	8
3.3.2.Kavram Haritası Türleri.....	10
3.3.3.Kavram Haritası Kullanmanın Faydaları	10

I.BÖLÜM

ORTAÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÖĞRENME ALANLARI VE ÜNİTE AÇILIMLARI (9. ve 10 SINIFLAR)

ÖĞRENME ALANI: İNANÇ	14
ÖĞRENME ALANI: İBADET	15
ÖĞRENME ALANI: HZ. MUHAMMED.....	15
ÖĞRENME ALANI: VAHİY VE AKIL	16
ÖĞRENME ALANI: AHLAK VE DEĞERLER	17
ÖĞRENME ALANI:DİN VE LAİKLİK	18
ÖĞRENME ALANI:DİN, KÜLTÜR VE MEDENİYET	18

II. BÖLÜM
ORTAÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSİ
9.SINIF ÜNİTELERİYLE İLGİLİ KAVRAM HARİTALARI

ÜNİTE I: “İNSAN VE DİN” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	21
OKUMA PARÇASI	22
İnsanın Din İhtiyacının Nedenlerini Gösteren Kavram Haritası	23
Varlıklar Aleminde Yer Alan “Melek, Hayvan ve İnsan” ın Özelliklerini Gösteren Kavram Haritası	24
İnsanı Diğer Varlıklardan Üstün Kılan Özellikleri Gösteren Kavram Haritası.....	25
İnsanın Maddi ve Ruhsal İhtiyaçlarını Gösteren Kavram Haritası.....	26
Dinin İnsan Hayatındaki Yerini ve Önemini Gösteren Kavram Haritası	27
İnanmanın Çeşitli Biçimlerini Gösteren Kavram Haritası.....	28
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI.....	29

ÜNİTE II: “İBADET VE TEMİZLİK” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	31
Kavram, Kapsam ve Amaç Bakımından İbadeti Gösteren Kavram Haritası	32
İbadetlerin Kapsamını Gösteren Kavram Haritası.....	33
Bir Davranışın İbadet Olmasını Sağlayan Özellikleri Gösteren Kavram Haritası.....	34
Temizlik Çeşitlerini Gösteren Kavram Haritası	35
Gusül Abdesti ve Abdestin Farzlarını Gösteren Kavram Haritası.....	36
Abdestin Alınışını Gösteren Kavram Haritası	37
Teyemmümün Farzlarını ve Alınışını Gösteren Kavram Haritası.....	38
İslam’ın Temizliğe Verdiği Önemi Ayet ve Hadislerle Örneklendiren Kavram Haritası	39
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI.....	40

ÜNİTE III: “HZ. MUHAMED’İN HAYATI” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	42
İslam’ın Doğduğu Ortamı Gösteren Kavram Haritası	43
Hiz. Muhammed’in Yakın Çevresini Gösteren Kavram Haritası	44
Hiz. Muhammed’in Peygamberlik Öncesi Hayatını Gösteren Kavram Haritası	45
Hiz. Muhammed’in Hayatıyla İlgili Bazı Olayları Gösteren Kavram Haritası	46
İslam’dan Önce Arabistan’daki Dini Hayatı Gösteren Kavram Haritası	47
İlk Vahyin Gelişiiyle İlgili Kavramları Gösteren Kavram Haritası	47
İlk Müslümanları Gösteren Kavram Haritası	48
Hiz. Muhammed’in Çağrısının Dönemlerini Gösteren Kavram Haritası	48
Hicretin Sebeplerini ve Sonuçlarını Gösteren Kavram Haritası	49
Hiz. Muhammed’in Toplumsal Barişaa Yönelik Etkinliklerini Gösteren Kavram Haritası	50
Hiz. Muhammed’in İslam’ı Yaymak İçin Gönderdiği Davet Mektuplarını Gösteren Kavram Haritası	51
Hiz. Muhammed’in Vefatıyla İlgili Kavramları Gösteren Kavram Haritası	51
Veda Hutbesinin Özelliklerini ve Bazı Öğütlerini Gösteren Kavram Haritası	52
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI	53
OKUMA PARÇASI	54

ÜNİTE IV: “KUR’AN VE ANA KONULARI” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	56
Kur'an-ı Kerim’in Temel Niteliklerini Gösteren Kavram Haritası	57
Kur'an-ı Kerim’in Tarihini Gösteren Kavram Haritası	58
Kur'an-ı Kerim’in İç Düzeni, Okunması ve Anlaşılması İle İlgili Temel Kavramları Toplu Halde Gösteren Kavram Haritası	59
Kur'an-ı Kerim’in İç Düzeniyle İlgili Kavram Haritaları	60
Bazı Sureleri Gösteren Kavram Haritası	61
Mekki ve Medeni Surelerin Özelliklerini Gösteren Kavram Haritası	61
Kur'an'ın Okunmasıyla İlgili Kavramları Gösteren Kavram Haritası	62

Kur'an'ın Anlaşılmasıyla İlgili Kavramları Gösteren Kavram Haritası.....	62
Kur'an'ın Ana Konularını Gösteren Kavram Haritası.....	63
Kur'an'da Yer Alan Konulardan Bazılarını Gösteren Kavram Haritası.....	64
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI.....	65

ÜNİTE V: “DEĞERLER VE AİLE” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

OKUMA PARÇASI	67
HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	68
Ahlaki Değerlerin Dinle İlişkisini Gösteren Kavram Haritası.....	69
Kişilik Gelişiminde Etkili Olan Unsurları Gösteren Kavram Haritası	70
Dini ve Ahlaki Değerlerin Kişilik Üzerindeki Etkisini Gösteren Kavram Haritası	70
Maddi ve Manevi Değerleri Gösteren Kavram Haritası	71
Millete Ait Değerleri ve Özellikleri Gösteren Kavram Haritası	71
Toplumu Birleştiren Unsurları Gösteren Kavram Haritası	72
Milli Seciye Kavramını ve Türk Milletinin Seciyesinin Özelliklerini Gösteren Kavram Haritası	73
Aile Üyelerini Gösteren Kavram Haritası	74
Ailenin Önemini Gösteren Kavram Haritası	75
İlahi Dinlerin Evliliğe Bakışını Gösteren Kavram Haritası	76
Ailein Kurulması ve Korunması, Aile İçı Görev ve Sorumluluklarla İlgili Ayet ve Hadisleri Gösteren Kavram Haritası	77
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI.....	78
OKUMA PARÇASI	79

ÜNİTE VI: “LAİKLİK VE DİN” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	81
Dinin Bireyi Esas Aldığını Gösteren Kavram Haritası.....	82
Laikliğin Tanımını, Laikliği Ortaya Çıkaran Sebepleri ve Laik Devletin Özelliklerini Gösteren Kavram Haritası	83

Laikliğin Din ve Vicdan Hürriyeti ile Olan İlişkisini Gösteren Kavram Haritası	84
Atatürk'ün Laiklik Anlayışını Gösteren Kavram Haritası	85
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI	86

ÜNİTE VII: “TÜRKLER VE MÜSLÜMANLIK” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	88
Türklerin İslam'dan Önceki Dinlerini Gösteren Kavram Haritası	89
Türklerin İslam'la Tanışmalarını Gösteren Kavram Haritası	89
Türklerin İslam'ı Seçme Nedenlerini ve Türklerin İslam Medeniyetine Katkılarını Gösteren Kavram Haritası	90
Türklerin Dinle İlişkisini Gösteren Kavram Haritası	91
Türklerde İslam Anlayışının Oluşmasında Etkili Olan Şahsiyetleri Gösteren Kavram Haritası	92
Türklerde İslam Anlayışının Oluşmasında Etkili Olan Şahsiyetleri (Mezhep İmamları) Gösteren Kavram Haritası	93
Türklerde İslam Anlayışının Oluşmasında Etkili Olan Şahsiyetleri (Mutasavvıflar) Gösteren Kavram Haritası	94
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI	95
OKUMA PARÇASI	96

III.BÖLÜM

ORTAÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSİ

10.SINIF ÜNİTELERİYLE İLGİLİ KAVRAM HARİTALARI

ÜNİTE I: “ALLAH İNANCI” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	99
OKUMA PARÇASI	100
Evrenin Oluşumuyla İlgili Görüşleri Karşılaştırmalı Olarak Ele Alan Kavram Haritası	101

Allah'ın Yaratması, Yaşatması ve Gözetmesiyle İlgili Özellikleri	
Gösteren Kavram Haritası	102
Allah'ın Yaratma Şekillerini Gösteren Kavram Haritası.....	103
Allah'ın Yaratma Sıfatının Bazı Özelliklerini Gösteren Kavram Haritası	104
İnsanın Allah'la İletişim Şekillerini Gösteren Kavram Haritası.....	105
Dua ve Özellikleriyle İlgili Kavram Haritası.....	105
Tevbe ve Tevbenin Özelliklerini Gösteren Kavram Haritası	106
İnsanın Kur'an Okuyarak Kazandıklarını Gösteren Kavram Haritası.....	106
Temel İnanç Esaslarını Gösteren Kavram Haritası.....	107
İhlas Suresi'nin Özelliklerini ve İçeriğini Gösteren Kavram Haritası.....	107
Allah'ın Sıfatlarını Gösteren Kavram Haritası	108
Allah'ın İsimlerini ve Sıfatlarını Gösteren Kavram Haritası.....	109
Görevli Melekleri ve Meleklerin Özelliklerini Gösteren Kavram Haritası	110
Görevli Melekleri ve Görevlerini Gösteren Kavram Haritası	111
Peygamberlerin Sıfatlarını Gösteren Kavram Haritası	111
Peygamberlerin Gönderilme Sebeplerini Gösteren Kavram Haritası.....	112
Peygamberlerin Derecelerini ve Peygamberlikle İlgili Bazı Kavramları	
Gösteren Kavram Haritası	113
Vahyin Tanımını ve Gönderilme Sebeplerini Gösteren Kavram Haritası.....	114
İlahi Kitapları Gösteren Kavram Haritası.....	115
Kutsal Kitapları Gösteren Kavram Haritası.....	116
İnsanın Kaderiyle İlgili Yasaları ve Eylemlerini Gösteren Kavram Haritası	117
OKUMA PARÇASI	118
Ahiret Hayatına İlişkin Süreci Gösteren Kavram Haritası	119
Ahiret Hayatını Gösteren Kavram Haritası	120
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI.....	121

ÜNİTE II: “İSLAM'DA İBADETLER” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	123
İbadetin Sınıflandırılmasını Gösteren Kavram Haritası	124
Yapılış Yönünden İbadet Çeşitlerini Gösteren Kavram Haritası.....	125

Temel İbadetleri Gösteren Kavram Haritası	126
Namazın İnsana Kazandırdıklarını Gösteren Kavram Haritası	126
Namazın Farz Olmasının Şartlarını Gösteren Kavram Haritası	127
Günlük Namazları ve Rekat Sayılarını Gösteren Kavram Haritası	127
Namazın Hazırlık ve Kılınış Şartlarını Gösteren Kavram Haritası	128
İki Rekatlık Namazın Kılınışını Gösteren Kavram Haritası	129
Namaz Çeşitlerini Gösteren Kavram Haritası	129
Orucun Kazandırdıklarını Gösteren Kavram Haritası	130
Ramazan Orucuyla İlgili Kavramları Gösteren Kavram Haritası	130
Oruçla İlgili Kavramları Tanıtan Kavram Haritası	131
Zekat Verebilmeye İlgili Koşulları ve Zekat Verilecek Kişileri Gösteren Kavram Haritası	132
Hac Görevinin Koşullarını ve Haccın Rükunlarını Gösteren Kavram Haritası	133
Haccın Bazı Kurallarını Gösteren Kavram Haritası	134
Kurbanın Anlamını, Kurban Kesecek Kişide Bulunması Gereken Özellikleri ve Kurban Olabilecek Hayvanları Gösteren Kavram Haritası	135
Salih Ameli ve Kapsamını Gösteren Kavram Haritası	136
İbadetlerle İlgili Temel İlkeleri Gösteren Kavram Haritası	137
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI	138

ÜNİTE III: “KUR’AN’A GÖRE HZ. MUHAMMED” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	140
Hz. Muhammed’in İnsanlık ve Peygamberlik Yönünü Gösteren Kavram Haritası	141
Çeşitli Yönleriyle Hz. Muhammed’i Tanıtan Kavram Haritası	142
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI	143

ÜNİTE IV: “KUR’AN VE YORUMU” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	145
Kur’an’ın Temel Amaçlarını Gösteren Kavram Haritası	146
Kur’an’ı Okuma Şekillerini Gösteren Kavram Haritası	146
Kur’an’ın İnsan İçin Önemini Gösteren Kavram Haritası.....	147
Kur’an’ın Yol Gösterici Yönünü Gösteren Kavram Haritası	148
Kur’an’ı Anlama ve Yorumlamada Gerekli Olan Temel İlkeleri Gösteren Kavram Haritası	149
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI.....	150

ÜNİTE V: “HAKLAR, ÖZGÜRLÜKLER VE DİN” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	152
Hak ve Özgürlük Kavramlarının Sözlük ve Terim Anlamlarını Gösteren Kavram Haritası.....	153
Allah’a ve Kullara Ait Hakları Gösteren Kavram Haritası.....	153
Bazı Hakları ve Özgürlükleri Gösteren Kavram Haritası	154
Hak ve Özgürlükleri Engelleyen Bazı Alışkanlıkları ve Kul Hakkına Giren Bazı Fiilleri Gösteren Kavram Haritası	155
OKUMA PARÇASI	156
İslam Dininde Hukukun Üstünlüğüne Verilen Önemi Gösteren Kavram Haritası	157
Vatandaşlık Görevlerini Gösteren Kavram Haritası.....	157
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI.....	158
OKUMA PARÇASI	159

ÜNİTE VI: “ATATÜRK VE DİN” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	161
Atatürk’ün Dine Bakışını ve İslam Dini ile İlgili Sözlerini Gösteren Kavram Haritası	162
Atatürk’ün Dinin Yozlaştırılmasına Karşı Oluş Nedenlerini	

Gösteren Kavram Haritası	163
Taassubun Zararlarını Gösteren Kavram Haritası	164
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI.....	165

ÜNİTE VII: “İSLAM VE BİLİM” ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI	167
Din Bilim İlişkisini Gösteren Kavram Haritası	168
İslam Dinine Göre Bilgi Kaynaklarının Özelliklerini ve Bunların Birbiriyle İlişkisini Gösteren Kavram Haritası	169
İslam’ın Akıllı Kullanmayı ve Bilimi Teşvik Ettiğini Örneklendiren Kavram Haritası ...	170
İslam Medeniyetindeki Eğitim Kurumlarını Gösteren Kavram Haritası.....	171
İslam Medeniyetinde Gelişen Bilim Dallarını Gösteren Kavram Haritası	172
İslam Dünyasında Gelişen Din Bilimlerini ve Bu Alanda Hizmetleri Olan Din Bilginlerini Gösteren Kavram Haritası	173
İslam Dünyasında Matematik ve Sosyal Bilimler Alanlarında Hizmetleri Olan Bilginleri Gösteren Kavram Haritası	174
İslam Dünyasında Fen Bilimleri Alanında Hizmetleri Bulunan Müslüman Bilginleri Gösteren Kavram Haritası	175
ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI.....	176
SONUÇ	177
BİBLİYOGRAFYA	179

GİRİŞ

Kavram

Bireyin yaşantıları sonucu, obje ve olayların ortak özelliklerinden elde ettiği genellemelerin, sembollerle ifade edilen düşünce ürünü oluşumlarıdır.¹

Bir şeyin zihindeki tasavvurudur.²

“İnsan zihninde anlaşılan farklı obje ve olguların, değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi formudur.”³

Tanımlarda vurgulanan ortak nokta; kavramın, olayların ve objelerin ortak genel özelliğini ifade eden sembolik bir oluşum olduğudur. Dürüstlük, kare, insan, ağaç vb. birer kavram örneğidir. Gerçekte dilde kullanılan birçok kelime, kavram olup bunun dışındakiler ise, kavram adı altında toplanan varlıkları özel isimlendirmelerden ibarettir.

İnsandaki kavram oluşturma yetisi ona nesneleri sınıflandırma olanağı sağlar. Örneğin “ağaç” kavramı, bazı açılardan farklı, ancak yine de birçok ortak ve genel özelliği paylaşan varlıkların kategorize edilmesidir. Tür olarak çam, erik, elma, vb.nin kendilerine özgü ayırt edici vasıfları vardır ancak hepsi de “ağaç” başlığı altında, genel ve ortak bir kavramla ifade edilir.

İnsanın kavrama ulaşması, bir dizi zihinsel işlem sonucu gerçekleşir. İnsan dış dünya hakkında algıları aracılığıyla bilgi sahibi olur. Algıların zihinde bıraktığı iz “imge” denir. Algıların sürekli ve yoğun olması halinde imgeler güç kazanır. Sürekli görülen bir insanın, ara sıra karşılaşılan bir kişiye göre daha kolay zihinde canlandırılabilmesi gibi. İmgelerin sonradan zihinde canlandırılmasına ise “tasarım” denir. İmge ve tasarım öznel bir karaktere sahiptir. Tasarımdaki ortak özelliklerin alınmasıyla da kavramlar ortaya çıkar.

Kavramların oluşması “genelleme” ve “soyutlama” yoluyla olur. Bir varlığın herhangi bir özelliğinin, diğer özelliklerinden ayrı düşünülmesi soyutlamadır. Portakalı “turuncu olma” özelliğiyle, insanı “akıllı” olma özelliğiyle düşünme gibi. Bir özelliğin, benzer varlıkların ortak özelliği olarak düşünülmesi ise genellemedir.

¹ Ahmet Cevizci, **Paradigma Felsefe Sözlüğü**, Paradigma Yayınları, 3. Basım, İstanbul 1999, s.499.

² Necip Taylan, **Mantık Tarihçesi Problemleri**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1996, s. 73.

³ Gülten Ülgen, **Kavram Geliştirme**, PegemA Yayınları, 3.Baskı, Ankara 2001, s.100.

Gül, menekşe, papatya gibi benzer varlıkları“ çiçek” kavramıyla ifade etme gibi.

Düşünme süreci kavram elde etmeye dayalıdır ve insan, kavramlar aracılığıyla düşünür. İnsana özgü kavram oluşturma yetisi, ona pek çok fayda sağlar.

- ✓ Kavramlar aracılığıyla insan, çevresindeki pek çok obje, olay ve fikri kategorize eder; ayrıntılarla uğraşmaktan kurtulur.
- ✓ Kavramlar iletişimi kolaylaştırır, iletilen mesajın anlaşılmasında anahtar rolü görür.
- ✓ Bilginin sistemleştirilmesini sağlar, dünyayı dağınık olaylar ve varlıklar bütünü olarak algılanmaktan kurtarır.⁴
- ✓ Büyük miktardaki bilgiyi küçük ve anlamlı birimlere dönüştürmede insana yardımcı olur.
- ✓ Kavramlarla insan diğer kavramlarla ilişki kurar, sahip olduğu bilgi dairesini genişletir.⁵

1. Kavramların Sınıflandırılması

Bir kavramın türünü bilmek, o kavramın nasıl öğrenileceğini veya öğretilceğini de yakından ilgilendirir. Bu nedenle kavramların çeşitli açılardan nasıl sınıflandırıldığının bilinmesi, eğitim öğretim açısından önemlidir.

Kavramlar en basit şekliyle “somut” ve “soyut” olarak ikiye ayrılır: Duyu organlarıyla doğrudan algılanabilenler “somut” (okul, insan, araç gibi) , doğrudan algılanamayanlar ise “soyut” (melek, ruh, sevgi gibi) kavramlardır. Yine doğrudan objelerle ilgili kavramlar “basit” (masa, kuş, ev gibi) iken, doğrudan objelere dayanmayan kavramlar “karmaşık” (insanlık, beyazlık, adalet gibi) kavramlardır.

Kavramlar kural yapısına göre “sabit kurallı”, “değişken kurallı” ve “kural yapısı bir ilişkiye bağlı” olmak üzere üçe ayrılır:

Sabit kurallı kavramlar, özellikleri bilindiği takdirde o varlıklar grubunu, hiçbir şüpheye yer bırakmadan adlandırır. Örneğin üçgenin özellikleri sabittir. Özelliklerinin bilinmesi o varlığı üçgen olarak tanımlamada yeterlidir.

⁴ Münire Erden-Yasemin Akman; **Eğitim Psikolojisi Gelişim, Öğrenme, Öğretim**, Arkadaş Yayınevi, Ankara 1997, s. 203.

⁵ Süleyman Akyürek; **Din Öğretiminde Kavram Öğretimi**, Dem Yayınları, İstanbul 2004, s. 47.

Değişken kurallı kavramlar daha esnektir. Örneğin penaltı kavramı değişken kurallıdır. Bir pozisyonun penaltı olması için çeşitli koşullar vardır, bazen bu koşullar bile tartışma konusu olabilir.

“Zaman”, “hala” vb. kavramlar ise bir ilişkiye dayalıdır. Örneğin hala, baba ile kız kardeş arasındaki ilişkiyi belirten bir kavramdır.

Değişken kurallı kavramlar ile ilişkiye dayalı kavramlar sosyal çevreden etkilenirken, sabit kurallı kavramlar çevre koşullarından etkilenmez. Yani bir anlamda değişken kurallı kavramlar ile ilişkiye dayalı kavramlar öznel nitelik sergilerken, sabit kurallı kavramlar nesnel nitelik taşır.⁶

2. Kavram Öğrenme

Kavram öğrenme bireyin bilişsel gelişimi ve dil gelişimine paralel olarak gelişen bir süreçtir.

Bilişsel gelişim; bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin kendisini ve çevresini anlama, anlamlandırma ve yorumlama bakımından hem kalite hem de içerik olarak sürekli yetkinleşmesi, olgunlaşması sürecidir.⁷ Bu süreç içerisinde, bilişsel gelişimin yanı sıra kişide düşünme ve kavrama yeteneği de gelişir.

Bilişsel gelişim, bireyin üst düzey öğrenmelerine imkan sağlar. Kişideki bilişsel gelişim belli dönemleri takip eder. Bu dönemleri açıklamada en yaygın ve kapsamlı görüşlerden birisi Jean Piaget’e aittir. Jean Piaget bilişsel gelişimin ergenlik dönemine kadar olan bölümünü dört evrede değerlendirir.

İlk dönem duyu-hareket dönemidir (0-2 yaş). Bu dönemde bebek daha çok refleks türü hareketler sergilerken düşünme ve anlama gibi zihinsel etkinliklerde bulunmaz. Daha çok duyu hareket eylemleriyle ilgisini çeken nesnelerin yanına gider ve dokunur.

İkinci dönem işlem öncesi dönemdir (2-6 yaş) . Bu dönemin düşünme tarzı yalnızca görünen koşulları değerlendirme şeklindedir. Bilgi sistemli hale getirilmez. Olaylar bir yönüyle ve yüzeysel olarak değerlendirilir.

Üçüncü dönem somut işlemler dönemidir (7-12 yaş). Bu dönemde bilgi somutsa, sistemli ve mantıklı bir şekilde işlenebilir. Soyut bilgiler bu dönem çocuklarının kavrama düzeyinin üzerindedir.

⁶ Münire Erden-Yasemin Akman; **Eğitim Psikolojisi Gelişim, Öğrenme, Öğretim**, s. 203-204.

⁷ Ayhan Aydın; **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Anı Yayıncılık, Ankara 1999, s. 27..

Dördüncü dönem ise soyut işlemler dönemidir (12 yaş ve üzeri). Bu dönemde varsayımlar kurulabilir, mantıksal sonuçlar çıkarılabilir ve ister somut ister soyut biçimde olsun, karmaşık sorunlar sistemli biçimde çözülebilir. Ergen artık kavram elde etmede gerekli olan soyutlama ve genellemenin üst basamaklarına ulaşmıştır. Bu nedenle kavram öğreniminin daha kolay ve daha yoğun olduğu dönem bu son dönemdir.⁸

Kavram öğreniminin bilişsel gelişimin yanı sıra dil gelişimiyle de sıkı bir ilişkisi vardır. Dil gelişimi hem olgunlaşmaya hem de öğrenmeye bağlıdır. Aynı zamanda bilişsel gelişim ile de karşılıklı etkileşim halindedir. Bir başka deyişle bilişsel gelişim basamağı, dili kullanma yeteneğini de belirler. Dil gelişimi de refleks aşaması, tek kelime aşaması, telegrafik söz aşaması, basit cümleler aşaması ve uzun cümleler aşaması gibi bazı basamaklardan geçer.⁹

Kavram öğrenimi bireyde bilişsel gelişime ve dil gelişimine paralel olarak ilerleyen ve hayat boyu devam eden bir süreçtir. Bu nedenle kişinin gelişim düzeyinin bilinmesi kavram öğrenimi ve öğretiminde uygulanacak yöntem ve ilkelerin tespitinde oldukça önemlidir.

Kavram Öğrenimini Etkileyen Faktörler

Kavram öğrenimini etkileyen faktörler, öğrenenden kaynaklanan nedenler ve öğrenenin dışında gelişen nedenler olmak üzere iki grupta değerlendirilebilir.

Kavram öğrenmede öğrenenden kaynaklanan faktörler şunlardır:

- Artan yaşla birlikte olgunlaşma ve çevresel etkileşim sonucu kavram öğrenme hızlanır.
- Zeka ve bellek, kavram öğrenimini olumlu yönde etkiler. Zeka düzeyi ile karmaşık ve soyut kavramları öğrenme arasında pozitif korelasyon vardır. Belleğin güçlü olması da eski öğrenilenlerle yeni öğrenilenler arasındaki etkileşimi kolaylaştırdığından kavram öğrenimini destekler.
- Bireyin kişilik özellikleri – cesaret, sabır, gayret ve motive olma gibi – kavram öğrenimini kolaylaştırır.

⁸ Emine Yamanlar; **Lise Psikoloji Ders Kitabı**, Devlet Kitapları Yayınları, İstanbul 2003, s. 106.

⁹ Emine Yamanlar; **a.g.e.**, s.125.

- Dil gelişimi ve bilişsel gelişim kavram öğrenimini etkiler. Bilişsel düzeyde gelişmemiş olanlar somut alanda takılıp kalırken, bilişsel olarak gelişenler kavramları daha kolay öğrenirler.¹⁰

Kavram öğrenmede öğrenenin dışında kalan faktörler ise şunlardır:

- Öğretenin kavram öğrenme sürecini, kavram öğretimi ile ilgili şartları bilmesi kavram öğrenimini kolaylaştırır.
- Kavramın olumlu ve olumsuz örneklerinin uygun seçilmesi gereklidir. Olumsuz örneklerin çoğaltılması kavram öğrenimini zorlaştırır.
- Örnek sayısı, pekiştireç verilip verilmemesi, tekrar sayısı ve sıklığı kavram öğrenimini kolaylaştırır veya zorlaştırır.
- Kavram öğrenmede bireye tanınan zaman veya bireyin öğrenmeye ayırdığı zaman önemlidir. Çünkü yeni kavramların öğrenilmesi ve bunların uzun süreli belleğe aktarılması zamana bağlıdır.¹¹
- Zengin yaşantı ve deneyim, çevresel etkileşimin kalitesi, kavram öğrenimini hızlandırır.
- Kavramın yapısı da önemlidir. Örneğin somut kavramlar kısa sürede öğrenilirken soyut kavramların öğrenilmesi daha uzun sürede gerçekleşir.
- Konu alanının özellikleri de kavram öğrenimini etkiler. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde olduğu gibi soyut kavramlara vurgunun daha çok yapıldığı alanlarda kavram öğrenimi ve öğretimi biraz daha özverili ve dikkatli bir çalışma ister.¹²

3. Kavram Öğretimi

Kavramlar, olgularla ilgili zihinsel soyutlamalardır. Daha önce de belirtildiği gibi soyut kavramların öğrenilmesi somut olanlara göre daha üst seviyede bilişsel işlem gerektirir ve süreç içerisinde gerçekleşir. Aynı zamanda bir kavram birçok kavramla ilişki halindedir. Bu gibi nedenlerden, soyut kavramları öğrenilebilir ve öğretilebilir kılmak amacıyla “somutlaştırma” çalışmaları yapılmaktadır. Bunun için de kavram öğretiminde kullanılabilecek grafik materyaller geliştirilmiştir. Anlam

¹⁰ Süleyman Akyürek; **Din Öğretiminde Kavram Öğretimi**, s. 96-98.

¹¹ Gülten Ülgen; **Kavram Geliştirme**, s. 57.

¹² Süleyman Akyürek; **Din Öğretiminde Kavram Öğretimi** s.98-101.

Çözümleme Tabloları, Kavram Ağları ve Kavram Haritaları kavram öğretimi için geliştirilen başlıca grafik materyallerdir.

3.1. Anlam Çözümleme Tabloları

Anlam çözümleme tabloları iki boyutlu bir tablo olarak hazırlanır. Tablonun bir boyutunda çözümlenecek kavramlar yer alırken, diğer boyutunda özellikler yer alır. Kavramla ilgili bir niteliği gösterip göstermemesine göre özellikler ile kavramlar tablo üzerinde eşleştirilir; kavramla, taşıdığı özelliklere denk düşen bölüm işaretlenir.

Örnek anlam çözümleme tablosu:

İbadetler	Zorunlu	İsteğe bağlı	Belli vakti var	Belli vakti yok	Bireysel	Toplumsal
Namaz	X		X		X	X
Zekat	X			X	X	X
İlim öğrenme		X		X	X	X
Yaşlılara yardım		X		X	X	X

3.2. Kavram Ağları

Kavram ağı (KA) öğrencilerin izlenimlerini, düşüncelerini yazılı öğretim araçlarındaki (ders kitabı, ansiklopedi, v.b.) kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergileyen bir grafik araçtır. Semantik Ağ da denilen bu araç öğrencilerin;

- önceki bilgilerini harekete geçirmek,
- yeni kavramları geliştirmek,
- kavramlar arası yeni ilişkiler bulmak,
- kavramları yeniden düzenlemek

gibi zihin etkinlikleriyle yazılı metinleri daha iyi anlamalarına yardım eder.

Örnek kavram ağı tablosu:

Kendisinde Olup Başkasında Bulunmayan (Zati Sıfatlar)	Kendisinde Olup Yarattıklarında da Bulunabilen (Subuti Sıfatlar)
Öncesi yok	Bilmek
Sonrası yok	Görmek
Yarattıklarına benzemez	İşitmek
Varlığı kendinden	Diri olmak
Yaratmak	Konuşmak
	Gücü yetmek

13

Anlam çözümleme tabloları ve kavram ağları hakkında ayrıntılı bilgi vermek bu çalışmanın kapsamını aştığından yalnızca kısa bir tanıtım bilgisi vermekle yetinilerek şimdi kavram haritaları üzerinde durulacaktır.

3.3.Kavram Haritaları

Kavram haritaları, bir konuyu veya olayı topluca gösteren, kavramları, kavramlar arası ilişkileri kısaca belirten grafik araçlardır. Kavram haritaları kavram ağlarına benzer, ancak kavram ağlarından farklı olarak kavramlar arası ilişkiler önermeler şeklinde gösterilir.¹⁴

Kavram haritası bireyin bir konudaki bilgilerini nasıl örgütlediğini görsel olarak ortaya koyan şematik bir yapıdır. Kavram öğrenimi, dil gelişimine ve bilişsel gelişime paralel olarak ilerleyen ve hayat boyu devam eden bir süreç olduğuna göre, öğrenen bireyde, kavram öğrenmeyi öğrenme becerisi geliştirmek daha etkili bir yöntemdir. Böyle bir beceri geliştirmede kullanılabilecek elverişli tekniklerden biri de kavram haritasıdır. Aynı zamanda ezber öğrenme yerine anlamlı öğrenmeye imkan tanıyan, eski bilgilerle yeni bilgiler arasında transferi kolaylaştıran, sistemli ve örgütlü bir şekilde bilgiyi sunduğu için zihni karışıklıktan kurtaran ve kavramlar

¹³ Cemal Tosun-Recai Doğan; **İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Kavram Haritaları**, PegemA Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara 2005, s. 3-7

¹⁴ Cemal Tosun-Recai Doğan; **İ.Ö. 6., 7 ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğ. Kavram Haritaları**, s.7.

arası ilişkiyi ortaya koyan bir teknik olması da kavram haritasının pratik işlevini arttırmaktadır.

Kavram haritalarının ortaya çıkışında “inşacılık” (constructuizm) akımı etkili olmuştur. Jean Piaget, Bruner, Gardner ve Goodman’ın çalışmaları inşacı paradigmanın dayanağı kabul edilmektedir. İnşacılığın temel varsayımı, bilginin objektif bir gerçeklik olarak dışarıda bulunmadığı, aktif olarak öğrenen tarafından onun içinde inşa edildiğidir. Yani öğrenme öğrenenin gerçekleştirdiği inşacı bir eylemdir.¹⁵

3.3.1.Kavram Haritalarının Yapılışı

Kavram haritaları kavramların soyutluk ve ana fikir özellikleri dikkate alınarak iki boyutlu düzenlenen yol haritaları gibidir. Kavramların haritadaki yerleşiminde bu iki özellik değerlendirilerek harita oluşturulur. En genel ve soyut kavramlar haritanın tepesine ya da merkezine yerleştirilirken tali fikirler ana fikirle ilişkisine göre sıralandırılır. Eşit soyutluktaki fikirler ise aynı sırada konumlandırılır.¹⁶

Kavram haritası dört unsurdan oluşur: Ana kavram, ana kavramla ilişkili kavramlar, kavramlar arası ilişkiyi gösteren önermeler ve ilişki yönü. Bir kavram haritası şu aşamalardan geçerek hazırlanır:

1. Beyin fırtınası aşaması: konuyla ilgili bütün kavramlar listelenir. Listeleme yaparken kavramlar arasındaki ilişki veya kavram sayısı göz önünde bulundurulmaz.
2. Gruplama aşaması: Kavramlar aralarındaki ilişkiye göre, gruplara ve alt gruplara ayrılır.
3. Yerleştirme/Çizim aşaması: Gruplandırılan kavramların haritadaki yerleri belirlenir. Genel veya en önemli kavram, haritanın en üstünde veya en merkezinde yer alır. Diğer kavramlar merkezi kavramla ilişkisine göre yerleştirilir. Kavramların birbirinden ayırt edilebilmesi yuvarlak veya kutu içine alınarak sağlanır.

¹⁵ Süleyman Akyürek; **Din Öğretiminde Kavram Öğretimi**, s. 124, Mehmet Zeki Aydın; **Din Öğretiminde Yöntemler**, Nobel Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Ankara 2005, s. 341.

¹⁶ Süleyman Akyürek; **Din Öğretiminde Kavram Öğretimi**, s.125.

4. İlişkilendirme aşaması: Bu aşamada oklar veya çizgilerden yararlanılarak kavramlar arası ilişki gösterilir. Bu amaçla kelime veya cümlecikler de kullanılabilir.
5. Gözden geçirme aşaması: Çizilen harita taslağı yeniden gözden geçirilip değerlendirilir.
6. Kavram haritasını sonuçlandırma aşaması: Sınıfta tartışılarak kavram haritasına son şekli verilir.¹⁷

Kavram haritası hazırlanırken kavramlar ya öğretmen tarafından belirlenerek listelenir, öğrencilerden kavramları ilişkilendirmeleri istenir. Ya da kavramları belirleme işi de öğrenciye bırakılır. Sınıf ortamında kavram haritaları bireysel olarak hazırlanabileceği gibi grup çalışması yoluyla da yapılabilir.

Bir kavram haritası, haritayı yapan kişinin zihinsel örgütlenme yapısı, önbilgisi ve kavramları ilişkilendirme sistematığı ile yakından ilgili olduğundan farklı bireyler tarafından değişik kavram haritaları oluşturulabilir. Bu nedenle kavram haritası çizmenin tek ve standart bir yolu yoktur.

3.3.2.Kavram Haritası Türleri

Kavram haritalarının nasıl yapılacağı ilk olarak Novak ve Gowin tarafından gösterilmiştir. Novak ve Gowin üç tür kavram haritasından söz eder.

- Akış Çizgesi (Flow Charts): Bir fikrin veya olayın akışı kavram haritası şeklinde sunulur.
- Dönen Diyagramlar (Cycle Diagram) : Kavramların birbiriyle karmaşık ilişkisini göstermek için uygun bir çeşittir.
- Dayandırılabilir Ağaçlar (Predicability Trees) : Kavram bir noktaya dayandırılacaksa bu tür kavram haritası kullanılabilir.¹⁸

Bu üç çeşidin dışında kullanılabilecek kavram haritası türleri ise şunlardır:

¹⁷ Süleyman Akyürek;”**Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Kavram Haritalarının Kullanımı**”,Değerler Eğitimi Dergisi 1(3), 2003 s. 65-85.

¹⁸ Akyürek; **Din Öğretiminde Kavram Öğretimi**; s. 124;

- Örümcek Ağı: Merkezi kavram haritanın ortasına konulur ve diğer kavramlar merkezi kavrama bağlanır.
- Hiyerarşik Kavram Haritası: Bilgiyi önem sırasına göre sıralamaya olanak sağlayan bir türdür. En önemli kavram tepeye yerleştirilir, diğer kavramlar aşama aşama yerleştirilir
- Sistem Kavram Haritası: Bu kavram haritasında girdi, işlem ve çıktı basamakları yer alır. Özellikle bilgi veya olayın dönüşüm aşamalarını göstermeye olanak tanıyan bir türdür.
- Zincir Kavram Haritaları: Bu haritalar “ardışık” veya “sırasal” olarak da adlandırılır. Kavramlar birbirini takip eden zincirler içinde gösterilir.¹⁹

3.3.3.Kavram Haritası Kullanmanın Faydaları

Kavram haritalarının eğitim öğretim sürecinde öğrenen ve öğreten açısından pek çok avantajı vardır. Bu avantajlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

En başta kavram haritaları ezbere öğrenme yerine anlamlı öğrenmeye katkıda bulunur. Anlamlı öğrenme; bireylerin, önceden edindikleri bilgilerle yenileri arasında bağlantı kurarak anlamlı bir bütün oluşturmalarıdır. Ezbere öğrenme ise anlamadan ya da önceki bilgilerle bağlantı kurmadan bilgilerin alınmasıdır.

- Kavram haritası yöntemini üstün kılan bir diğer özellik ise, esas fikirlerin görsel sunumunu elde edilebilir kılmasıdır. Ancak kavram haritaları, gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin oluşturduğu bütünlerdir. Bu sebeple aynı konuya ya da kavrama yönelik kavram haritaları yaratıcıların özel görüşlerini yansıttıkları için farklı farklı çizilebilir.
- Öğrenmeyi gözle görülür biçimde artırır.
- Farklı öğrenme şekillerine ve öğrenciler arasındaki diğer bireysel farklılıklara hitap eder.

¹⁹ Cemal Tosun-Recai Doğan; İ.Ö. 6.7 ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğ. Kavram Haritaları, s. 12-13

- Öğretmen kavram haritası aracılığıyla öğrencilerin önbilgilerini keşfedebilir ve öğretimi, öğrenenin bilgisinden yola çıkarak düzenleyebilir.
- Kavram haritaları, öğrenme derecesiyle ilgili olarak öğrenci ve öğretmene geri dönüt sağlar.
- Kavram haritası öğrencide problem çözme becerisi geliştirir ve yaratıcı düşünceyi destekler.
- Kavram haritası oluşturma öğrenciyi pasif olmaktan çıkartarak aktif hale getirir. Bunun için öğrencilerden hazır kavram haritalarını ezberlemelerini istemek yerine bizzat öğrencilerin hazırlamasını teşvik etmek daha idealdir.
- Öğrencilerin kavram haritasını grup halinde hazırlamalarını sağlamak takım ruhunu geliştirir; öğrencilerin sosyalleşmelerine ve canlı bir sınıf atmosferi oluşmasına katkıda bulunur.
- Kavram haritaları konuya görsel bir çerçeve sağlar, konunun dağılmasını önler ve temel fikirler yan düşüncelerden ayırt edilmiş olur.
- Kavram haritaları öğretimin sonunda ölçme aracı olarak da kullanılabilir. Ancak kavram haritası oluşturma bireysel ve öznel olduğundan değerlendirme esnasında güçlüklerle karşılaşılabilir.²⁰
- Kavram haritaları kullanılırken beynin hem sağ, hem de sol lobu çalışır. Bu da beynin düşünce gücünü ve belleği geliştirmede etkili olur.²¹

Eğitim öğretim çoğu zaman kavram öğretimi ile ilgilidir. Özellikle din, ahlak, coğrafya, tarih vb. alanlarda kavram bilgisi olmadan alan bilgisini elde etmek çok zordur. Klasik kavram öğretiminde, bir kavram verilir, tanımı yapılır ve bu kavramla ilgili örnek olanlar ve olmayanlar sıralanır. Halbuki yalnızca tanımının ezberlenmesi ve kavramın bu yolla tanıtılması alt düzeyde bir öğrenme gerçekleştirir ve eski öğrenilenler yeni öğrenilenlere transfer edilmez, bilgiler arasında

²⁰ Akyürek; **Din Öğretiminde Kavram Öğretimi**, s. 131-136.

²¹ Pelin Pektaş; **Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Çoklu Zeka Uygulamaları-İlköğretim 4.-5.-6.-7. ve 8.Sınıflar İçin Öğretmen EL Kitabı**-, Ceceli Yayınları, Eğitim Dizisi-3, 4.Baskı, Ankara 2004, XXIV.

ilişkilendirme yapılmaz. Hatta bazen Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi gibi soyut kavramların yoğunluk kazandığı derslerde kavramın tanımını yapmak dahi çok zordur ve bir kavram birçok kavramla ilişki halindedir.

Bu gibi nedenlerle derslerde klasik yöntemlerin yerine eğitim bilimlerinin ortaya koyduğu sonuçlardan yararlanılarak yeni yöntemler uygulanmalıdır. Anlamalı öğrenmeye olanak tanıyan, kavram içeriğini görsel hale getiren ve somutlaştıran, bilgiyi sistematize eden ve kavramlar arası ilişkiyi gösteren kavram haritaları istenilen amacı gerçekleştirmede en elverişli ve pratik tekniklerden biridir.

I.BÖLÜM
ORTAÖĞRETİM
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI
ÖĞRENME ALANLARI
VE
ÜNİTE AÇILIMLARI
(9. ve 10 SINIFLAR)

ORTA ÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI
ÖĞRENME ALANLARI VE ÜNİTE AÇILIMLARI
(9. ve 10 SINIFLAR)

ÖĞRENME ALANI: İNANÇ

9. Sınıf	10. Sınıf
İNSAN VE DİN 1. İnsanın Evrendeki Konumu 2. İnsanın Doğası ve Din 3. Dinin İnsan Hayatındaki Yeri ve Önemi 4. İnanmanın Çeşitli Biçimleri 4.1. Tek Tanrıcılık (Monoteizm) 4.2. Çok Tanrıcılık (Politeizm) 4.3. Gizemcilik (Gnostisizm) 4.4. Bilinemezcilik (Agnostisizm) 4.5. Tanrı Tanımazlık (Ateizm)	ALLAH İNANCI 1. Allah'ın Varlığının ve Birliğinin Delilleri 2. Allah Her Şeyi Yaratandır. 3. Allah Yaşatandır. 4. Allah Gözetendir. 5. İnsanın Allah'la İletişimi 5.1. Dua 5.2. İbadet 5.3. Tövbe 5.4. Kur'an Okuma 6. Temel İnanç Esasları 6.1. Allah'a iman 6.2. Meleklerle iman 6.3. Kitaplara iman 6.4. Peygamberlere iman 6.5. Kadere iman 6.6. Ahirete iman Okuma Metni: Hacı Bektaş Veli'nin <i>Makâlât</i> Adlı Eserinde Tevhit ve İnanç Esasları (bk. s.86)

ÖĞRENME ALANI: İBADET

9. Sınıf	10. Sınıf
TEMİZLİK VE İBADET 1. İbadet Kavramı 2. Niçin İbadet Edilir? 3. İbadetin Kapsamı 4. İbadet-Temizlik İlişkisi 5. Temizlik 5.1. Beden Temizliği: Gusül 5.2. Namaza Hazırlık: Abdest 5.3. Teyemmüm 5.4. Mekân ve Çevre Temizliği	İSLÂM'DA İBADETLER 1. İnanç-İbadet İlişkisi 2. Başlıca İbadetler 2.1. Namaz 2.2. Oruç 2.3. Zekât 2.4. Hac 2.5. Kurban 3. Salih Amel 4. İbadetler ile İlgili Temel İlkeler 4.1. İsteklilik 4.2. Samimiyet 4.3. Gösterişten Uzak Olmak 4.4. Kolaylık ve Güç Yetirebilirlik Okuma Metni: Hz. Ali'nin Örnek Şahsiyeti ve İbadetin Önemine Dair Sözleri (bk. s.87)

ÖĞRENME ALANI: HZ. MUHAMMED

9. Sınıf	10. Sınıf
HZ. MUHAMMED'İN HAYATI 1. Hz. Muhammed'in Doğduğu Ortam 2. Hz. Muhammed'in Doğumu Çocukluğu ve Gençliği 3. Hz. Muhammed'e Vahyin Gelişi 4. Hz. Muhammed'in Hicreti 5. Hz. Muhammed'in Toplumsal Barışa Yönelik Etkinlikleri 6. Hz. Muhammed'in İslâm'ı Yayma Çabaları 7. Veda Hutbesi'nde Evrensel Mesajlar 8. Hz. Muhammed'in Vefatı Okuma Metni: Eş Olarak Hz. Hatice (bk. s.82)	KUR'AN'A GÖRE HZ. MUHAMMED 1. Hz. Muhammed Bir İnsandır. 2. Hz. Muhammed Bir Peygamberdir. 3. Hz. Muhammed Kur'an-ı Kerim'i Açıklayıcıdır. 4. Hz. Muhammed Uyarıcıdır. 5. Hz. Muhammed İnsanlığa Bir Rahmettir.

ÖĞRENME ALANI: VAHİY VE AKIL

9. Sınıf	10. Sınıf
KUR’AN VE ANA KONULARI 1. Kur’an-ı Kerim İslâm Dininin Temel Kaynağıdır. 2. Kur’an-ı Kerim’in Tarihi 3. Kur’an’la İlgili Bazı Kavramlar 3.1. Kur’an’ın İç Düzeni ile İlgili Kavramlar (Ayet, Sure, Cüz, Mushaf) 3.2. Kur’an’ın Okunması ile İlgili Kavramlar (Tecvid, Mukabele, Hatim, Hafızlık) 3.3. Kur’an’ın Anlaşılması ve Yorumlanmasıyla İlgili Kavramlar (Meâl, Tefsir) 4. Kur’an-ı Kerim’in Belli Başlı Konuları 4.1. İnanç 4.2. İbadet 4.3. Ahlâk 5. Kültürümüzde Kur’an’ın Yeri ve Önemi	KUR’AN VE YORUMU 1. Kur’an’ın Temel Amaçları 1.1. Doğru Bilgi 1.2. Doğru İnanç 1.3. Doğru Davranış 2. Kur’an-ı Kerim’i Okumak 2.1. Kur’an’ı Yüzünden Okumak 2.2. Kur’an’ın Tercümesini (Meâl) Okumak 3. Kur’an’ı Anlamak ve Yorumlamak 3.1. Kur’an Anlaşılacak İçin İndirilmiştir. 3.2. Kur’an’ı Anlama ve Yorumlamada Temel İlkeler

ÖĞRENME ALANI: AHLÂK VE DEĞERLER

9. Sınıf	10. Sınıf
DEĞERLER VE AİLE 1. Değer Nedir ve Nasıl Oluşur? 2. Değerlerin Oluşumuna Dinin Etkisi 2.1.Örf ve Adetlerin Dinle İlişkisi 2.2.Ahlâkî Değerlerin Dinle İlişkisi 3. Kişilik Gelişiminde Değerlerin Etkisi 4. Toplumu Birleştiren Temel Değerler 4.1. Vatan ve Ülkü Birliği 4.2. Bayrak ve İstiklâl Marşı 4.3. Hürriyet ve Bağımsızlık 4.4. İnsan Haklarına Saygı 4.5. Millî Seciye Kavramı ve Atatürk 5. Aile Toplumun Temelidir. 6. Dinler Evliliğe Önem Verir. 7. Kur'an'dan ve Hz Peygamber'den Aile ile İlgili Öğütler 7.1. Ailenin Kurulması ve Korunması ile İlgili Öğütler 7.2. Aile İçi İletişim İle ilgili Öğütler 7.3. Aile İçi Görev ve Sorumlulukla İlgili Öğütler 7.4. Hısım ve Akrabalarla İlgili Öğütler Okuma Metni: Hz. Fâtıma ve Aile Fertleriyle İlişkileri (bk. s.84)	HAKLAR, ÖZGÜRLÜKLER VE DİN 1. Hak ve Özgürlük Kavramları 2. Bazı Haklar, Özgürlükler ve Din 2.1. Yaşama Hakkı 2.2. Sağlık Hakkı 2.3. Eğitim Hakkı 2.4. Düşünce Özgürlüğü 2.5. İnanç Özgürlüğü 2.6. İbadet Hakkı 2.7. Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı 2.8. Ekonomik Haklar 3. Hak ve Özgürlüklerin Kullanımı 4. Hak ve Özgürlüklerin Kullanımını Engelleyen Alışkanlıklar 5. Hukukun Üstünlüğü 6. Kul Hakkı Yemek Büyük Gunahtır. Okuma Metni: Hz Ömer ve Adaleti (bk. s.91)

ÖĞRENME ALANI: DİN VE LAİKLİK

9. Sınıf	10. Sınıf
LAİKLİK VE DİN 1. Din Bireyi Esas Alır. 2. Laikliği Doğuran Nedenler 3. Laik Devlet 4. Laiklik Din ve Vicdan Özgürlüğünün Güvencesidir. 5. Atatürk'ün Laiklik Anlayışı	ATATÜRK VE DİN 1. Atatürk'e Göre Din Vazgeçilmez Bir Kurumdur. 2. Atatürk Dinin Yozlaştırılmasına Karşıdır. 3. Atatürk'ün İslâmiyet ve Hz. Peygamberle İlgili Sözleri Okuma Metni: Taassubun Zararları

ÖĞRENME ALANI: DİN, KÜLTÜR VE MEDENİYET

9. Sınıf	10. Sınıf
TÜRKLER VE MÜSLÜMANLIK 1. Türklerin Müslüman Oluşu 2. Türklerde İslâm Anlayışının Oluşmasında Etkili Olan Şahsiyetler 2.1. Ebû Hanife 2.2. Mâturidî 2.3. Şafîî 2.4. Eş'arî 2.5. Ahmet Yesevî 2.6. Ahî Evran 2.7. Hacı Bektaş Veli 2.8. Mevlânâ 2.9. Yunus Emre 2.10. Hacı Bayram Veli 3. Türkleri İslâm Medeniyetine Katkıları	İSLÂM VE BİLİM 1. Din-Bilim İlişkisi 2. İslâm'da Bilginin Kaynakları 2.1. Akıl 2.2. Vahiy 2.3. Duyular 3. İslâm Akı Kullanmayı ve Bilimi Teşvik Eder. 4. İslâm Bilimsel Yöntemlerle Araştırılmalı ve Öğrenilmelidir. 5. İslâm Medeniyetinde Eğitim Kurumları 6. Müslümanların Bilim ve Medeniyete Katkıları

II.BÖLÜM
ORTAÖĞRETİM
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSİ
9.SINIF ÜNİTELERİYLE İLGİLİ
KAVRAM HARİTALARI

ÜNİTE I: İNSAN VE DİN ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

- 1) İnsanın evrendeki konumunu fark eder.
- 2) İnsanın akıl sahibi ve inanan bir varlık olma özelliğiyle diğer varlıklardan ayrıldığını kavrar.
- 3) İnsan doğasının maddî ve ruhsal yönünü tanır.
- 4) Tarih boyunca insanın inanma ihtiyacının nedenlerini kavrar.
- 5) Dinin, insan doğasının gereksinimlerini karşılayan öğelerden biri olduğunu fark eder.
- 6) Dinin insan hayatındaki yeri ve önemi ile ilgili hayattan örnekler verir.
- 7) Dinin kendi hayatındaki yerini irdeler.
- 8) Monoteizm, Politeizm, Gnostisizm, Agnostisizm ve Ateizm gibi inanç biçimlerini tanır.
- 9) Vahye dayanmayan inanç türlerinin sosyal hayattaki tezahürlerini fark eder.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

İnsanın varlıklar arasındaki konumunu düşünelim.

Dinin, insanın hangi ruhsal ihtiyaçlarına cevap verdiğini düşünelim.

TARTIŞALIM

Ateizmin dayanaklarını tartışalım.

İnsandaki inanma ihtiyacının nedenlerini tartışalım.

ARAŞTIRALIM

Vahye dayanmayan inanç biçimlerinin, sosyal yaşamdaki yansımalarını araştıralım.

Çeşitli inanma biçimlerini ve özelliklerini araştıralım.

OKUMA PARÇASI

İNSANA DAİR...

En Mükemmel İnsan, Başkalarına En Çok Yararı Dokunan İnsandır.

H.z.Muhammed

Büyük Ve Üstün İnsan Kendi Kendini Bulmaya Çalışır.
Küçük İnsan İse Başkalarını Aramaya Çalışır.

Confucius

Yeryüzünde Pek Çok Harikalar Vardır, Ama Bunların En Büyüğü Yine De İnsandır

Sophokles

İnsan Her Bakımdan Ve Her Yönden Yamalı, Alaca Bulacalıdır.

Montaigne

Büyük Ve Üstün İnsan Dünyada Bir Şeye Karşın Ne Düşkünlük Gösterir,
Ne De Onu Küçümser. O, Doğru Olan Şeyi Takip Eder.

Confucius

Her Şeyin En Kutsalı, İyi İnsandır. En Kirlisi De Kötü İnsandır.

Eflatun

Varlıkların En Güzeli İnsandır.

Montaigne

Meleklerde Şehvetsiz Akıl Vardır.

Hayvanlarda Akılsız Şehvet Vardır.

İnsanlarda İse Hem Akıl Hem Şehvet Vardır.

İnsan Aklını Kullanırsa Meleklerden Üstündür.

İnsan Aklının Değil, Nefsinin Esiri Olursa,

Değil Melekten Hayvandan Da Aşağıdır.

Keşşaf

İnsan İnsanın Efendisi Olamaz.

Epiktetos

Eğer Bütün Eğlencesi, Bütün İşi Gücü Yiyip İçip Uyumaksa, İnsan Nedir Ki?
Hayvandır, Fazla Bir Şey Değil!

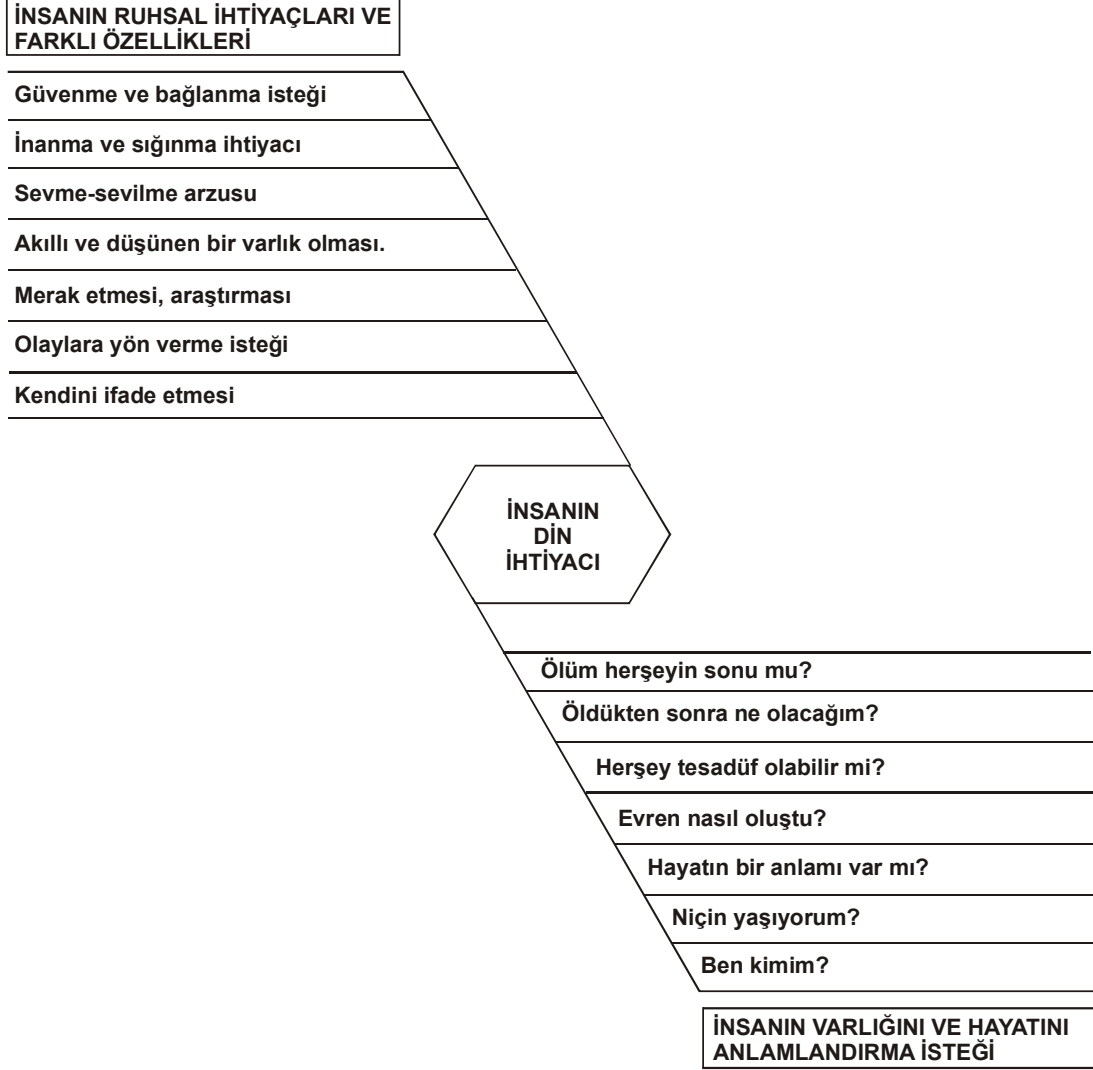
Shakespeare

Hiçbir Şey İnsan Kadar Yükselmez
Ve Onun Kadar Da Alçalamaz

Hölderlin

“Dinin insan doğasında kökleri vardır.”

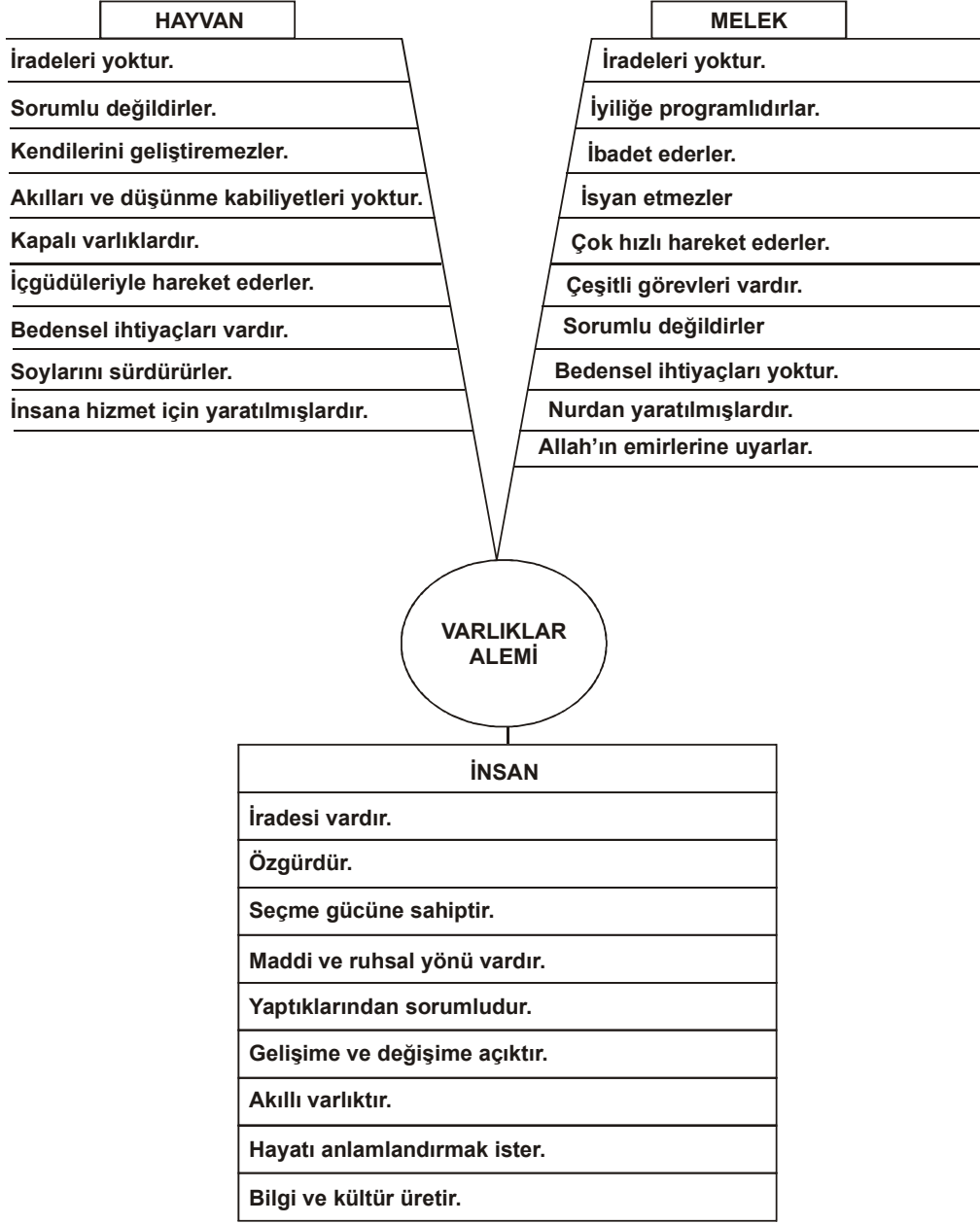
Wilhelm Van Humboldt

- İnsanın dine duyduğu ihtiyacın nedenlerini gösteren kavram haritası

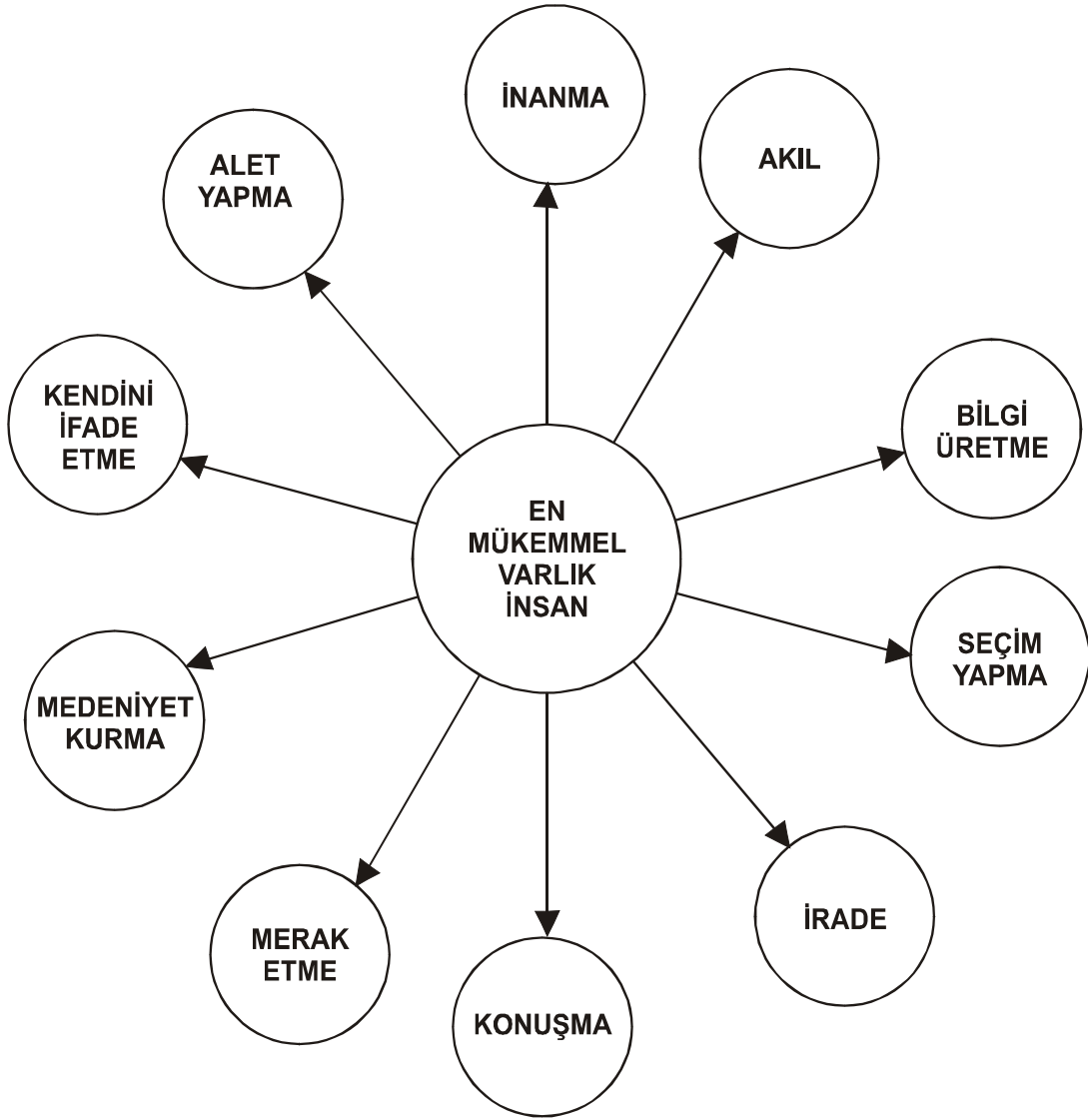
“Dine sahip olmayan hiçbir ilkel topluluk bulunamamıştır”

William Howells

- Varlıklar aleminde yer alan “MELEK, HAYVAN VE İNSAN” ın özelliklerini gösteren kavram haritası

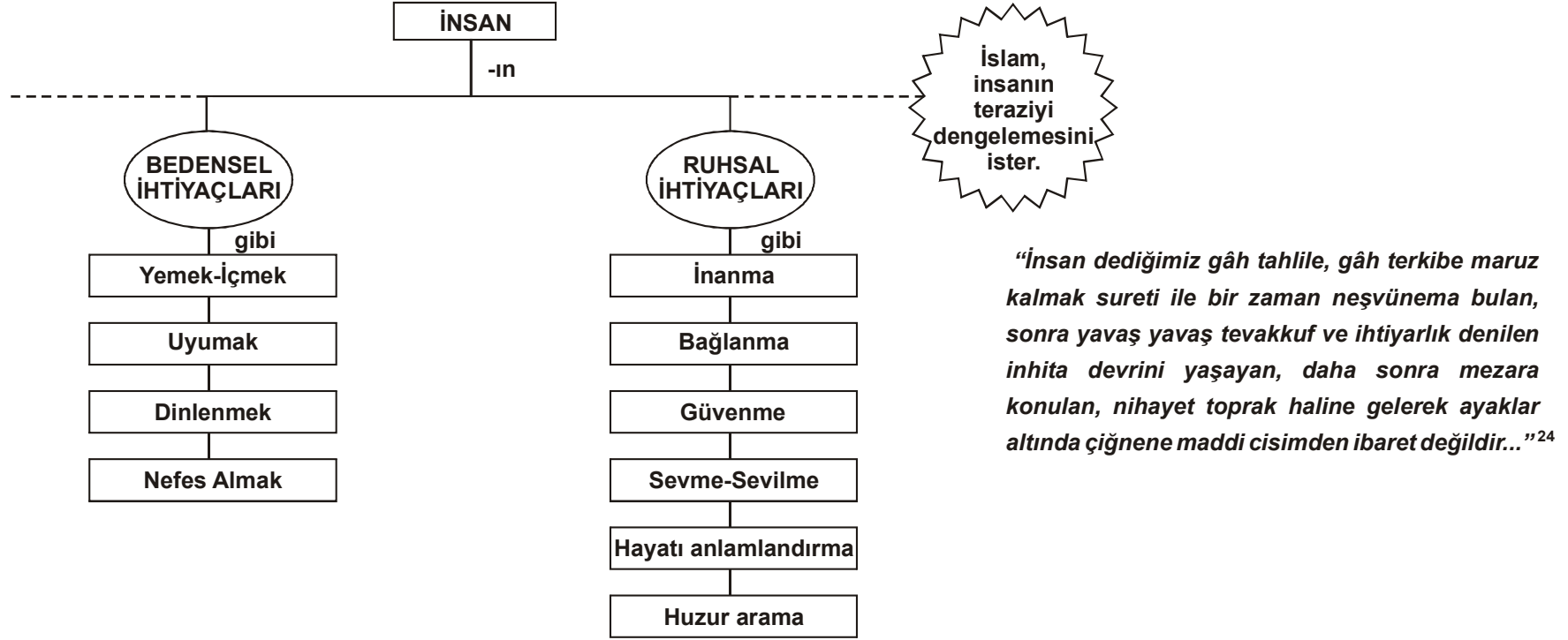
“Ve hani Rabbin meleklere: ‘Haberiniz olsun. Ben biçim verilebilir özlü kara balçıktan bir ölümlü varlık yaratacağım. Ona belli bir biçim verip de ruhumdan üflediğim zaman onun önünde yere kapanın’ demişti.”²²

-İnsanı diğer varlıklardan üstün kılan özellikleri gösteren kavram haritası

“İncire, zeytine, Sina dağına ve şu emin beldeye yemin ederim ki, biz insanı en güzel biçimde yarattık.”²³

²³ Tin, 95 / 1-4.

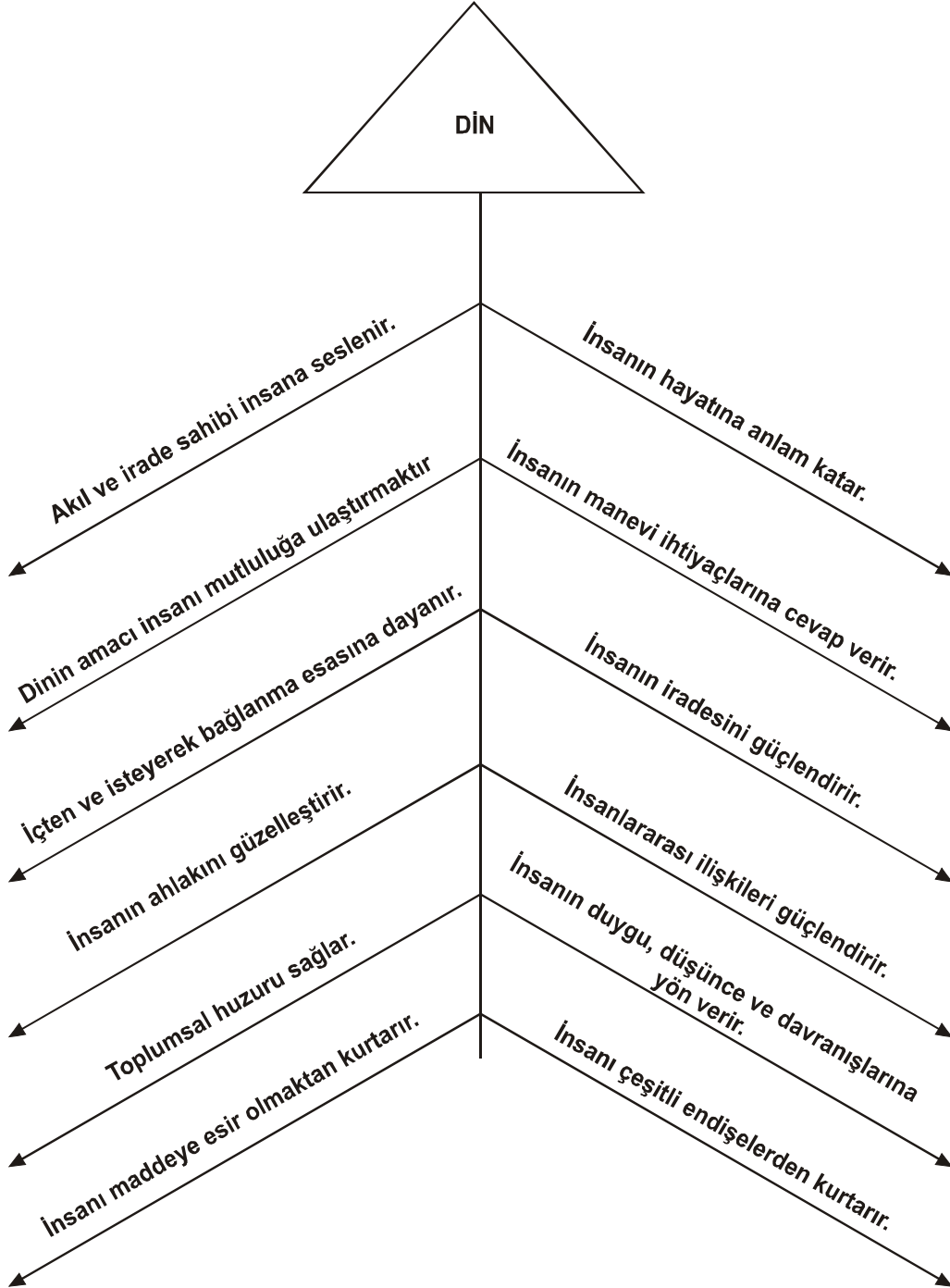

- İnsanın maddi ve ruhsal ihtiyaçlarını gösteren kavram haritası

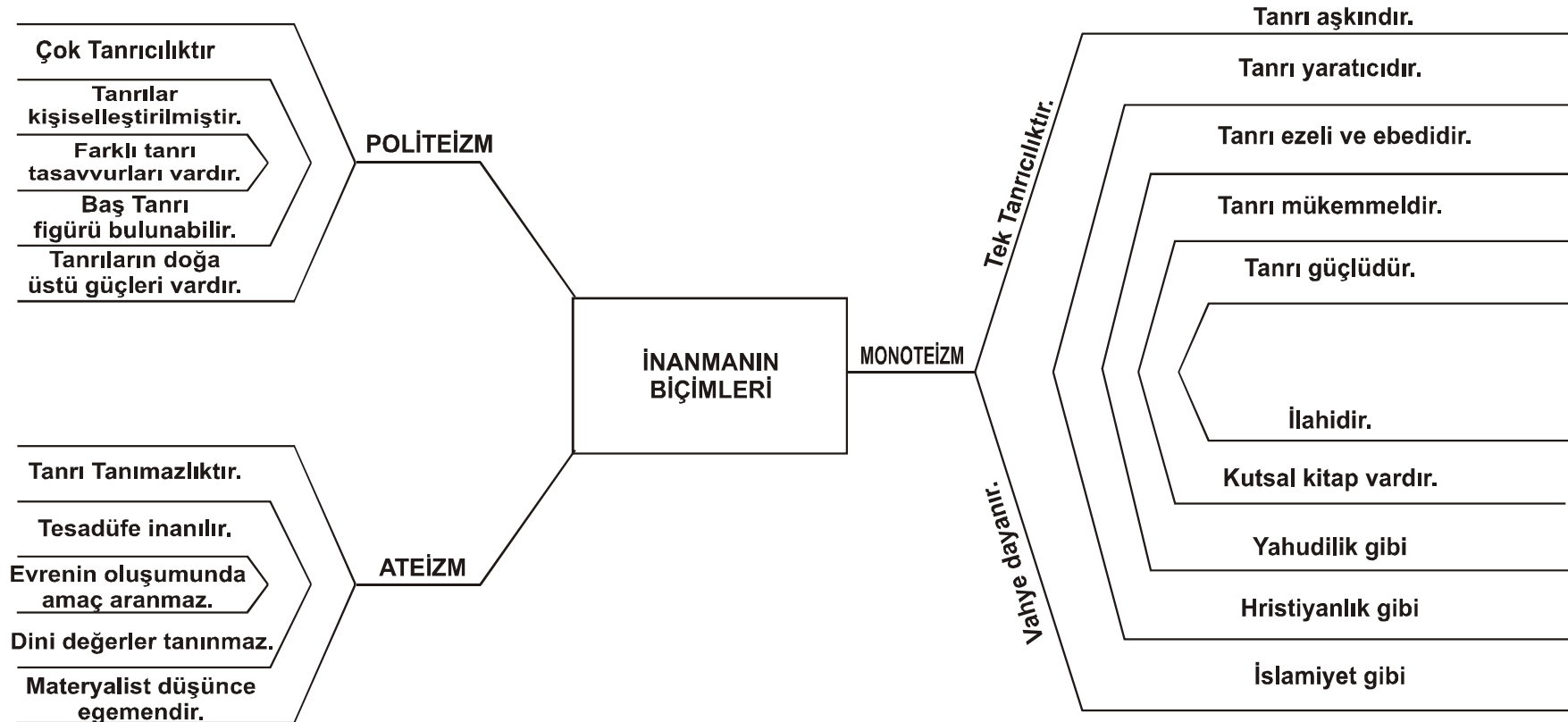
²⁴ A.Hamdi Akseki, **İslam Tabii ve Umumi Bir Dindir**, Matbaa – Ebu’z-Ziya, İstanbul 1944, I. Cilt, s.46-47.

“Dinin uygun görevi insanın kalbini düzenlemek, davranışların insanileştirmek, öfkesinden temizlemek, toplumda düzeni ve itaati sağlamaktır.”

David Hume

- Dinin insan hayatındaki yerini ve önemini gösteren kavram haritası

- İnanmanın çeşitli biçimlerini gösteren kavram haritası

“İnsan doğası gereği dini bir hayvandır (canlıdır). Ateizm sadece aklımıza değil, duygularımıza da aykırıdır.”

Edmund Burke

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI

1.İnsanın diğer varlıklardan ayrılmasını sağlayan özellikleri çeşitli varlık sınıflarıyla karşılaştırarak değerlendiriniz.

2.İnsanın bedensel ve ruhsal ihtiyaçlarını yazınız.

3.Monoteizm, politeizm ve ateizmi tanımlayarak monoteist dinlere 3 örnek yazınız.

4. Aşağıdakilerden hangisi insanı diğer varlıklardan ayıran özelliklerden değildir?

- a)Akıl b)İçgüdü c)Vicdan d)İrade

5.Vahye dayalı dinler, özü itibariyle inanma biçimlerinden grubuna girer.

6 göre Tanrı'nın varlığı meselesi insan aklının ötesinde bir konudur. O halde böyle bir varlık hakkında konuşmak veya hüküm vermek de imkânsızdır. Dolayısıyla bunlar Tanrı inancı karşısında tarafsız kalmayı tercih etmişlerdir.

7.Bir tanrıya inanma ve tapınma anlamına gelen, tek bir tanrının varlığını kabul eden, birden çok tanrının varlığının mümkün olmadığını ileri süren görüşe..... denir.

ÜNİTE II: İBADET VE TEMİZLİK ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Niçin ibadet edildiğinin önemini vurgular.
2. İbadetleri sınıflandırarak günlük hayattan örnekler verir.
3. İbadetlerin yapılmasında temizliğin ön şart olduğu bilincine varır.
4. Abdestin alınışını ve guslün yapılmasını anlatır.
5. Teyemmümün, ibadetlerin yapılmasında kolaylık nedeni olduğunu bilir.
6. Beden, mekân ve çevre temizliğine bir bütün olarak özen gösterir.
7. Temizliğe uyulmadığı durumlarda uyarılarda bulunur ve gerekli durumlarda ihtiyacı olanlara yardım eder.
8. İslâm dininde temizliğe verilen önemi fark eder.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

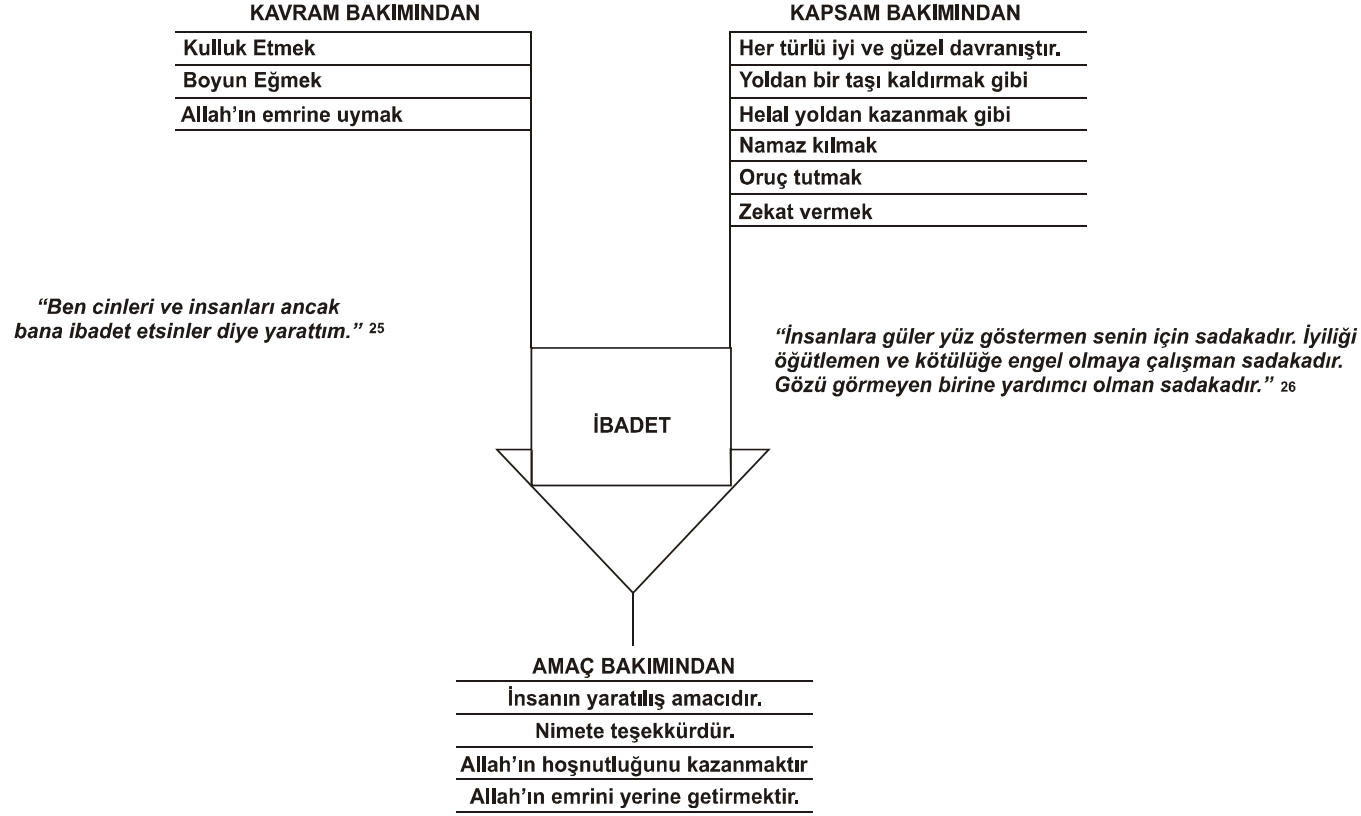
İbadetlerin yapılma amacını düşünelim.
“Çalışmak ibadettir.” sözünün anlamını düşünelim.

TARTIŞALIM

Temizliğin insan yaşamındaki önemini ve temizliğe uyulmadığı zaman karşılaşılabilecek durumları tartışalım.

ARAŞTIRALIM

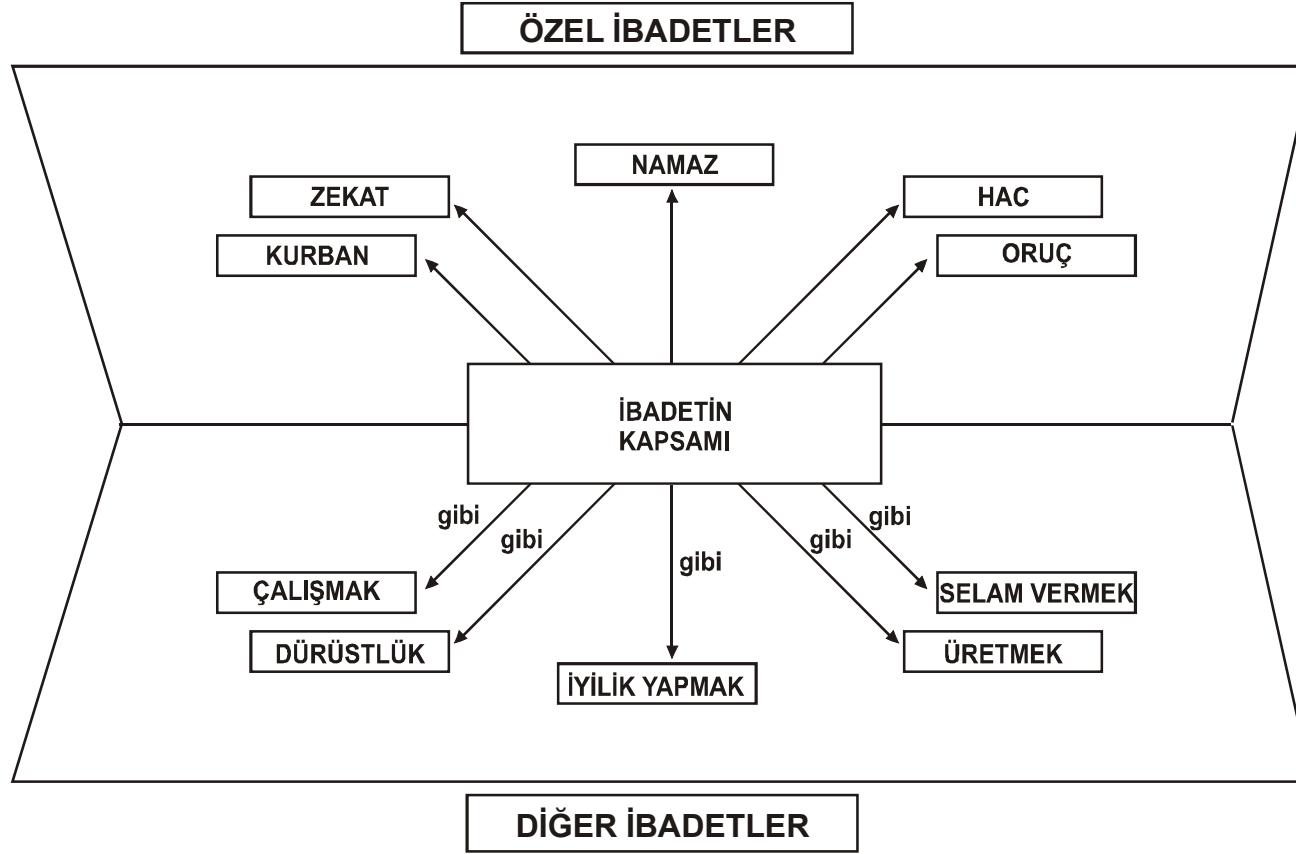
Dinlerin temizlikle ilgili emir ve öğütlerini araştıralım
Çeşitli ibadetlerin temizlikle ilişkisini araştıralım.

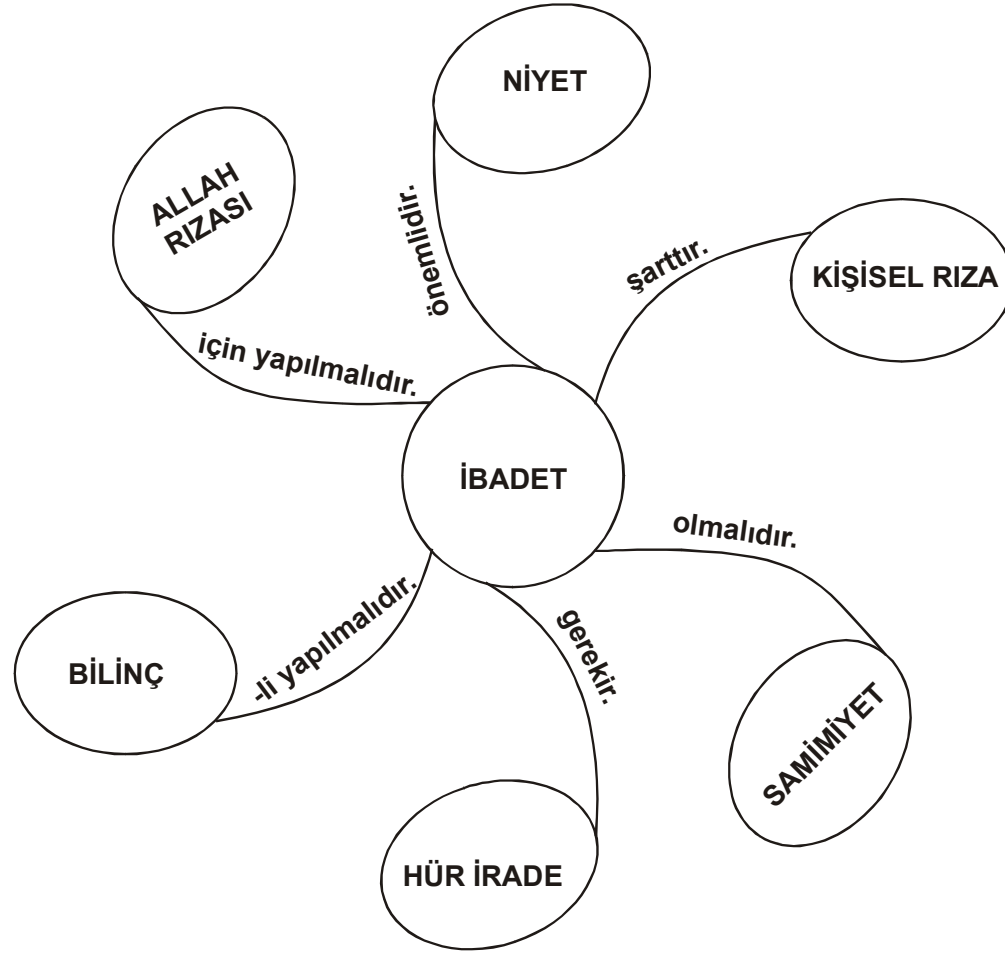
- Çeşitli açılardan ibadeti gösteren kavram haritası

²⁵ Zariyat, 51/56

²⁶ **Seçme Hadisler**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999.

- İbadetlerin kapsamını gösteren kavram haritası

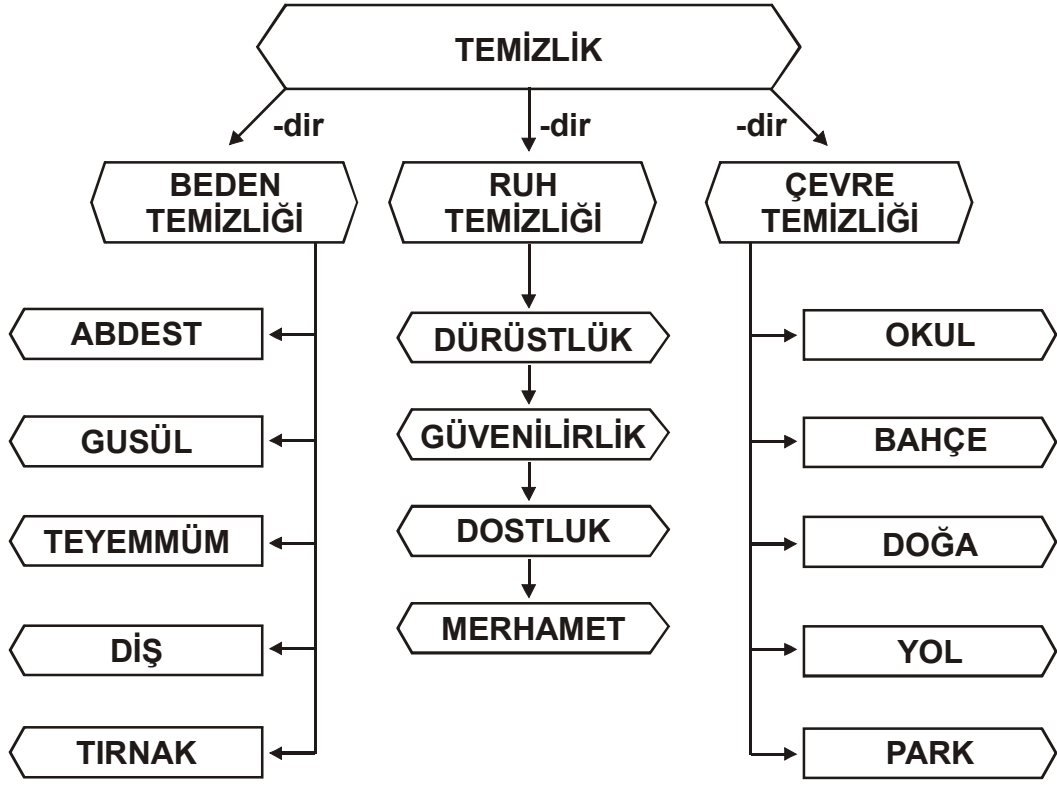

“Küçük bir tebessüm, içten bir selam,
Dosta hatır soran bir iki kelam,
Kısaca diyor ki; insana islam,
İhlasla yaptığın herşey ibadet.

Gönül buzlarını sevgiyle delmek,
Meleklerle insanın farkını bilmek,
Kulda kusur varsa affedip silmek,
Kırılmış bir kalbe girmek ibadet”

Cengiz NUMANOĞLU

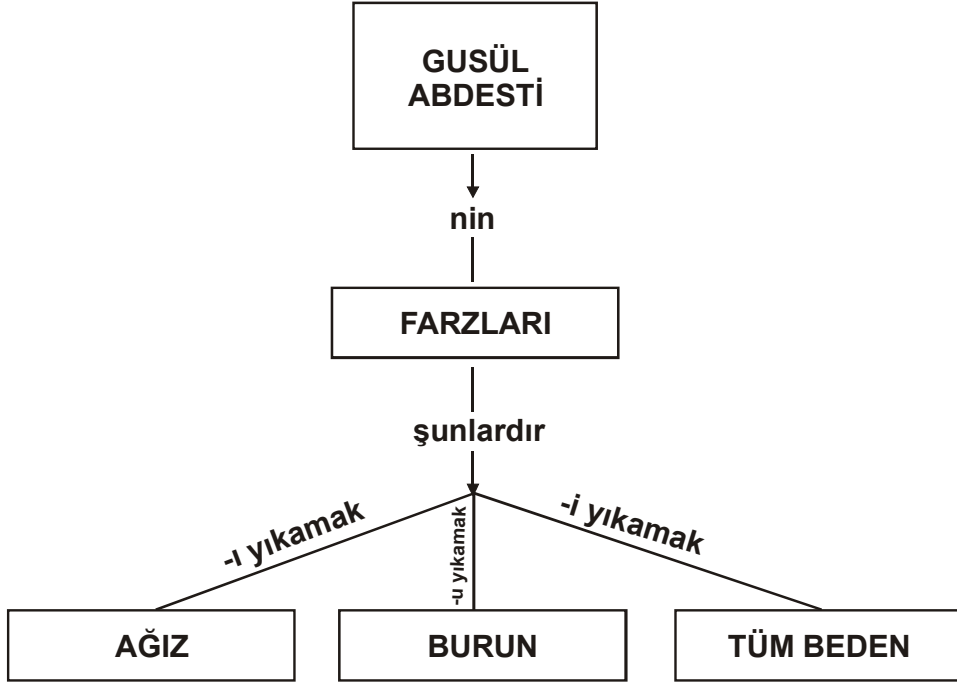
-Bir davranışın ibadet olmasını sağlayan özellikleri gösteren kavram haritası

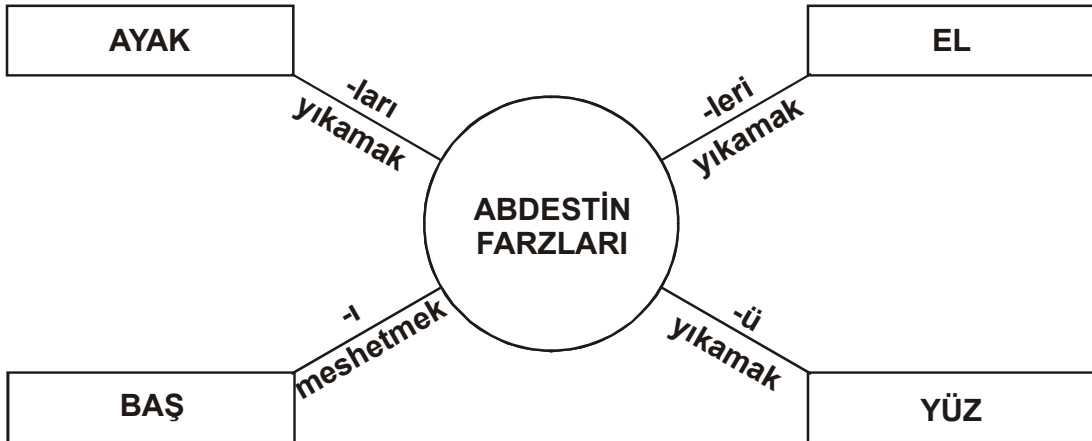
- Temizlik çeşitlerini gösteren kavram haritası

(RUH TEMİZLİĞİYLE İLGİLİ ŞİİR)

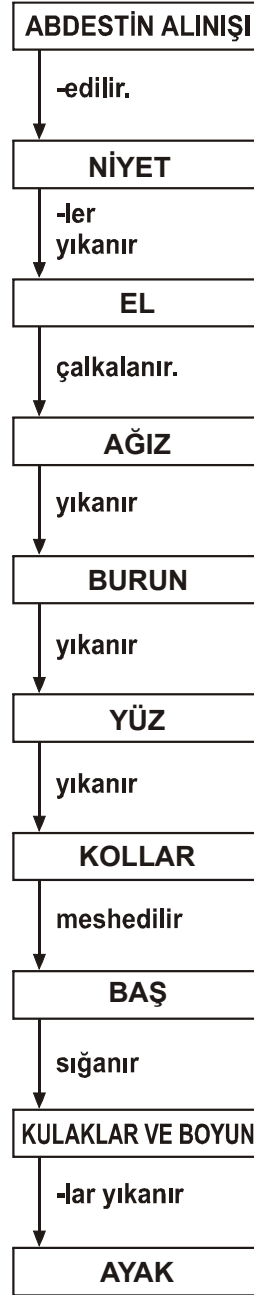
Sevgide güneş gibi ol,
Dostluk ve kardeşlikte akarsu gibi ol,
Hataları örtmede gece gibi ol,
Tevazuda toprak gibi ol,
Öfkede ölü gibi ol,
Her ne olursan ol
Ya olduğun gibi görün
Ya görüldüğün gibi ol
Mevlana

- Gusül Abdestinin farzlarını gösteren kavram haritası

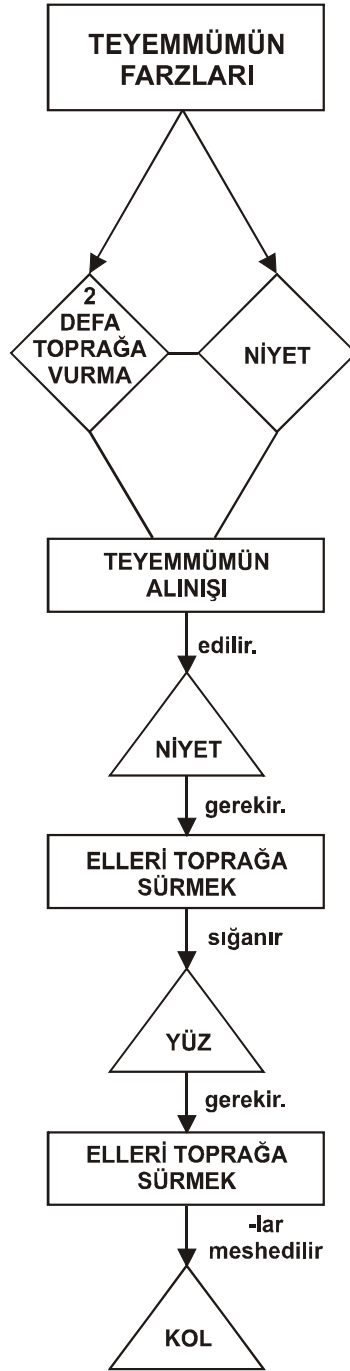
- Abdestin farzlarını gösteren kavram haritası

-Abdestin alınışını gösteren kavram haritası

“Ey iman edenler! Namaza kalkacağınız zaman, yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi ve başlarınıza mesh edip - her iki topuğa kadar da ayaklarınızı yiyakın.” ²⁷

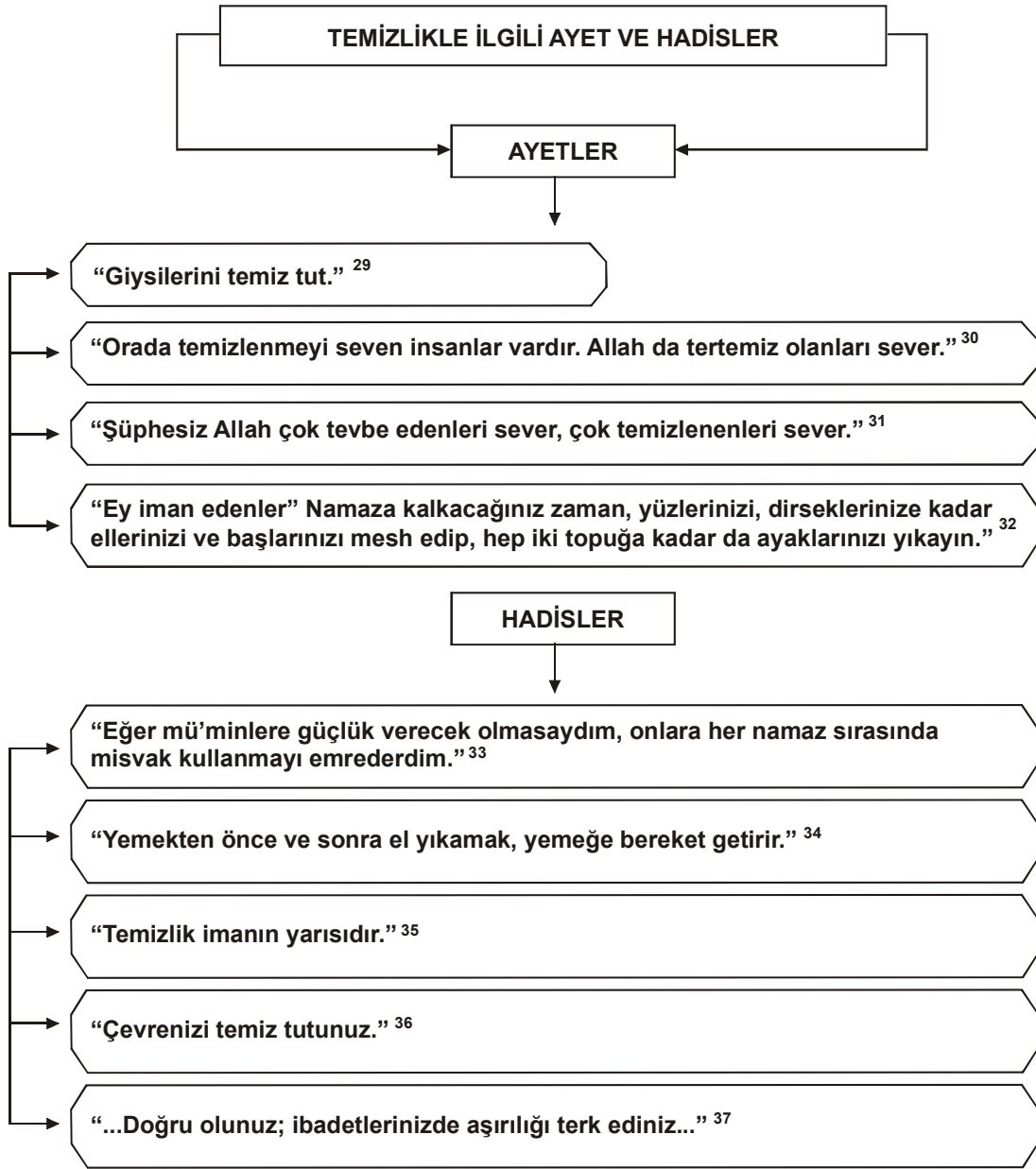
²⁷ Maide, 5/6

-Teyemmümün farzlarını ve alınışını gösteren kavram haritası

“Eğer su bulamazsanız, o zaman temiz toprağa yönelin. Onunla yüzlerinizi ve ellerinizi meshedin.”²⁸

²⁸ Maide, 5/6

-İslamın temizliğe verdiği önemi ayet ve hadislerle örneklendiren kavram haritası

²⁹ Müddessir, 74/4

³⁰ Tevbe, 9/108

³¹ Bakara, 2/222

³² Maide, 5/6

³³ Buhari, Cuma, 8. hadis

³⁴ Ebu Davud, Et'ime, II. hadis

³⁵ Müslim, Taharet, 1. hadis

³⁶ Tirmizi, Edep, 41. hadis

³⁷ Sahih-i Buhari Muhtasarı, Tecrid-i Salih Tercemesi ve Şehri 12. cilt. s.191.

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI

1.Niçin ibadet edilir, açıklayınız.

2.Şartlar elverişli olmadığında ibadetlerin yapımıyla ilgili gösterilen kolaylıkları örneklendiriniz.

3.İslam dininde temizliğe verilen öneme ayet ve hadislerden örnekler veriniz.

4. Aşağıda belirtilen temizlik çeşitlerine ikişer örnek yazınız.

Ruh temizliği: 1-.....

2-.....

Çevre temizliği: 1-.....

2-.....

5. Aşağıdaki paragraf hangi temizliğin yapılmadığına değinmektedir?

İslam’a göre temizlik bir bütündür. Sadece elbisesi ve bedeni temiz olan kişi “temiz” sayılmaz. Marketteki Berk bey tartarken yanlış tartıyor, iş yerindeki Didem sevmediği halde insanlara sevdiğini söylüyor, söz verdiği halde arkadaşına zamanında gelmeyen Zerrin bahaneler uyduruyor, Engin hak etmediği bir bilgiyi sınavda arkadaşından kendi kağıdına sızdırıyor.

Çevre

Beden

Ruh

Elbise

6. Aşağıdakilerden hangisi ellerin temiz bir toprağa sürülmesiyle yapılan teyemmümün farzlarından değildir?

a)Niyet etmek

b)Yüzü mesh etmek

c) Baş mesh etmek

d) Kolları mesh etmek

ÜNİTE III: HZ. MUHAMED'İN HAYATI ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Hz. Muhammed'in doğduğu dönemin sosyal, kültürel, ekonomik ve dinî özelliklerini tanır.
2. Hz. Muhammed'in çocukluğu, gençliği, peygamberlik öncesi hayatı ve ailesini ana hatları ile tanır.
3. Hz. Muhammed'e gelen vahyin mahiyetini ve nasıl başladığını açıklar.
4. Medine'ye hicretin sebep ve sonuçlarını açıklar.
5. Hz. Muhammed'in Medine'de toplumsal barışa yönelik faaliyetlerini yorumlar.
6. Hz. Muhammed'in İslâm'ı yaymaya yönelik çabalarını ve gerekçelerini açıklar.
7. Veda Hutbesi'nin insan hakları bakımından değerini irdeler ve günümüz insan hakları ile karşılaştırır.
8. Hz. Muhammed'in vefatını ve bunun Müslümanlar üzerindeki tesirlerini değerlendirir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

Veda hutbesinin evrensel mesajlarını düşünelim.

Hz. Muhammed'e indirilen ilk vahyin anlamını düşünelim.

TARTIŞALIM

Hz. Muhammed'in hicretinin sebep ve sonuçlarını tartışalım.

Hz. Muhammed'in karşılaştığı tepkilerin nedenlerini tartışalım.

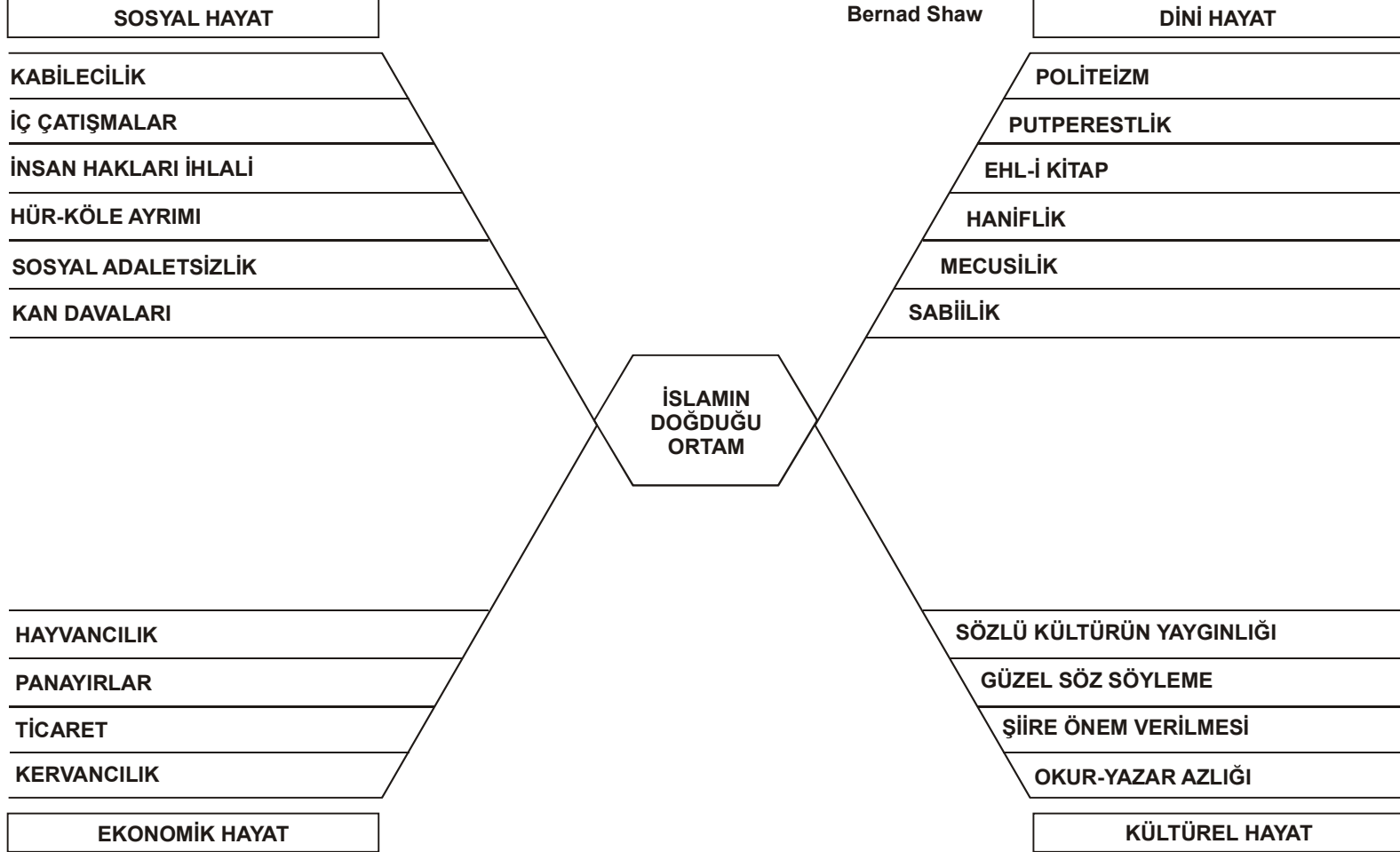
ARAŞTIRALIM

Veda Hutbesi ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ortak yönlerini araştıralım.

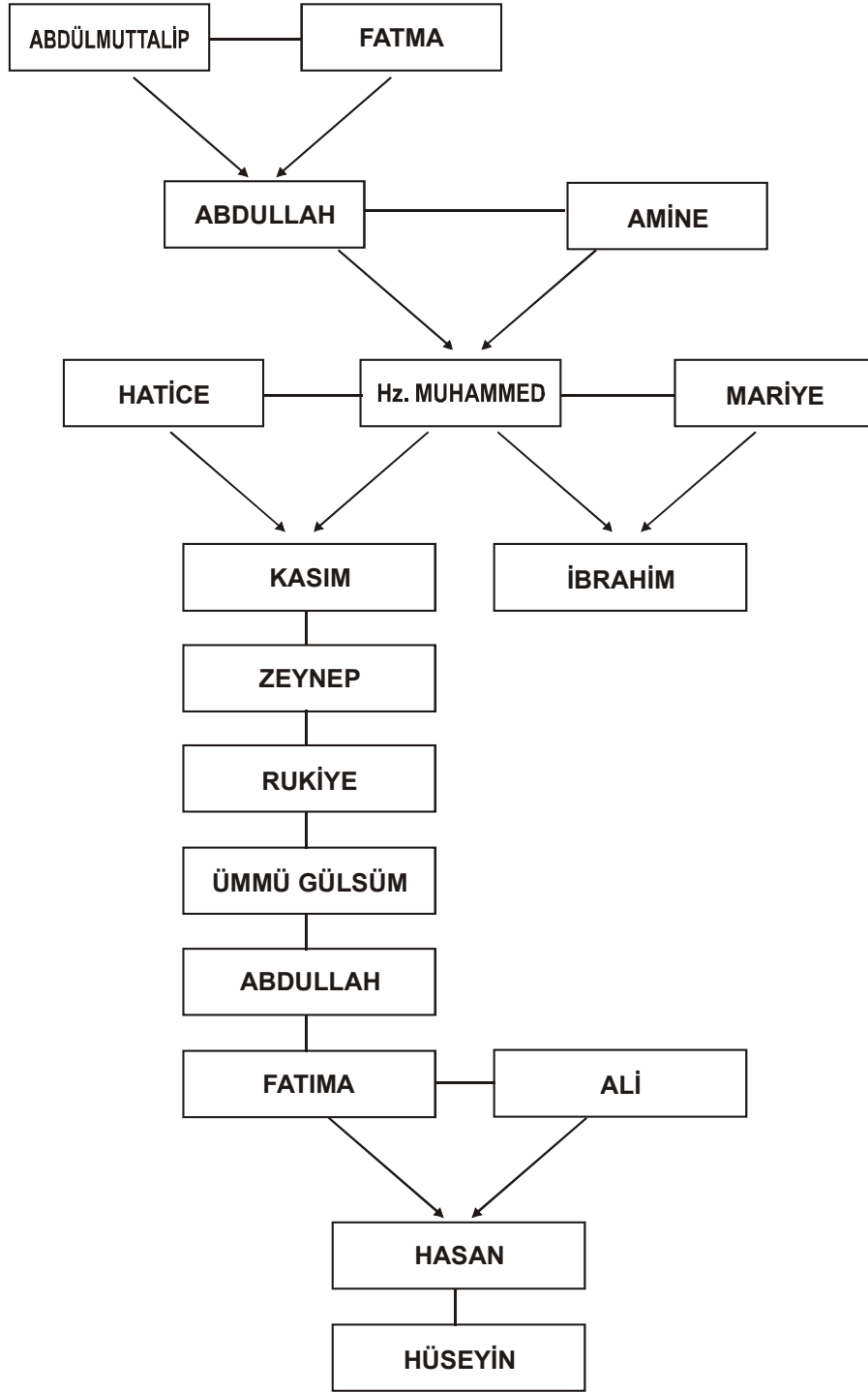
İslamiyet gelmeden önce Arabistan'da bulunan inançları araştıralım.

“Ben bu hayret uyandırıcı insanın hayatını inceledim.
Benim görüşüme göre onu insanlığın kurtarıcısı olarak
tanımamız lazımdır.”

Bernad Shaw

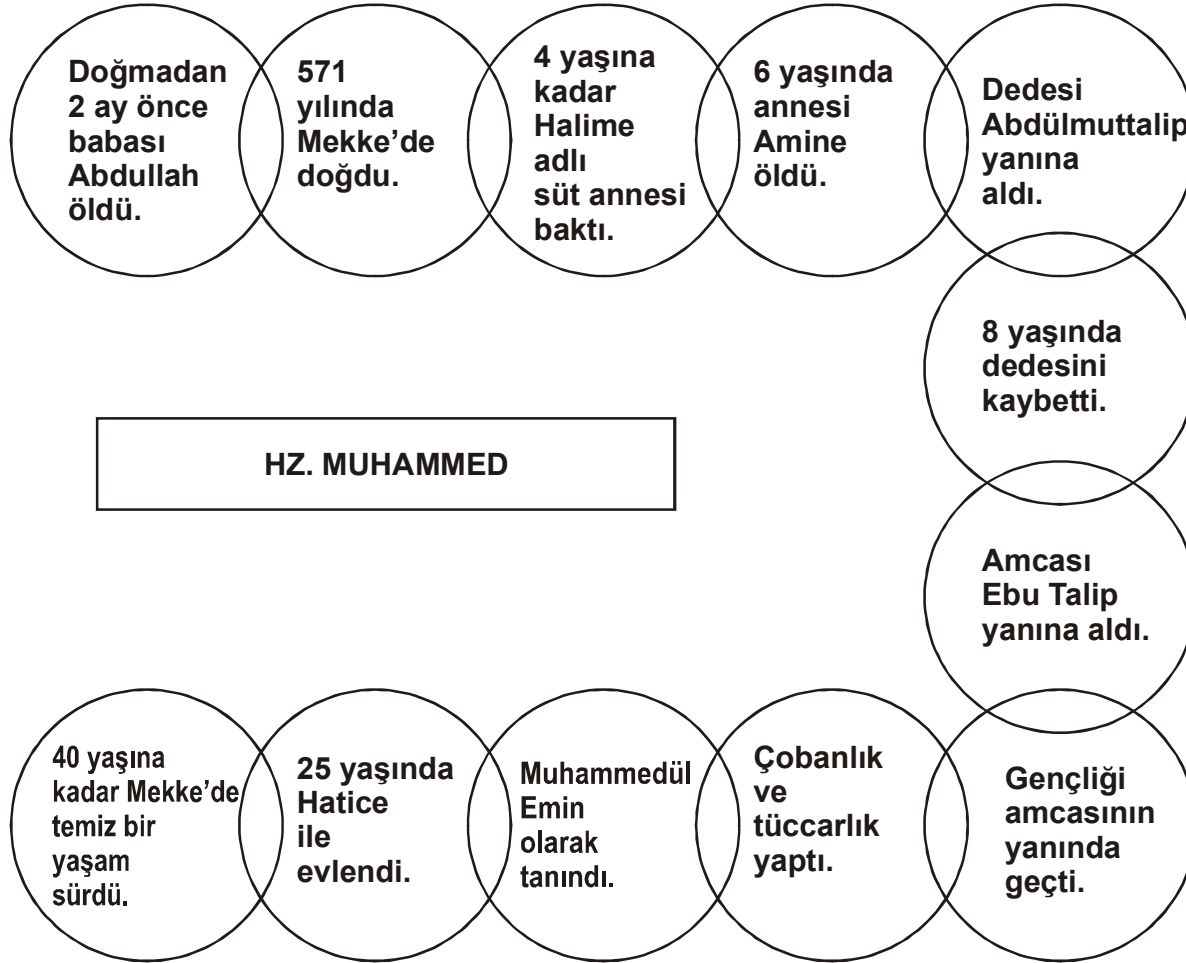
- İslamın doğduğu ortamı gösteren kavram haritası

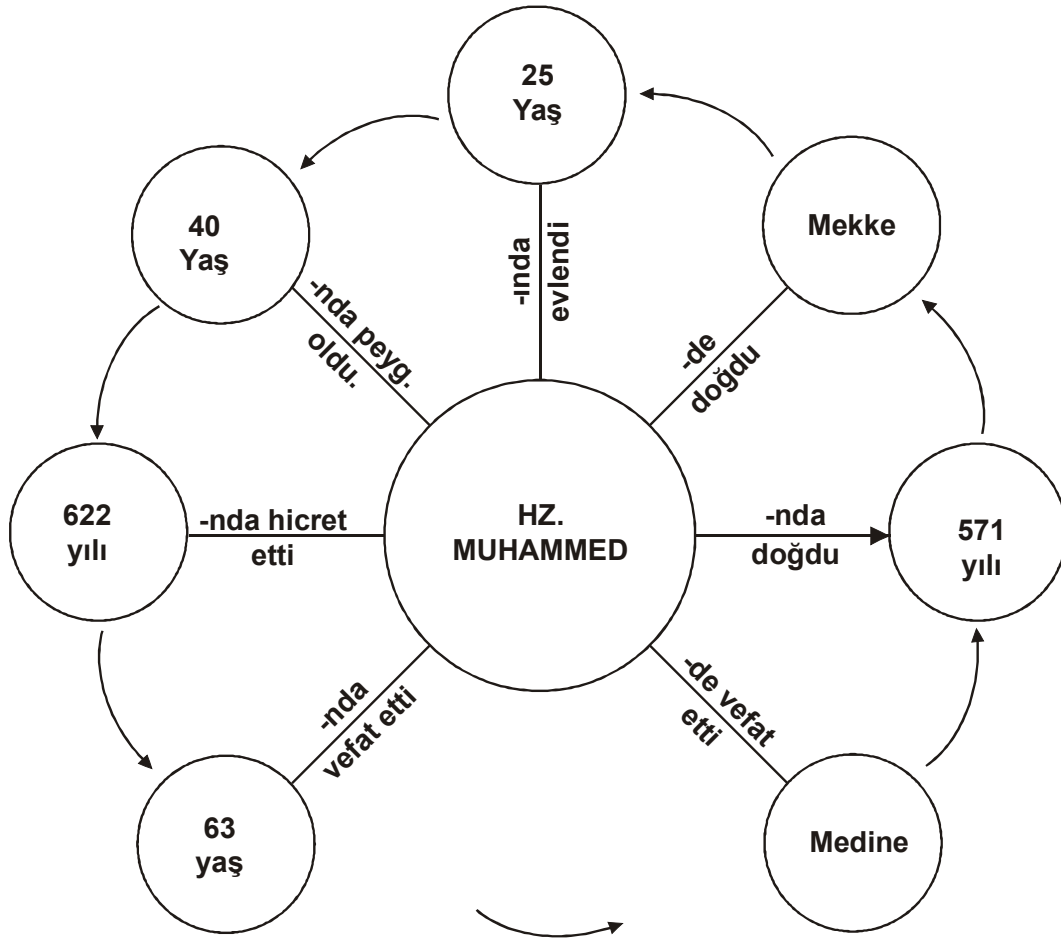
- Hz. Muhammed'in yakın çevresini gösteren kavram haritası

“On dört asır evvel yine böyle bir geceydi.
Kumdan ayın ondördü bir öksüz çıkıverdi.
Lakin o ne hüsrandı ki, hissetmedi gözler
Kaç bin senedir halbuki bekleşmedelerdi.”

Mehmet Akif ERSOY

- Hz. Muhammed'in peygamberlik öncesi yaşantısını gösteren kavram haritası

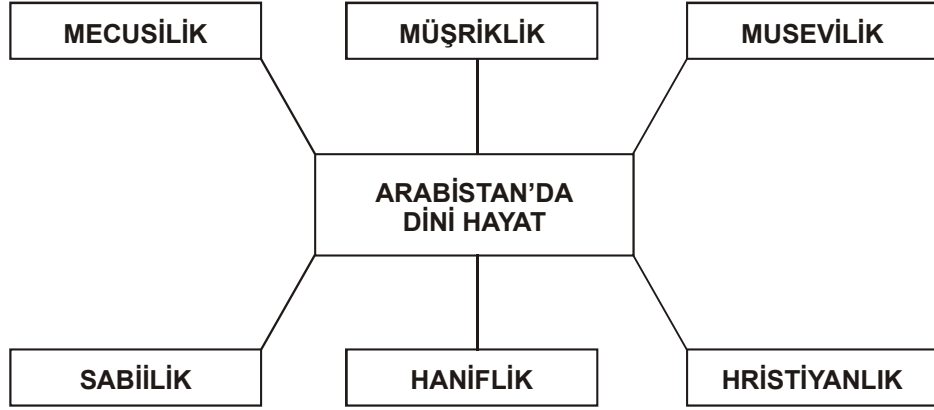
- Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili bazı olayları gösteren kavram haritası

"Canım kurban olsun senin yoluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed
Şefa'at eyle bu kemter kuluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed

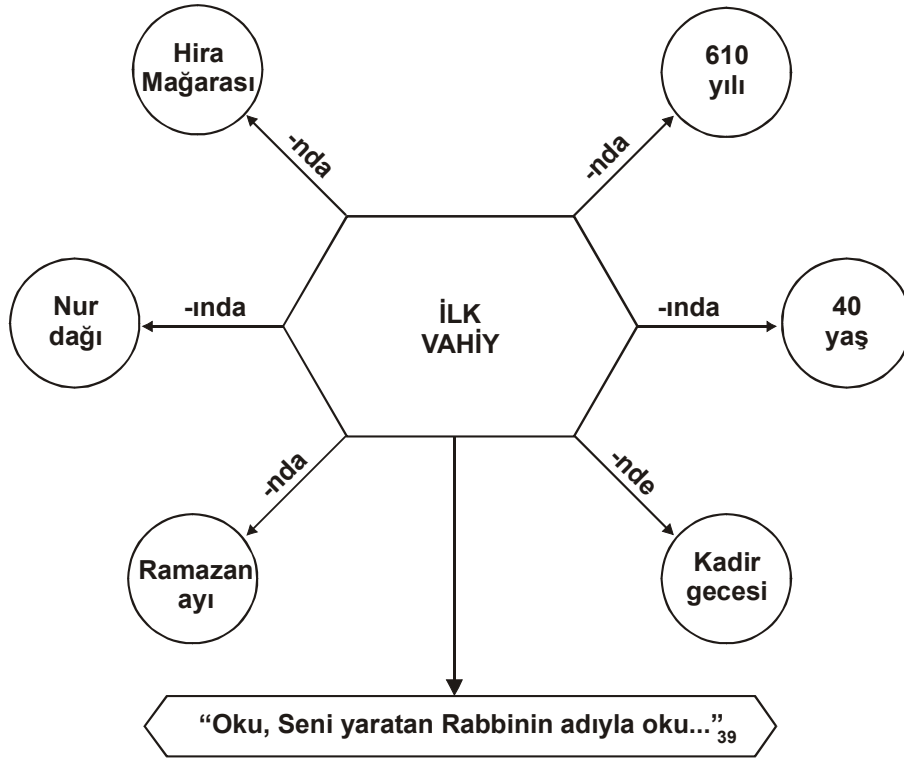
Mümin olanların çoktur cefası
Ahirette olur zevk-u sefası
On sekiz bin alemin Mustafası
Adı güzel kendi güzel Muhammed"

Yunus EMRE

“Biz onlara ancak bizi Allah’a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz.”³⁸

-İslamdan önce Arabistan’daki dini hayatı gösteren kavram haritası

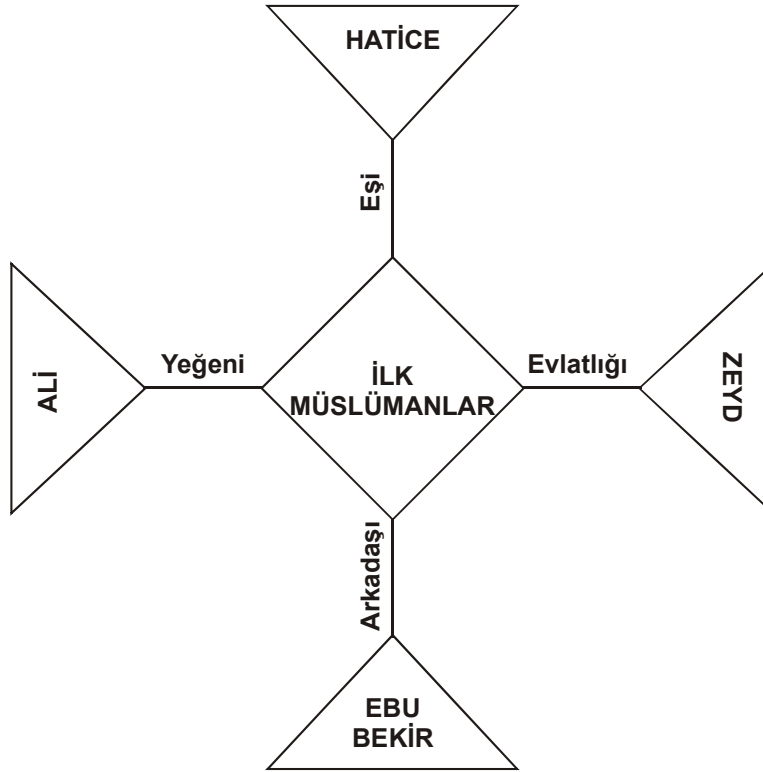

“İlk vahyin gelişiyile ilgili kavramları gösteren kavram haritası

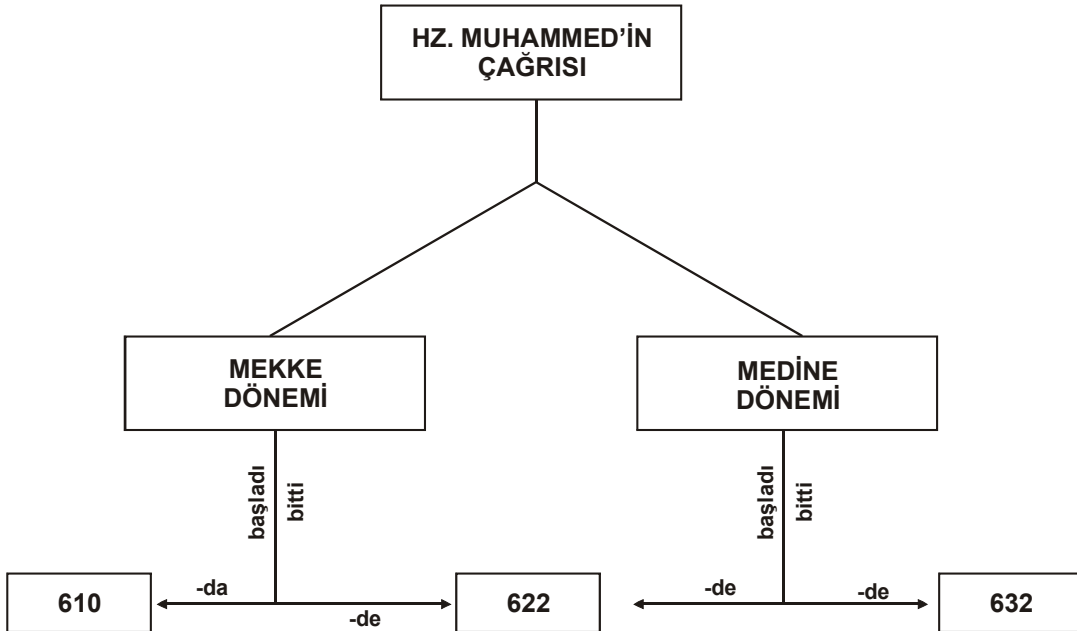
³⁸ Zümer, 39/3

³⁹ Alak, 96/1-2

“O’nun davasında heyecanı asildi”
Jane Pelo

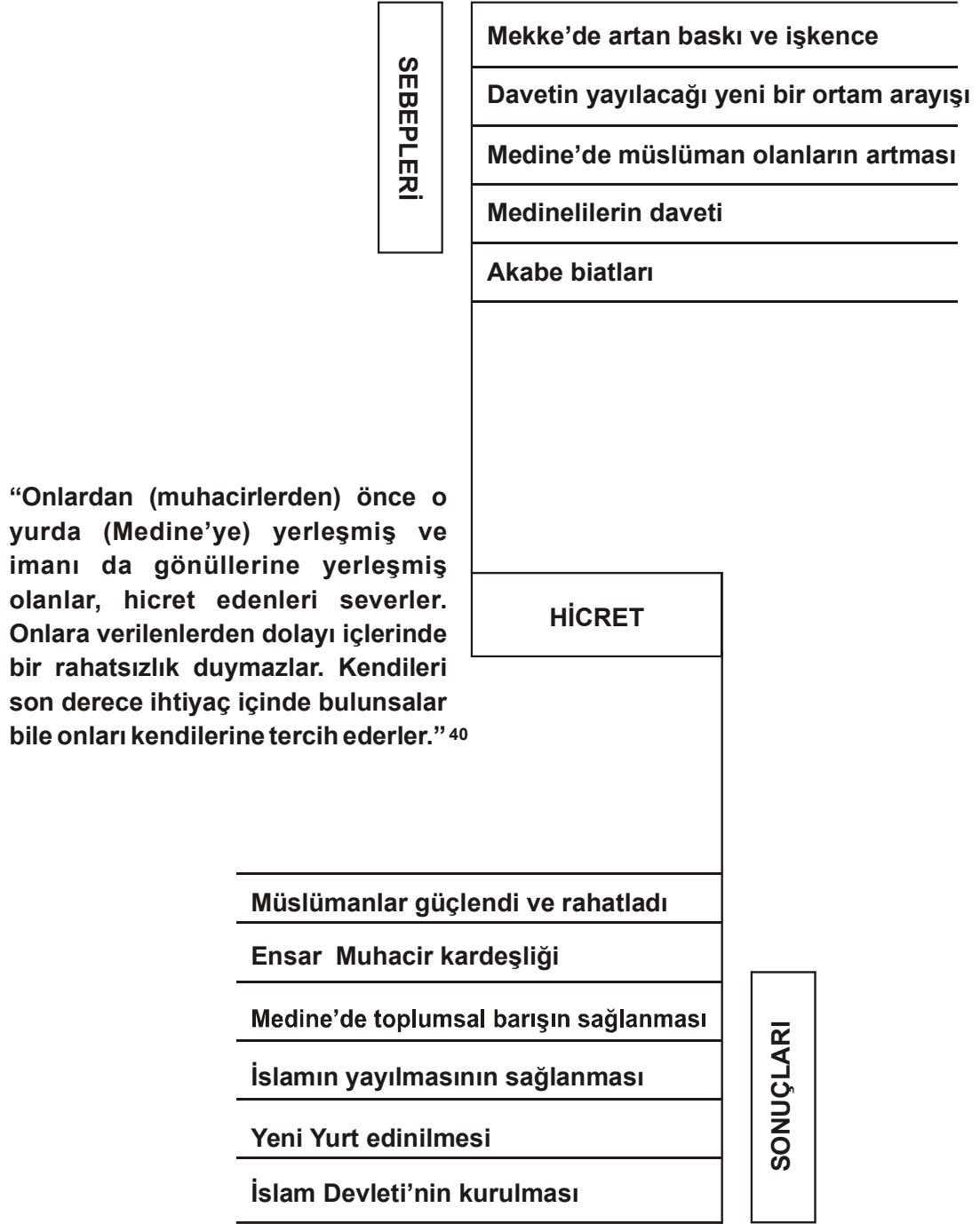
İlk müslümanları gösteren kavram haritası

Hız. Muhammed'in çağrısının dönemlerini gösteren kavram haritası

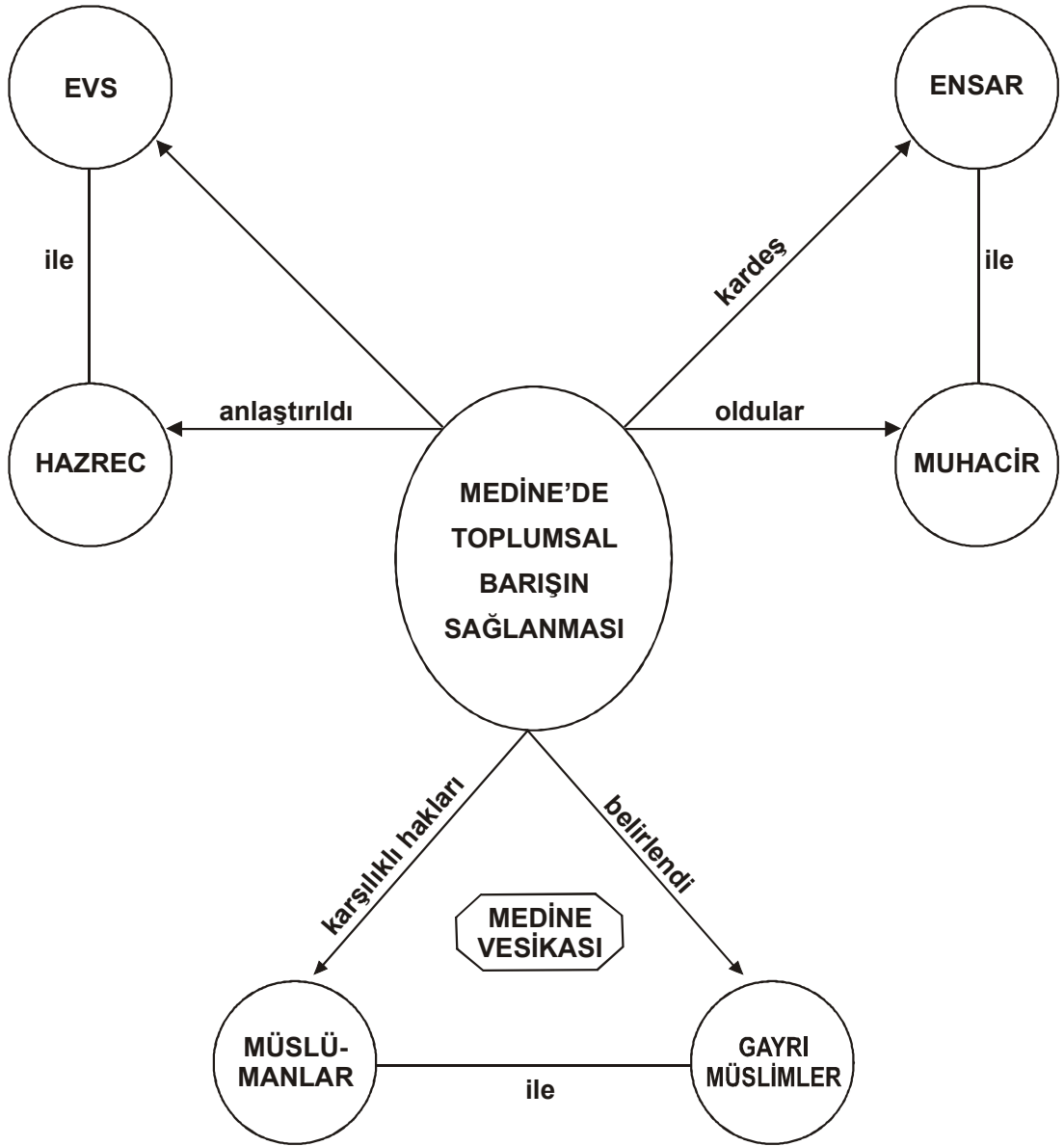
“İnsanlar herşeyden daha fazla Muhammed’e kulak vermelidir.
Diğer bütün sözler onun karşısında boş sözlerdir”

Thomas Carlyle

- Hicret’in sebeplerini ve sonuçlarını gösteren kavram haritası

⁴⁰ Hicr, 15/9

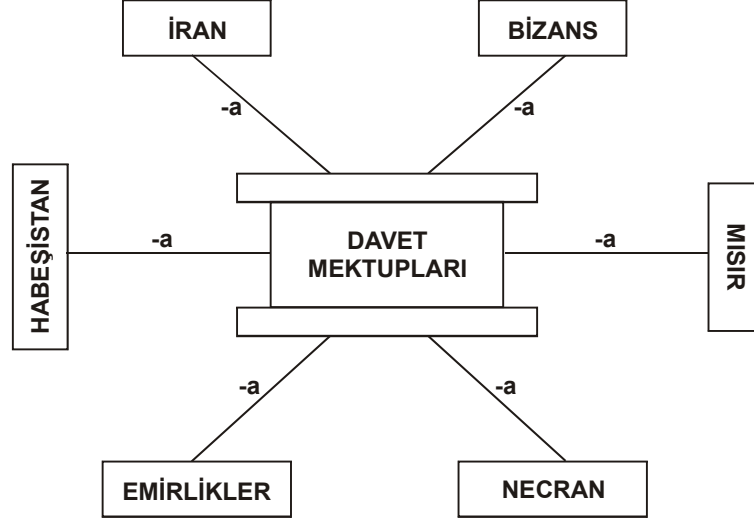

-Hz. Muhammed'in toplumsal barışa yönelik etkinliklerini gösteren kavram haritası.

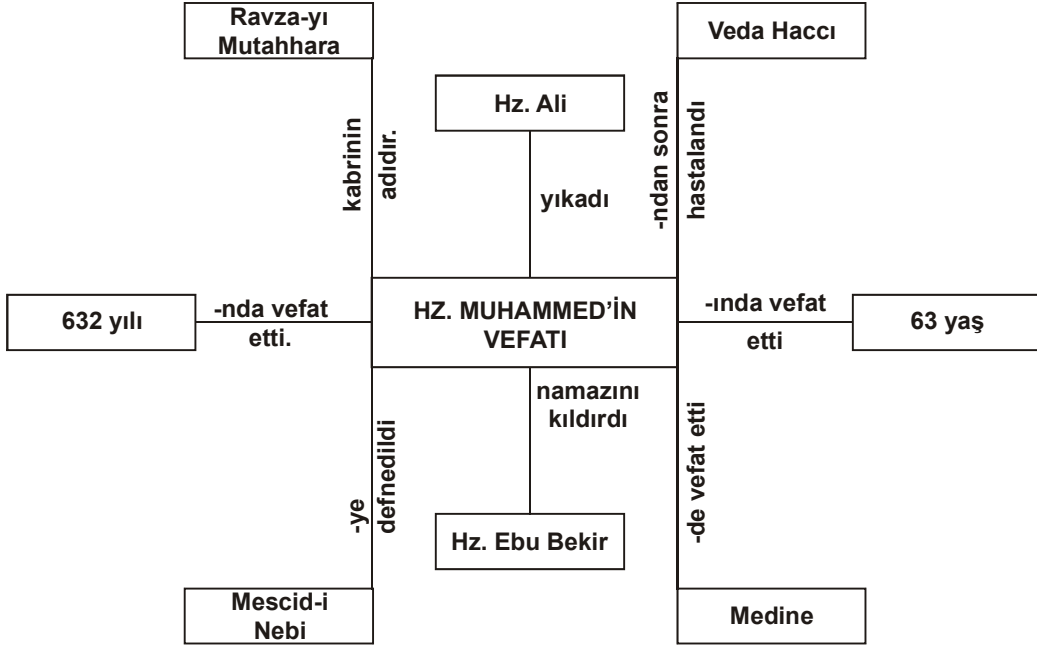
"Modern dünyanın liderliğini Hz. Muhammed gibi bir insan üstlenmiş olsa, dünyanın bütünü problemlerini çözümler ve ihtiyaç duyulan barış ve saadeti tesis eder."

Bernad Shaw
(Nobel edebiyat ödüllü İngiliz yazar)

“... Ey Kitap Ehli bizimle sizin aranızda ortak bir söze gelin: Yalnız Allah’a ibadet edelim. O’na hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah’ı bırakıp da kimimiz kimimizi ilah edinmesin.”⁴¹

-Hz. Muhammed’in İslam’ı yaymak için gönderdiği davet mektuplarını gösteren kavram haritası

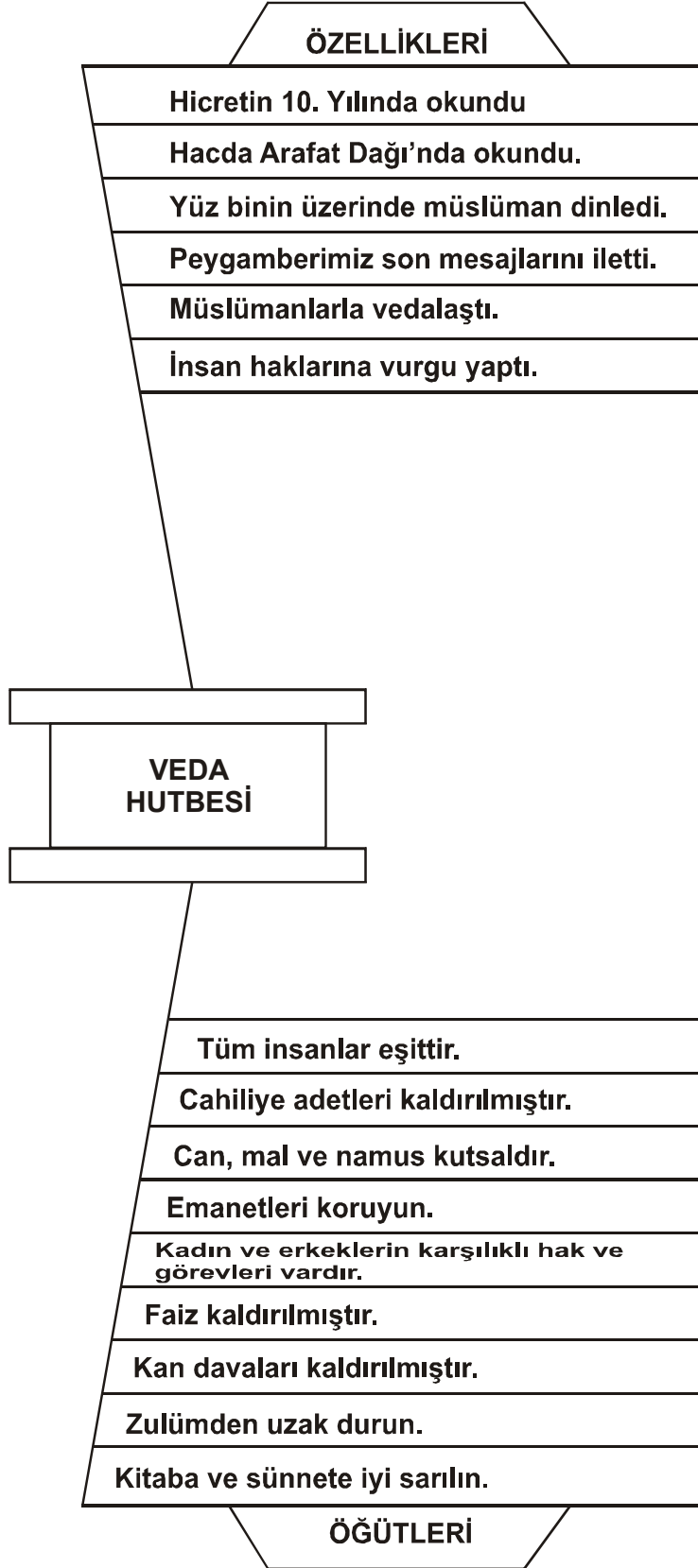

-Hz. Muhammed’in vefatıyla ilgili kavramları gösteren kavram haritası

“Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi ölür veya öldürülürse gerisin geriye mi döneceksiniz?...”⁴²

⁴¹ Âl-i İmran, 3/64

⁴² Âl-i İmran, 3/144

- Veda Hutbesi'nin özelliklerini ve bazı öğütlerini gösteren kavram haritası

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI

1.Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderildiği dönemin özelliklerini belirterek toplumsal yapılanma biçimini değerlendiriniz.

2.Hz. Muhammed'in yakın çevresi hakkında bilgi veriniz.

3.Hz. Muhammed'in Medine'de toplumsal barışa yönelik yaptığı faaliyetleri değerlendiriniz.

4. Peygamberimize Hira mağarasında inen ilk Kuran ayetleri aşağıdakilerden hangisidir?

- a)Fatiha Suresi b)Alak Suresinin ilk beş ayeti
c)İhlas Suresi d)Bakara Suresinin ilk beş ayeti

6.Hz. Muhammed (s.a.v.) hastaları ziyaret eder, cenazelere katılır,toplumda kibar ve hoşgörülü davranırdı.Bu,O'nun hangi özelliği ile yakından ilgilidir?

- a)Verdiği sözde durması b)Merhameti
c)Zamanını iyi değerlendirmesi d)İnsanlara değer vermesi

7.Aşağıda istenilen bilgileri yazınız.

H. Muhammed'in kimlik bilgileri	
Doğum yılı:	
Doğum yeri:	
Vefat yılı:	
AİLE BİLGİLERİ	
Anne adı:	Baba adı:
Dede adı:	
İlk eşi:	

8.Aşağıdaki ifadele doğru ise karşına d, yanlış ise karşısına y yazınız

* Hz.Muhammed kendisinden emin bir insan olduğu için "Emin" lakabı verilmiştir.(.....)

PEYGAMBERİMİZİN SON HUTBELERİNDEN BİRİ

"Ey insanlar! Bilmiş olun ki, bu dünyadan göçme zamanının geldiği bana haber verildi. Allah'ıma kavuşacağıma seviniyorum. Ümmetimden ayrılacağım için de üzgünüm.

Ey insanlar! Vasiyetimi dinleyin, belleyin, burada bulunanlar bulunmayanlara tekrarlasın. Allah gönderdiği kitapta size helâl ve haram kıldığı şeyleri, yapacağınız ve sakınacağınız şeyleri bildirdi. Siz o kitabın akıllara hayret veren hükümlerine itaat ediniz. Saydığı örneklerden ibret alınız. Sizi cennetten uzaklaştıran, cehenneme yaklaştıran heveslerden ve isteklerden çekininiz, topluluktan ve doğruluktan ayrılmayınız. Emanete hıyanet etmekten sakınınız ve Allah'tan korkunuz. Kölelerinize ve kadınlarınıza eziyet etmeyiniz. Onların haklarını gözetiniz. Çocuklarınıza ilim ve edep öğretiniz. Onlar sizin yoldaşlarınızdır ve size emanettirler.

Ey halk, ashabıma, ehl-i beytime ve Kur'an'ı bilenlere sevgiden ayrılmayınız. Âlimlere saygı gösterin, onlara kin gütmeyin, onları kıskanmayın. Bilmiş olun ki, onları seven beni sevmiş olur.

Ey İnsanlar! Temizliğe riayet edip, namaza devam edin. Malınızın zekâtını verin, zekât vermeyenin namazı da yoktur. Namazı olmayanın ise, orucu, haccı, cihadı ve dini yok demektir.

Ey İnsanlar! Dilinizi tutun, gururu bırakın, büyük işler başarın. Vücutlarınızı işletin tembel olmayın. Önce kendi nefsinize, sonra kardeşlerinize nasihat edin. Namusunuzu koruyun, malınızdan sadaka verin, birbirinizin ulaştığı şerefi kıskanmayın, kendinizi esirlikten kurtarmaya çalışın. Zulmetmeyin, Allah hesap gününde zalimi bizzat sorgulayacaktır."

Ali Himmet BERKİ, Osman KESKİOĞLU

Hatem 'ü-l Enbiya Hz. Muhammed ve Hayatı

s.422-423

ÜNİTE IV: KUR'AN VE ANA KONULARI

ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Kur'an-ı Kerim'in İslâm dinindeki yeri ve önemini açıklar.
2. Kur'an-ı Kerim'in indiriliş süreci, kitap hâline getirilmesi ve çoğaltılması ile ilgili bilgileri edinir.
3. Kur'an-ı Kerim'in iç düzenine ilişkin 'ayet', 'sure', 'cüz', 'Mushaf' kavramlarını tanımlar ve Kur'an'dan örnekler gösterir.
4. Kur'an'ın okunmasıyla ilgili tecvit, mukabele, hatim ve hafızlık kavramlarının anlamlarını açıklar.
5. Kur'an'ın anlaşılması ve yorumlanması ile ilgili meal tercüme ve tefsir kavramlarının anlamlarını ayırt eder.
6. Kur'an-ı Kerim'in temel konularını (inanç, ibadet, ahlâk) ayırt eder ve bu konulara örnekler verir.
7. Kültürümüzde Kur'an'a verilen değerle ilgili Hoca Ahmet Yesevî, Yunus Emre, Mevlânâ, Hacı Bektaş Veli vb.den örnekler verir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

Kur'an-ı Kerim' in anlaşılmasının gerekliliği üzerinde düşünelim.

Bir ayet belirleyerek anlamını ve tefsirini düşünelim.

ARAŞTIRALIM

Kur'an'ı Kerim'in tarihini araştıralım.

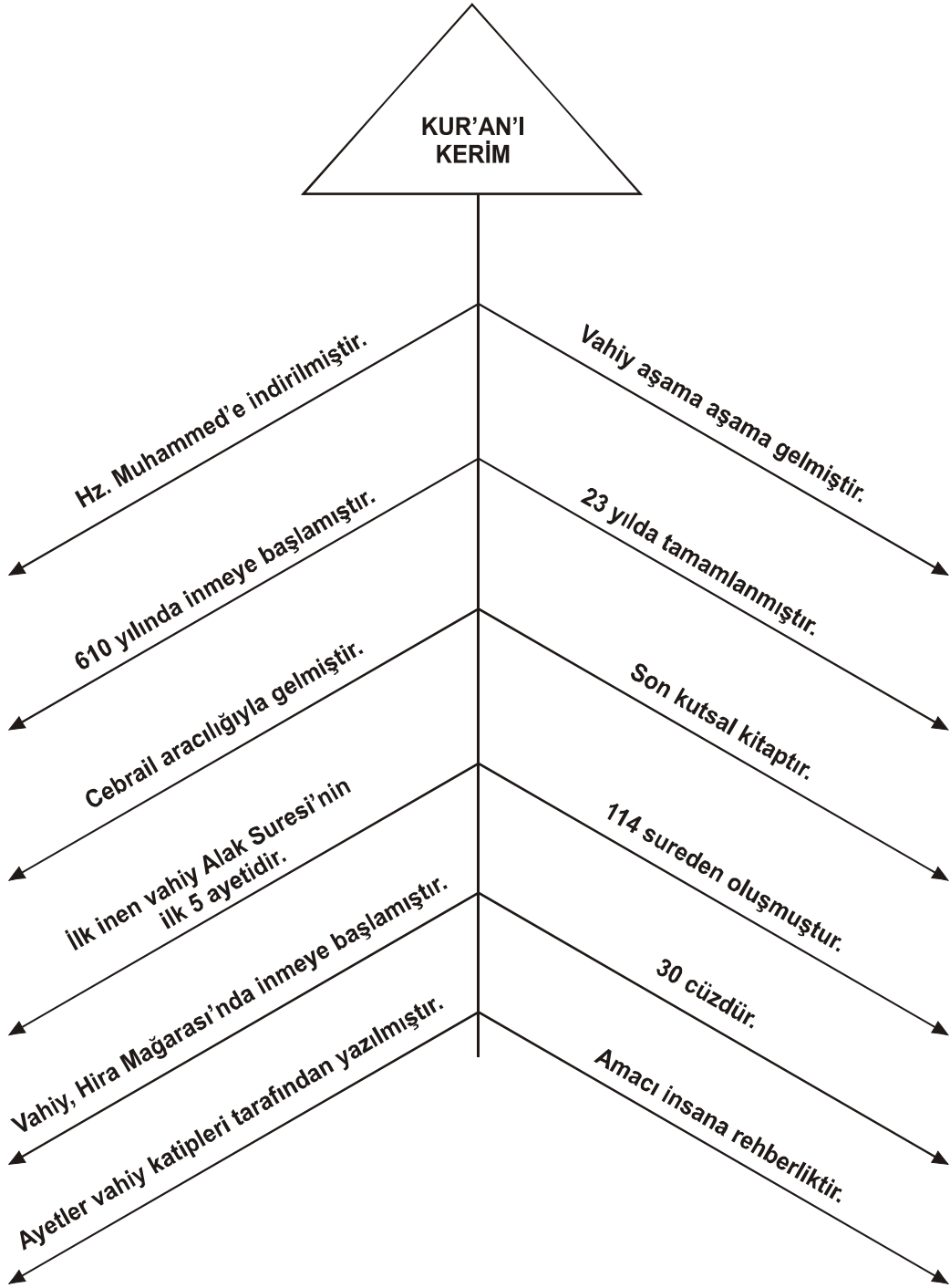
Kur'an-ı Kerim'in İslam dininde bilgi kaynağı olmasının anlamını ve içerdiği konuları araştıralım.

TARTIŞALIM

Kur'an'ı Kerim'in indiriliş amacı doğrultusunda okunup okunmadığını tartışalım.

Kur'an' ın okunması ve anlaşılmasıyla ilgili kavramların, günlük hayatta kullanılma derecesini tartışalım..

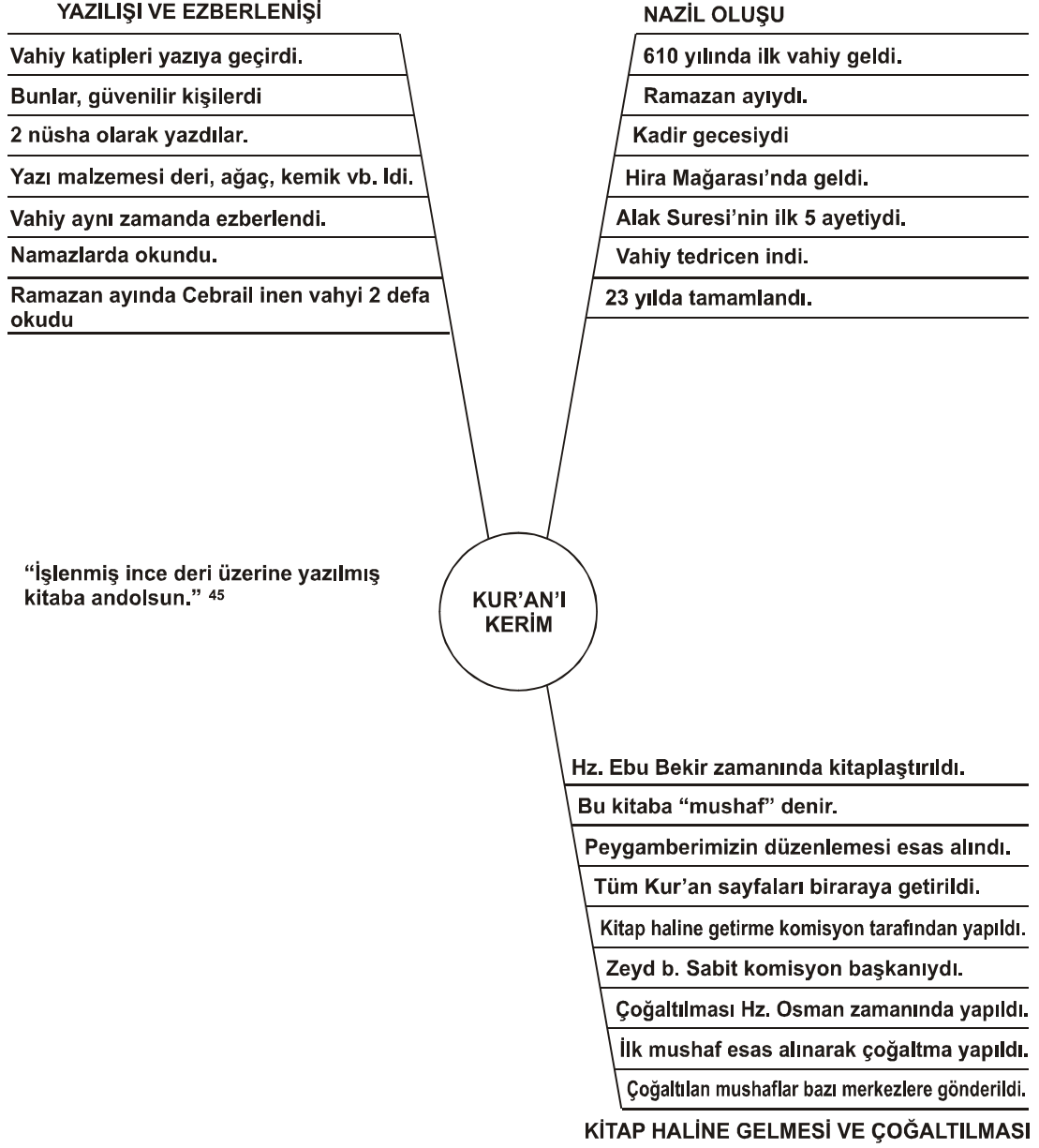
“Bu, doğruluğu şüphe götürmeyen ve Allah’a karşı gelmekten sakınanlara yol gösteren bir kitaptır.”⁴³

-Kur'an'ı Kerim'in temel niteliklerini gösteren kavram haritası

⁴³ Bakara, 2/2

“İnkâr edenler: Kur’an ona topluca indirilmeli değil miydi? Dediler. Biz onu senin kalbine iyice yerleştirmek için böyle yaptık ve tane tane okuduk.”⁴⁴

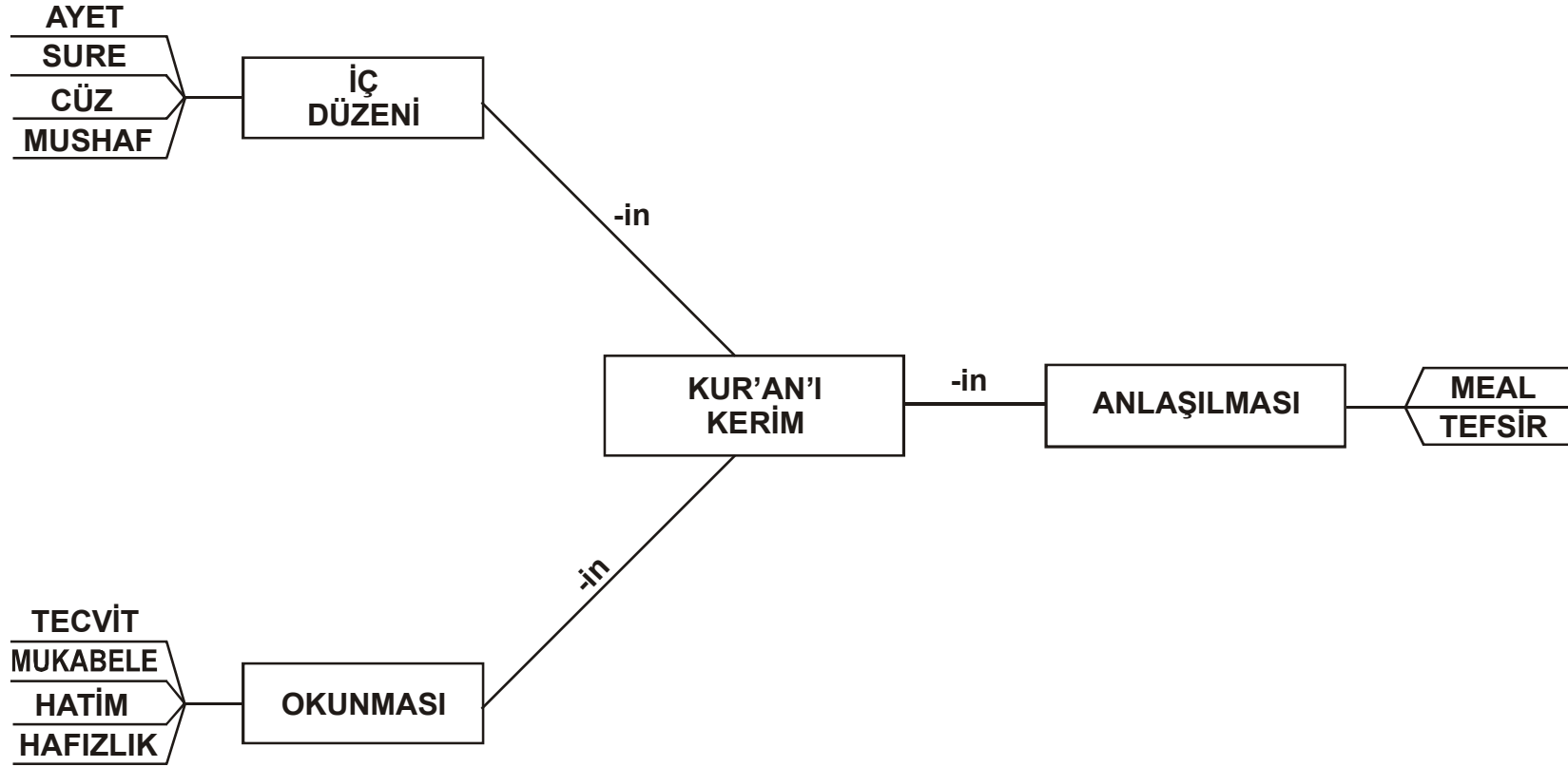

“İşlenmiş ince deri üzerine yazılmış kitaba andolsun.”⁴⁵

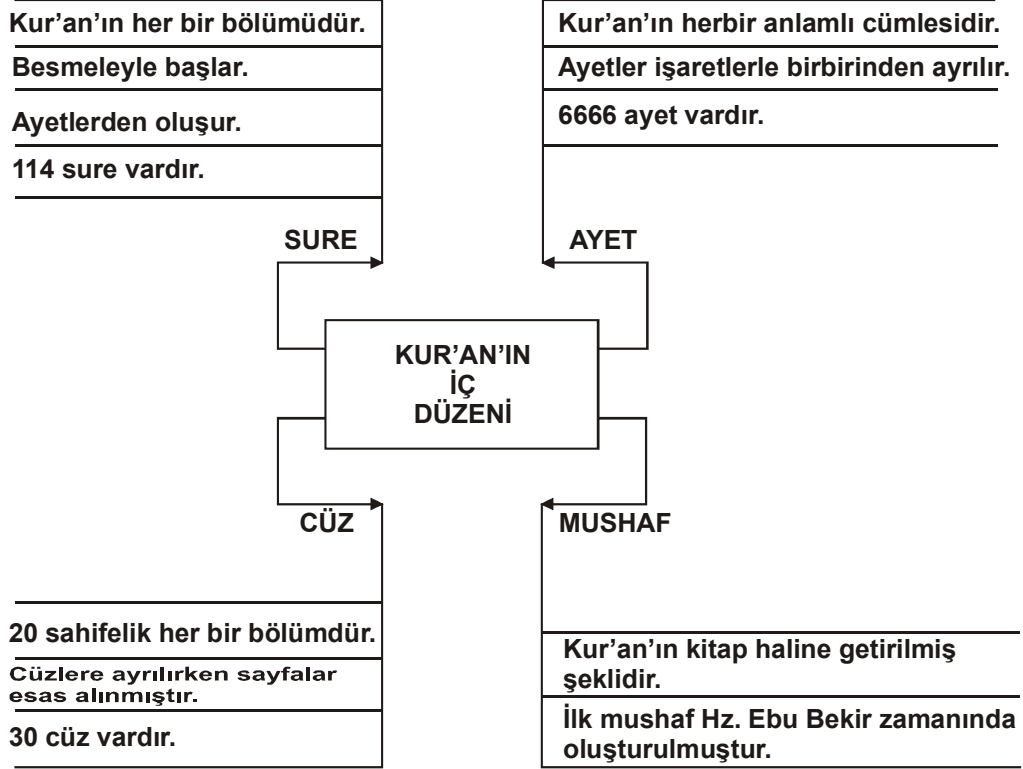
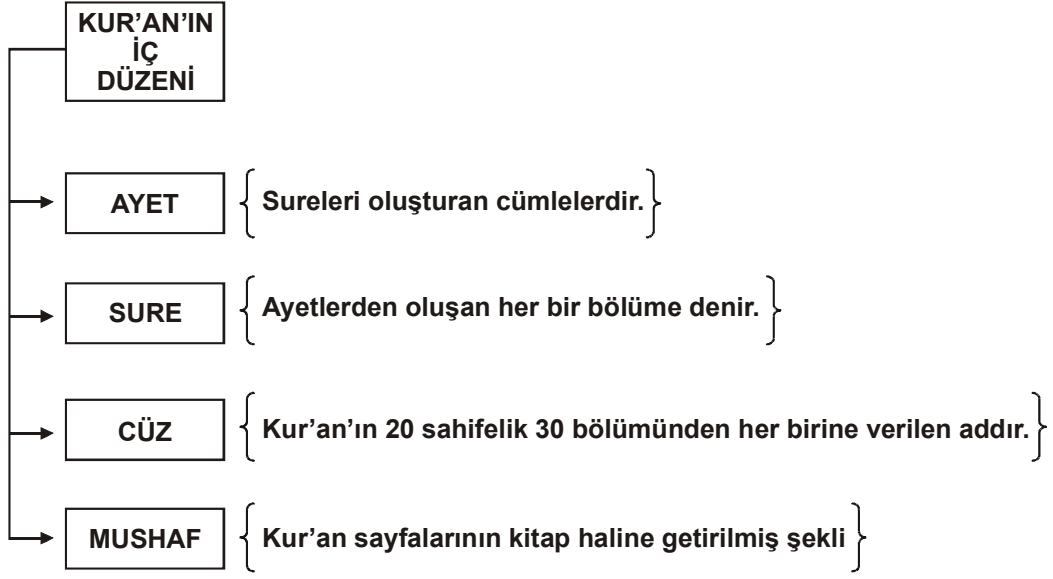
-Kur'an-ı Kerimin tarihini gösteren kavram haritası

⁴⁴ Furkan, 25/32

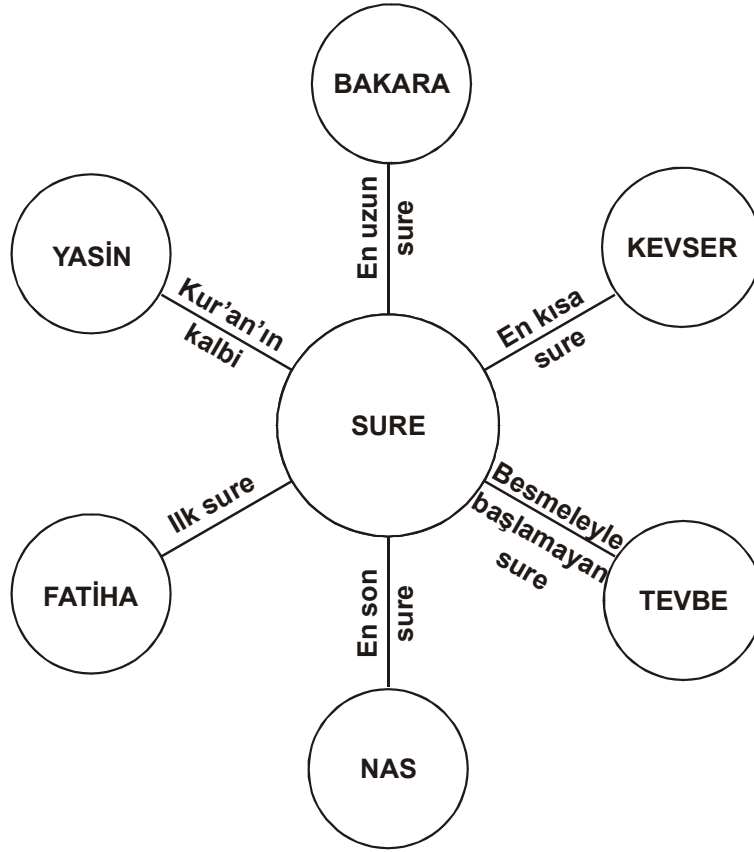
⁴⁵ Tur, 52/2-3

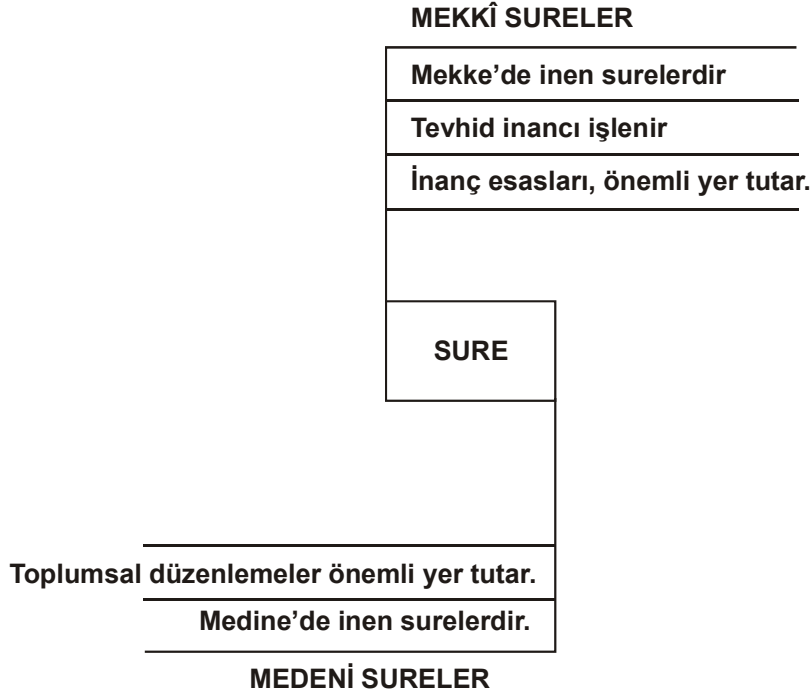
- Kur'an'ı Kerim'in iç düzeni, okunması ve anlaşılmasıyla ilgili temel kavramları toplu halde gösteren kavram haritası

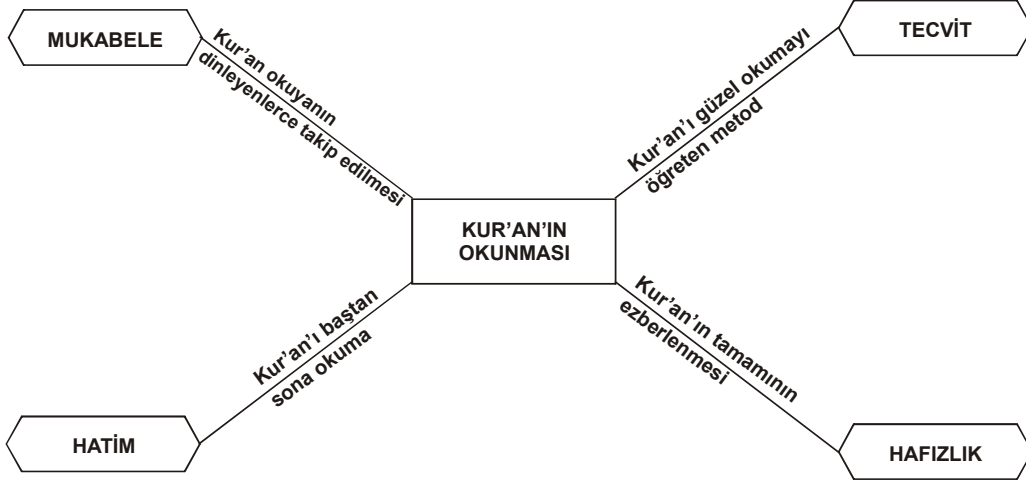
- Kur'an'ın iç düzeniyle ilgili kavram haritaları

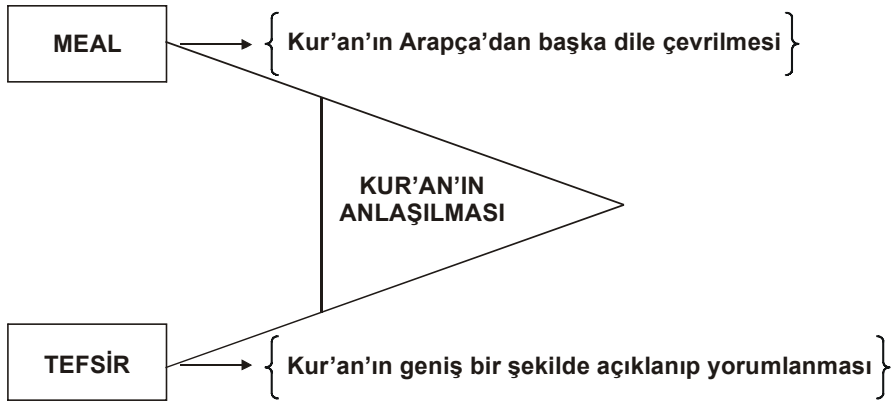
- Bazı sureleri gösteren kavram haritası

- Mekkî ve Medenî surelerin özelliklerini gösteren kavram haritası

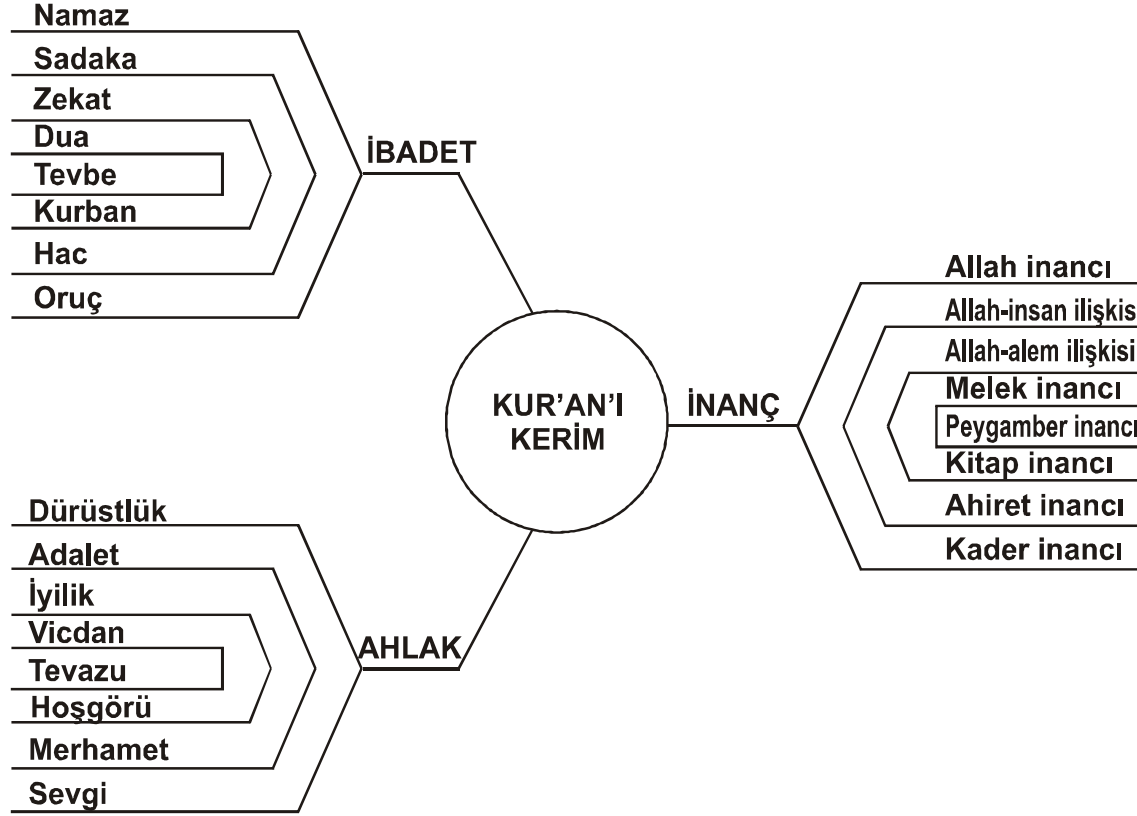
-Kur'an'ın okunmasıyla ilgili kavramları gösteren kavram haritası

-Kur'an'ın anlaşılmasıyla ilgili kavramları gösteren kavram haritası

“Lafzı muhkem, yalnız anlaşılan, Kur'an'ın;
Çünkü kaydında değil, hiçbirimiz mananın;
Ya açar Nazm-ı Celil'in bakarız yaprağına;
Yahut üfler geçeriz bir ölünün toprağına,
İnmemiştir hele Kur'an bunu hakkıyla bilin;
Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için.”

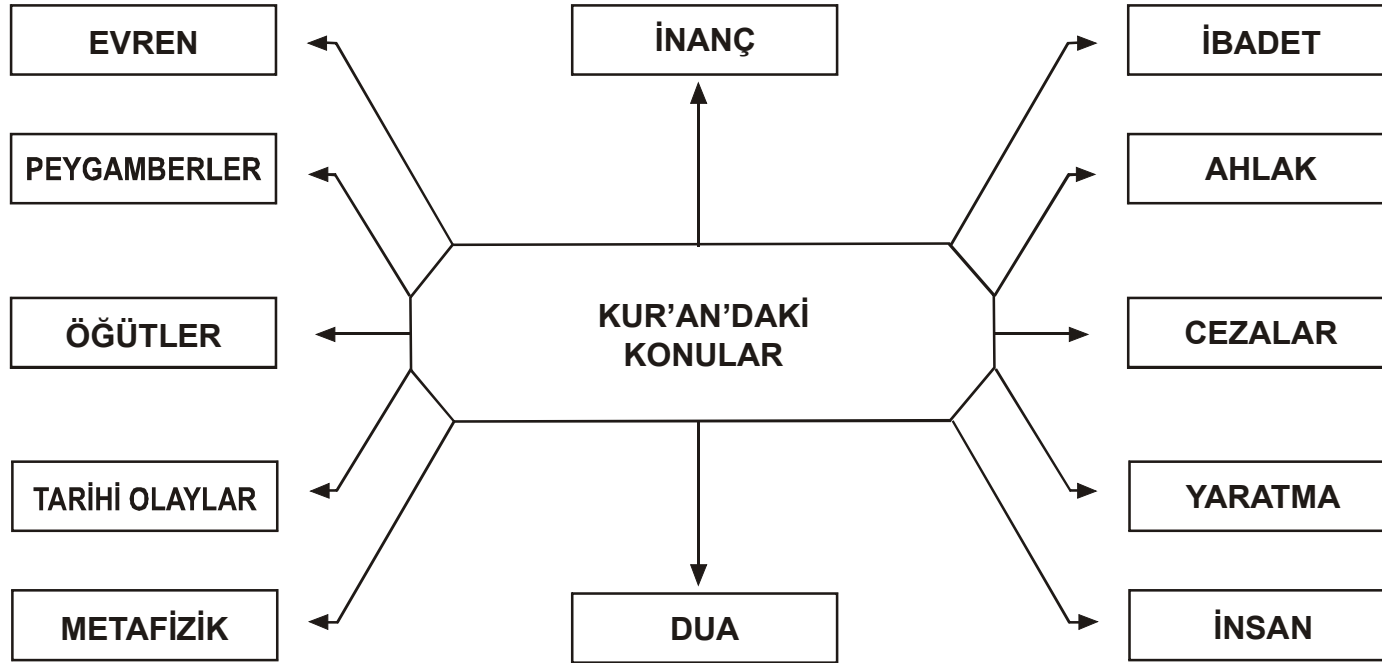
Mehmet Akif Ersoy

“Hakikat ilminin bahri Kur’an dır.
Gemisi İslamdır kendi burhandır.
Allah’ın kelamı nurdur, nurandır.
Dışarda eğleşme gir kapısından.”

- Kur’an’ın ana konularını gösteren kavram haritası

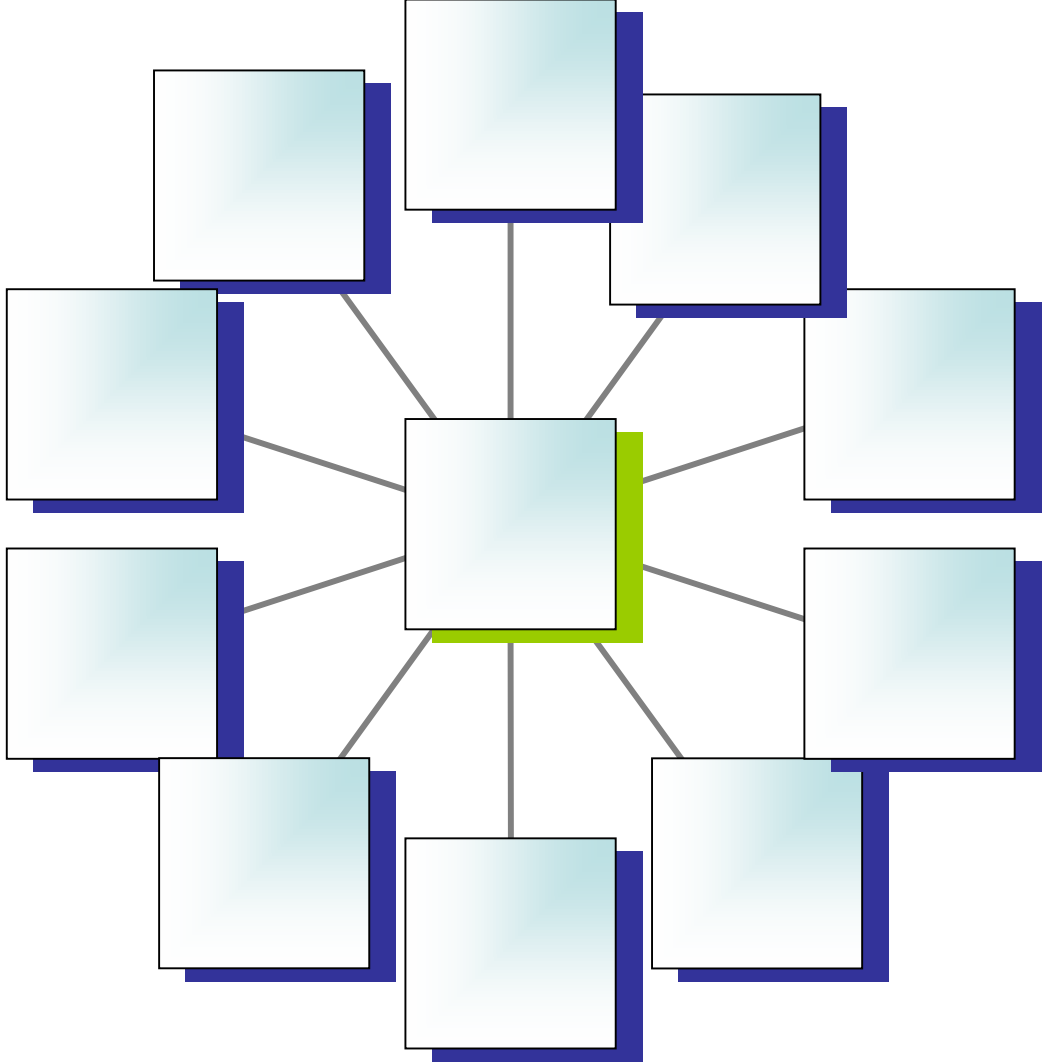
Mikdat BAL

- Kur'an'da yer alan konulardan bazılarını gösteren kavram haritası

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORUSU

Aşağıda verilen kavram haritasındaki karelere Kur'an'ı Kerim'in özelliklerinden 10 tanesini yazınız.

ÜNİTE V: DEĞERLER VE AİLE ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Değerleri oluşturan süreçleri sıralar ve kendi değerlerini fark eder.
2. Bulunduğu çevre ve toplumdaki ahlâkî değerleri gözlemleyerek bunlara dinin etkileri ve katkılarına yönelik çıkarımlarda bulunur.
3. Ahlâkî değerlerin dinle ilişkisini açıklar.
4. Dinî değerleri doğru anlamının önemini açıklar.
5. Kişilik gelişiminde dinî ve ahlâkî değerlerin etkisini açıklar.
6. Kendi değerleri ile eylemleri arasında ilişki kurar.
7. Toplumu birleştiren vatan, ülkü birliği, bayrak, İstiklâl Marşı, hürriyet, bağımsızlık ve insan haklarına saygı gibi temel değerleri fark ederek bu değerleri korumaya özen gösterir.
8. Ailenin, birey ve toplumun temeli olduğunu kavrar.
9. Dinlerin evliliğe verdiği önemi örneklerle açıklar.
10. Ailenin kurulması, korunması ve aile içi etkileşim ile ilgili Kur'an'ın ve Hz. Muhammed'in öğütlerinden örnekler verir.
11. Ailenin kurulması, korunması ve aile içi etkileşimle ilgili sorunları gözlemleyerek çözüm önerileri geliştirir.
12. Aile içi görev ve sorumluluklarını yerine getirme bilinci taşır.
13. Kur'an'ın öğütleri ve Hz. Peygamberin örnek davranışları çerçevesinde hısımlık, akraba ve komşularla ilişkilerin gelişmesine, toplumsal birlik ve huzurun sağlanmasına katkıda bulunur.

KİŞİLİK

Sınıf, öğrencilerin gürültü ve şamatalarıyla çınlarken öğretmen kapıda belirir. Selam verip masasına geçer. Daha sonra hiçbir şey söylemeden kalkar ve tahtaya kocaman bir “1” yazar. Öğrenciler dikkat kesilip öğretmenin davranışına bir anlam vermeye çalışırken o şunları söyler:

“Bakın, bu “1”, kişiliği temsil ediyor. Yani hayatta kazanabileceğiniz en değerli şeyi...”

Sonra öğretmen “1” in yanına “0” koyar ve:

“Bu da başarıdır. Başarılı bir kişilik biri on yapar.” der.

Sonra bir “0” daha ilave eder ve “Bu koyduğum da tecrübedir, onunla on iken yüz olursunuz.” der.

Öğretmenin koyduğu sıfırlar bu tür açıklamalarla uzar gider. Yetenek, disiplin, sevgi...

Eklenen her sıfırın kişiliği on kat daha güçlendirdiğini anlatır öğretmen... Sonra da eline bir silgi alarak baştaki “1” i siler. Geriye bir yığın sıfır kalır ve öğretmen de konuyla ilgili son sözlerini söyler:

“Kişiliğiniz yoksa diğerleri hiçtir.”

Sınıf mesajı anlar ve sessizliğe gömülür.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

Değer kavramının tahlilinden yola çıkarak, değerlerin oluşumu üzerinde dinin etkisini düşünelim.

Günlük yaşamda değerler ile eylemlerimiz arasında uygunluk olup olmadığını düşünelim.

ARAŞTIRALIM

Ailenin kurulması, korunması, aile içi görev ve sorumluluklar ve iletişimle ilgili dinimizin emirlerini ve öğütlerini araştıralım.

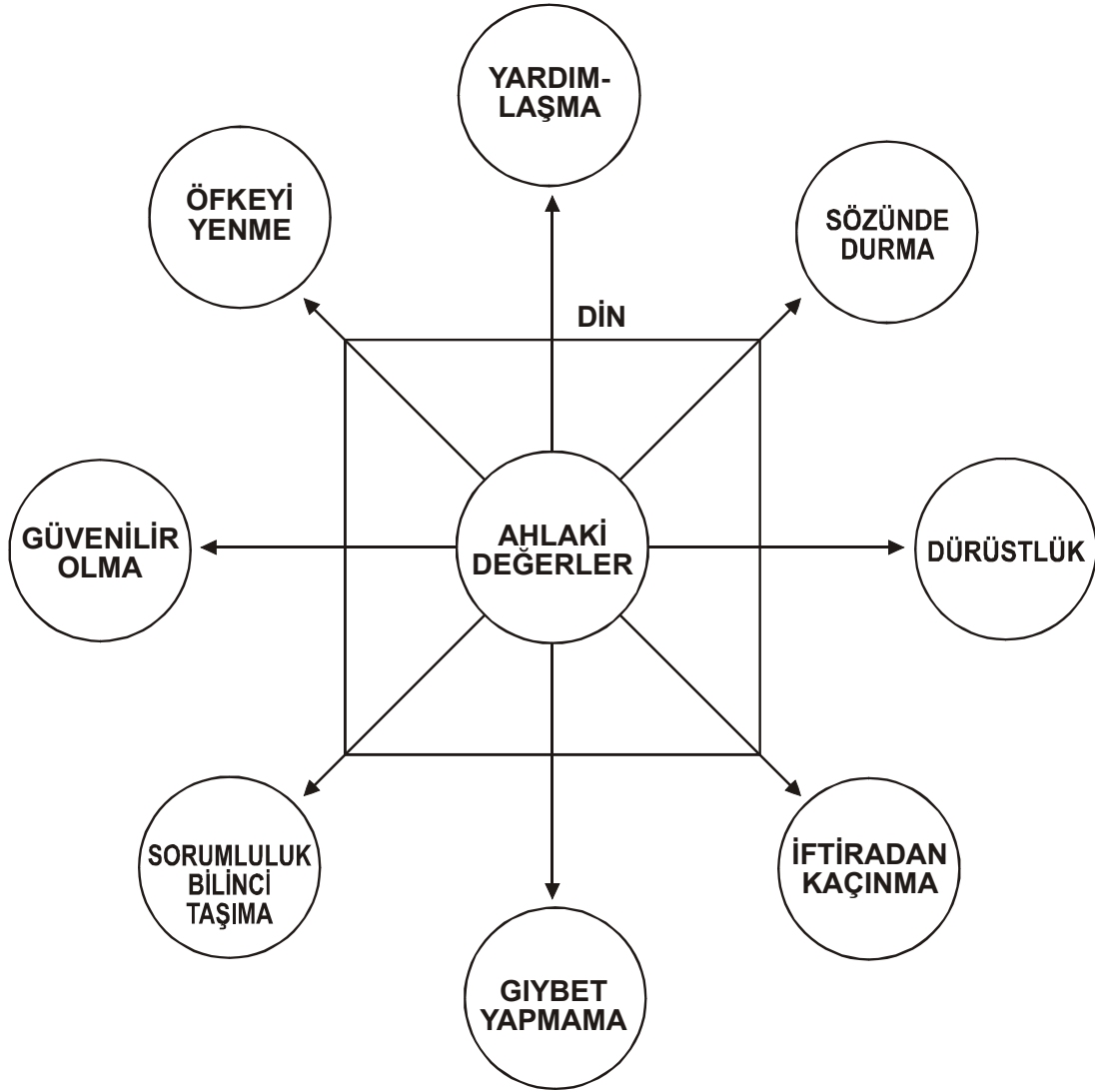
Dinlerin evliliğe verdiği önemi araştıralım.

TARTIŞALIM

Toplumsal değerlerin toplum bütünlüğünü korumaya yönelik katkısını tartışalım.

Mutlu bir aile için gerekli olan koşulların neler olduğunu tartışalım.

“Kim iyi bir iş yaparsa kendi lehine yapmış olur.
Kim de kötü bir iş yaparsa kendi aleyhine yapmış olur.”⁴⁶

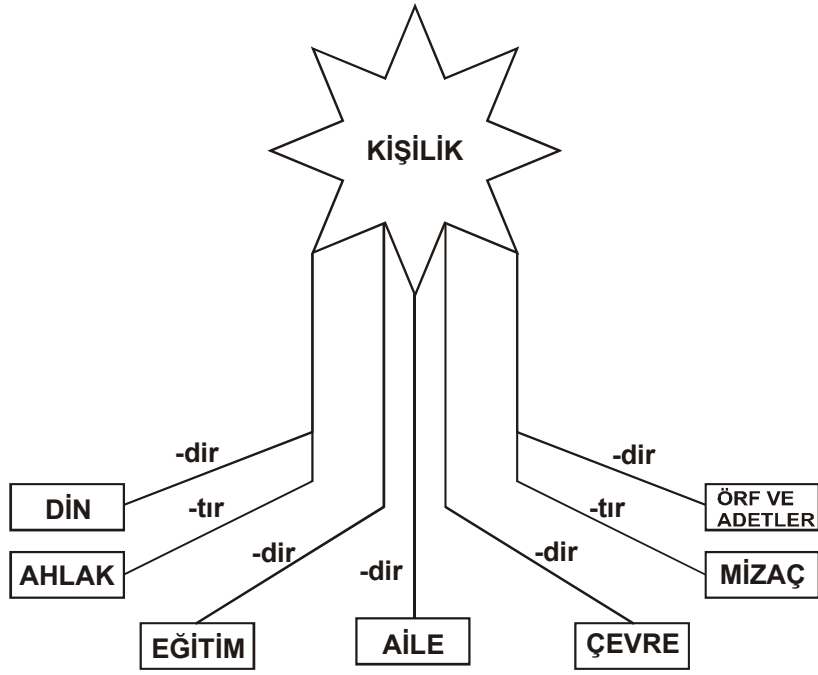

-Ahlakî değerlerin din ile ilişkisini gösteren kavram haritası

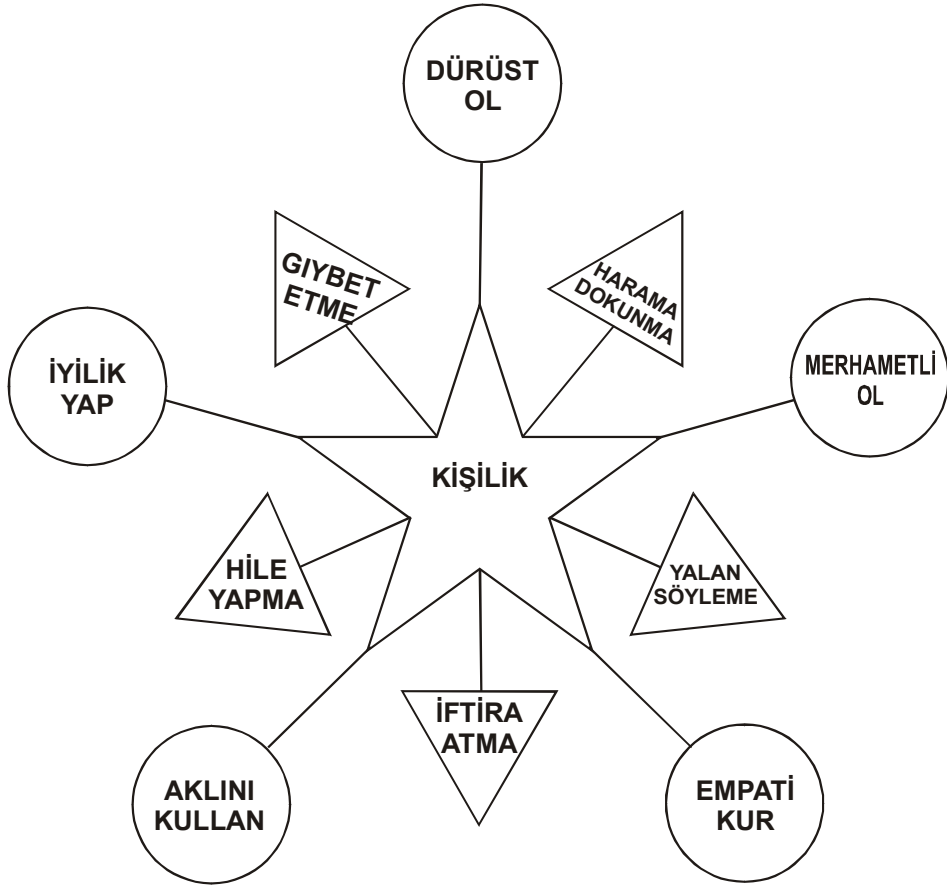
“Bu dünyada güzel davrananlara güzel mükafat vardır...”⁴⁷

⁴⁶ Fussilet, 41/46

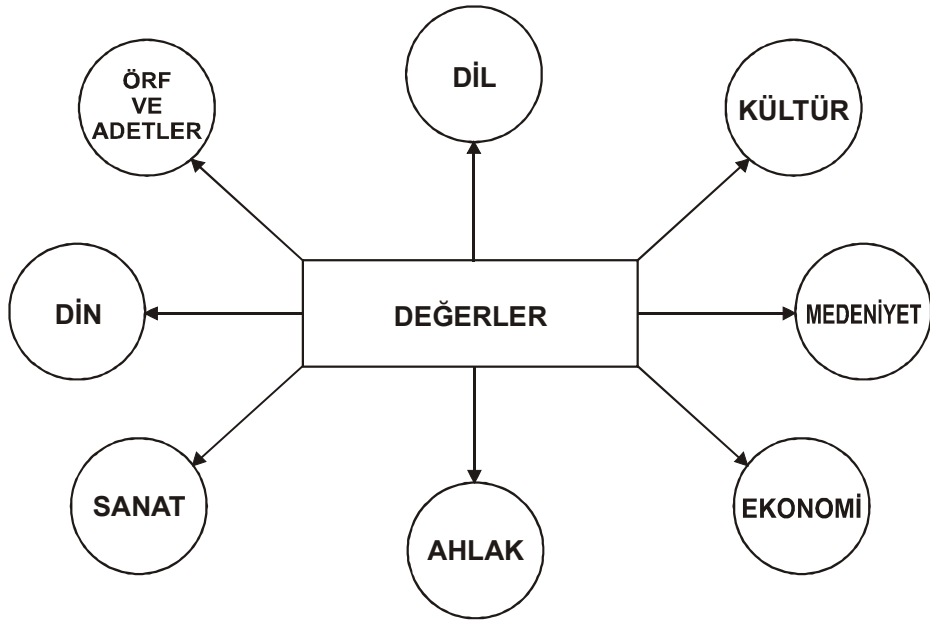
⁴⁷ Nahl, 16/30

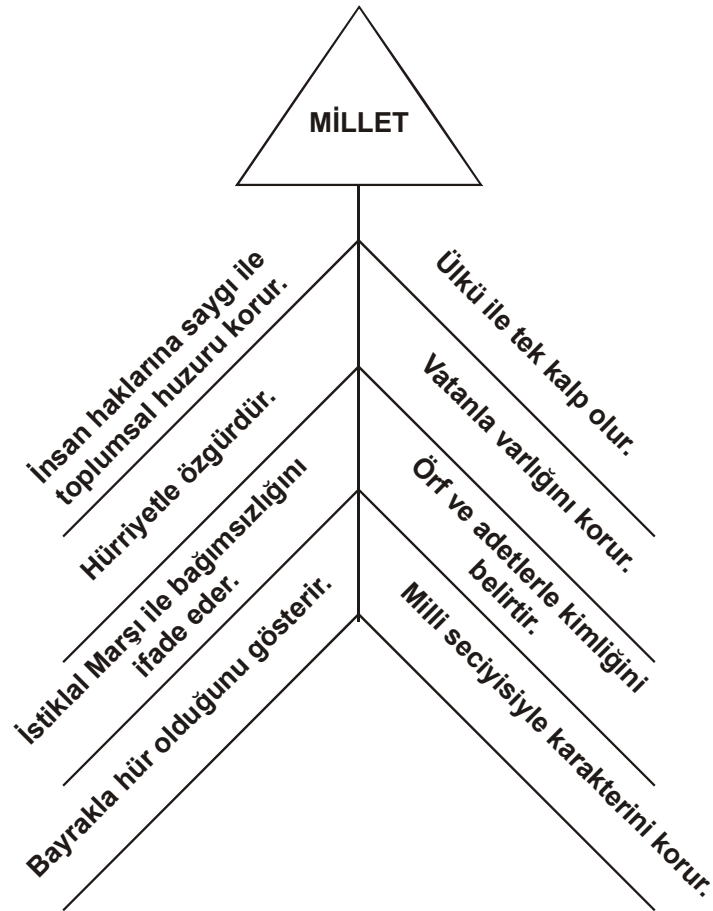
-Kişilik gelişiminde etkili olan unsurları gösteren kavram haritası

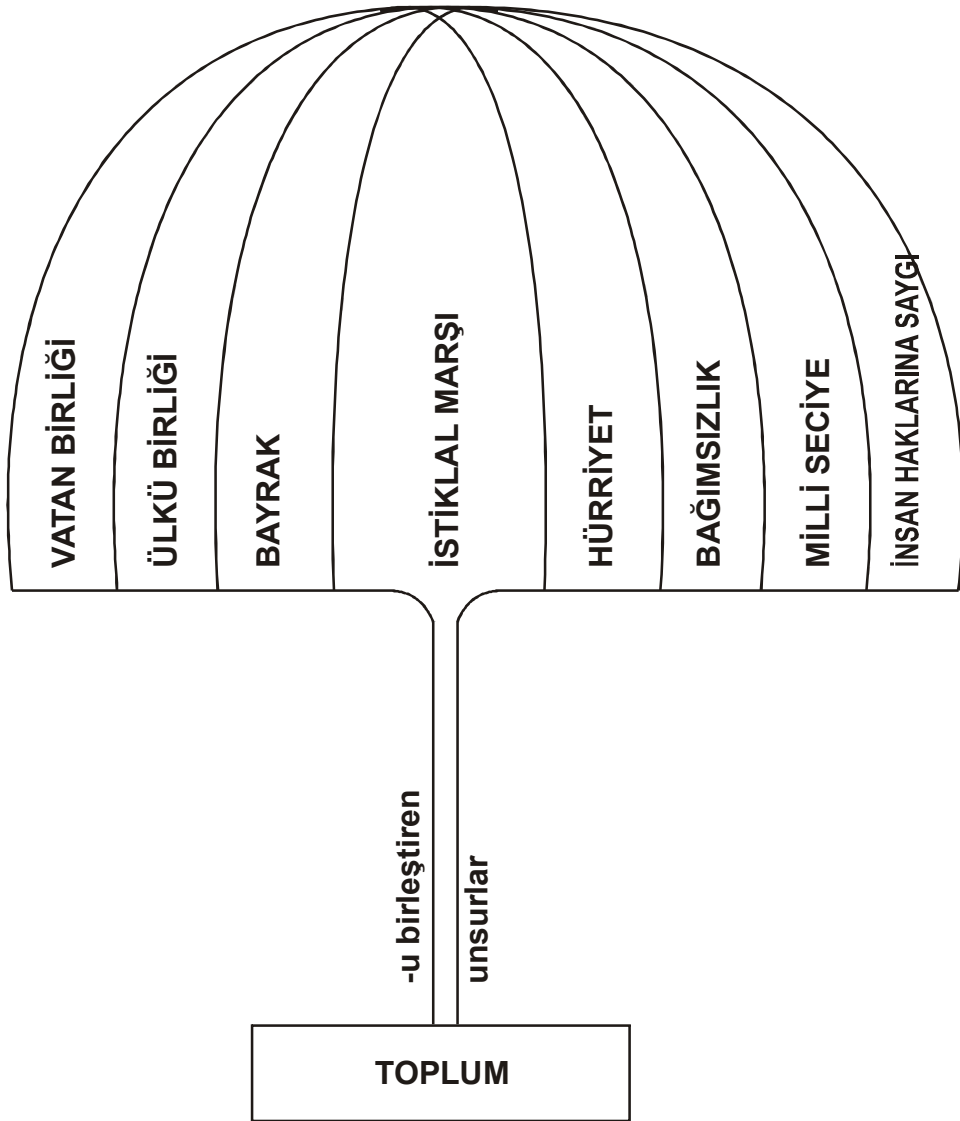
-Dini ve ahlaki değerlerin kişilik üzerindeki etkisini gösteren kavram haritası

-Maddi ve manevi değerleri gösteren kavram haritası

-Millete ait değerleri ve özellikleri gösteren kavram haritası

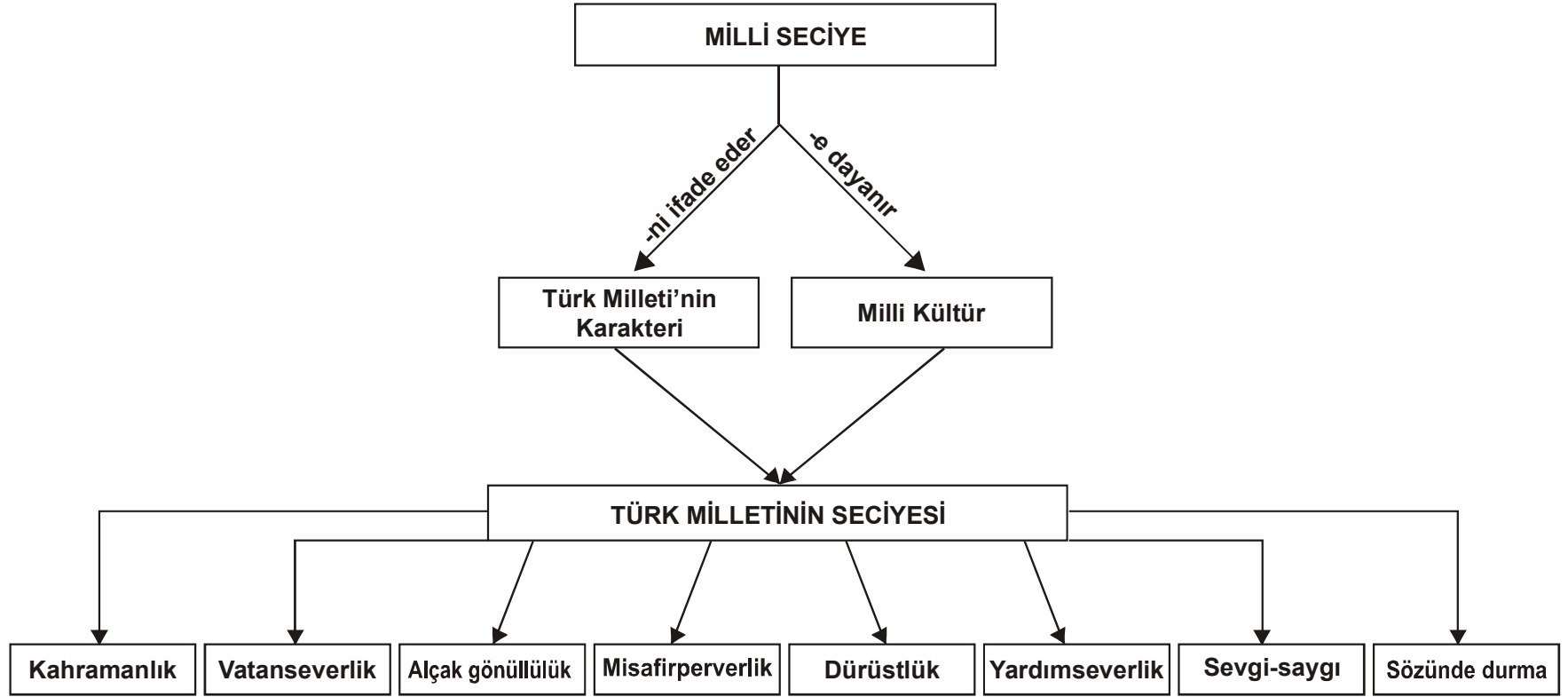

- Toplumı birleştiren unsurları gösteren kavram haritası

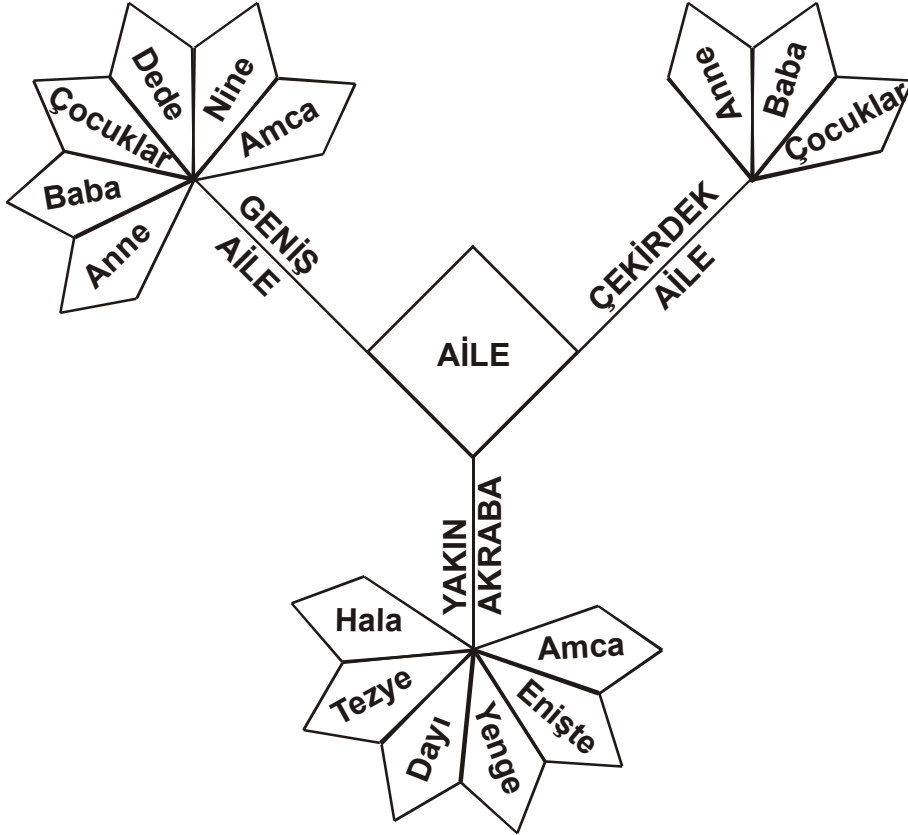
“Ey mavi göklerin beyaz ve kıvı süsü
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü
Işık, ışık dalga dalga bayrağım,
Seni destanını okudum, senin destanını yazacağım.
Sana benim gözümle bakmayanın
Mezarını kazacağım.
Seni selamlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım.
Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder...
Gölgede bana da, bana da yer ver.”

.....

Arif Nihat ASYA

-Milli Seciye kavramını ve Türk milletinin Seciyesi'nin özelliklerini gösteren kavram haritası

-Aile üyelerini gösteren kavram haritası

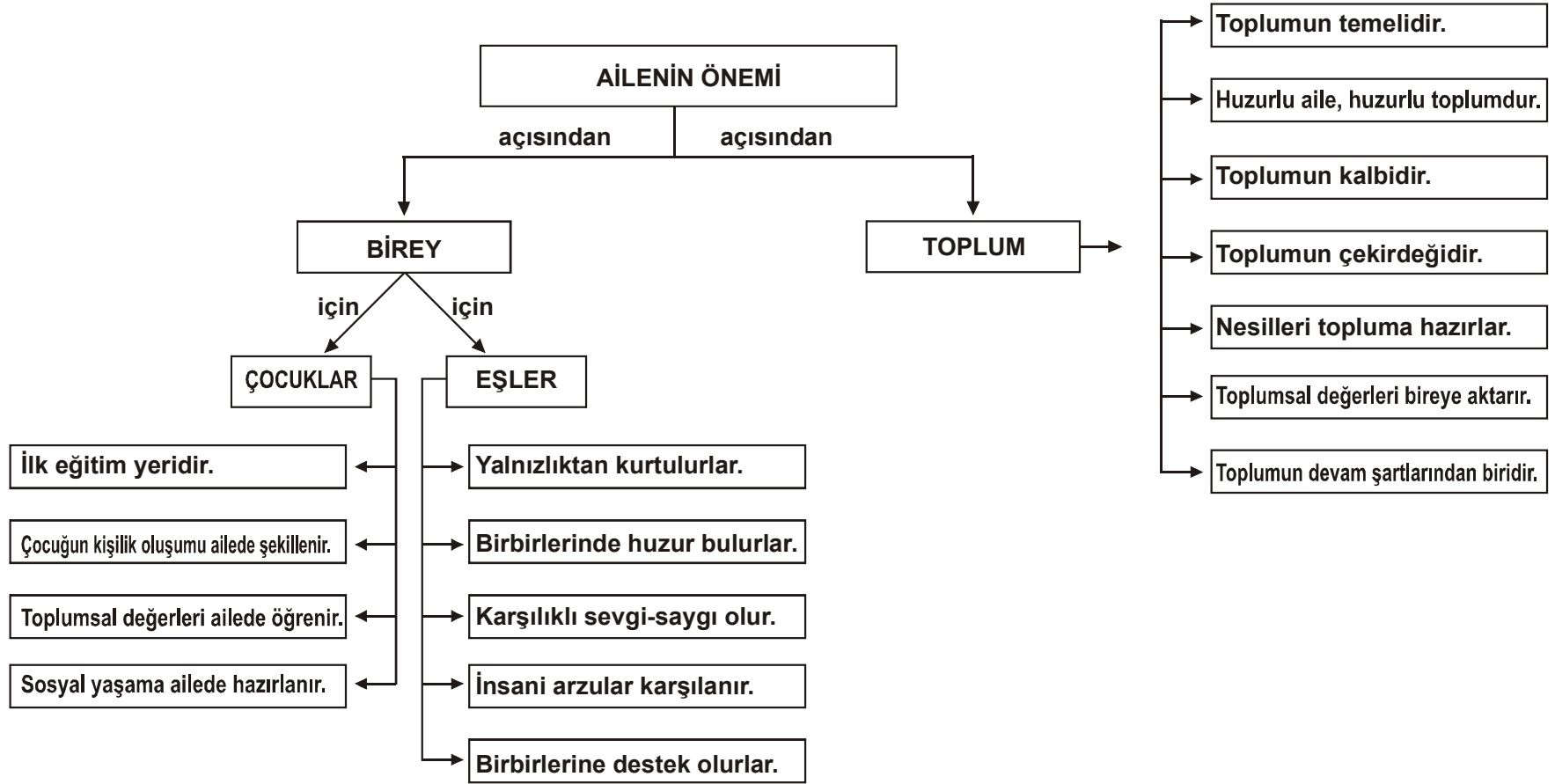
ANNELER

Dal bir gün dedi ki tomurcuğuna
Tenimde bir yara işler gibisin
Titrerim rüzgarlar keder vermesin.

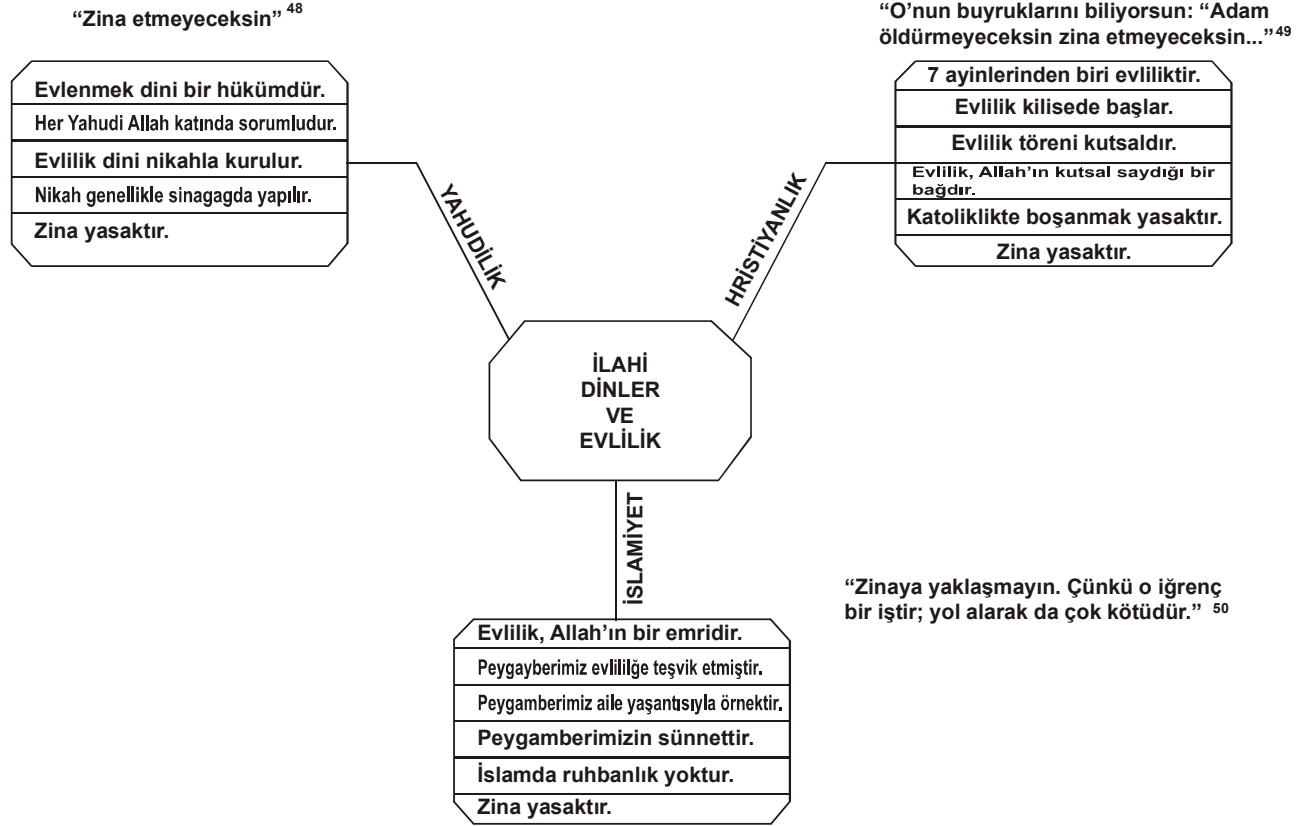
Anneler beşikte der çocuğuna
Acını görmesin gözüm alemde
Teselli demeksin bana son demde.

Bütün ümitleri yel alır gider,
Tomurcuk açılır, sel alır gider.
Anneler büyütür el alır gider.

Ahmet Kutsi TECER

- Ailenin önemini gösteren kavram haritası

- İlahi dinlerin evliliğe bakışını gösteren kavram haritası

⁴⁸ Tevrat, çıkış, 20:14

⁴⁹ İncil, Luka, 18:20

⁵⁰ İsra, 17/32

AİLENİN KURULMASI VE KORUNMASIYLA İLGİLİ ÖĞÜTLER

AYETLER

[-İçinizdeki bekarları... Evlendirin. Eğer onlar yoksul iseler, Allah lütfu ile zenginleştirir. Allah, lütfu bol olandır, bilendir.] ⁵¹

[-Ey iman ederler! Kendinizi, ailenizi, çoluk çoğunuzu cehennem ateşinden koruyun."] ⁵²

HADİSLER

["Gençler! İçinizden gücü yeten evlensin. Çünkü iffeti ve namusu korumanın en etkili yolu evlilikdir."] ⁵³

["Nikah sünnettir. Sünnetime göre hareket etmeyen benden değildir. Evleniniz ve çoğalınız, çünkü ben çokluğunuzla övünürüm..."] ⁵⁴

AİLE İÇİ GÖREV VE SORUMLULUKLAR İLE İLGİLİ ÖĞÜTLER

AYETLER

["Biz insana anne ve babasına iyilik yapmasını tavsiye ettik. Zira annesi onu karnında zorlukla taşımış, onu güçlkle doğurmuştur..."] ⁵⁵

["Annelerin yiyecek ve giyeceklerini uygun bir şekilde sağlamak, çocuğun babası üzerine borçtur. Herkese gücü nisbetinde teklifte bulunulur..."] ⁵⁶

HADİSLER

["Sizin en hayırlınız, ailesine karşı en iyi olanlarıdır."] ⁵⁷

["Hiçbir baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha değerli bir miras bırakamaz."] ⁵⁸

⁵¹ Nur, 24/32,33

⁵² Tahrîml, 66/6

⁵³ Müslim, Nikah, 1. hadis

⁵⁴ İbn Mace, Nikah, 8. hadis

⁵⁵ Ahkaf, 46/15

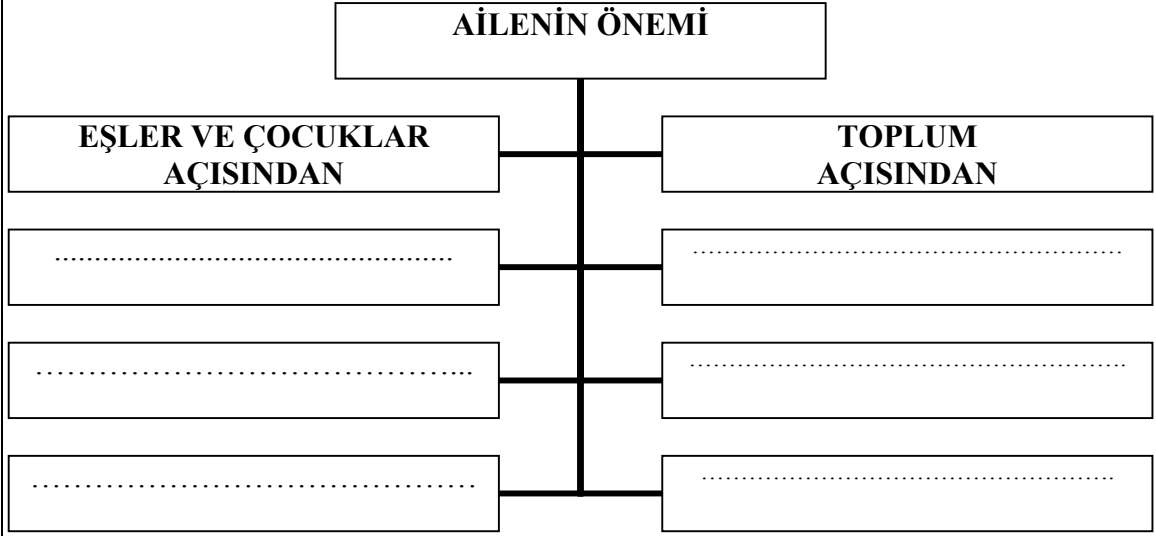
⁵⁶ Bakara, 2/233

⁵⁷ Tirmizi, Reda, 11.hadis

⁵⁸ Taç, 5. cilt, 8. hadis

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıda verilen kavram haritasındaki boşluklara üçer madde yazınız.

2. İlahi dinlerin evliliğe verdiği önemi örneklendiriniz.

3. Bireylerin aile içindeki görev ve sorumluluklarıyla ilgili örnekler veriniz.

4. Hz. Muhammed'in ailesi içindeki örnek davranışlarını maddeler halinde yazınız.

OKUMA PARÇASI

SEVGİNİN BEDELİ

Küçük oğlu annesine geldi ve ona kağıdı uzattı. Annesi ellerini önlüğüyle

kuruladıktan sonra kağıdı okumaya başladı;

Çimleri biçtiğim için 5 dolar.

Odamı temizlediğim için 1 dolar.

Alışverişe gittiğim için 50 sent.

Küçük kardeşime baktığım için 25 sent.

Çöpü attığım için 1 dolar.

İyi bir karne getirdiğim için 5 dolar.

Bahçeyi temizlediğim için 2 dolar.

Toplam borç 14 dolar, 75 sent...

Anne, umutla kendisine bakan oğlunun elinden kağıdı aldı ve kağıdın arka yüzüne şunları yazdı:

Seni 9 ay karnımda taşıdım; BEDAVA...

Hasta olduğunda başında bekledim, elimden geleni yaptım, senin için dua ettim
BEDAVA...

Yıllar boyu değişik nedenlerle senin için gözyaşı döktüm; BEDAVA

Senin için geceleri kaygı duyup, uykusuz kaldım; BEDAVA

Oyuncaklarını topladım, yemeğini hazırladım giysilerini yıkadım, ütüledim;

BEDAVA YAVRUM...

Bunların hepsini topladığın zaman gerçek sevginin bedelinin olmadığını görürsün,
bedavadır çünkü...

Oğul annenin yazdıklarını okuyunca gözleri doldu.

Annesine baktı, "Anneciğim seni seviyorum" dedi ve kalemi alarak bu kağıda
"HEPSİ ÖDENMİŞTİR" yazdı.

ÜNİTE VI: LAİKLİK VE DİN ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Dinin neden bireyi esas aldığını kavrar.
2. Laikliği doğuran sebepleri açıklar.
3. Laikliğin din ve devlet işlerini birbirinden ayırdığını, Laik devletin toplumun tüm kesimlerine inanç ve davranış özgürlüğü tanıdığını vurgular.
4. Din ve vicdan özgürlüğünün güvencelerinden birinin de laik devlet olduğunun farkına varır.
5. Laik devlet anlayışını birey ve toplum açısından irdeler.
6. Atatürk'ün laiklik anlayışını, bu konudaki sözleriyle ve yaptıklarıyla örneklendirir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

Atatürk'ün laiklik anlayışının, gerçek dindarlığın oluşması üzerindeki etkisini düşünelim.

Laikliğin, din ve vicdan özgürlüğünü korumadaki rolü üzerinde düşünelim.

ARAŞTIRALIM

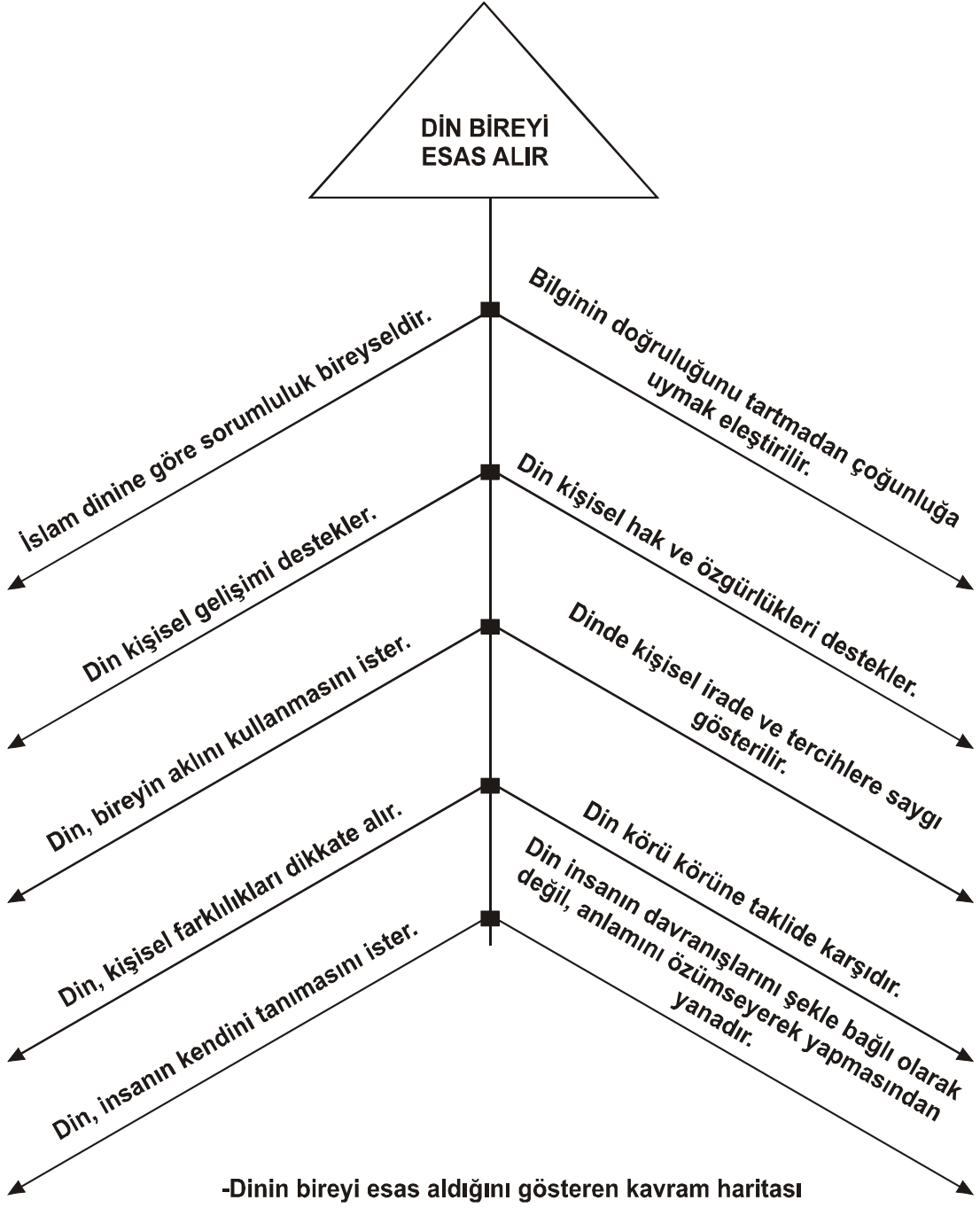
“Birey” kavramının taşıdığı niteliklerden yola çıkarak dinimizin birey olmaya verdiği önemi araştıralım.

Atatürk'ün laiklik anlayışını araştıralım.

TARTIŞALIM

Laikliği ortaya çıkartan sebepleri tartışalım.

Laik devlet uygulamalarının, toplumsal hayatta barışa yönelik katkılarını tartışalım.

LAİK DEVLETİN ÖZELLİKLERİ

Din devlete, devlet dine karışmaz.
Devlet, inanış ve mezhepler karşısında tarafsızdır.
Devlet, bütün görüş ve düşüncelere saygılıdır.
Devletin resmi dini veya mezhebi yoktur.
Din ve vicdan özgürlüğü vardır.
Kanunlar dünyevi esaslara dayanır.
Hürriyet ve eşitliğin güvencesidir.
Toplumların şartlarına göre laiklik uygulamaları, değişmektedir.

LAİKLİK

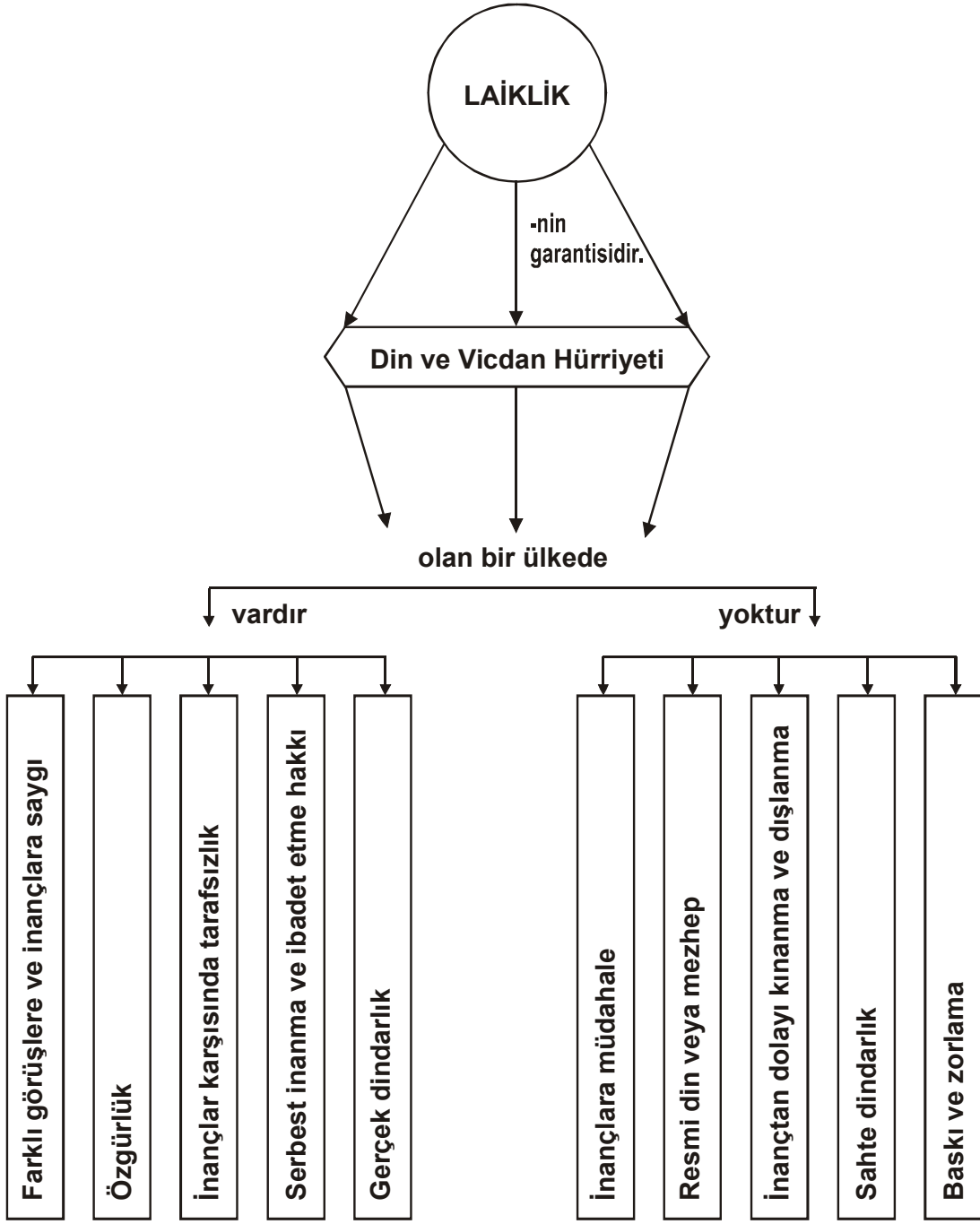
LAİKLİK NEDİR?

Kökü yunanca bir kelimedir
Dilimize Fransızca'dan gelmiştir.
Sözlükte din ile ilgisi bulunmayan demektir.
"Din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıdır."

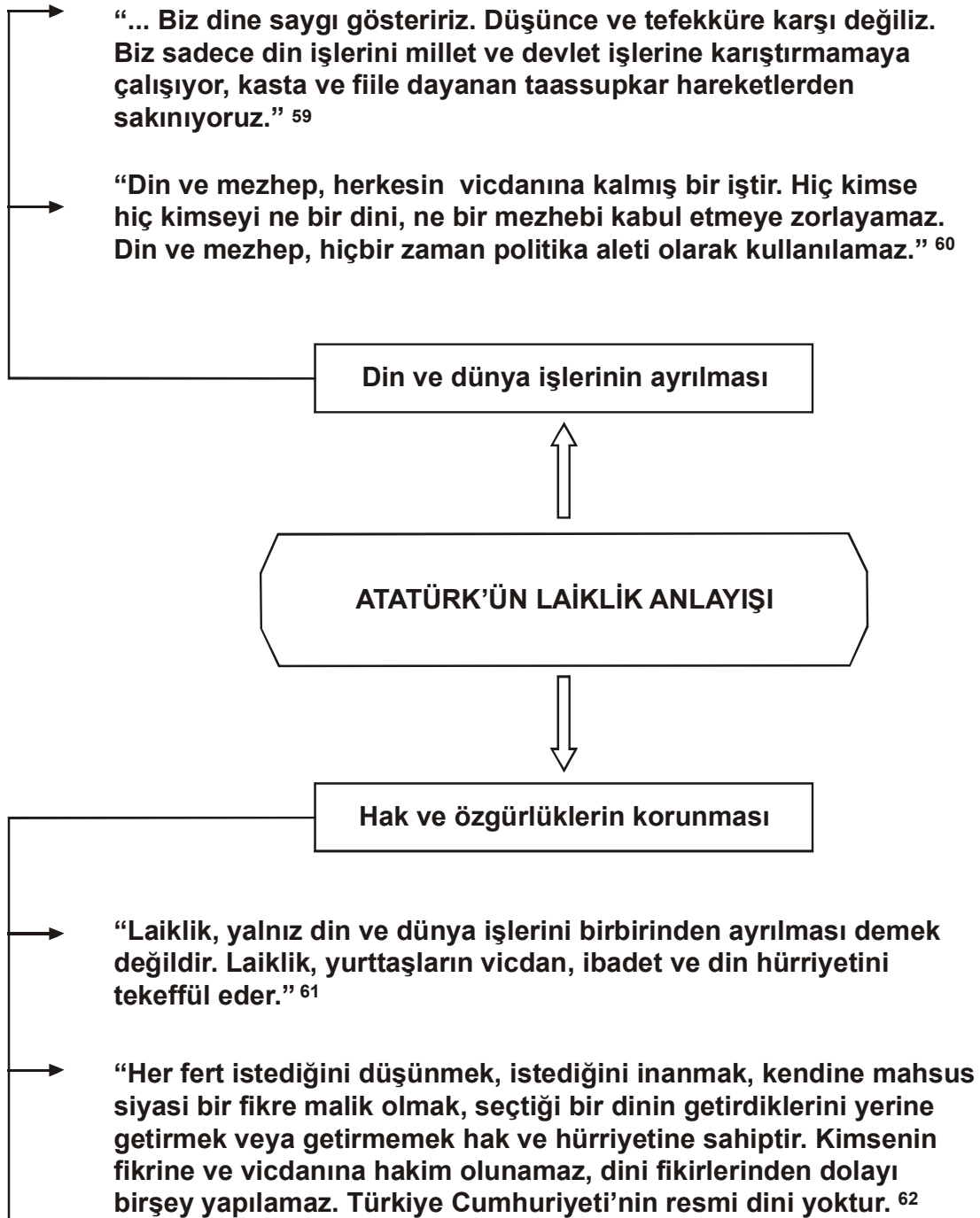
Rönesans-reform hareketleri
Din adamları sınıfının Allah adına hareket etmeleri
Her faaliyetin kilise tarafından denetlenmesi
Kilisenin otoritesi

LAİKLİĞİ ORTAYA ÇIKARAN SEBEPLER

-Laikliğin tanımını, laikliğı ortaya çıkaran sebepleri ve laik devletin özelliklerini gösteren kavram haritası

- Laikliğin din ve vicdan hürriyeti ile olan ilişkisini gösteren kavram haritası

-Atatürk'ün laiklik anlayışını gösteren kavram haritası

⁵⁹ Atatürkçülük: **Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri**, Genel Kurmay Başkanlığı Basımevi, Ankara 1982, s. 45.

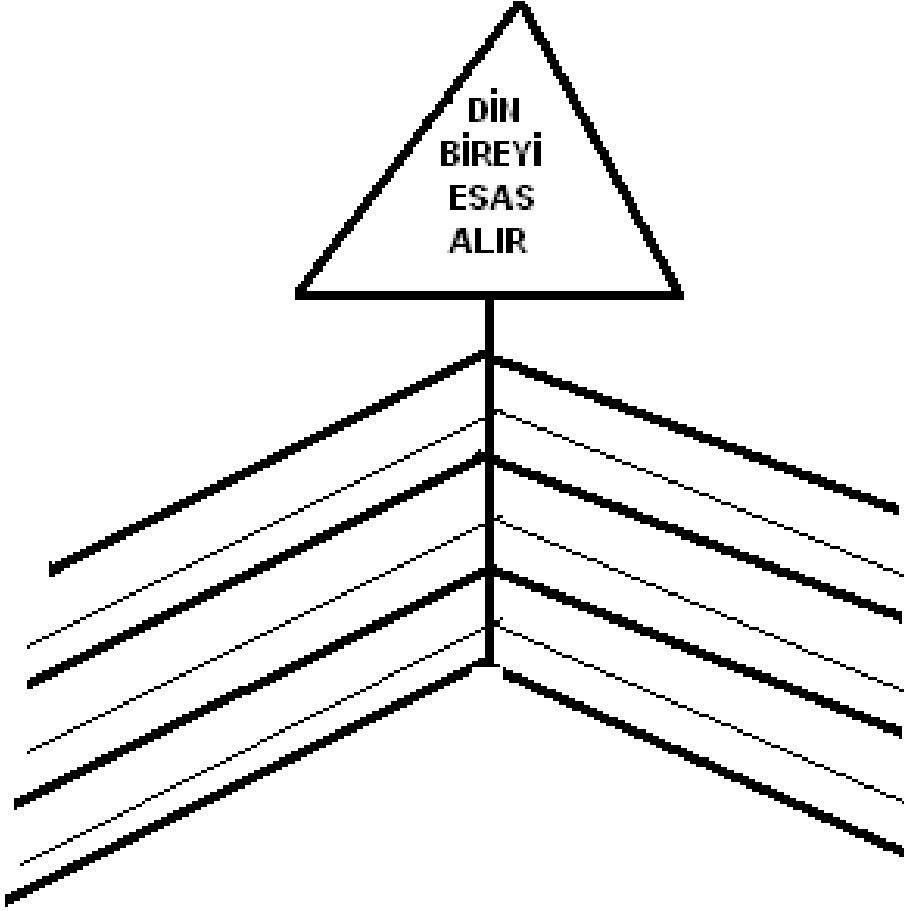
⁶⁰ Afet İnan, **M.K. Atatürk'ten Yazdıklarım**, İstanbul 1971, s.85-86.

⁶¹ **Atatürkçülük (Birinci Kitap)**, Genel kurmay Başkanlığı Basımevi Ankara 1982, s.580.

⁶² **Atatürkçülük (Üçüncü kitap)**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1984, s.237.

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıda verilen kavram haritasının üzerindeki satırlara dinin bireyi nasıl esas alışıyla ilgili yazınız.

2. Laikliği tanımlayarak laikliği ortaya çıkaran nedenleri maddeler halinde yazınız.

3. Atatürk'ün laiklik anlayışının gerçek dindarlığın önünü neden açacağını yorumlayınız.

ÜNİTE VII: TÜRKLER VE MÜSLÜMANLIK

ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Türklerin İslâm'ı nasıl ve niçin benimsediklerini onların önceki inançları ile karşılaştırarak açıklar.
2. Türklerde İslâm anlayışının oluşmasında etkin olan tarihî şahsiyetleri tanır.
3. Türk bilginlerinin İslâm medeniyetine katkılarını örneklerle açıklar.
4. Türklerin İslâm medeniyetine katkılarını irdeler.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

Türklerin İslam'ı kabul etme sebepleri üzerinde düşünelim.

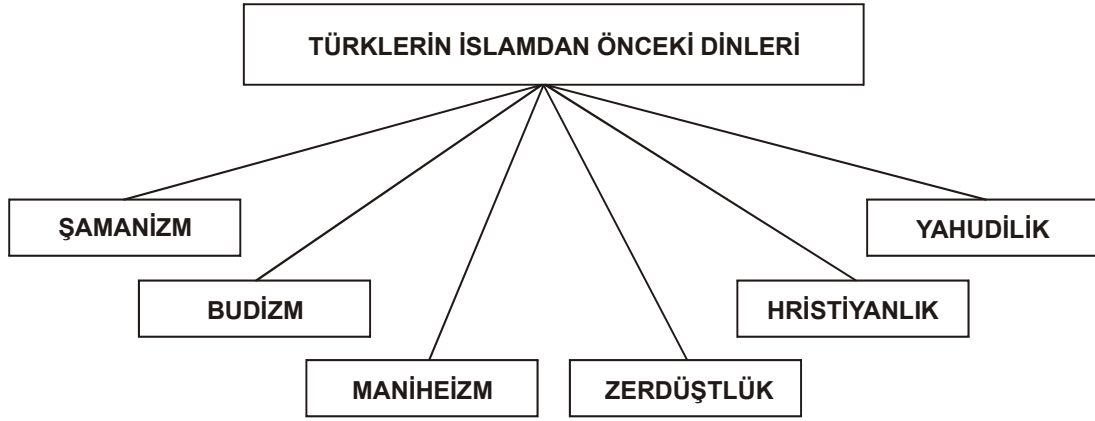
TARTIŞALIM

Türklerin İslam uygarlığındaki yerini ve medeniyetin gelişmesine yönelik katkılarını tartışalım.

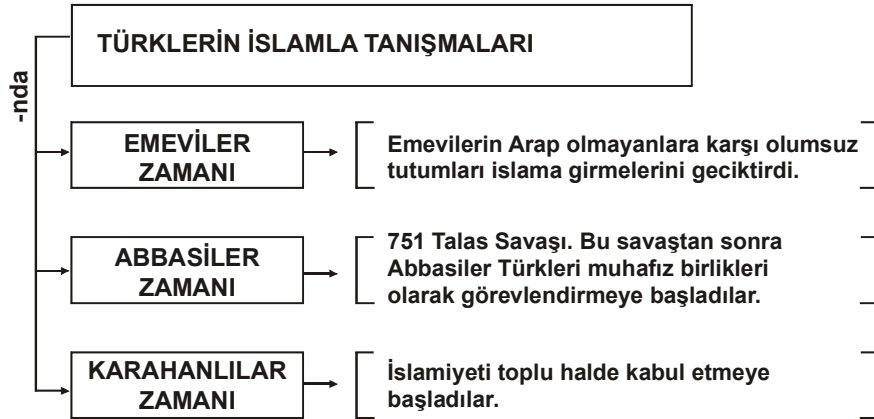
ARAŞTIRALIM

Türklerin İslam'dan önceki inançlarını araştıralım.

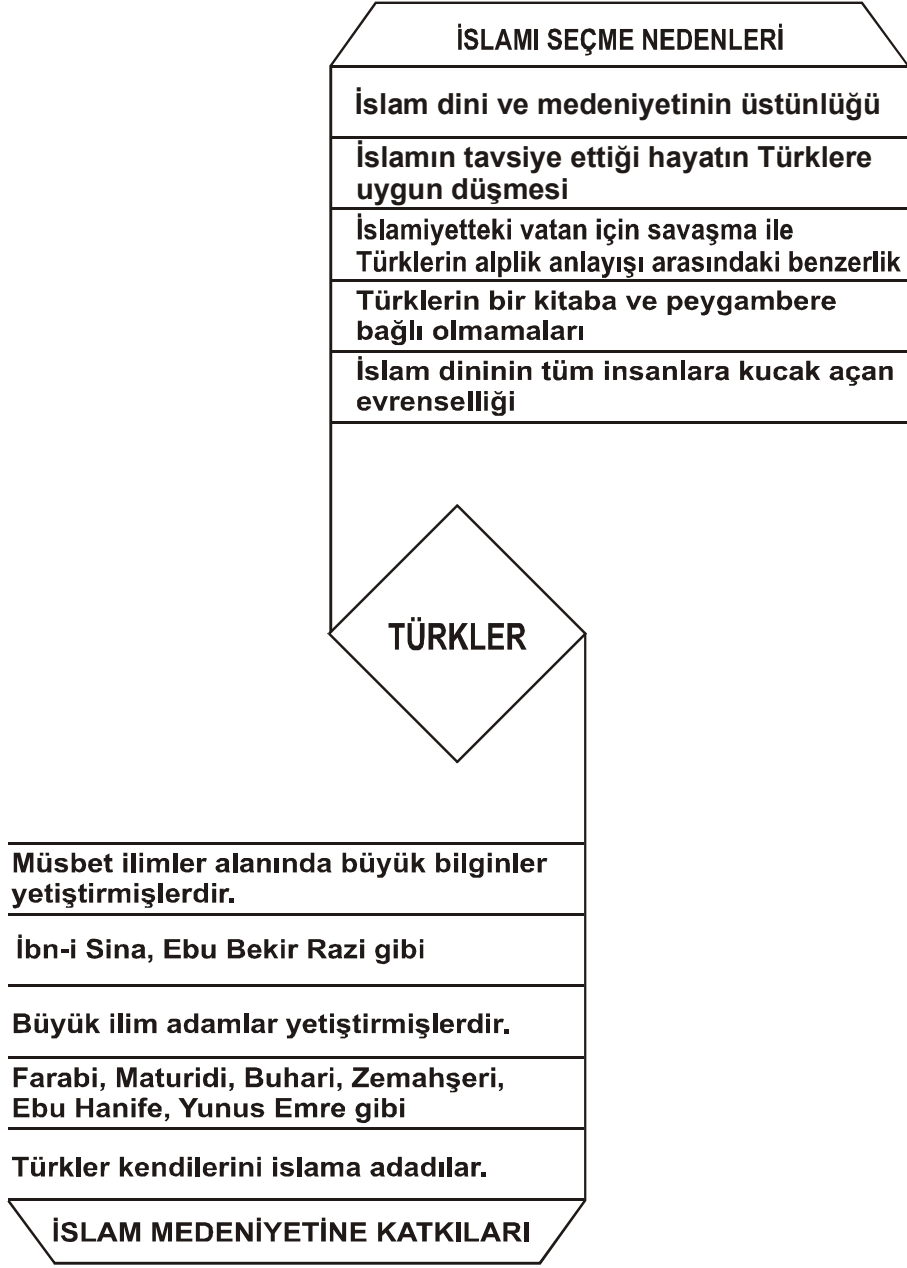
Türk-İslam kültüründeki önemli şahsiyetlerin hayat hikayelerini araştıralım.

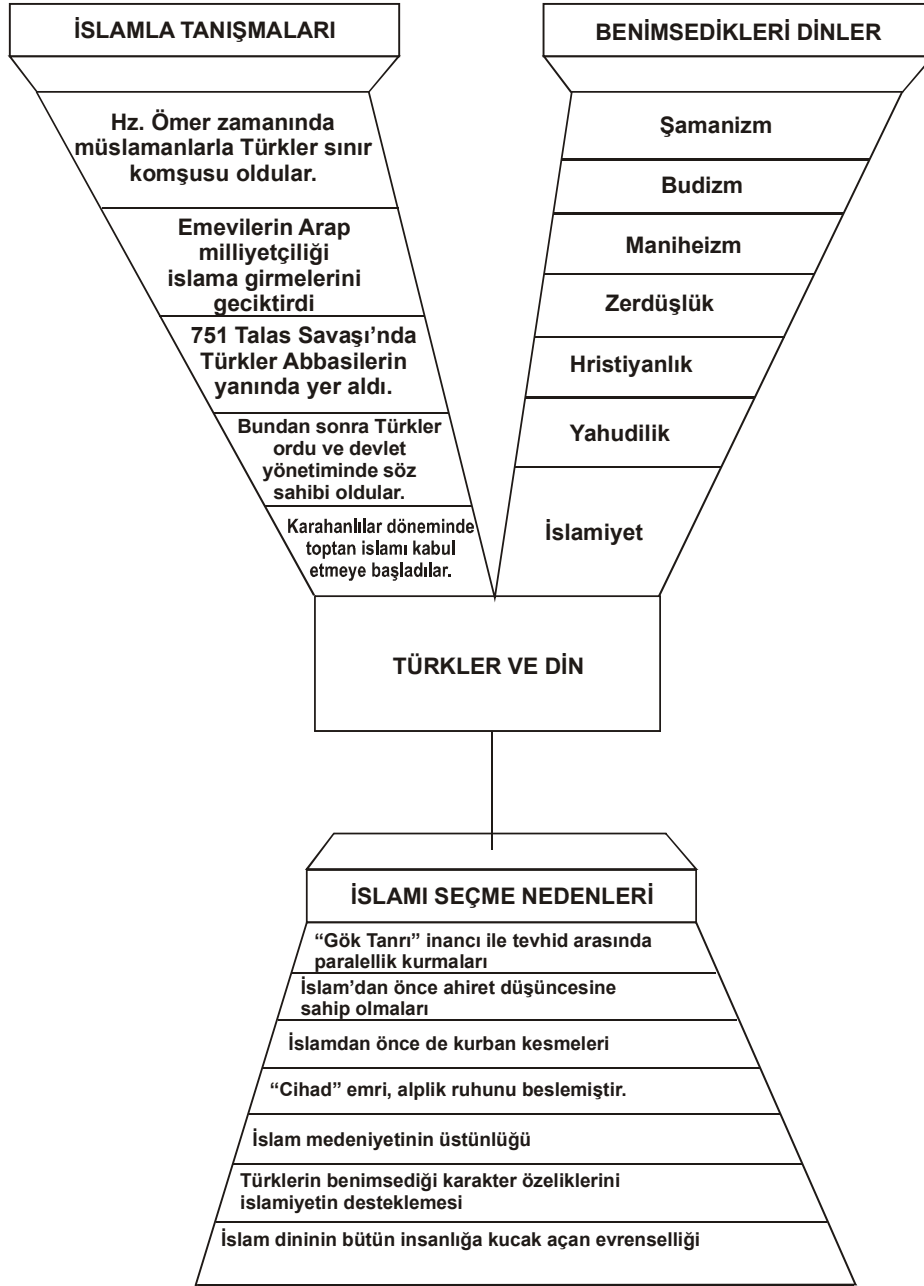
Türklerin İslamdan önceki dinlerini gösteren kavram haritası

-Türklerin İslamla tanışmalarını gösteren kavram haritası

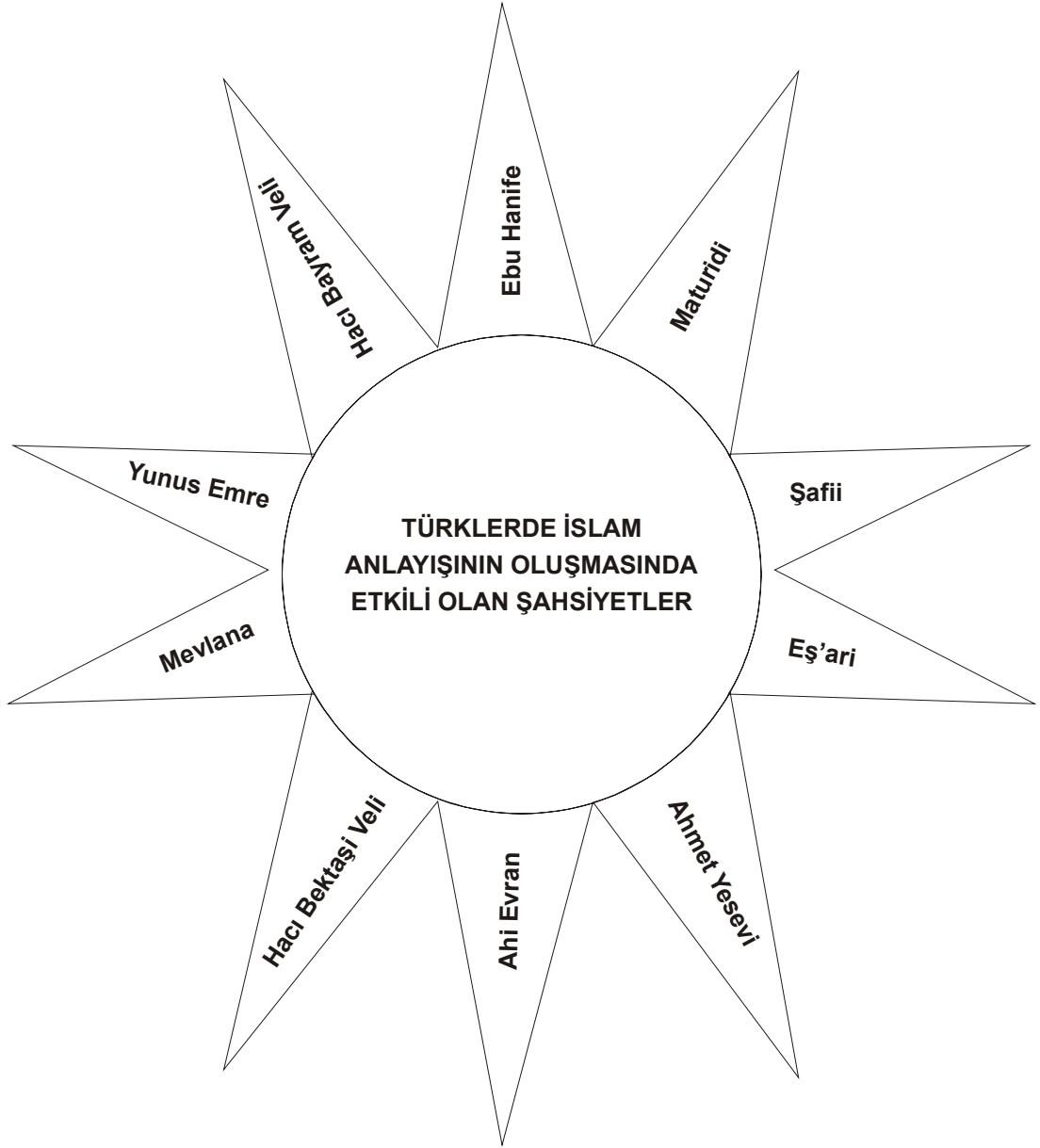
- Türklerin İslam'ı seçme nedenlerini ve Türklerin İslam Medeniyetine katkılarını gösteren kavram haritası

- Türklerin dinle ilişkisini gösteren kavram haritası

- Türk, bütün varlığı ve heyecanı ile islamiyete koşarken hasretle beklediği dine kavuşmanın mutluluğunu yaşamıştır. "Allah'tan başka ilah yoktur" diyen, "cihad" emri ile alplik ruhunu besleyen, öte yandan "hak yolda" alimlerin akıttığı mürekkebi, şehit kanından daha mübarek bulan islamiyet, kısa zamanda Türk'ün ruhunu keşfetmekle kalmamış, Türk'ü yeniden Türk'e buldurmuştur.

S. Ahmet Arvasi

-Türklerde İslam anlayışının oluşmasında etkili olan şahsiyetleri gösteren kavram haritası

“Ne vakte kadar testinin şekli, biçimi ile üstündeki nakışlarla oyalanıp duracaksın. Testinin şeklini, nakışını bırak da içindeki suyu ara. Yani, insanların güzelliklerine, dış görünüşlerine bakma, da ahlaklarına, huylarına, tabiatlarına bak.”

Mevlana

TÜRKLERDE İSLAM ANLAYIŞININ OLUŞMASINDA ETKİLİ OLAN ŞAHSİYETLER

olarak

MEZHEP İMAMLARI

EBU HANİFE

Türk asıllıdır.

Hanefilik mezhebinin kurucusudur.

Türkler en çok amelde hanefiliği benimsemişlerdir.

Fıkıhı sistemli bir bilim haline getirdi.

Fıkıh-ı Ekber en tanınmış eseridir.

MATURİDİ

Türk kelim bilginedir.

Maturidiye mezhebinin kurucusudur.

Türkler itikadda Maturidiliği benimsemiştir.

Akılla nakil arasında iyi bir denge kurmuştur.

Kitabu't-Tevhid en önemli eseridir.

ŞAFİİ

Şafiilik mezhebinin kurucusudur.

Fıkıh metoduyla ilgili ilk eseri yazmıştır.

Kitabın ismi er-Risale'dir.

Doğu ve G.Doğu'da Şafiilik yaygındır.

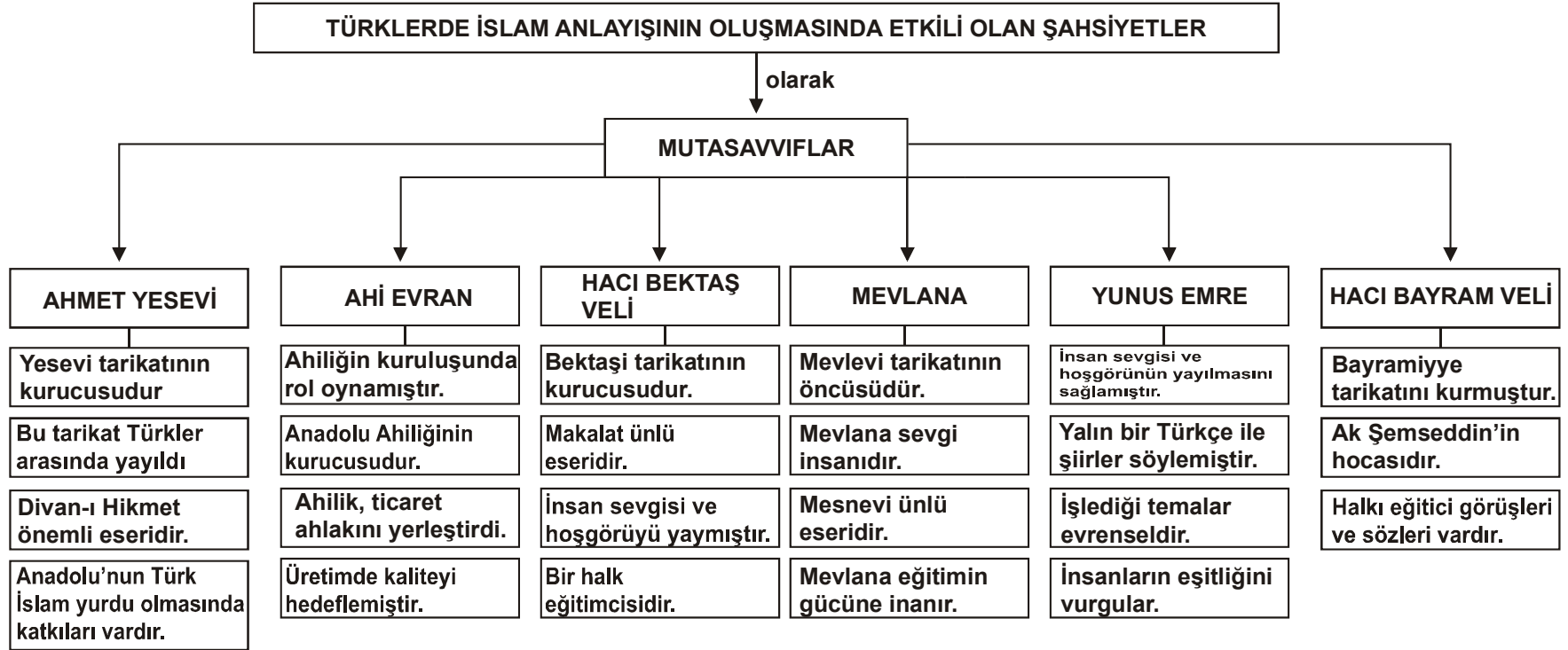
EŞ'ARÎ

Eşariliğin kurucusudur.

Eşarilik itikad mezhebidir.

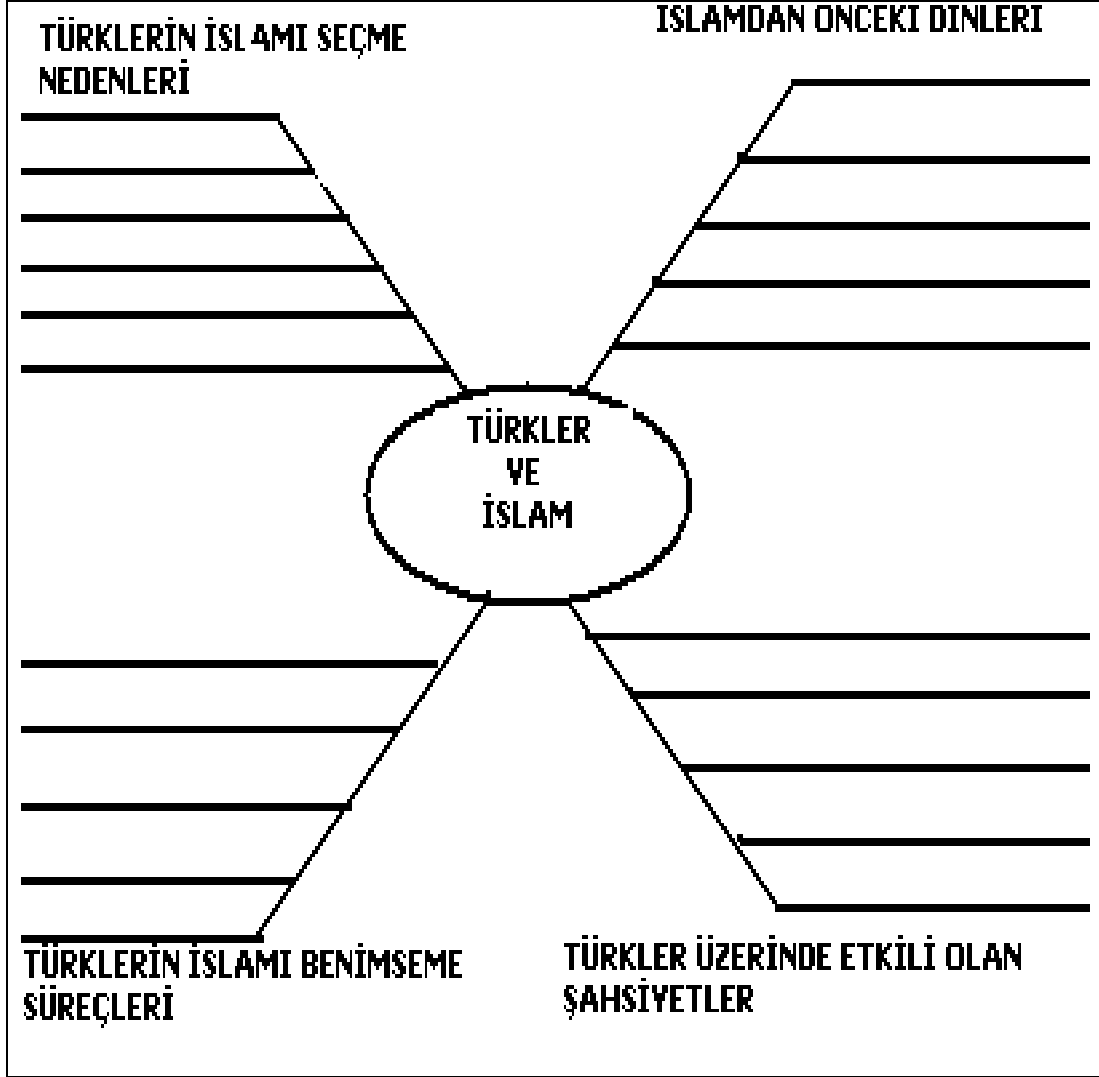
En önemli eseri el-İbane

Nizamiye Medreselerinde Eş'arilik okutulmuştur.

- Türklerde İslam anlayışının oluşmasında etkili olan şahsiyetleri gösteren kavram haritası

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORUSU

Yukarıda verilen kavram haritasının üzerine başlıklarında istenilen bilgileri yazarak doldurunuz.

OKUMA PARÇASI

BEYRUNİ

Beyruni sadece yaşadığı yüzyılın bilgini değil yüzyılların en büyük bilginidir. Eselerinde ortaya bilgi hazineleri ile karşımıza zaman zaman matematikçi, astronom, fizikçi, eczacı, sosyolog ve mühendis olarak hatta bir mucit ve filozof kimliği ile çıkmaktadır.

Bilimsel çalışmalarından örnekler:

Trigonometride; çeşitli açıların trigonometrik değerlerini gösteren tablolar,

Kimyada; zamanına kadar varlığı bilinen maddelerin yoğunluk değerlerinin tespiti, uzay fiziği ile ilgili temel kavramların açıklanması,

Jeolojide; suların yer altında nasıl toplandıklarını ve yükselmelerini açıklaması,

Astronomide; dünyanın yuvarlaklığı ve kendi eksenini etrafında döndüğünün bilimsel açıklanması .

III.BÖLÜM
ORTAÖĞRETİM
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSİ
10.SINIF ÜNİTELERİYLE İLGİLİ
KAVRAM HARİTALARI

ÜNİTE I: ALLAH İNANCI ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Evrenden örneklerle Allah'ın varlığını ve birliğini delillendirir.
 2. Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu fark eder.
 3. Allah'ın insanları koruyup gözettiğini fark eder.
 4. Dua ve ibadet yoluyla Allah ile iletişimi güçlendirir.
 5. Kur'an okuma ve tövbe yoluyla iç dünyasını Allah'a nasıl açacağını bilir.
 6. Çevresindeki insanların Allah'la iletişim kurma biçimlerini gözlemler.
 7. Kendisinin Allah'la iletişimde hangi yollara başvurduğunu nedenleriyle açıklar.
 8. İbadetlerin Allah ile iletişimdeki rolünü açıklar.
 9. İslâm'ın temel inanç esaslarını sıralar.
- İslâm'ın temel inanç esaslarının kendi hayatındaki yerini ve önemini fark eder.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

Evrendeki düzen ve ahenk hakkında düşünelim.

Allah'ın yaratma sıfatının tezahürlerini düşünelim.

Allah'ın vahiy gönderme sebeplerini ve vahyin insan hayatında ne gibi farklılıklar oluşturması gerektiğini düşünelim.

TARTIŞALIM

Duanın Allah ile iletişim kurmadaki rolünü tartışalım.

Kaderle ilgili olarak günlük hayatta kullanılan ifadelerin İslam'ın kader inancı açısından doğruluk derecesini tartışalım.

ARAŞTIRALIM

Allah inancına vurgu yapan Kur'an ayetlerini araştıralım.

Çevremizdeki insanların Allah ile iletişim kurma biçimlerinin neler olduğunu araştıralım.

O VAR!

Her defa haberi taze bir müjde;

O var!

Her defasında geç gafletten vecde

O var!

Ne sen varsın, ne ben, ne yar, ne kimse

O var!

Bütün sevdiklerin elden gittiyse

O var!

Kalacak kim var ki dost tomarından?

O var!

Sana daha yakın şah damarından;

O var!

Arama ilaç yok eczanede

O var!

Gayede sebepte ve bahanede

O var!

Sevdiğini ebed boyu tutan dinç

O var!

Ölümsüzlük şevki, ilahi sevinç

O var!

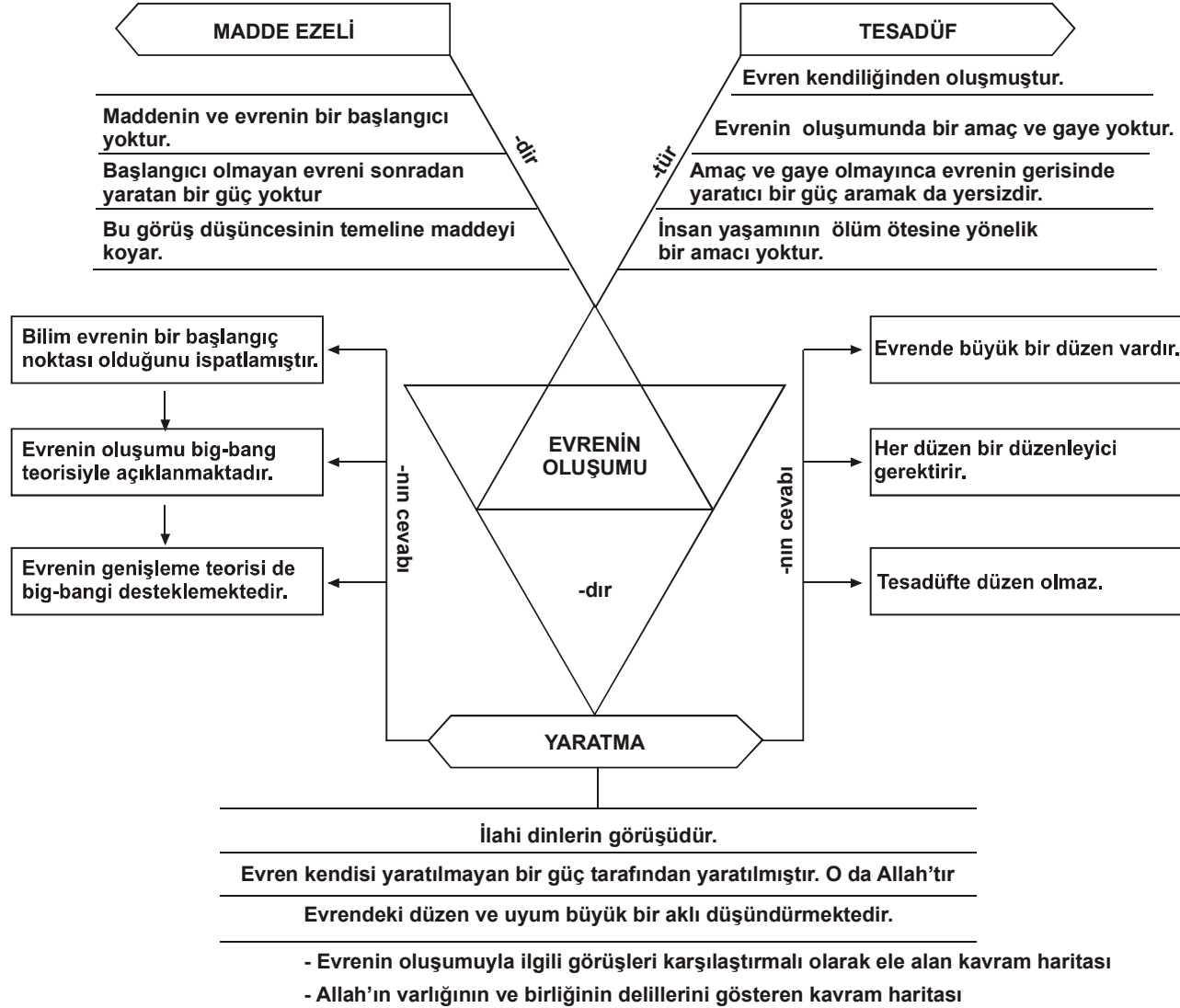
Yıkılmaz dayanak, kırılmaz destek,

O var!

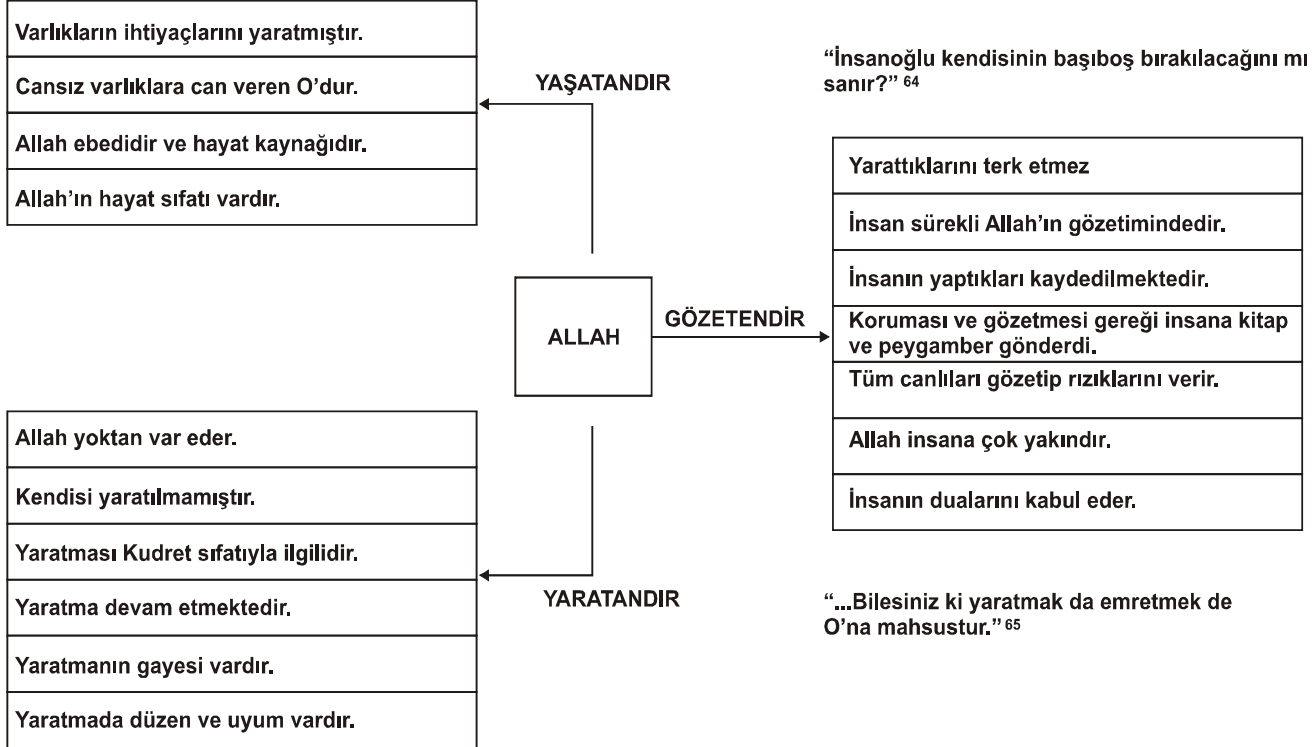
Tekten de tek, bir tek, tek başına tek,

O var!

Necip Fazıl KISAKÜREK

“And olsun, sizi yeryüzüne yerleştirdik ve orada size geçimlikler verdik. Öyle iken pek az şükredi yorsunuz.”⁶³

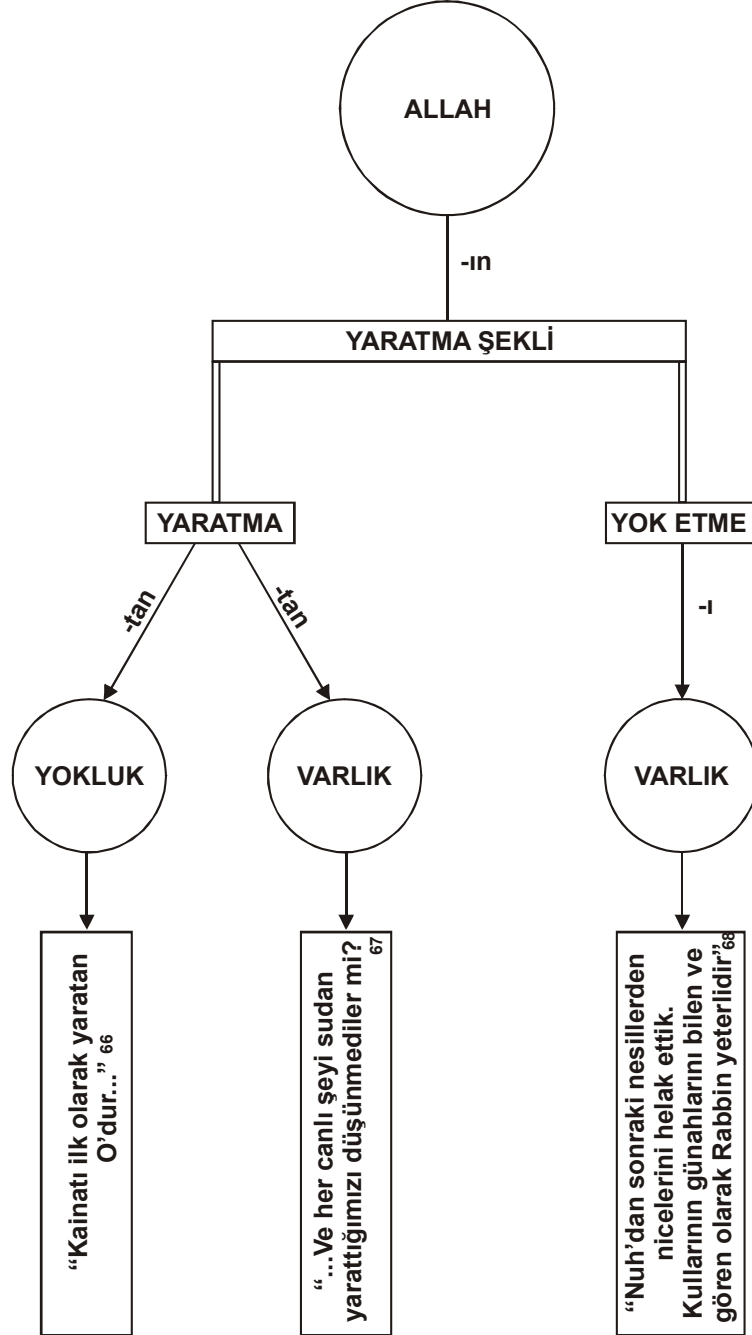
- Allah’ın yaratması, yaşatması ve gözetmesiyle ilgili özellikleri gösteren kavram haritası

⁶³ Araf, 7/10

⁶⁴ Kıyamet, 75/36

⁶⁵ Araf, 7/54

“Seni aramam için beni uzağa attın!
Alemler benim, beni kendin için yarattın!
Necip Fazıl Kısakürek

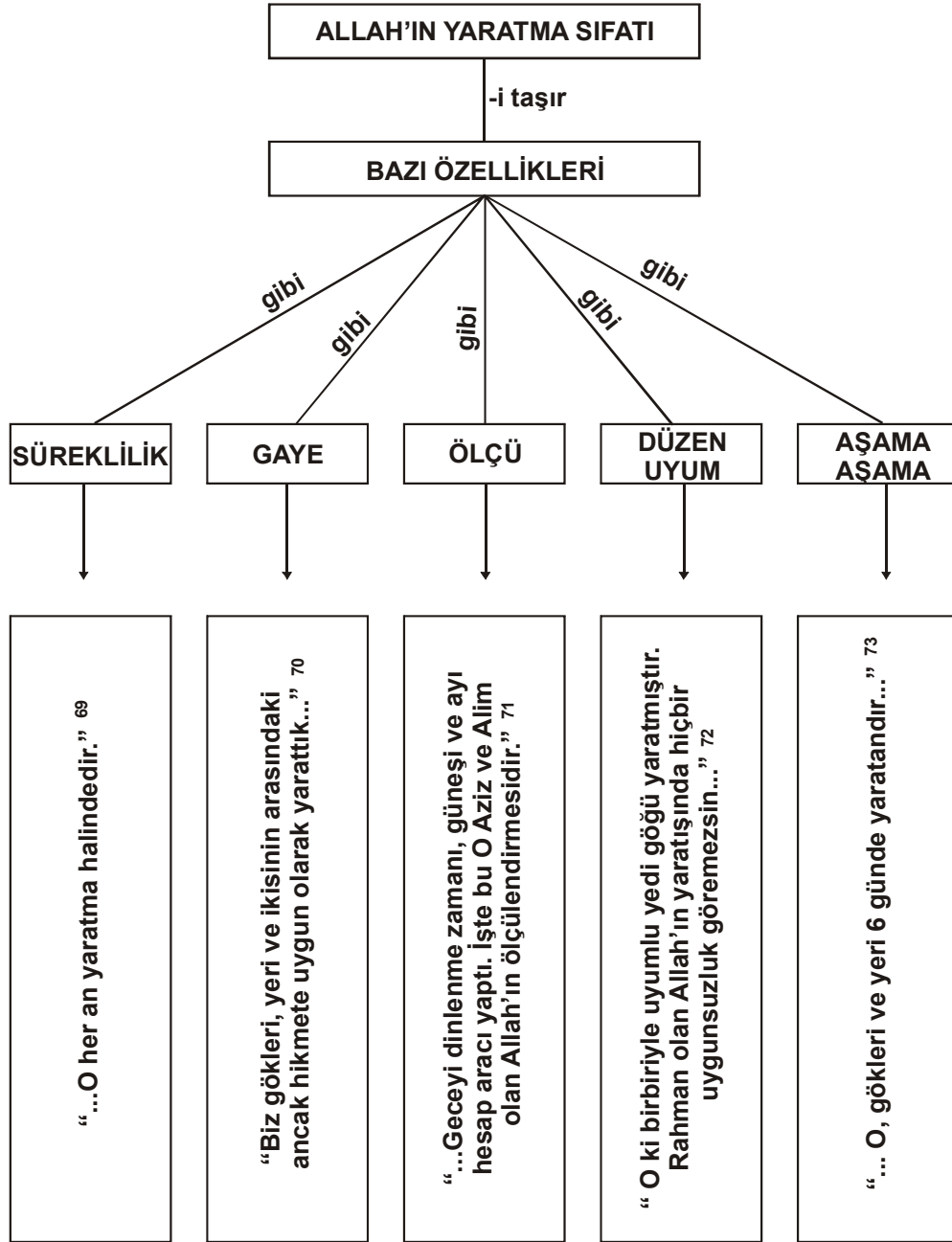

- Allah’ın yaratma şekillerini gösteren kavram haritası

⁶⁶ Rûm, 30/27

⁶⁷ Enbiya, 21/30-33

⁶⁸ İsrâ, 17/17

- Allah'ın yaratma sıfatının bazı özelliklerini gösteren kavram haritası

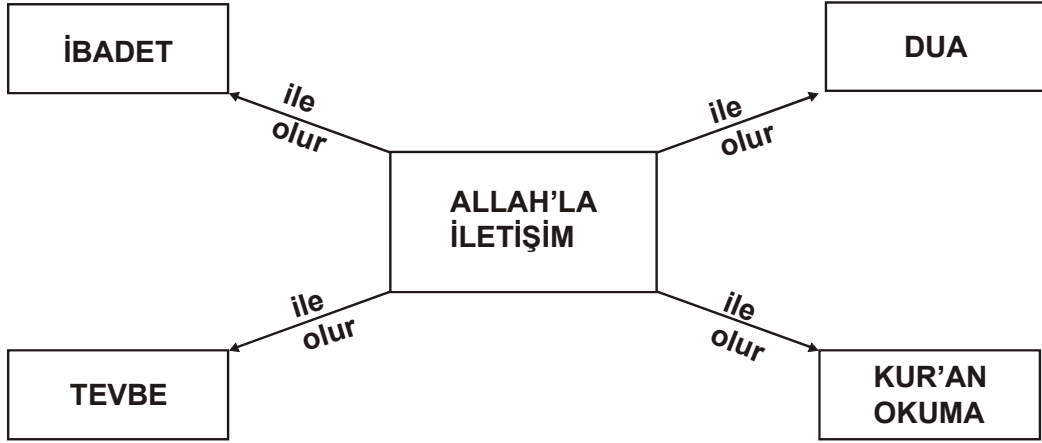
⁶⁹ Rahman, 55/29

⁷⁰ Hicr, 15/85

⁷¹ En'am, 6/96

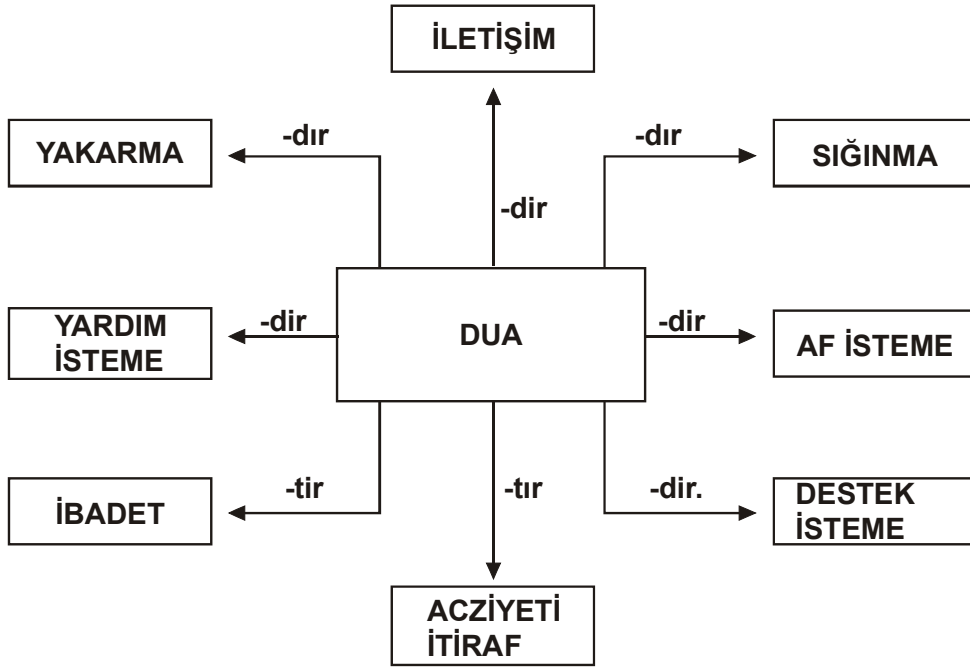
⁷² Mülk, 67/3

⁷³ Hud, 11/7

- İnsanın Allah'la iletişim şekillerini gösteren kavram haritası

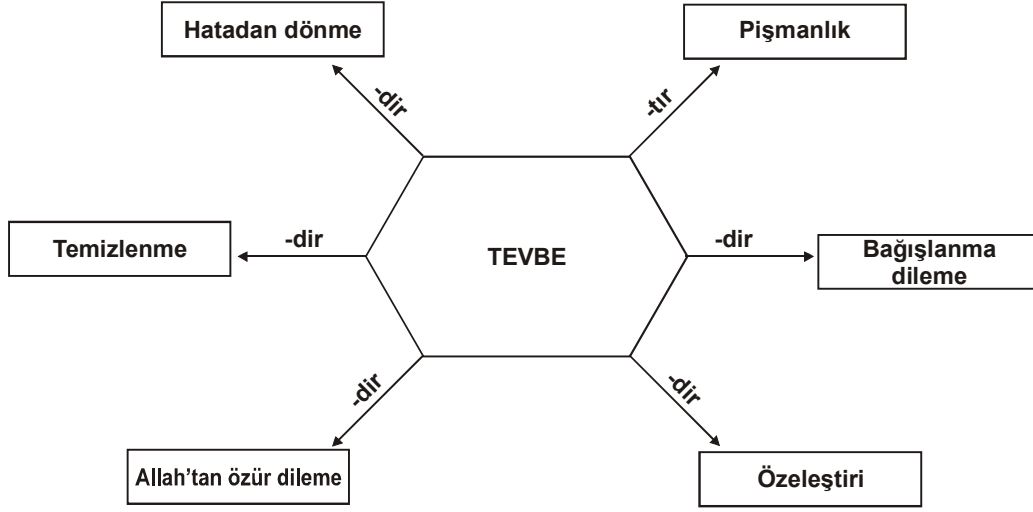
“Dua, İbadetin özüdür.”⁷⁴

-Dua ve özellikleriyle ilgili kavram haritası

⁷⁴ Ebu Davud, Salat, 1479. hadis.

“Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah bütün günahları bağışlar. Çünkü O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”⁷⁵

-Tevbe ve tevbenin özelliklerini gösteren kavram haritası

“Bende sıklet, sende letafet”
Allah’ım affet!
Latiften af bekler kesafet!
Allah’ım affet!”

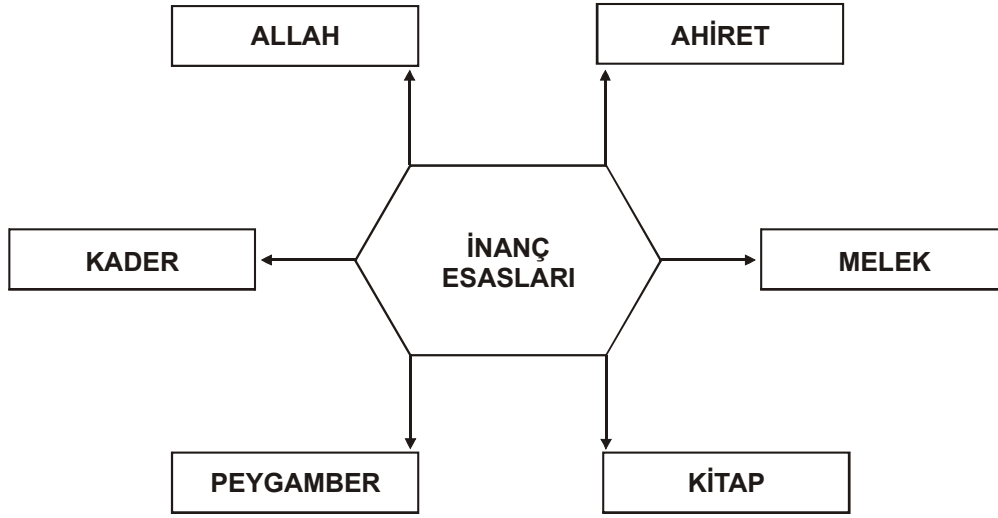
“Sen mutlaksın bense izafet
Ey kudret, ey rahmet, ey re’fet!
Allah’ım affet!”

Necip Fazıl KISAKÜREK

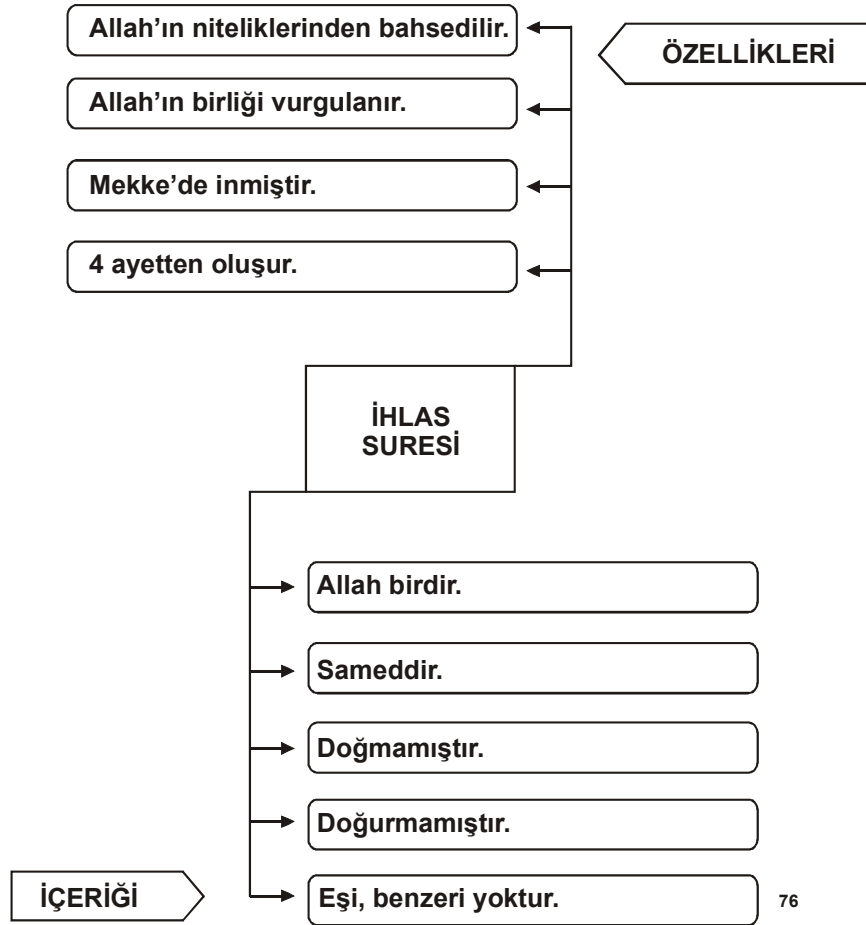

-İnsanın Kur’an okuyarak kazandıklarını gösteren kavram haritası

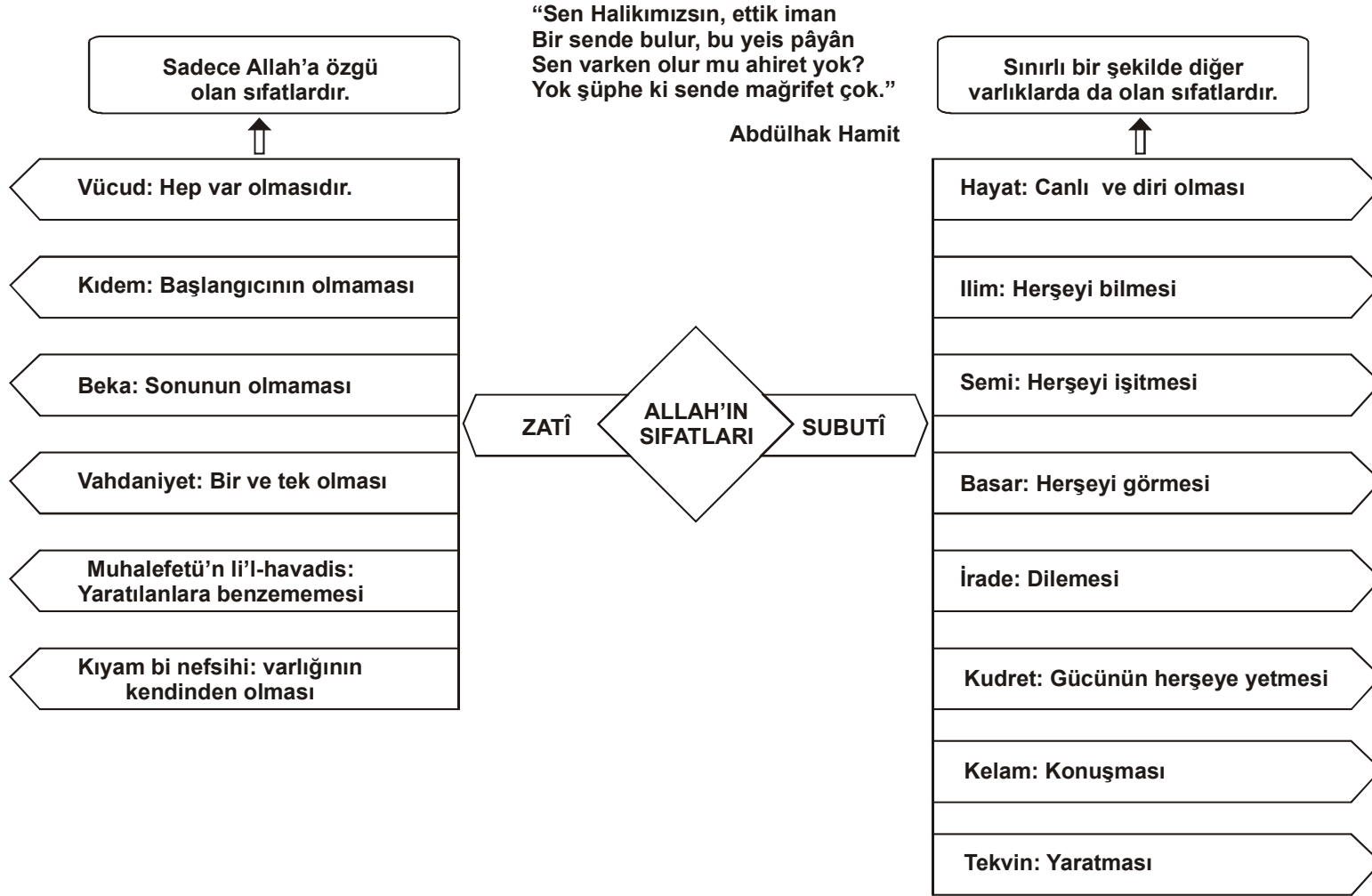
⁷⁵ Zümer, 39/53

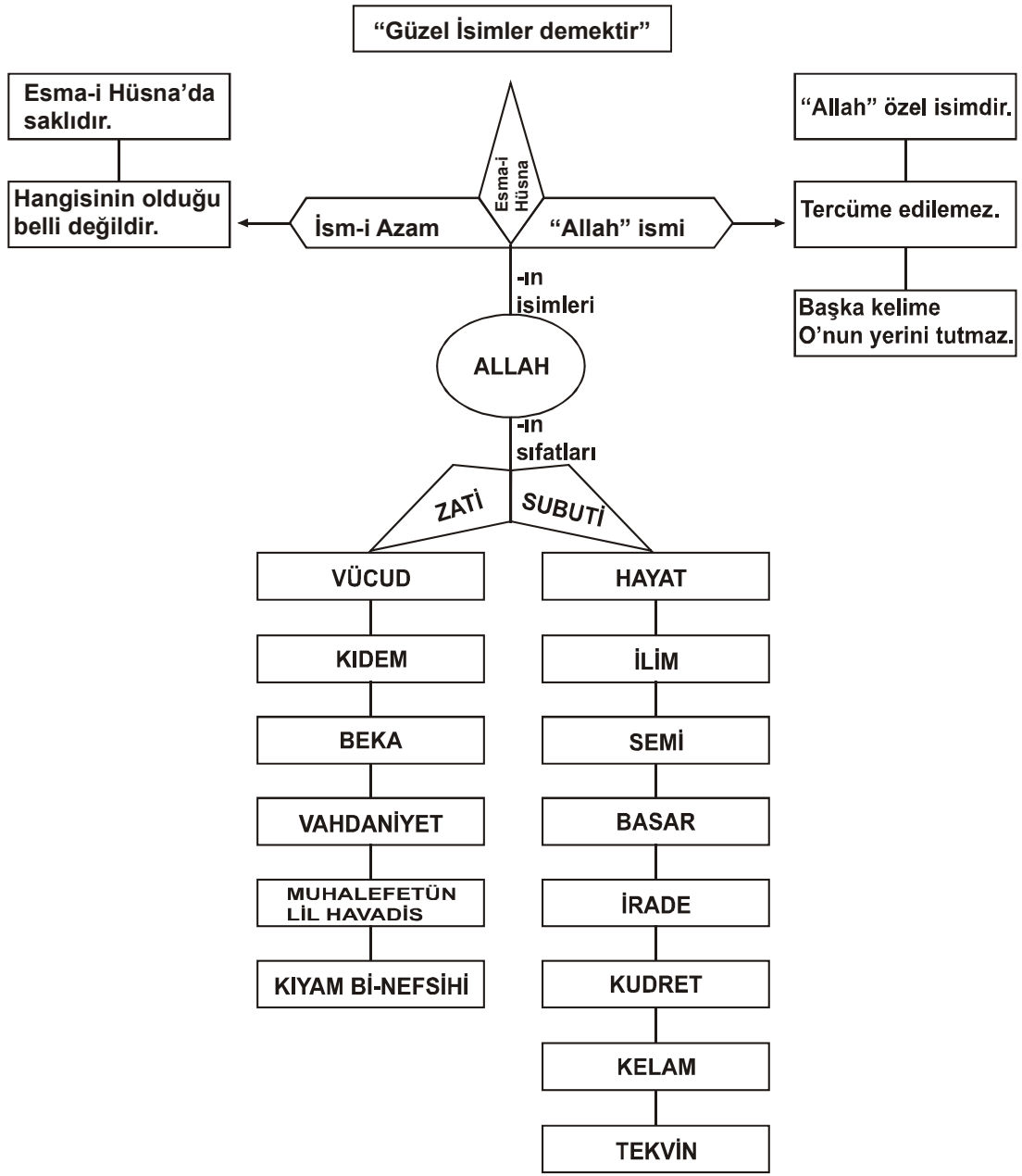
-Temel inanç esaslarını gösteren kavram haritası

-İhlâs Suresi'nin özelliklerini ve içeriğini gösteren kavram haritası

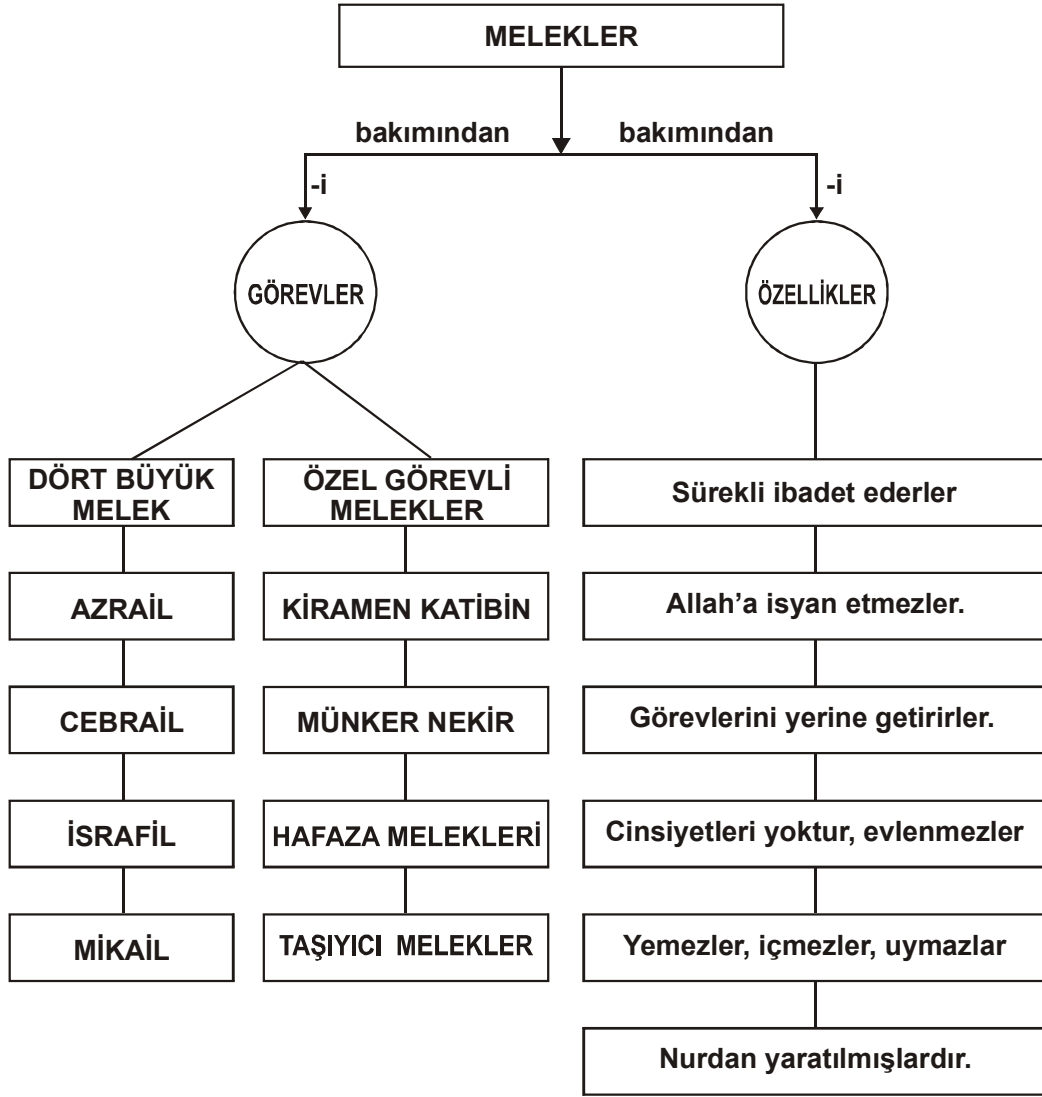
- Allah'ın sıfatlarını gösteren kavram haritası

-Allah'ın isimleri ve sıfatlarını gösteren kavram haritası

“ En güzel isimler Allah’ındır. O halde O’na güzel isimlerle dua edin.”⁷⁷

⁷⁷ Araf, 7/180

- Görevli melekleri ve meleklerin özelliklerini gösteren kavram haritası

Allah'ın yarattığı her şeyi göremeyiz,
Varlığını hisseder fakat el süremeyiz.

*

Duyulmaz kelebeğin kanadından çıkan ses,
Havayı görmesek de alırız nefes

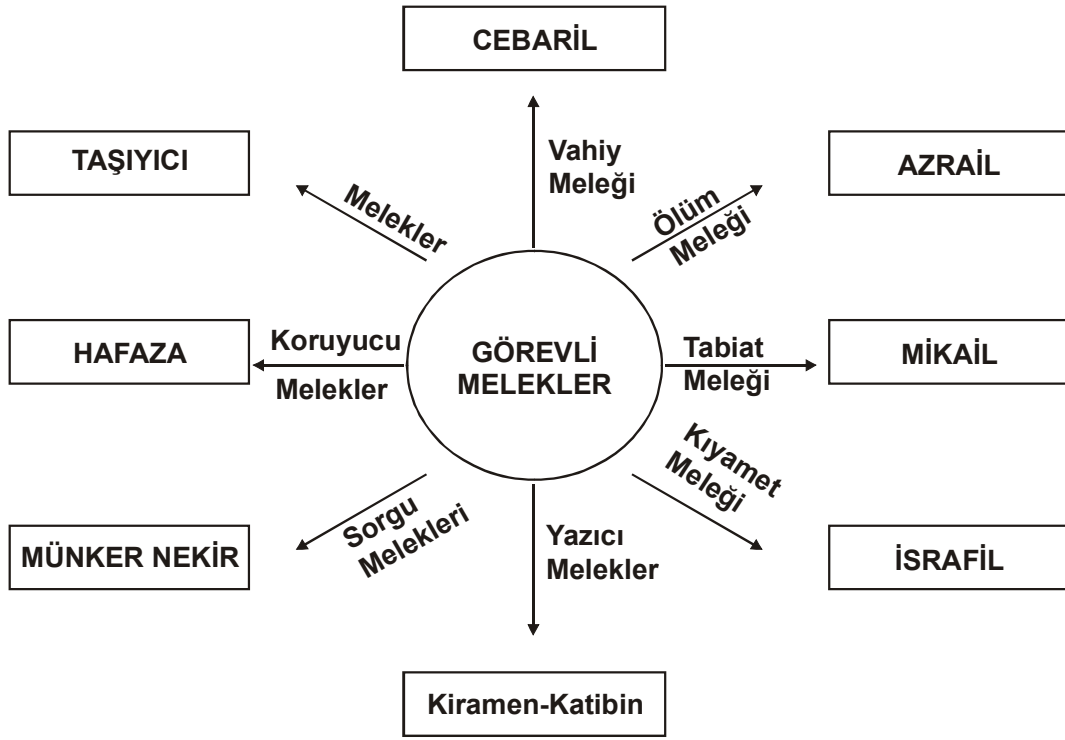
*

Görmeden biliyoruz nurdan kelekleri
Dolaşır aramızda Allah'ın melekleri

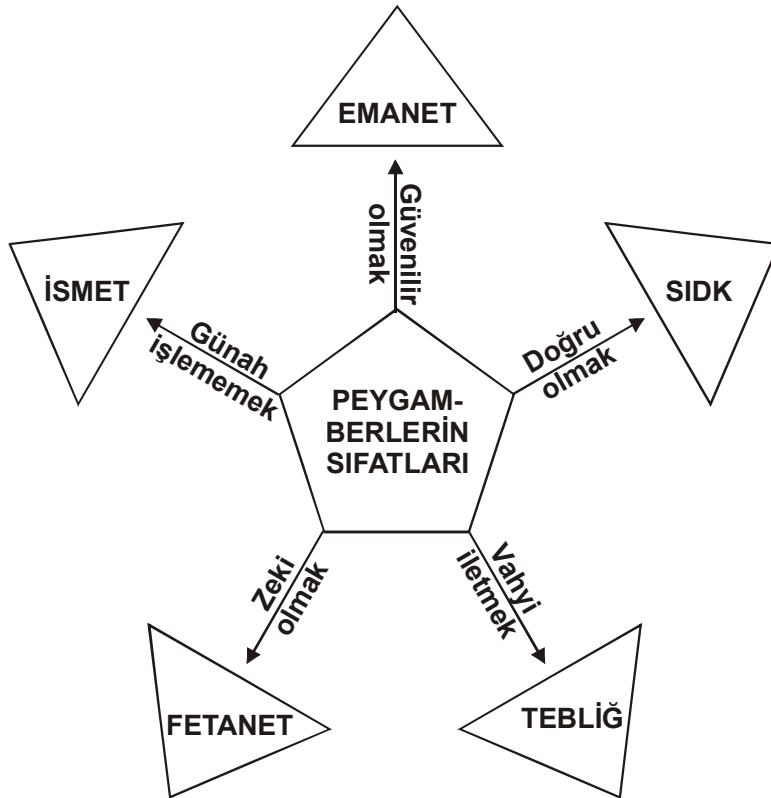
*

Ben onları göremem onlar beni görürler
Güzel düşüncelere güç ve kuvvet verirler.

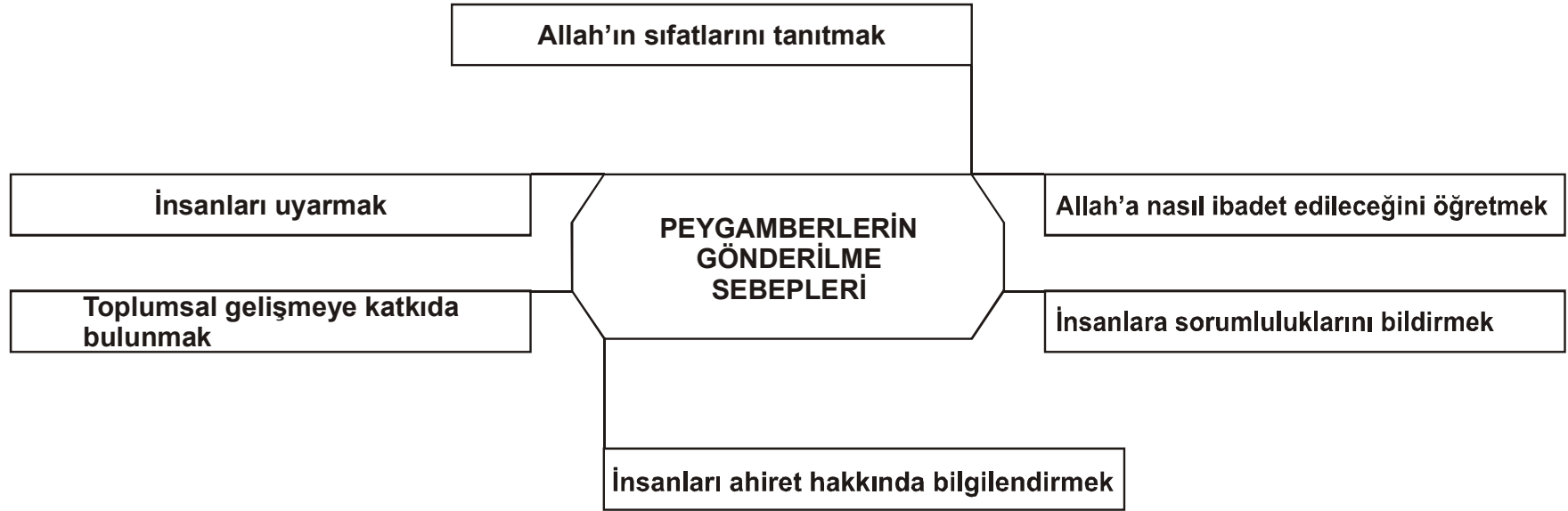
Gökhan Evliyaoğlu

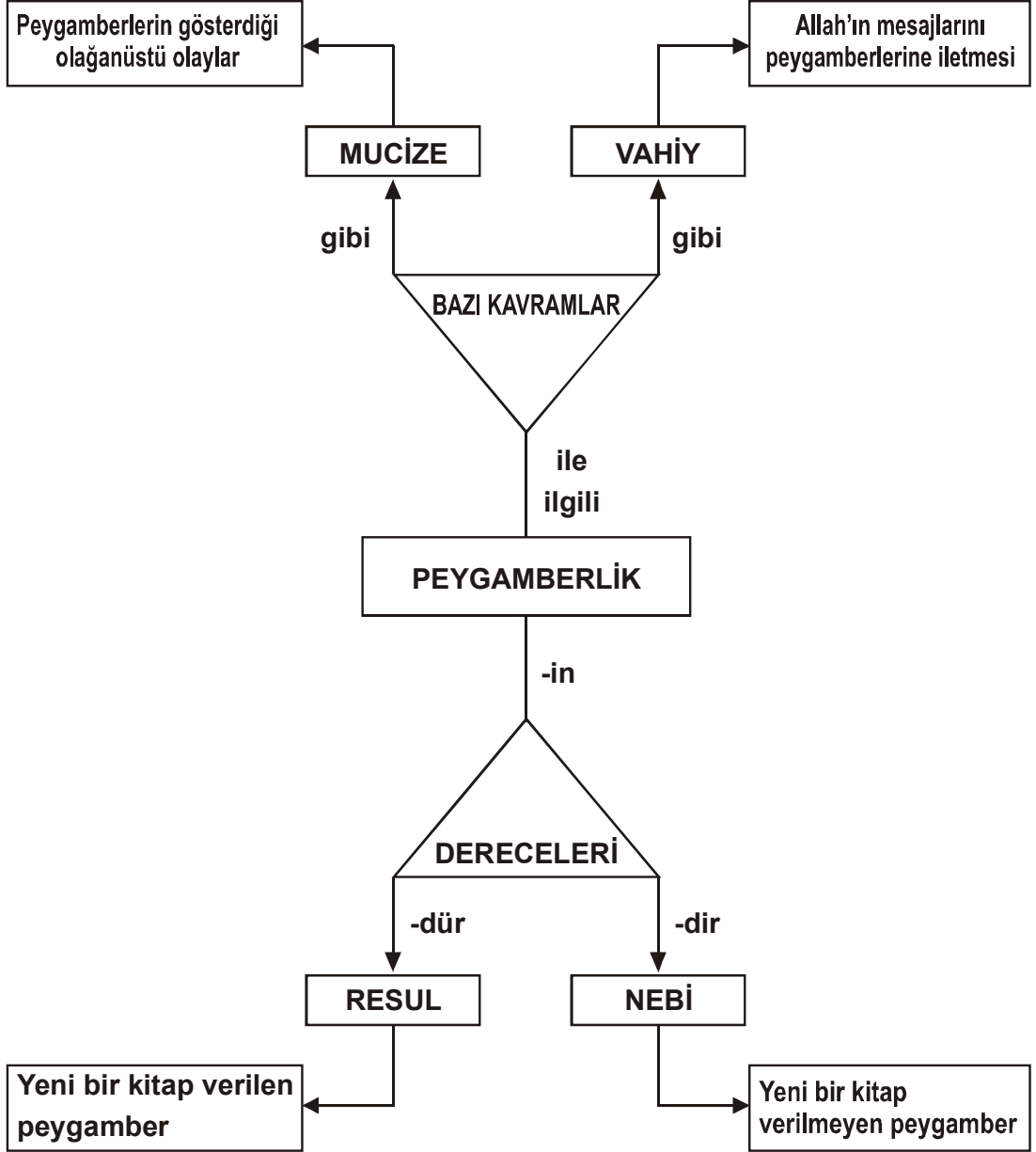
-Görevli melekleri ve görevlerini gösteren kavram haritası

-Peygamberlerin sıfatlarını gösteren kavram haritası

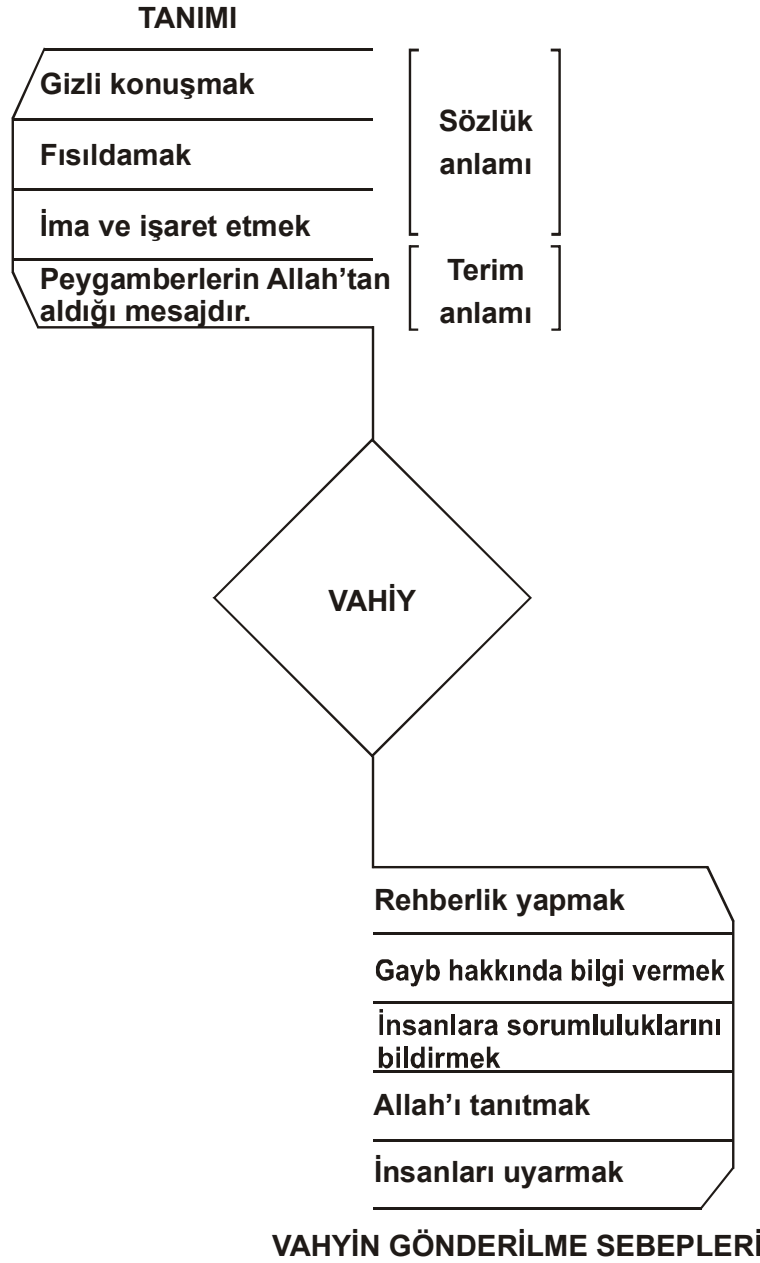

- Peygamberlerin gönderilme sebeplerini gösteren kavram haritası

- Peygamberlik derecelerini ve peygamberlikle ilgili bazı kavramları gösteren kavram haritası

“Peygamber, Rabb’i tarafından kendisine indirilene iman etti.
Müminler de iman ettiler...”⁷⁸

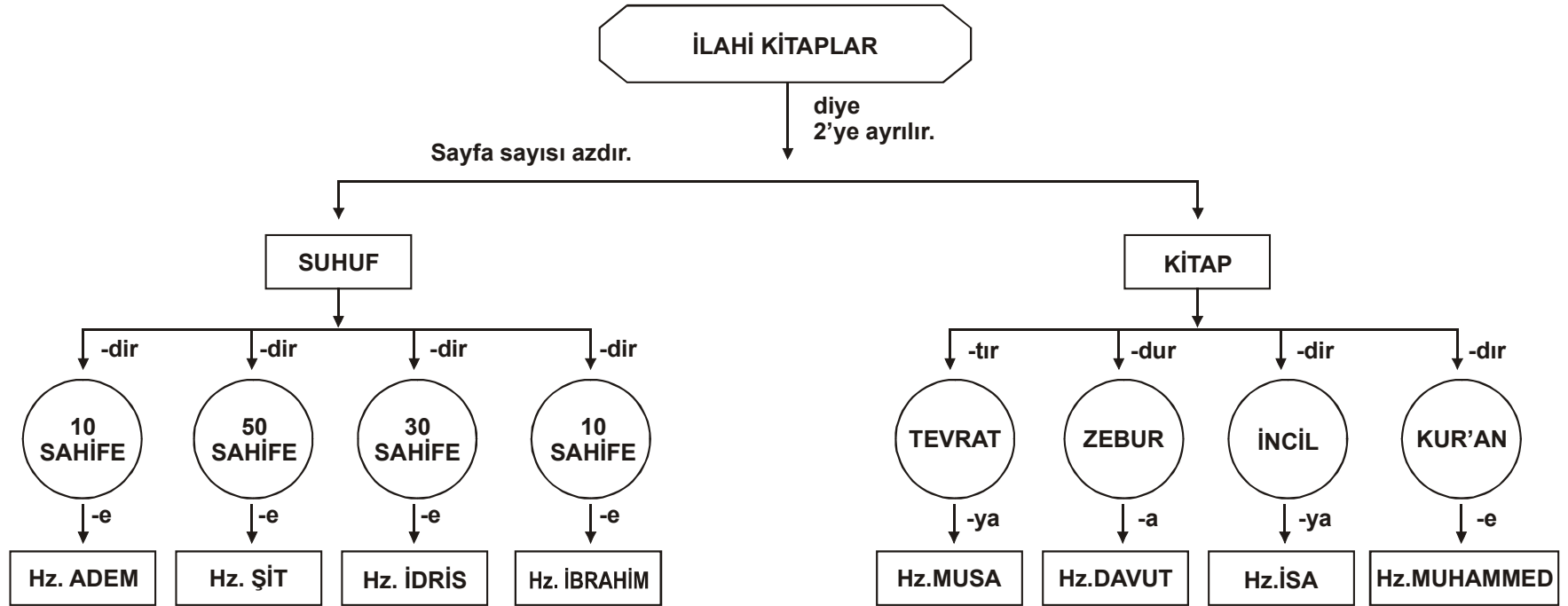

- Vahyin tanımını ve gönderilme sebeplerini gösteren kavram haritası

⁷⁸ Bakara, 2/285

“Değişik çiçeklerden bal toplayan arılar gibi, akıllı adam bütün kutsal kitapların özünü kabul eder ve bütün dinlerdeki iyiyi anlar.”

Srimad Bhagavatam

- İlahi kitapları gösteren kavram haritası

“...Zeytin topladığın zaman, arta kalanı devşirmek için dönmeyeceksin; garibin, öküzün ve dul kadının olacaktır.”⁷⁹

“O adam ki elleri temizdir. Ve yüreği aaktır. Gönlünü yalana vermemiştir.”⁸⁰

TEVRAT		ZEBUR
H. Musa'ya verilmiştir.		H. Davut'a verilmiştir.
İsrailoğullarına indirilmiştir.		Yahudilerin kutsal kitabıdır.
En eski ilahi kitaptır		Tevrat'ta “Mezmurlar” adıyla geçer.
Ahd-i Atik, Ahd-i Kadim denir.		Müjde, iyi haber anlamına gelir.
Dili İbranice'dir.		İlahiler ve ahlaki öğütler vardır.
“Tevrat” kanun, öğreti demektir.		İlahi kitapların en küçüğüdür.
		Yeni hükümler getirmez.
	KUTSAL KİTAPLAR	
İncil'e Yeni Ahit de denir.		H. Muhammed'e verilmiştir.
Güzel öğütler içerir.		Son kutsal kitaptır.
Bugün 4 İncil vardır.		Dili Arapça'dır.
“İncil” müjde anlamına gelir.		Evrenseldir.
Hristiyanların kutsal kitabıdır.		“Kur'an” okumak, toplamak demektir.
H. İsa'ya verilmiştir.		Orjinal metni korunmuştur.
		Müslümanların kutsal kitabıdır.
İNCİL		KUR'AN

- Kutsal kitapları gösteren kavram haritası

“İyilik edin ve ödünç verin, karşılığı büyük olacaktır.”⁸¹

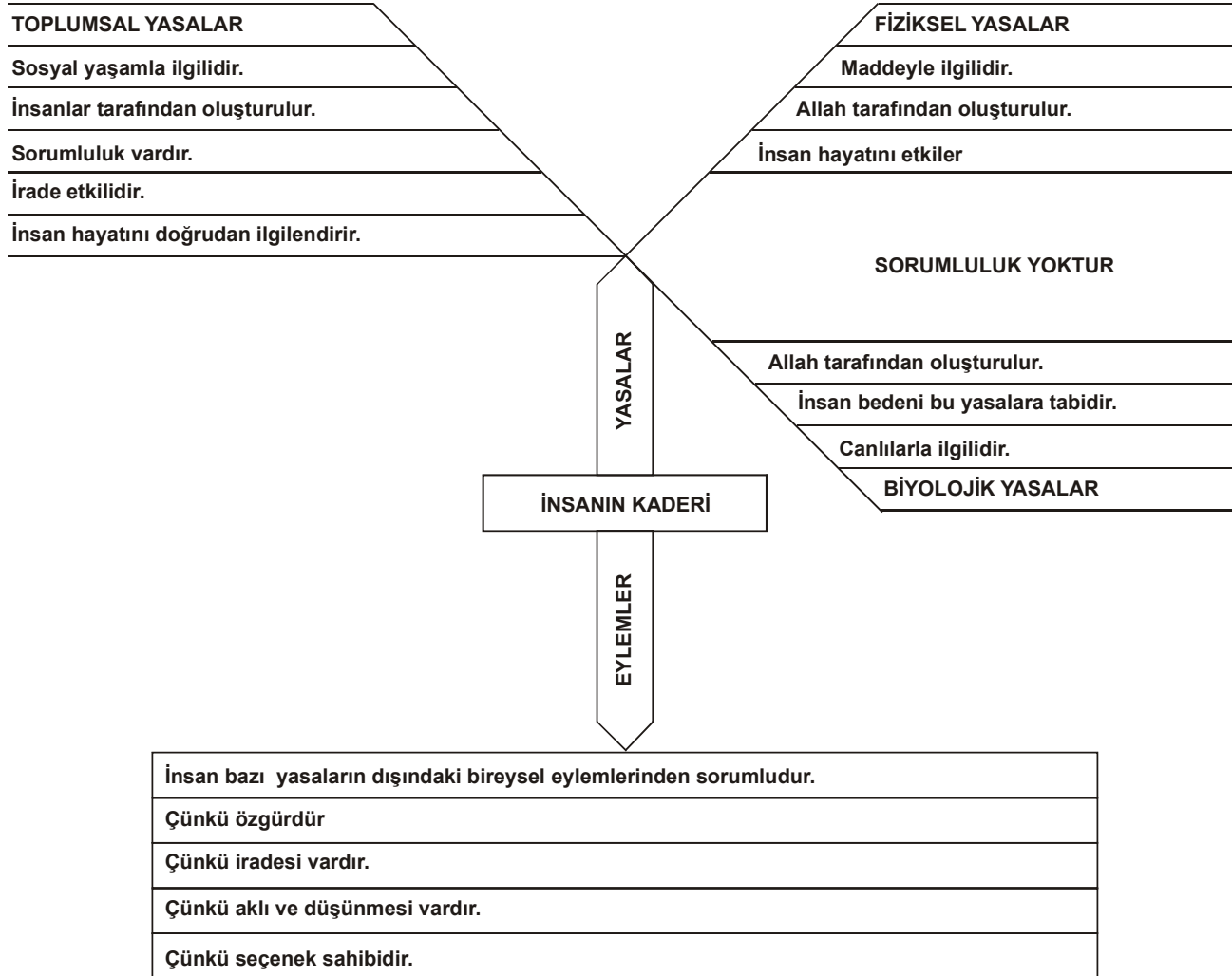
“Mallarını gece gündüz, gizli ve açık hayra harcayanlar var ya, onların mükafatları Allah katındadır. Onlara korku yoktur.”⁸²

⁷⁹ Tevrat, Tesniye, Bap 14/28,29

⁸⁰ Mezmurlar, Bap 24/14,5

⁸¹ İncil, Luka, Bap 6/35

⁸² 2/Bakara: 279

-İnsanın kaderiyle ilgili yasaları ve eylemleri gösteren kavram haritası

İHTİYAR KADININ HASTA DEVESİ

Yaşlı kadının biricik devesi uyuz olmuştu. Ölürse bütün işleri altüst olacak, bağına, bahçesine giderken eşyasını yükleyecek vasıtadan mahrum kalacaktı. Bunun için günlerce düşünmüş, bir tedbir hatırına gelmemiştii. Durmadan dua ediyor, devesini kurtarmasını Allah'tan diliyordu.

Bir gün yine kıra çıkardığı devesinin ot yemeyip, su içmediğini, iskelet haline geldiğini görünce üzüntüsü bir kat daha arttı, başladı ağlamaya. Hem ellerini açmış dua ediyor, hem de durmadan ağlıyordu.

İşte bu sırada Peygamberimiz, ashabıyla birlikte oradan geçmekteydi. Yaşlı kadının ağladığını görünce sordu:

-Ey Allah'ın kulu, niçin gözyaşı döküp ağlıyorsun?

Kadın titrek sesle cevap verdi:

-Niçin olacak, dedi, devem için. Devem benim her şeyim. Ya ölürse halim ne olur? Yakalandığı hastalıktan kurtarması için Rabbime günlerdir el açıp dua ediyorum, fakat bir türlü kabul edilmiyor.

Tebessüm eden Peygamberimiz şöyle cevap verdi:

- Kabul olmasını istiyorsan duana biraz da katran kat, katran!

Kadın düşünmeye başladı. Ne demekti duasına katran katmak? Nihayet anlar gibi oldu. Bu defa gidip komşulardan katran bulan kadın, uyuz devesine önce iyice bir katran sürdü. Bundan sonra da ellerini açıp duaya başladı. Katranla uyuz sivilcelerindeki mikroplar tümüyle ölmüş, böylece deve uyuzdan kurtulmuştu.

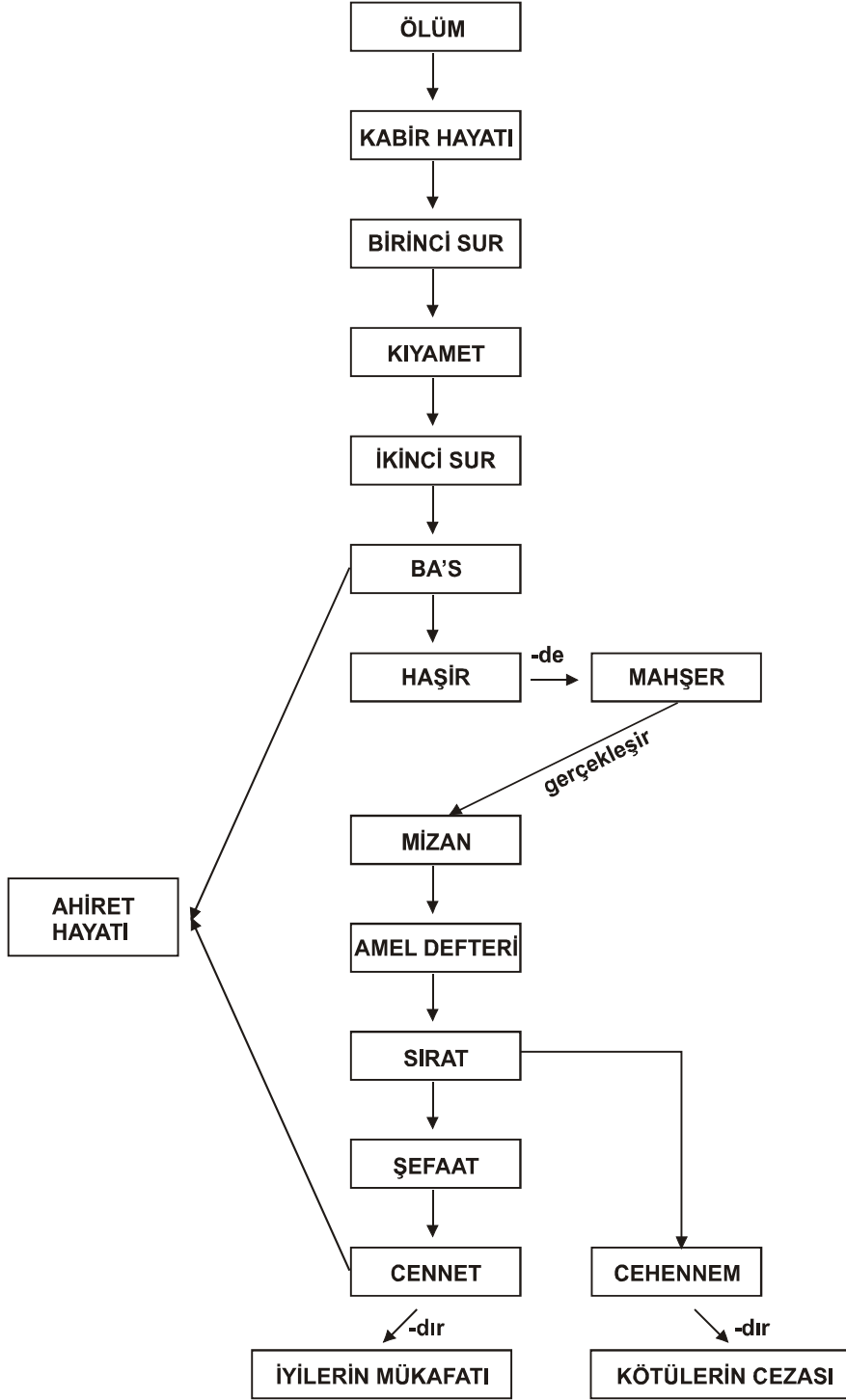
Bundan sonra anlaşıldı ki, bir hastalığın iyi olması için sadece el açıp dua etmek yeterli değildir. Ayrıca ilacını da ihmal etmemek şarttır. Peygamberimiz kadına bunu söylemek istemiş, meseleyi anlayan kadın da, tavsiye edileni tatbik ederek devesini kurtarmıştı.

“Büyük divan ve huzur...
Bekliyor mezarı sur,

Sonsuzluk, ölümsüzlük
Bitmez tükenmez düzlük.

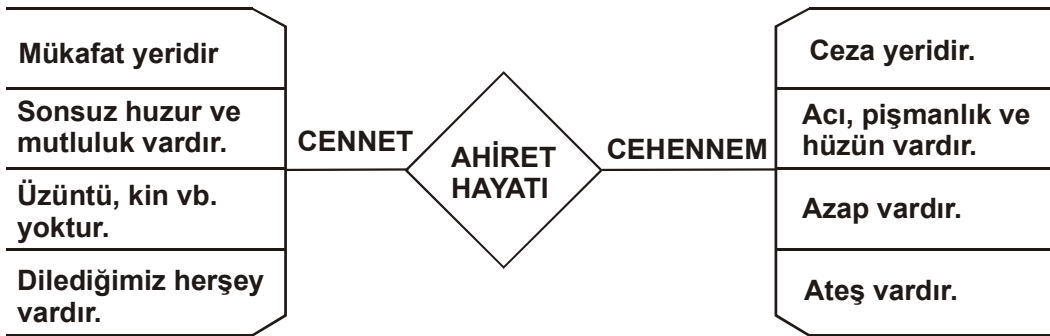
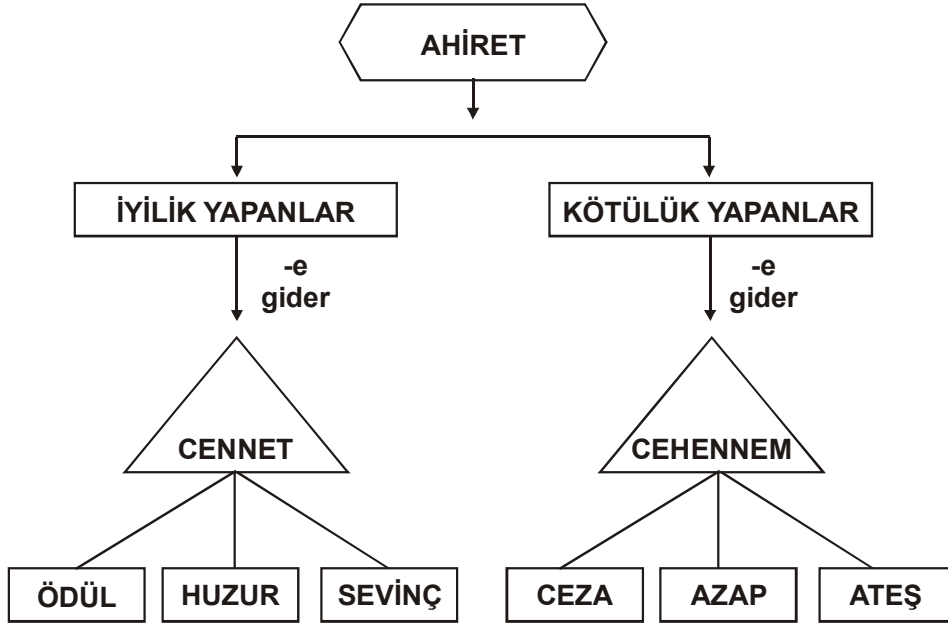
Nur bize, Allah’ım nur!

Necip Fazıl KISAKÜREK

-Ahiret hayatına ilişkin süreci gösteren kavram haritası

“Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür.
Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu görür.”⁸³

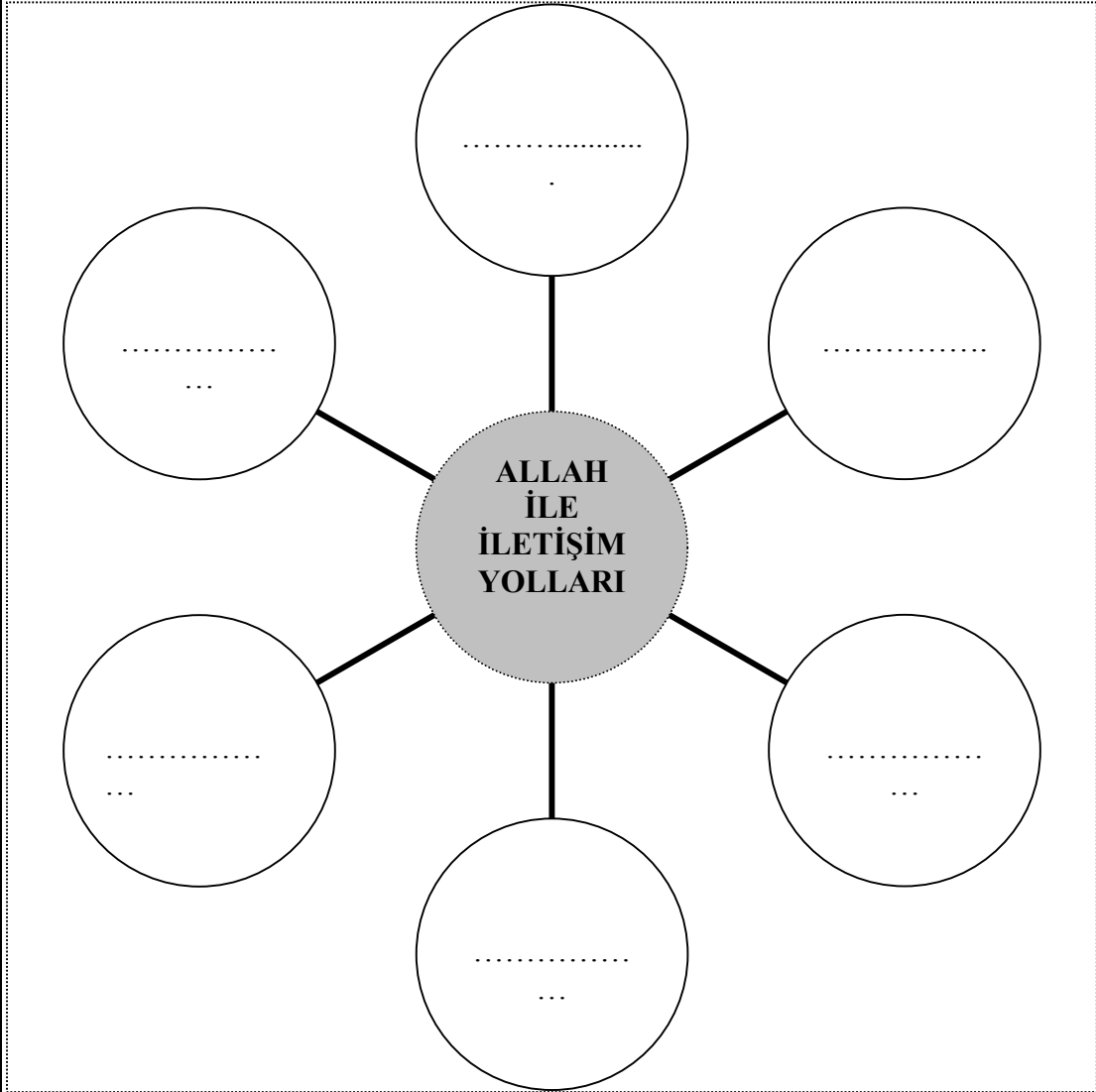

- Ahiret hayatını gösteren kavram haritaları

⁸³ Zilzal, 99/7-8

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıda verilen kavram haritasına Allah ile iletişim kurma yollarını yazınız.

2. "Kullarım beni sana soracak olurlarsa bilsinler ki ben yakınım. Beni çağırdığı vakit çağırının çağırısına karşılık veririm. Doğru yolu bulmaları için onlar da bana karşılık vermeli ve bana inanmalıdırlar." (Bakara, 2/186)

Yukarıdaki Kur'an ayeti aşağıdakilerden hangisi ile ilişkilidir?

a)Allah-İnsan ilişkisi b)İnsan-İnsan ilişkisi c)İnsan-Evren ilişkisi d)Allah-Evren ilişkisi

ÜNİTE II: İSLAM’DA İBADETLER ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. İnanç-ibadet ilişkisinin farkında olur.
2. İslâm’da ibadetleri sınıflandırır, yapılışını ve temel özelliklerini açıklar.
3. Namazın önemini fark eder.
4. Zekât ve kurbanın bireysel ve toplumsal işlevini fark eder.
5. İyi işler yapma, güzel davranışlar geliştirme ve çalışmanın da bir ibadet olduğu bilincine varır.
6. İslâm’da ibadetlerle ilgili temel ilkeleri bilir ve örneklendirir.
7. Başkalarının ibadet etme hakkına saygılı olur.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

İyi davranışlarda bulunmanın dinimiz tarafından neden ibadet olarak değerlendirildiğini düşünelim.

Namazın bedensel ve ruhsal açıdan, insan için neden önemli olabileceğini düşünelim.

TARTIŞALIM

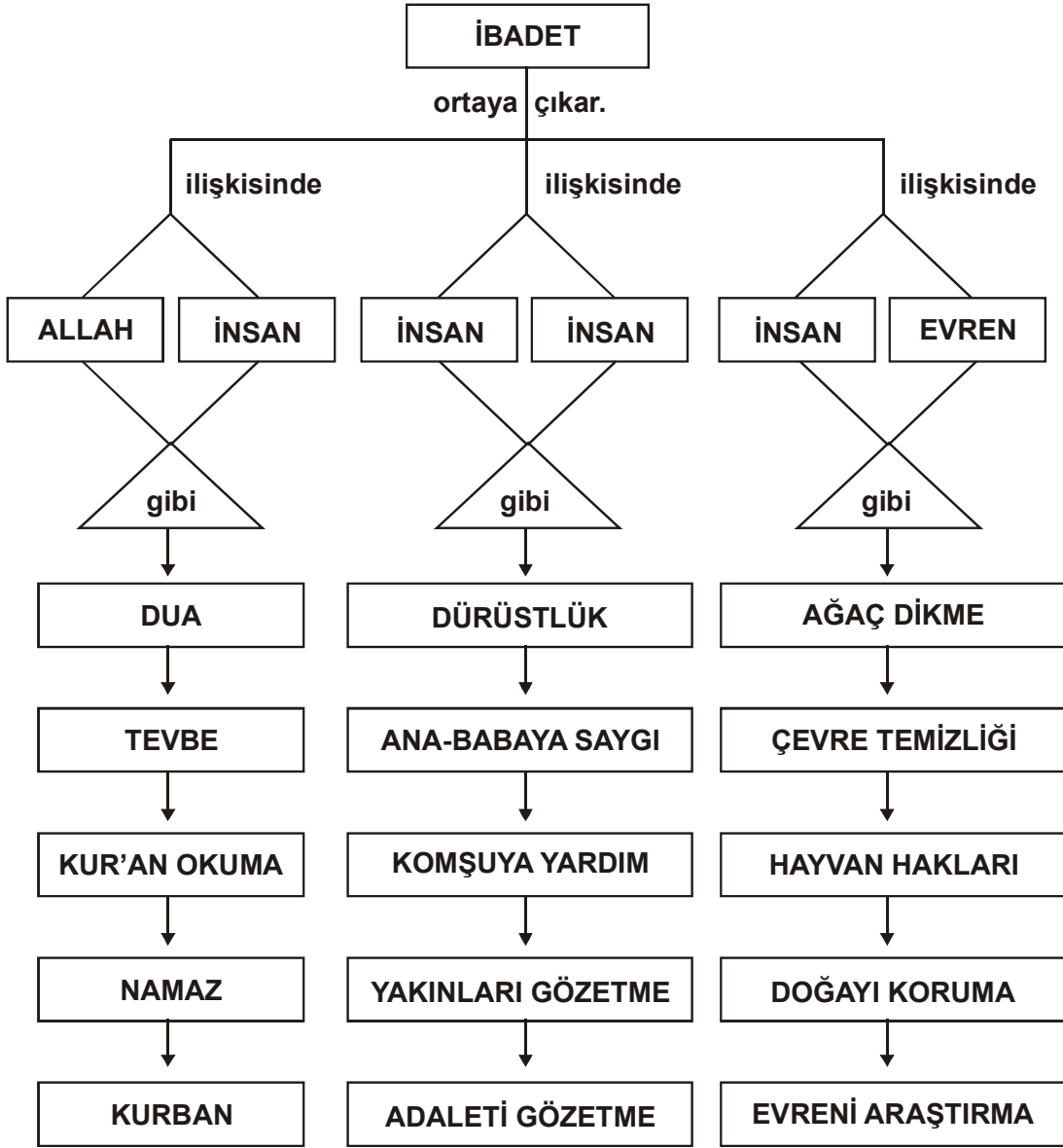
Zekat ve kurban ibadetlerinin toplumsal işlevlerini tartışalım.

Bir davranışın ibadet olarak değerlendirilmesini sağlayan kriterlerin neler olduğunu tartışalım.

ARAŞTIRALIM

Temel ibadetlerin yapılaş şekillerini ve önemli özelliklerini araştıralım.

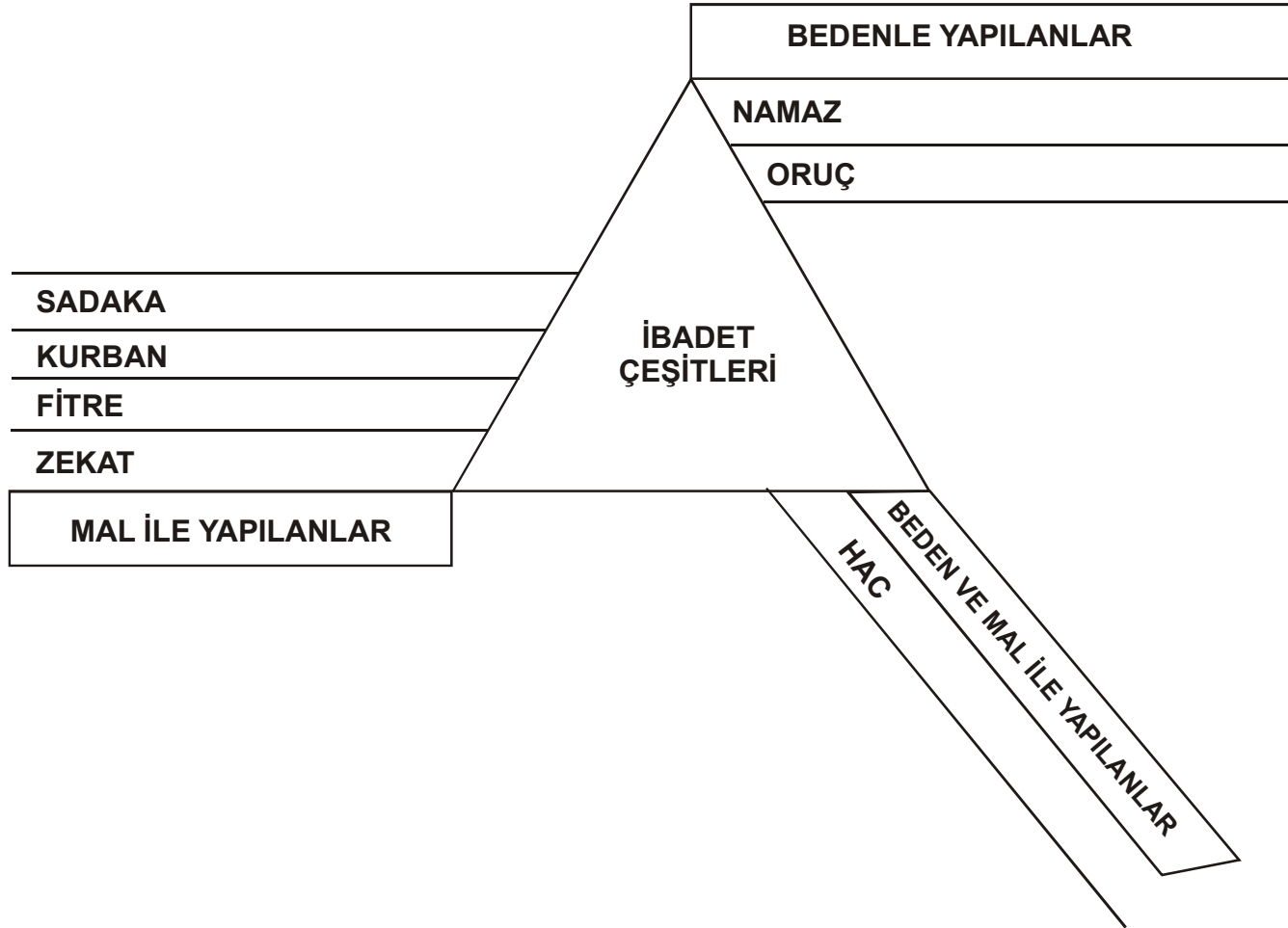
Salih amel kavramını ve Salih amel kapsamına girebilecek davranışları araştıralım.

-İbadetin sınıflandırılmasını gösteren kavram haritası

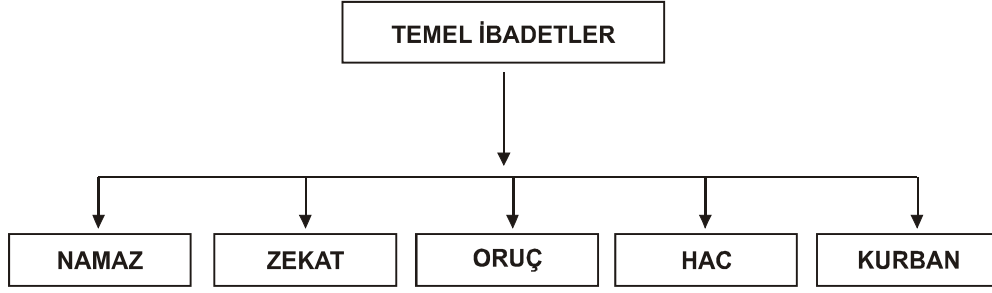
“Küçük bir tebessüm içten bir selam,
Dosta hatır soran bir iki kelam,
Kısaca diyor ki insana islam,
İhlasla yaptığın herşey ibadet”

Cengiz Numanoglu

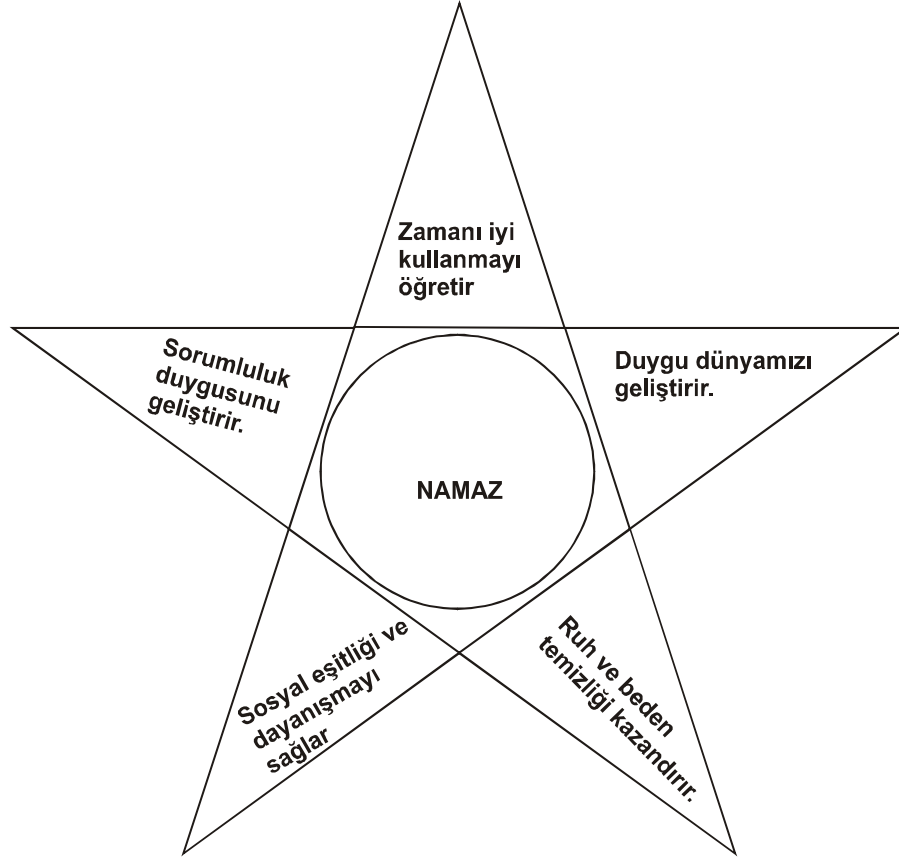

-Yapılış yönünden ibadet çeşitlerini gösteren kavram haritası

“Ben insanları ve cinleri sadece bana ibadet etmeleri için yarattım.”⁸⁴

- Temel ibadetleri gösteren kavram haritası

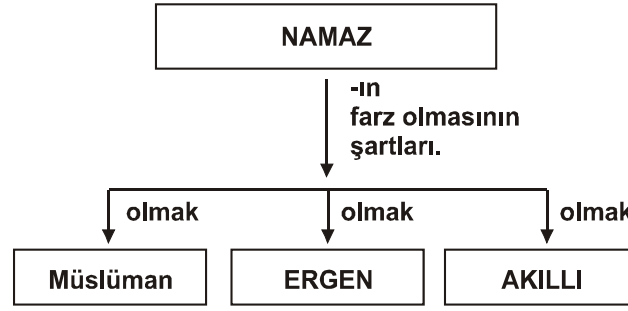

-Namazın insana kazandırdıklarını gösteren kavram haritası

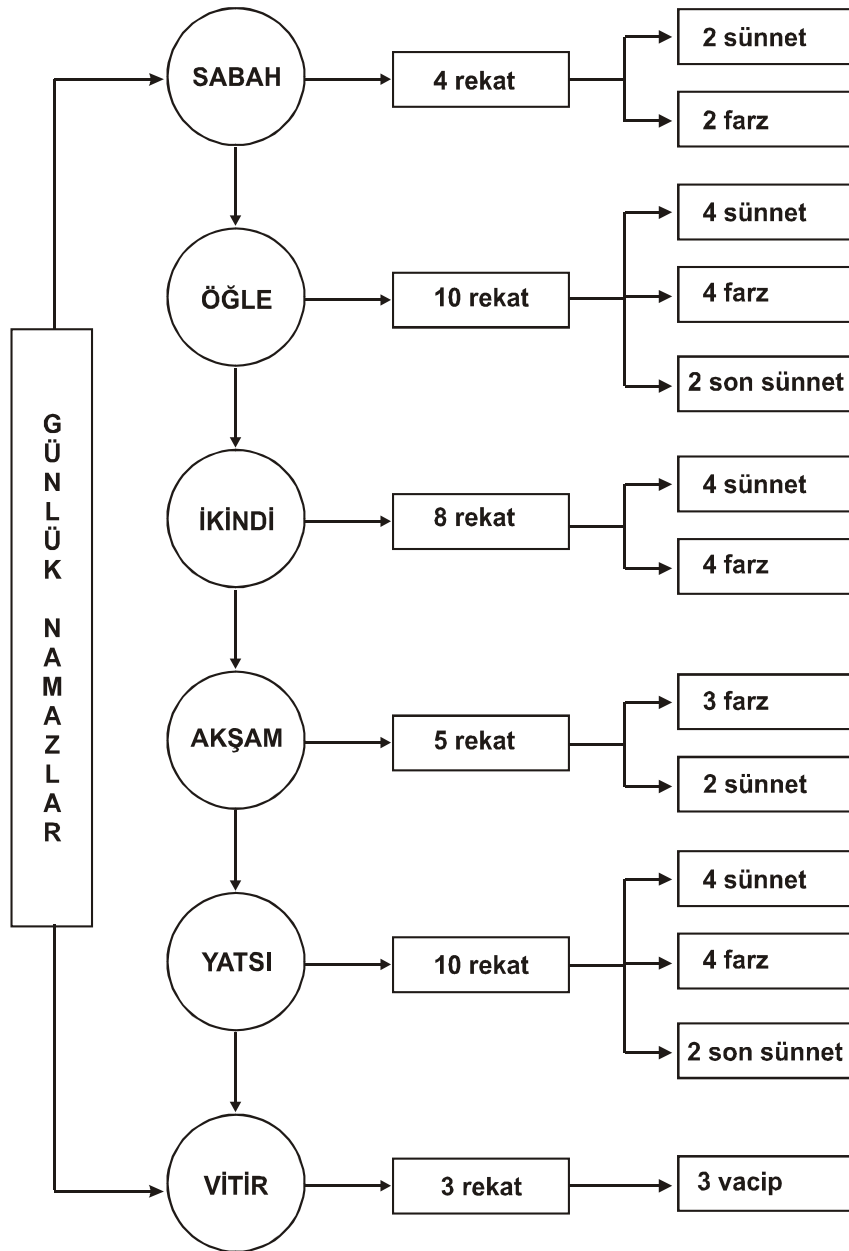
“Sana vahyedilen kitabı oku ve namaz kıl. Şüphesiz ki namaz her türlü hayasızlıktan ve kötülükten alıkoyar.”⁸⁵

⁸⁴ Zariyat, 51/56

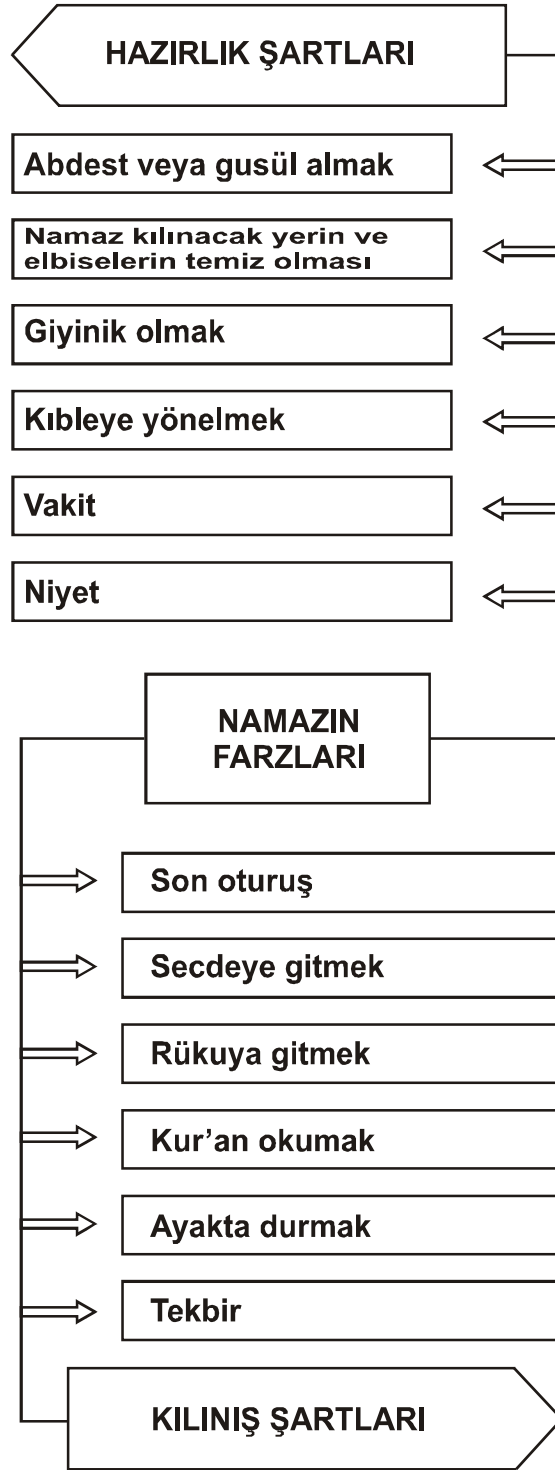
⁸⁵ Ankebut, 29/45

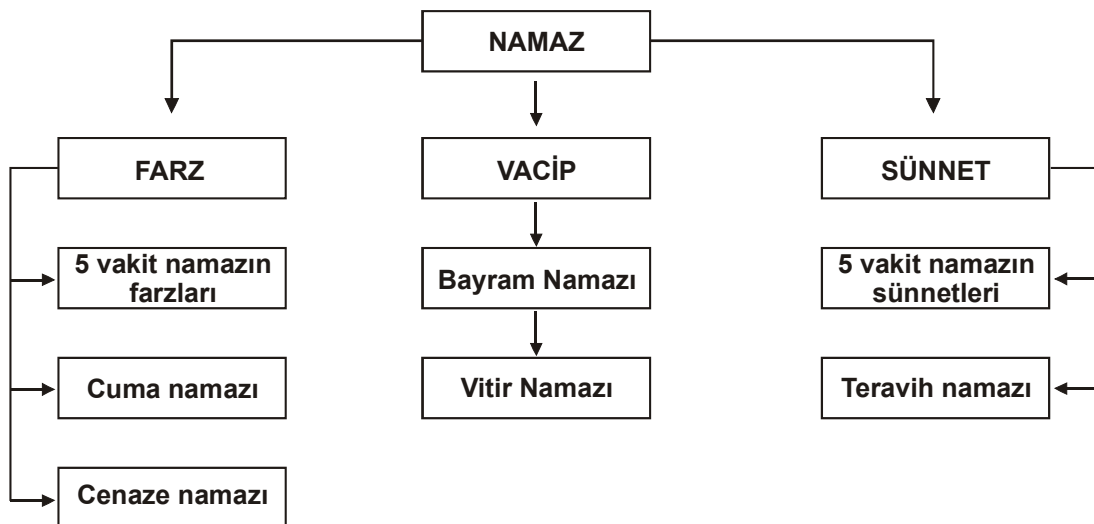
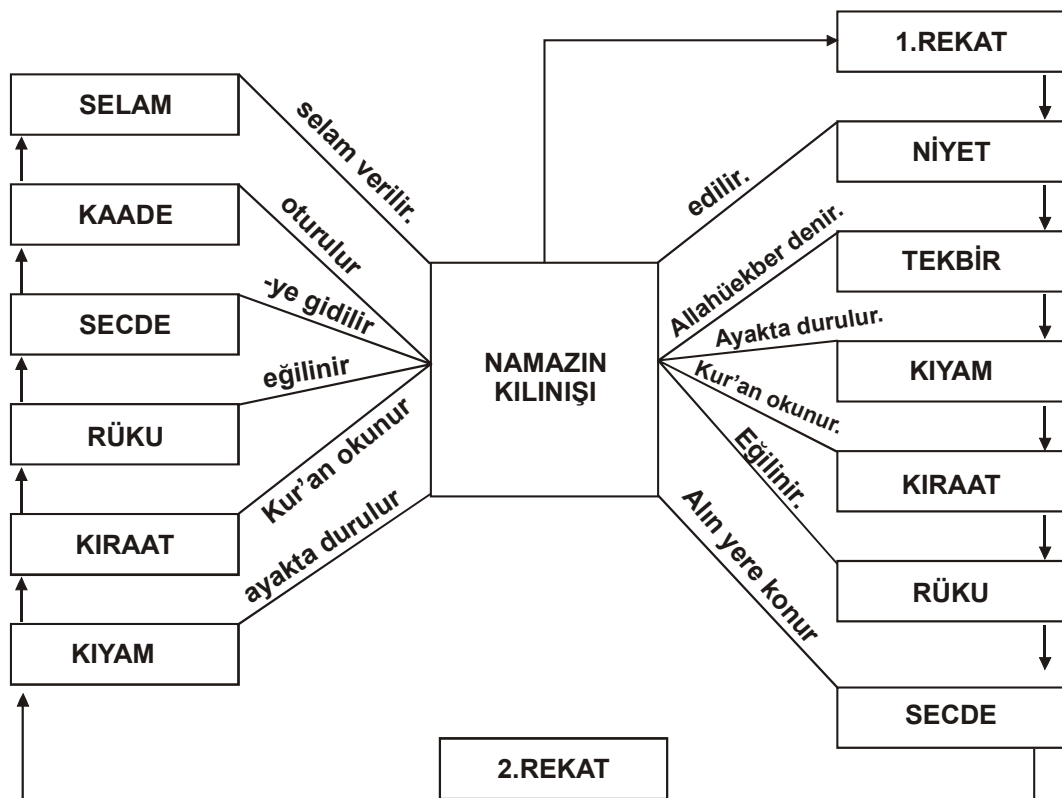
-Namazın farz olmasının şartlarını gösteren kavram haritası

-Günlük namazları ve rekat sayılarını gösteren kavram haritası

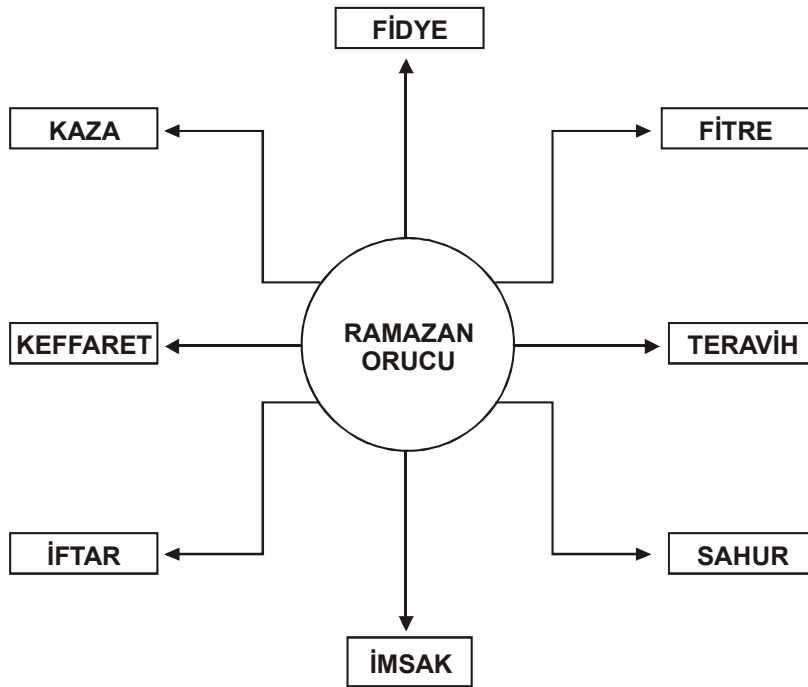
-Namazın hazırlık ve kılınış şartlarını gösteren kavram haritası

“Ey iman edenler! Oruç sizden öncekilere farz kılındığı gibi, sizlerede farz kılındı.”⁸⁶

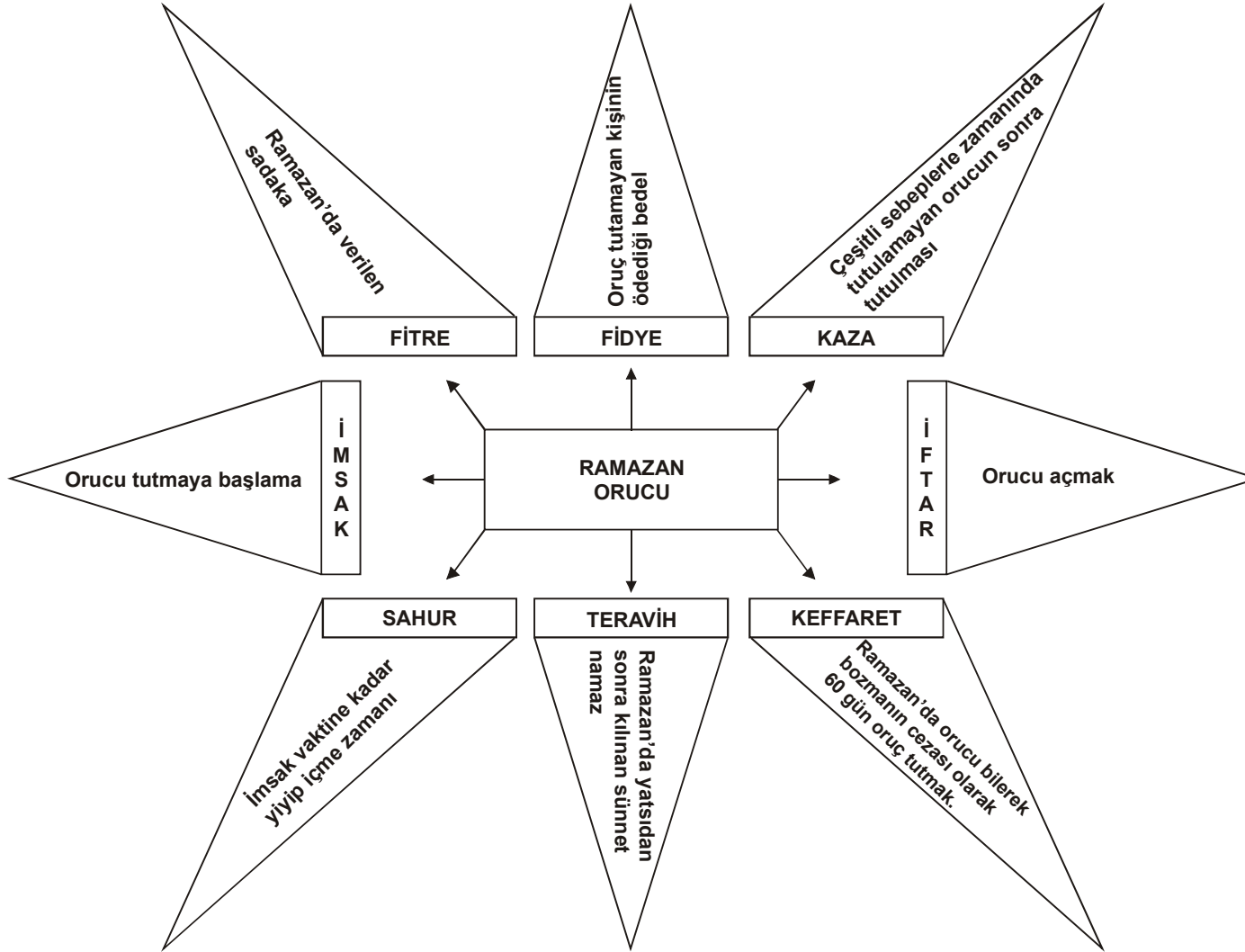

- Orucun kazandırdıklarını gösteren kavram haritası

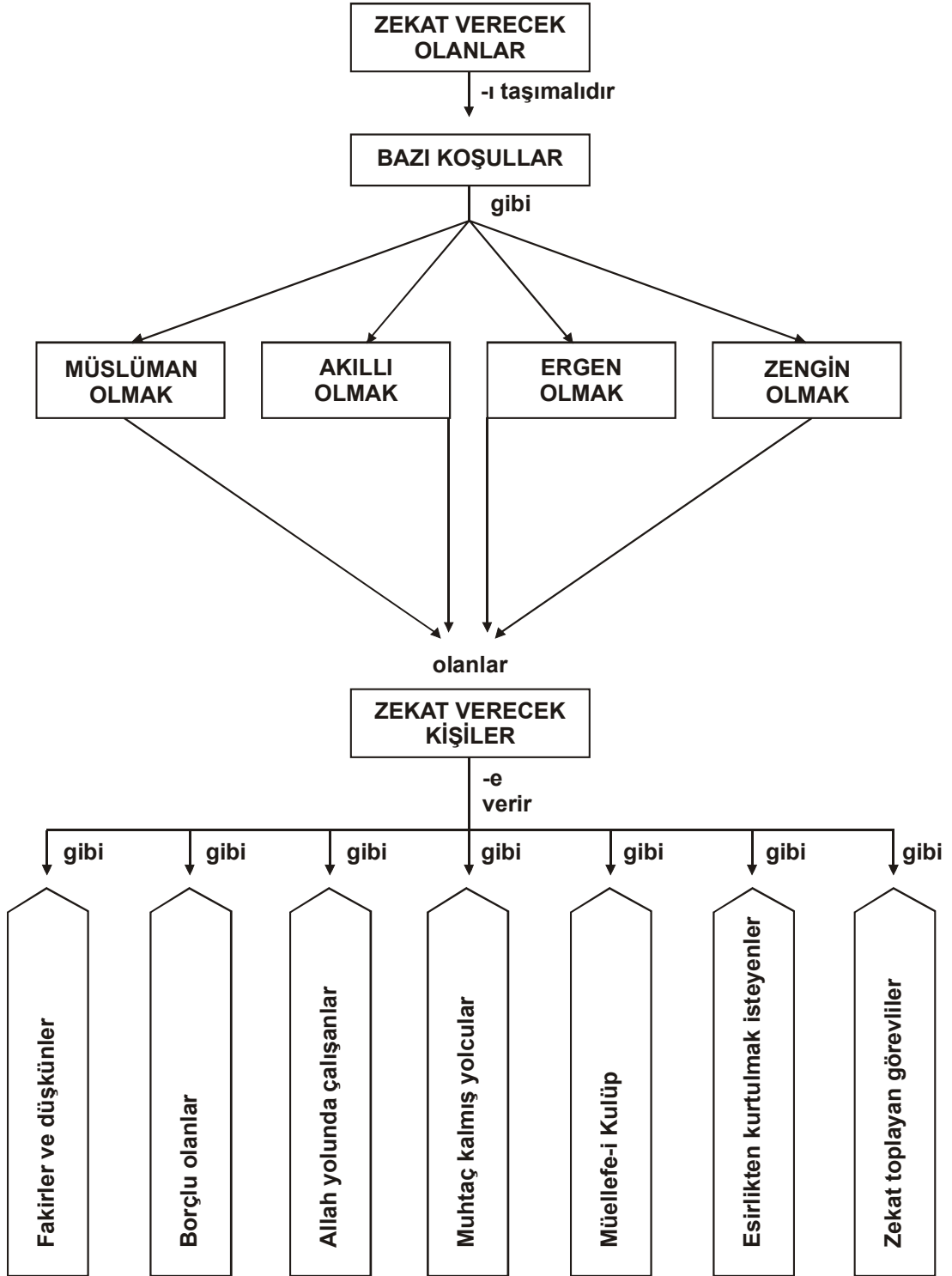
- Ramazan orucuyla ilgili kavramları gösteren kavram haritası

⁸⁶ Bakara, 2/183

- Oruçla ilgili kavramları tanıtan kavram haritası

“Onların mallarından bir miktar sadaka (zekat) alâsın ki, onunla onları temizleyesin, yüceltesin.”⁸⁷

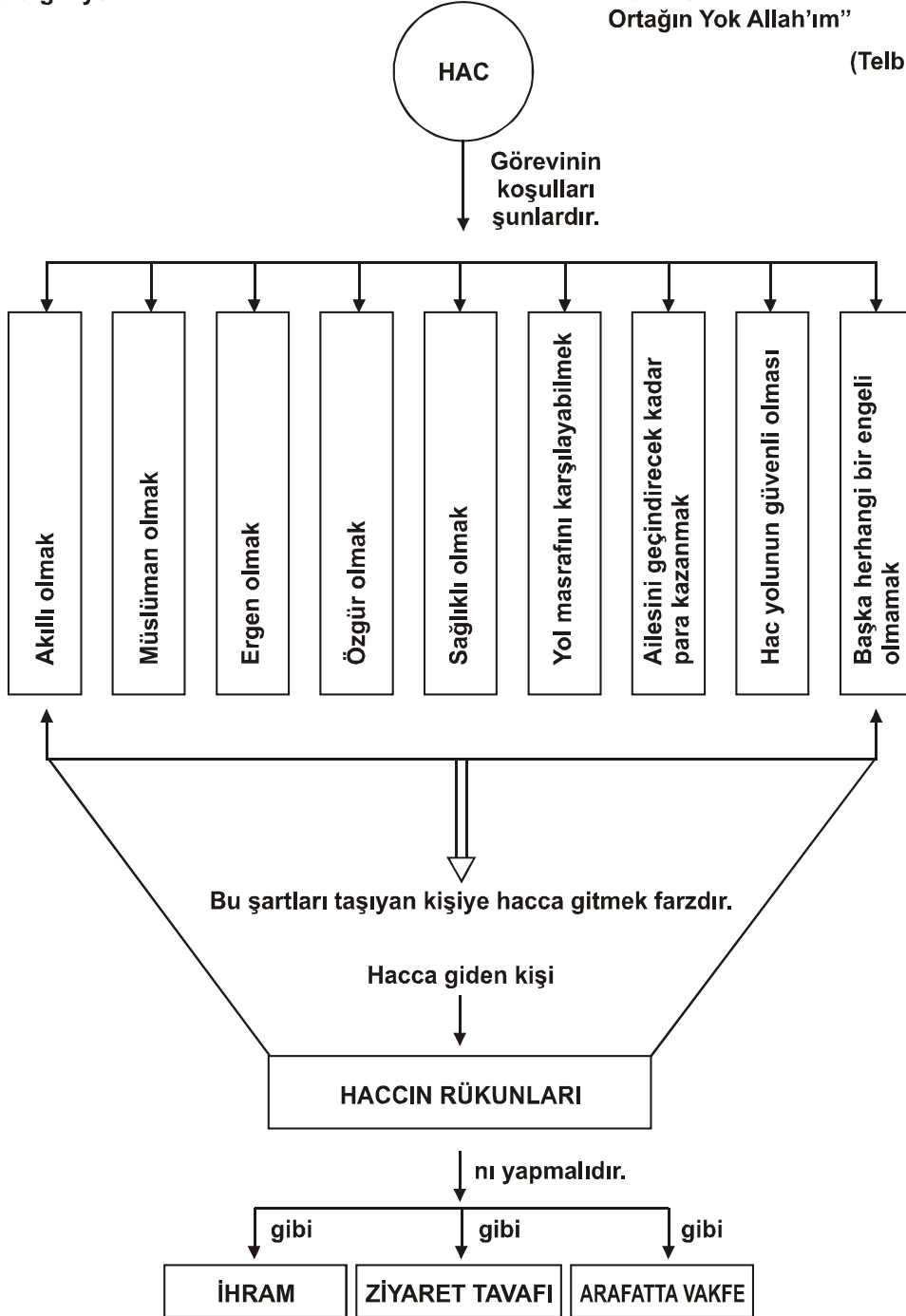

- Zekat verebilmeye ilgili koşulları ve zekat verilecek kişileri gösteren kavram haritası

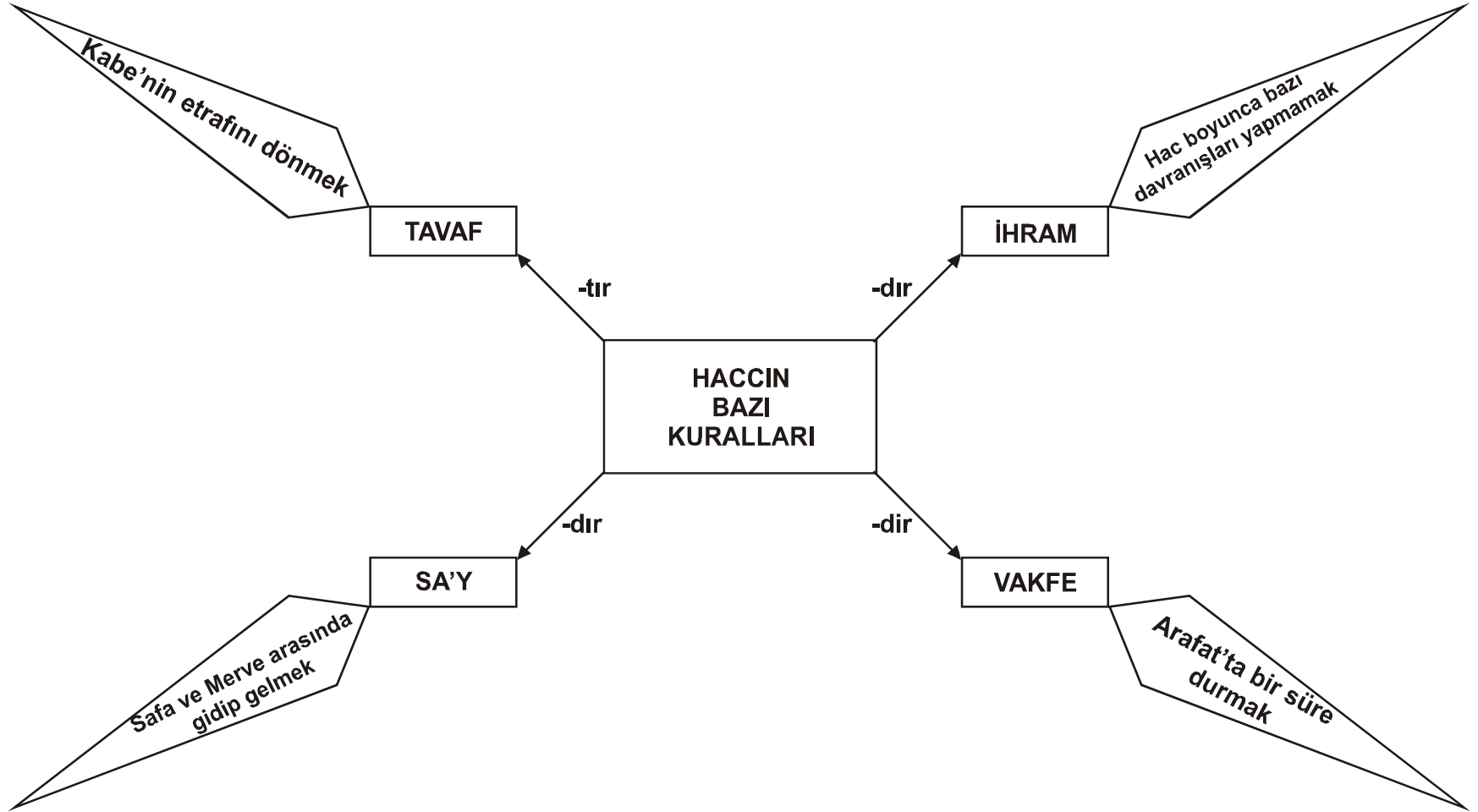
“Buyur Allah’ım buyur,
Davetini duydum, sana yöneldim
Ortağın yok Allah’ım.

“Emrine uydum, huzuruna geldim.
Övgü sanadır, nimet senin;
Mülk senin.
Ortağın Yok Allah’ım”

(Telbiye duası)

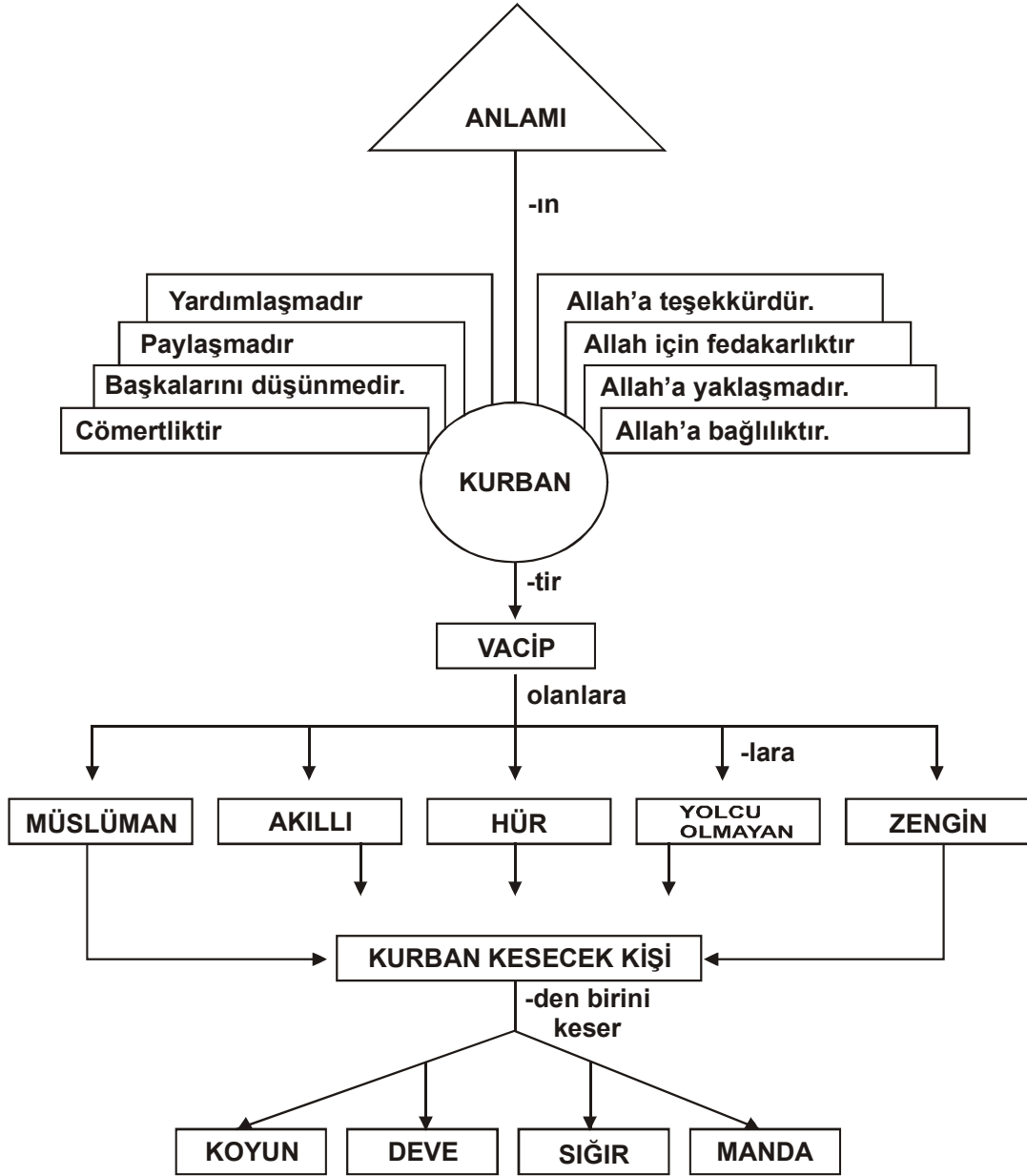

- Hac görevinin koşullarını ve haccın rükunlarını gösteren kavram haritası

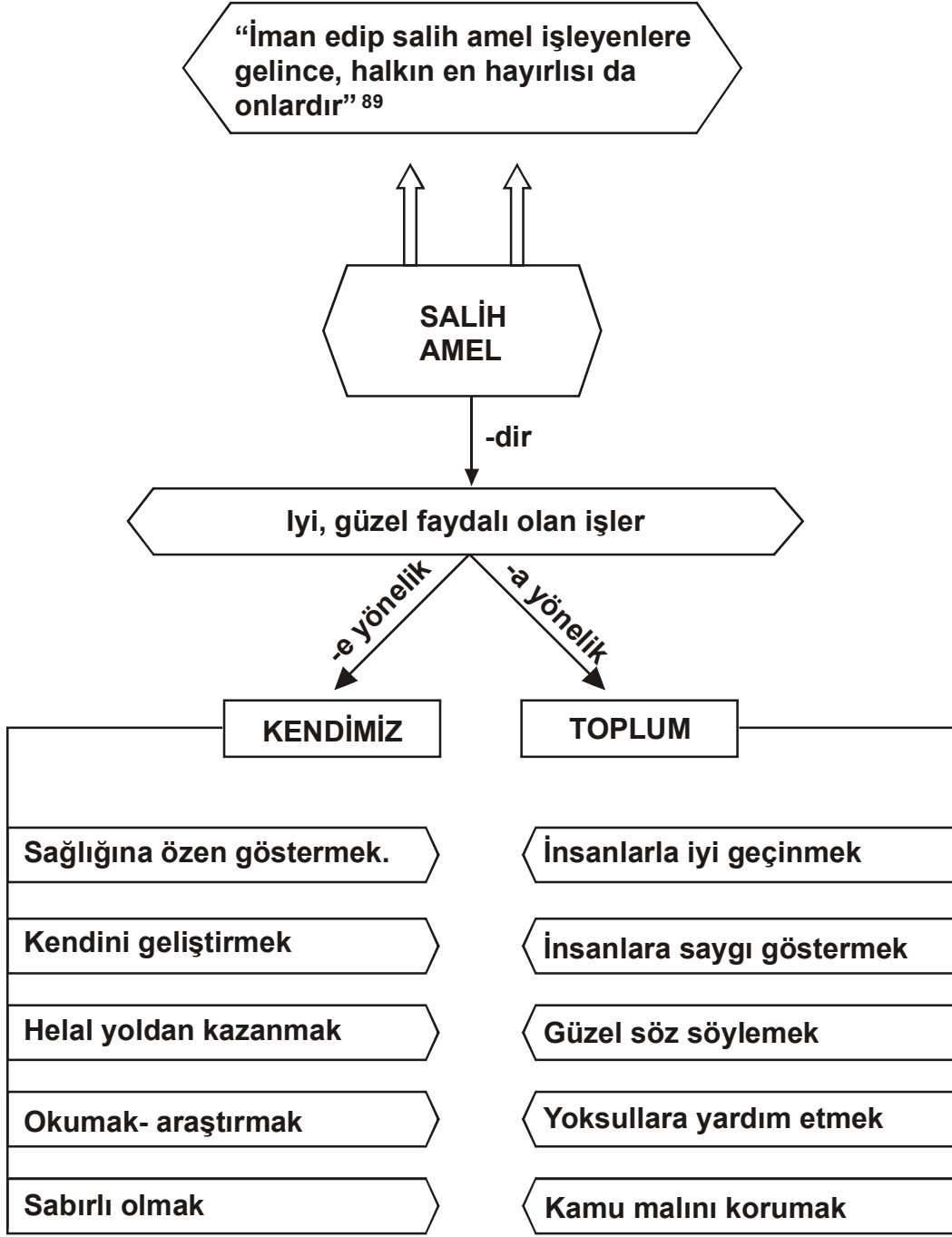

-Haccın bazı kurallarını gösteren kavram haritası

“Rabbin için namaz kıl, kurban kes.”⁸⁸

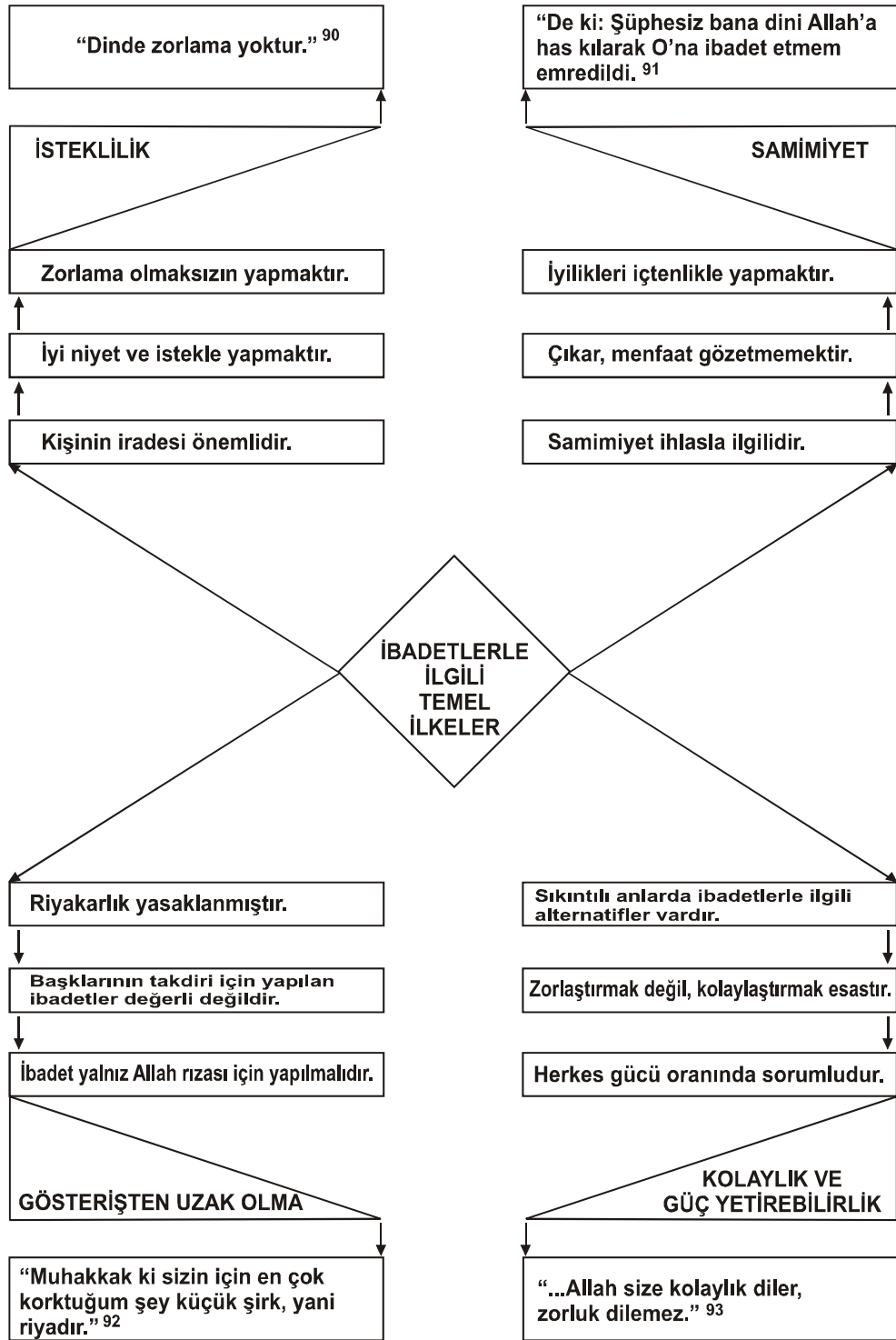

-Kurbanın anlamını, kurban kesecek kişide bulunması gereken özellikleri ve kurban olabilecek hayvanları gösteren kavram haritası

- Salih ameli ve kapsamını gösteren kavram haritası

⁸⁹ Beyyine, 98/7

- ibadetlerle ilgili temel ilkeleri gösteren kavram haritası

⁹⁰ Bakara, 2/256

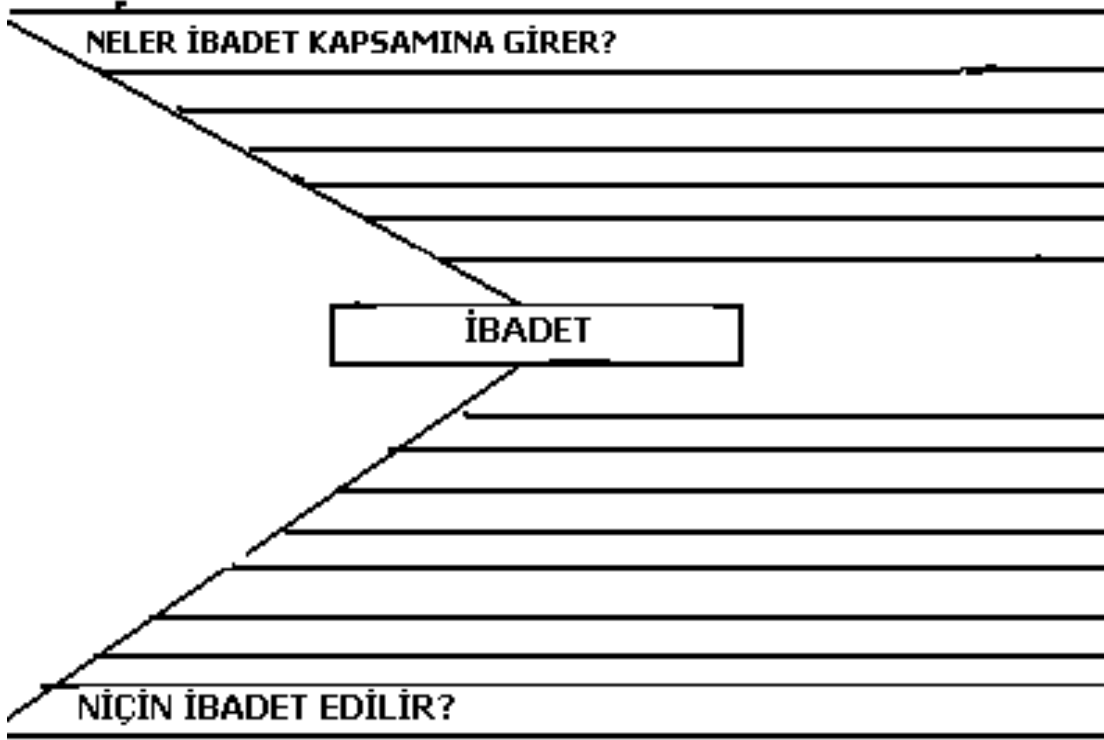
⁹¹ Zümer, 39/11

⁹² Tirmizi, Hudud, 24. Hadis

⁹³ Bakara, 2/185

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıda kavram haritası üzerinde verilen soruları cevaplandırınız.

2. İbadetlerle ilgili temel ilkelerden “ kolaylık ve güç yetirebilirlik” ilkesini örnek vererek açıklayınız.

3. Zekat veren insanlar hem Allah’a hem de toplumda zor durumda bulunan insanlara karşı görevlerini yerine getirmiş olurlar. Zekat ekonomik yönden durumları iyi olan insanların içlerinden gelerek yoksul, düşkün ve borçlu insanlara yardım etmelerine aracılık eder.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi zekatın toplumda yerine getirdiği işlevlerden biri değildir?

- a) İnsanlar arasındaki işbirliğinin artması b) Toplumdaki dayanışmayı güçlendirmesi
c) İhtiyaç sahibi insanların gözetilmesi d) Toplumdaki ekonomik farkları koruması

4. Kurban, zekat, sadaka, fitre gibi ibadetlerin ortak özelliği nedir?

- a) Hepsinin farz olması b) Hepsinin mal ile yapılması
b) Hepsinin toplu yapılan ibadet olması d) Bu ibadetleri yapmak için sağlıklı olmanın gerekmesi

ÜNİTE III: KUR'AN'A GÖRE HZ. MUHAMMED

ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Hz. Muhammed'in bizler gibi bir insan olduğunu fark eder ve bu konuya Kur'an'dan örnekler verir.
2. Hz. Muhammed'i diğer insanlardan ayıran en önemli özelliğın Allah'tan vahiy alışı olduğı sonucuna ulaşır.
3. Hz. Muhammed'in görevlerinden birisinin Kur'an'ı açıklamak olduğunu vurgular.
4. Hz. Muhammed'in insanları baskı ve zor kullanmadan uyarmak ve aydınlatmak görevinin olduğunu fark eder.
5. Hz. Muhammed'in insanlık için bir rahmet olmasının nedenlerini örneklerden hareketle açıklar.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

Hız. Muhammed'in alemlere rahmet olarak gönderilmesinin ne anlama geldiğini ve bunun sebepleri üzerinde düşünelim.

TARTIŞALIM

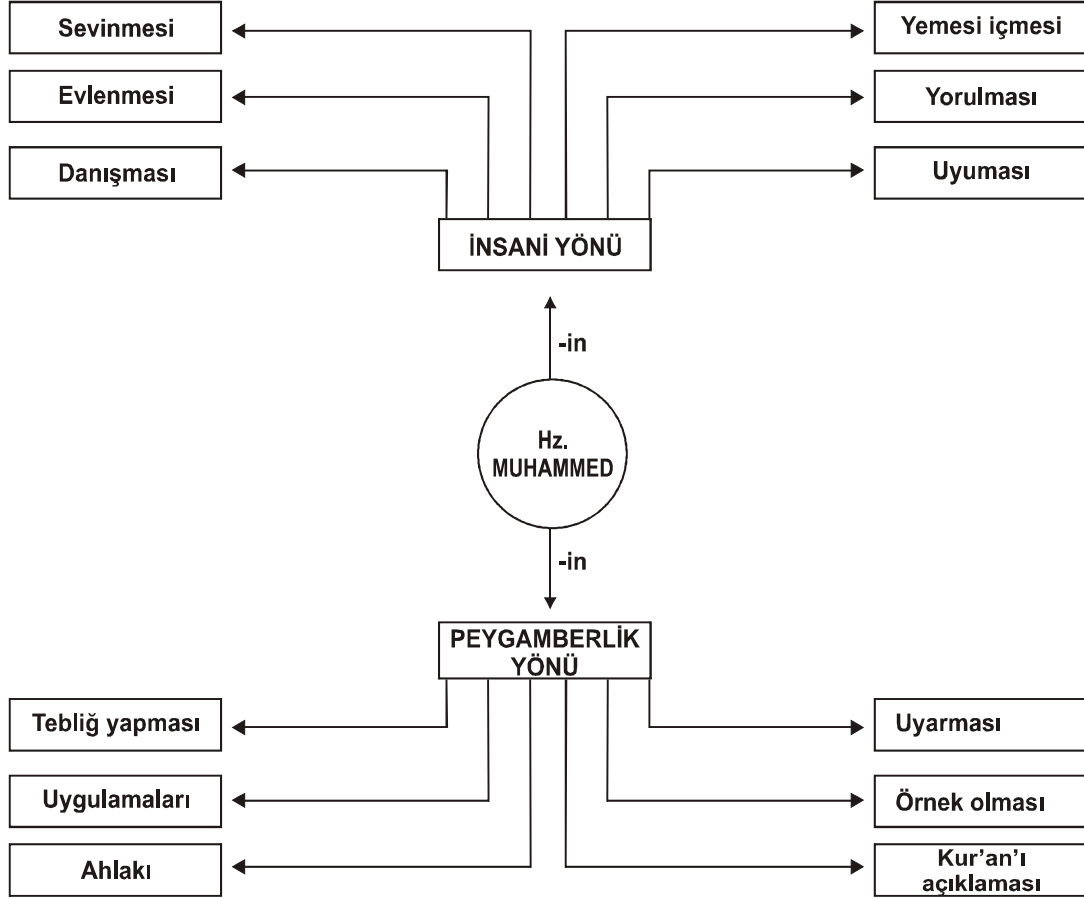
İslam dininde Hız. Muhammed'in insani yönüne yapılan vurgunun nedenlerini tartışalım.

ARAŞTIRALIM

Peygamberleri diğer insanlardan ayıran özellikleri araştıralım.

Hız. Muhammed'in peygamberlikle ilgili görevlerini araştıralım.

“De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım.”⁹⁴

- Hz. Muhammed'in insanlık ve peygamberlik yönünü gösteren kavram haritası

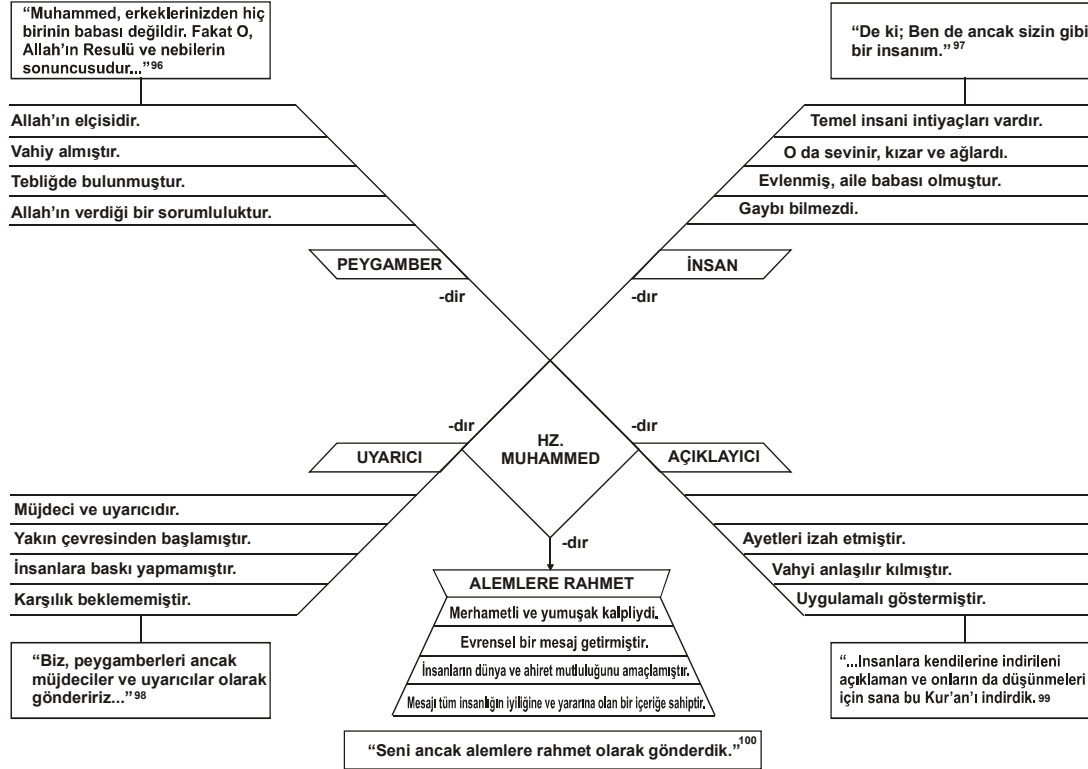
“ Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinizin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Rasulü ve nebilerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.”⁹⁵

⁹⁴ Kehf, 18/110

⁹⁵ Ahzab, 33/40

“Bütün politikacılar, askerler, büyük sandığımız insanlar, yakından tanıdığımızda küçüktürler.
Bunun bir tek istisnası vardır, o da müslümanların peygamberi Muhammed'dir.”

Goethe

- Çeşitli yönleriyle Hz. Muhammed'i tanıtan kavram haritası

⁹⁶ Ahzab, 33/40

⁹⁷ Kehf, 18/110

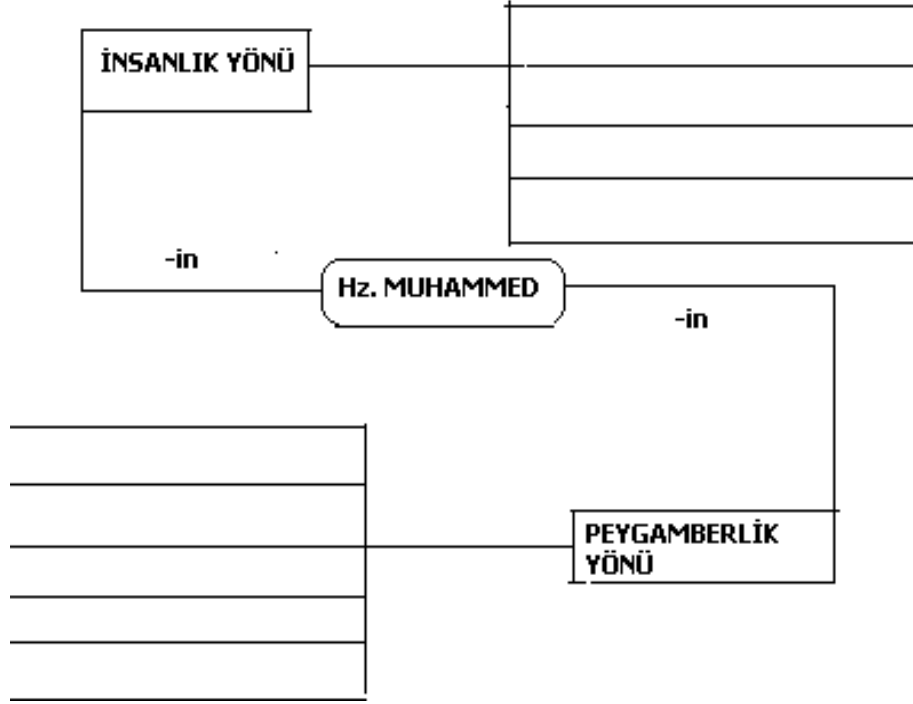
⁹⁸ Kehf, 18/56

⁹⁹ Nahl, 16/44

¹⁰⁰ Enbiya, 21/107

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI

1.Aşağıda verilen kavram haritasının üzerine Hz. Muhammed'in insanlık ve peygamberlik yönüyle ilgili özellikleri yazınız.

2.Hz. Muhammed'in insani değerleri yerleştirmek için verdiği çabayı örneklendiriniz.

3.Hz.Ayşe,kendisine Peygamberimizin ahlakı sorulduğunda: “Onun ahlakı Kur’an ahlakı idi.” derken neyi kastetmiştir?

- a) O vahiy gelmeden önce de Kuranı biliyordu.
- b)Peygamberimiz hayatını Kur’an-a göre düzenlemiştir.
- c) Peygamberimiz Kur’an-ı insanlara açıklamıştır.
- d) Biz Peygamberi kendimize örnek almalıyız

ÜNİTE IV: KUR'AN VE YORUMU ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Kur'an'ın temel amacının doğru bilgi, doğru inanç ve doğru davranış olduğunu kavrar ve Kur'an'dan örnekler verir.
2. Kur'an-ı Kerim'i okuma, anlama ve yorumlama ile ilgili bilgi sahibi olur.
3. Müslümanların Kur'an'ı okuyup anlamaya verdiği önemin bilincinde olur.
4. Kur'an'dan bir ayetin tefsir ve mealini inceler.
5. Kur'an-ı Kerim'i doğru anlama ve yorumlamanın temel ilkelerini fark eder.
6. Kur'an'ı anlamak için çaba gösterir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

Mehmet Akif ERSOY’ un,

“İnmemiştir hele Kur’an bunu hakkıyla bilin.

**Ne mezarlıkta okunmak,ne de fal bakmak için” beytinde vermek istediği
mesajı düşünelim.**

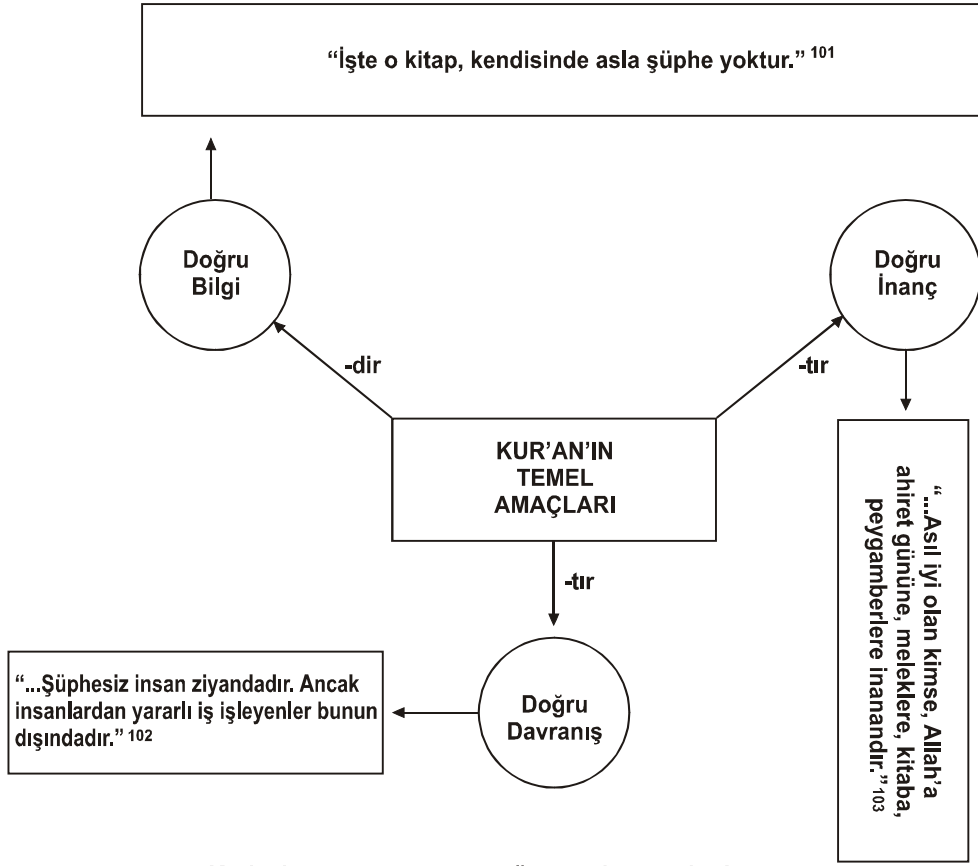
TARTIŞALIM

**Kur’an’ın indirilme amacını ve insanların Kur’an’ı bu amaçlar
doğrultusunda okuyup okumadıklarını tartışalım.**

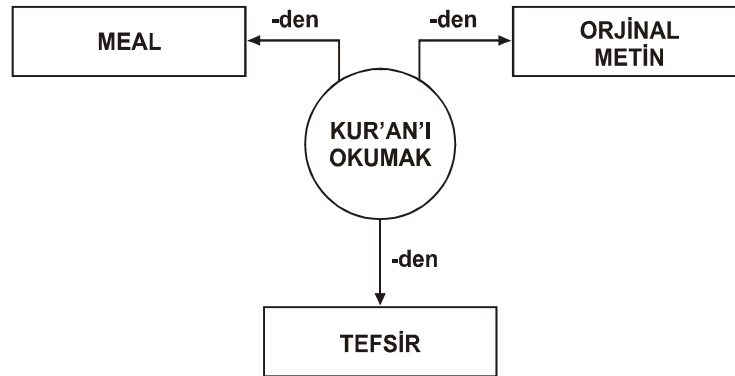
ARAŞTIRALIM

Kur’an-ı Kerim’ den bir ayet mealini ve tefsirini araştıralım.

Kur’an’ı anlama ve yorumlama ile ilgili temel ilkeleri araştıralım.

- Kur'an'ın temel amaçlarını gösteren kavram haritası

- Kur'an'ı okuma şekillerini gösteren kavram haritası

¹⁰¹ Bakara, 2/2

¹⁰² Bakara, 2/177

¹⁰³ Asr, 103/2-3

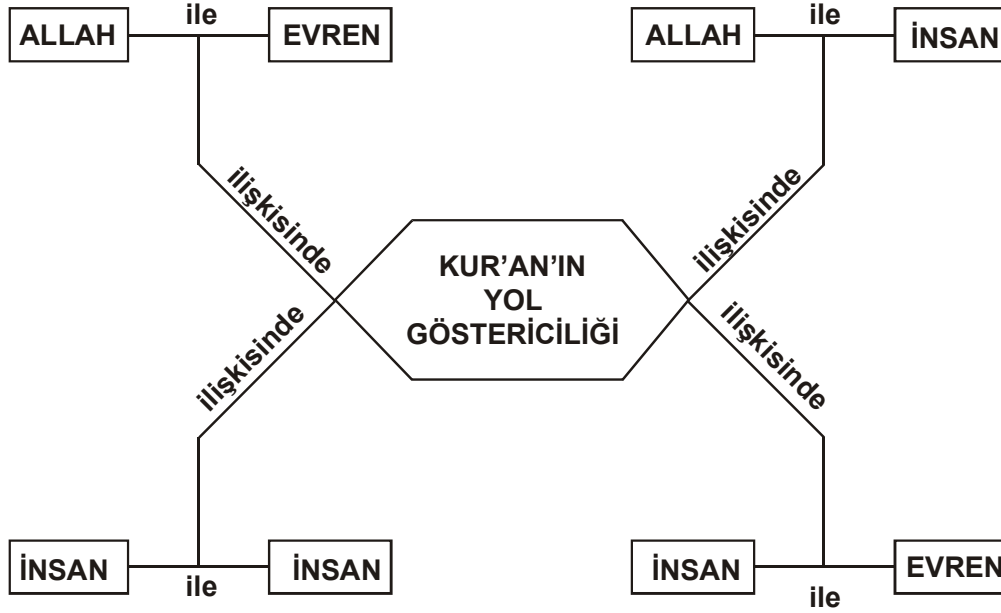
- Kur'an'ın insan için önemini gösteren kavram haritası

¹⁰⁴ Hadid, 57/9

¹⁰⁵ Al-i İmran, 3/92

¹⁰⁶ Kamer, 54/32

¹⁰⁷ Ahkaf, 46/3

-Kur'an'ın yol gösterici yönünü gösteren kavram haritası

ALLAH - İNSAN

“Kullarım sana beni sorduğunda (söyle onlara): Ben çok yakınım. Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm...”¹⁰⁸

ALLAH - EVREN

“Allah herşeyin yaratıcısıdır...”¹⁰⁹

İNSAN - İNSAN

“Siz, hayır işlerinde yarışın...”¹¹⁰

İNSAN - EVREN

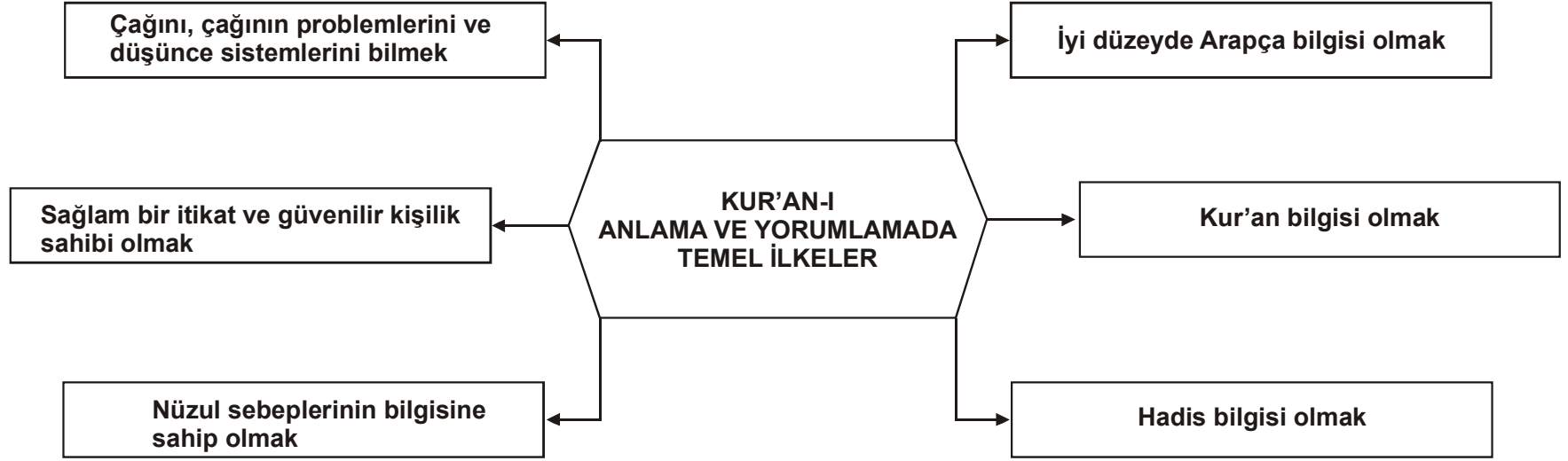
“İnsanların bizzat kendi işledikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu ki Allah yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın; belki de dönerler.”¹¹¹

¹⁰⁸ Bakara, 2/186

¹⁰⁹ Zümer, 62

¹¹⁰ Bakara, 2/148

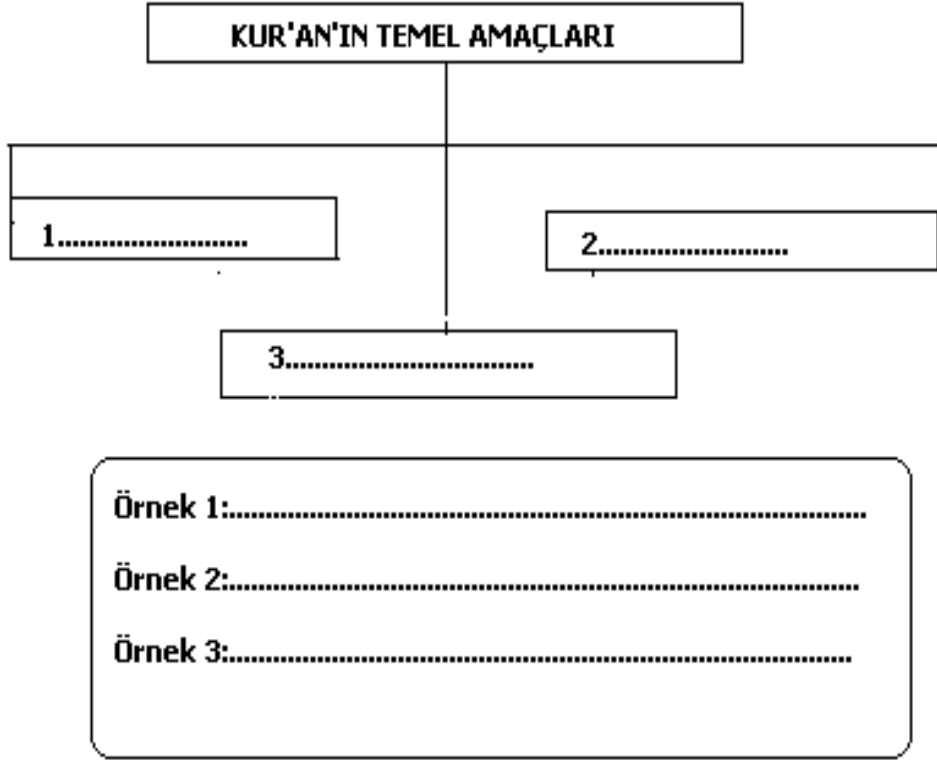
¹¹¹ Rum, 41

- Kur'an'ı anlama ve yorumlamada gerekli olan temel ilkeleri gösteren kavram haritası

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI

1.Aşağıda verilen kavram haritasında Kur'an'ın temel amaçlarını yazarak alttaki bölmeye bu amaçları örneklendiren birer ayet örneği yazınız.

2.Kur'an'ı anlama ve yorumlama için gerekli olan ilkeleri yazınız.

3.İnmemiştir hele Kur'an bunu hakkıyla bilin!Ne mezarlıkta okumak ne de fal bakmak için!

M.Akif ERSOY

Yukarıda verilen dizede eleştirilen davranış hangisidir,yorumlayınız.

ÜNİTE V: HAKLAR, ÖZGÜRLÜKLER VE DİN

ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Hak ve özgürlük kavramlarını yorumlar.
2. Temel hak ve özgürlükleri sıralayarak bunların birey ve toplum için önemini açıklar.
3. İslâm dininin yaşam, sağlık, ibadet, özel yaşamın gizliliği ve ekonomik haklarını; düşünce-inanç özgürlüklerini desteklediğini örnekendirir.
4. Başkalarının özel yaşamının gizliliği hakkına saygı duyar.
5. Hak ve özgürlüklerin kullanım sınırlarını açıklar.
6. Temel hak ve özgürlüklere uyulmadığında ortaya çıkabilecek sorunları kestirir ve bu sorunlara çözüm önerilerinde bulunur.
7. Hak ve özgürlükleri hem kendisi hem de başkaları açısından dikkate alır.
8. Kendi hak ve özgürlüklerinin farkında olur, gerekli durumlarda hakkını arar.
9. Başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı duyar.
10. Alkol, uyuşturucu, kumar ve sigara vb. zararlı alışkanlıkların, hak ve özgürlüklerin kullanımını engellediğini fark eder.
11. İslâm dininin hukukun üstünlüğüne verdiği önemi fark eder. +
12. İslâm dininde kul hakkını gözetmenin önemini açıklar ve kul hakkı ihlâlinin toplumda doğuracağı sonuçları kestirir.
13. Kul hakkı ihlâllerine karşı duyarlı olur.
14. Vergi vermenin, askere gitmenin, seçimlere katılmanın ve kanunlara saygı göstermenin vatandaşlık görevleri olduğunu fark eder ve bu görevleri yerine getirmeye istekli olur.
15. Temel hak ve özgürlükler, vatandaşlık görevlerimiz ile ilgili Atatürk'ün sözlerinden örnekler verir.
16. Devlete karşı görevler yerine getirilmediğinde ortaya çıkabilecek sonuçları fark eder.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

İslam dininde kul hakkı ihlallerine karşı olan duyarlılığın nedenlerini düşünelim.

Bazı zararlı alışkanlıkların ve davranışların hak ve özgürlüklerin kullanımını nasıl etkileyebileceğini düşünelim.

TARTIŞALIM

Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği bir ortamda oluşabilecek sorunları tartışalım.

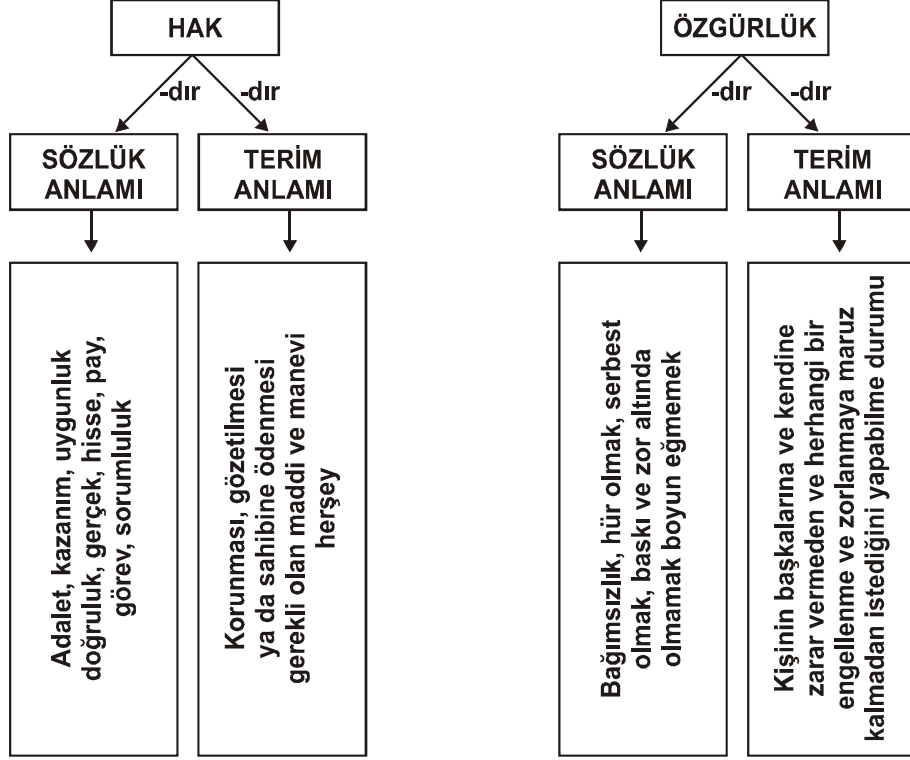
ARAŞTIRALIM

İslam dininin temel hak ve özgürlüklere verdiği önemi araştıralım.

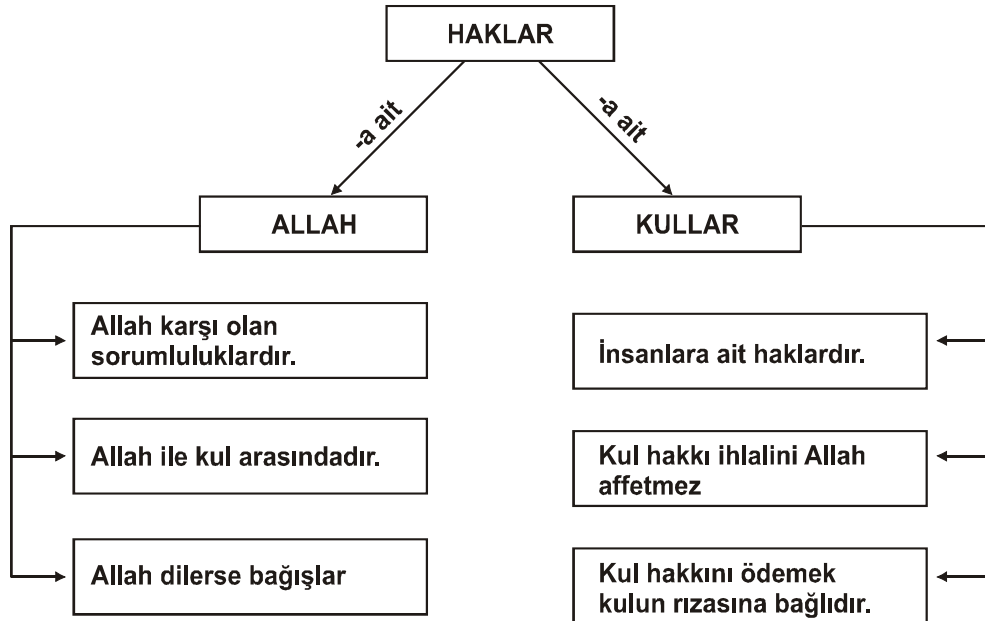
Temel hak ve özgürlükler ve vatandaşlık görevleriyle ilgili Atatürk'ün görüşlerini araştıralım.

“İnsanlar, nerede kuvvet görürse hak orada sanır, oysa hak ile güç pek az birleşirler.”

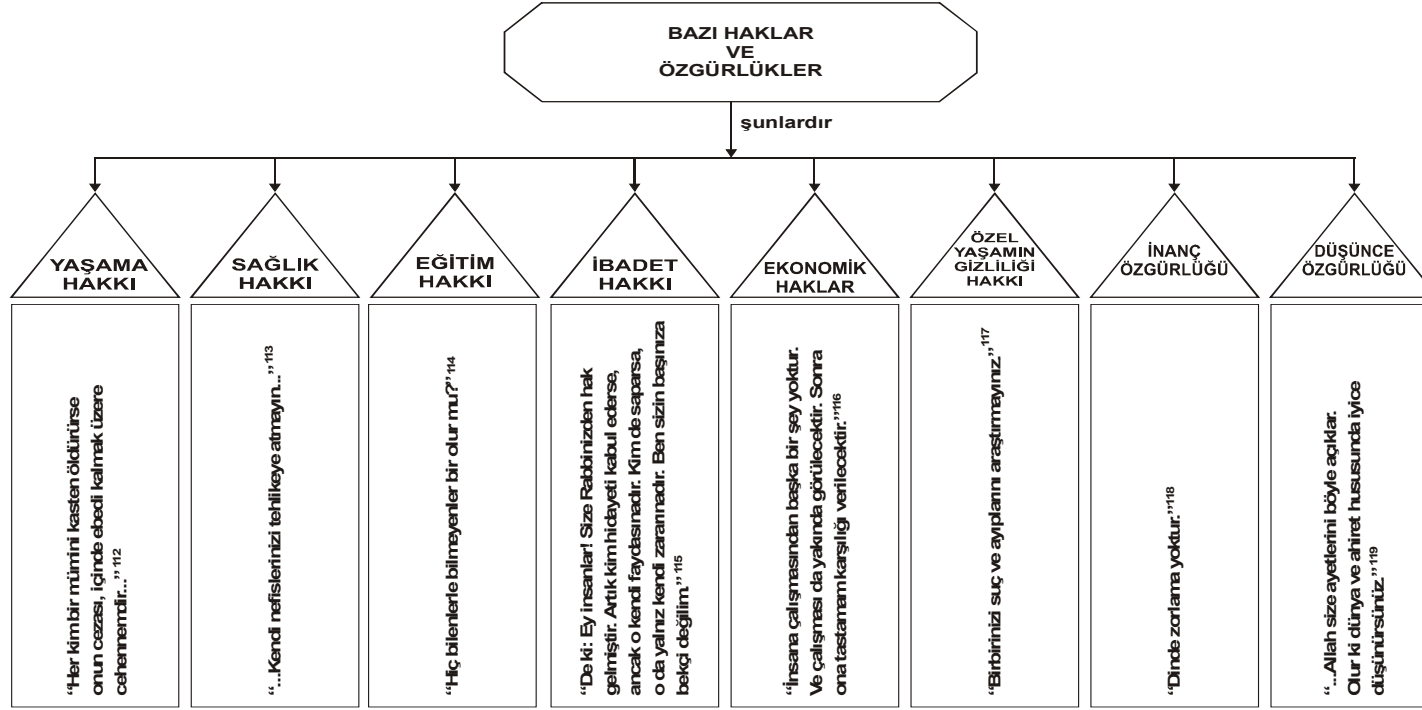
Jospeh Roux

- Hak ve özgürlük kavramlarının sözlük ve terim anlamlarını gösteren kavram haritası

- Allah'a ve kullara ait hakları gösteren kavram haritası

Bazı hakları ve özgürlükleri gösteren kavram haritası

¹¹² Nisa, 4/93

¹¹³ Bakara, 2/195

¹¹⁴ Zümer, 39/9

¹¹⁵ Yunus, 10/108

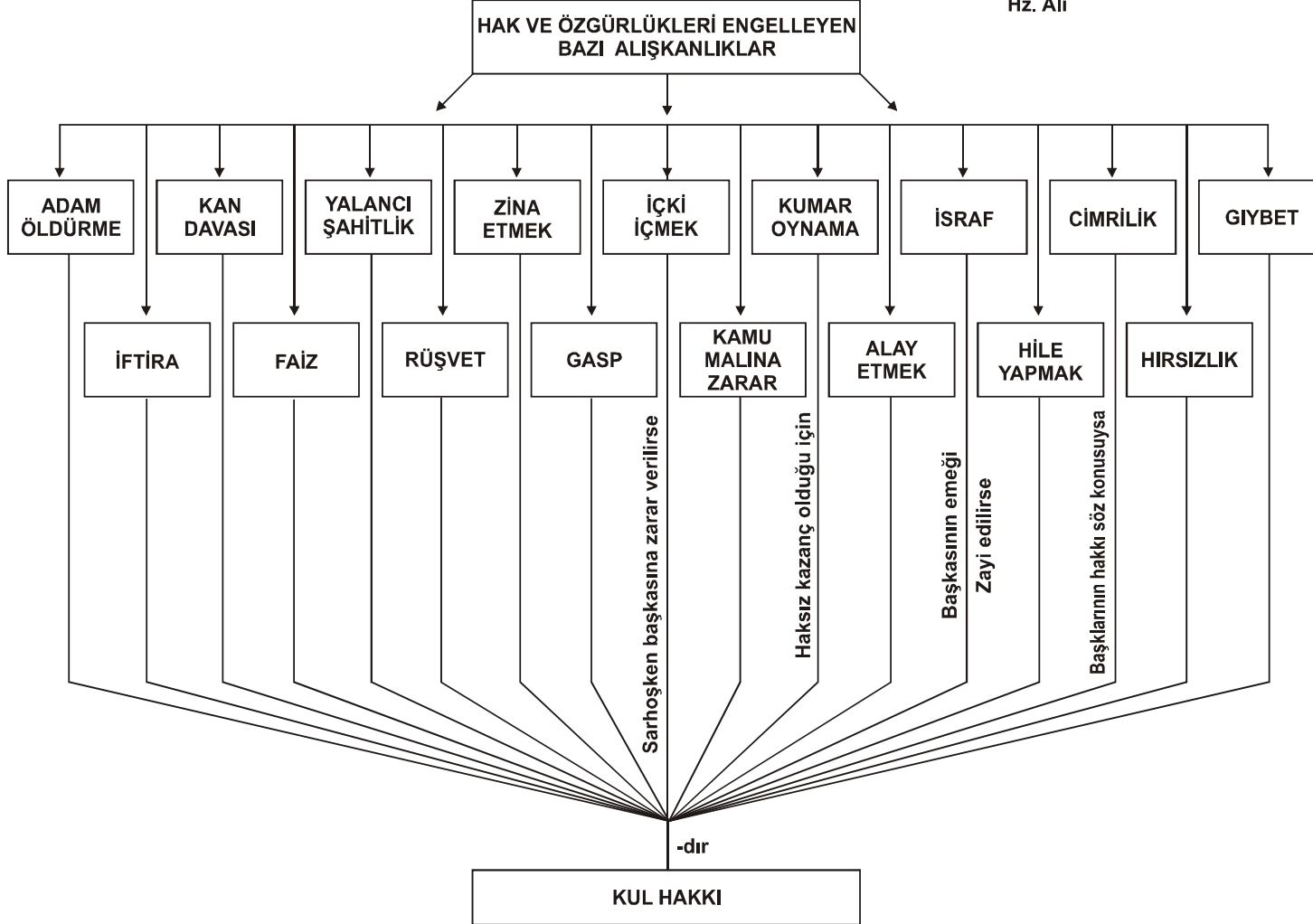
¹¹⁶ Necm, 53/39-41

¹¹⁷ Hucurat, 49/12

¹¹⁸ Bakara 2/256

¹¹⁹ Bakara 2/218

“Haksız önünde eğilmeyiniz, çünkü hakkınızla beraber şerefınızı de kaybedersiniz.”
Hz. Ali

-Hak ve özgürlükleri engelleyen bazı alışkanlıkları ve kul hakkına giren bazı fiilleri gösteren kavram haritası

FİDAN

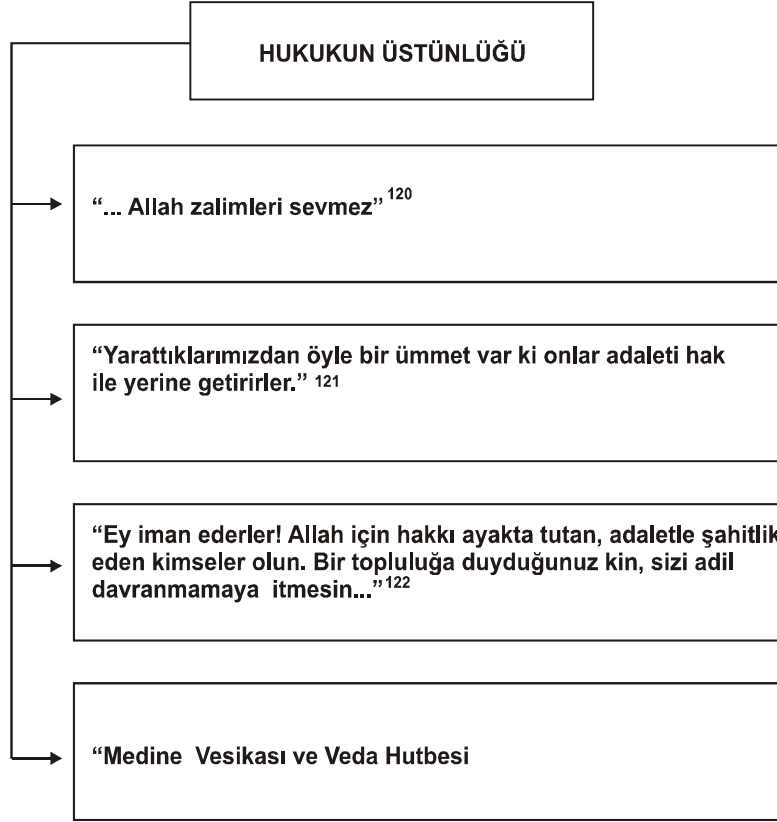
Bir bilge kişi, kötü alışkanlıklardan korunmayı öğrencilerine anlatıyordu. O sırada ağaçlık bir yerden geçiyorlardı. Bilge kişi, öğrencilerden birine genç bir fidanı işaret ederek, topraktan söküp çıkarmasını istedi. Öğrenci, fidanı güçlük çekmeden elle topraktan söküp çıkardı. Bunun üzerine bilge kişi, biraz daha kalın fidanı göstererek sökmesini istedi. Öğrenci, bu fidanı da söktü; ama iki elle asılarak, zorlayarak... Daha geniş, yaşlıca bir fidanı sökmesi kendisinden istenince, iki elle asılmasına karşın bir türlü sökemedi, ancak arkadaşının yardımıyla sökmeyi başarabildi.

Bundan sonra bilge, sökülenlerden daha güçlü olan, kalın ve boylu bir fidanı sökmesini istedi. Öğrencilerin hepsi güçlerini birleştirdikleri halde, fidanı değil yerinden sökmek, kırıdatamadılar bile. O zaman bilge, öğrencilerine dönerek:

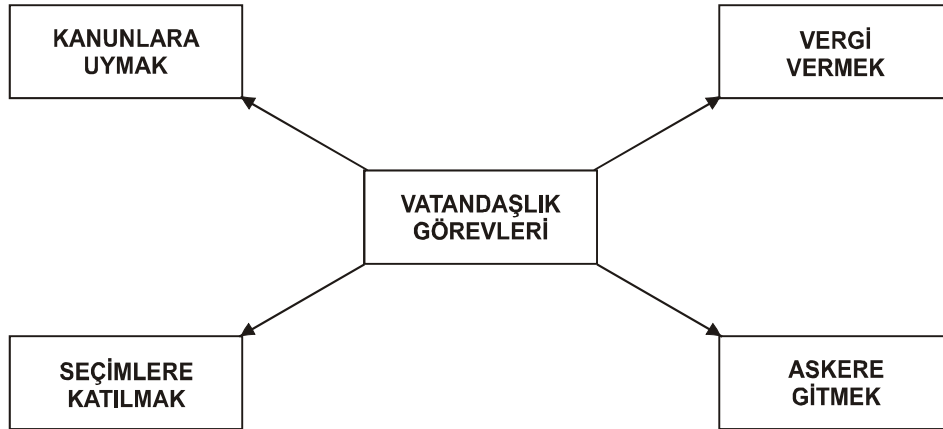
"Yavrularım, kötü alışkanlıklar da böyledir. Yerleşmesine fırsat vermeden, değiştirilmesi kolaydır, bir kere yerleşirse değiştirmesi bazen çok zor, bazen de imkansızdır. Öyleyse bu alışkanlıkların bünyenizde yerleşmesine asla müsaade etmeyin." dedi.

“Adalet bir kutup yıldızı gibi yerinde durur, geri kalan her şey onun etrafında döner.”

Konfiçyüs

- İslam dininde hukukun üstünlüğüne verilen önemi örneklendiren kavram haritası

- Vatandaşlık görevlerini gösteren kavram haritası

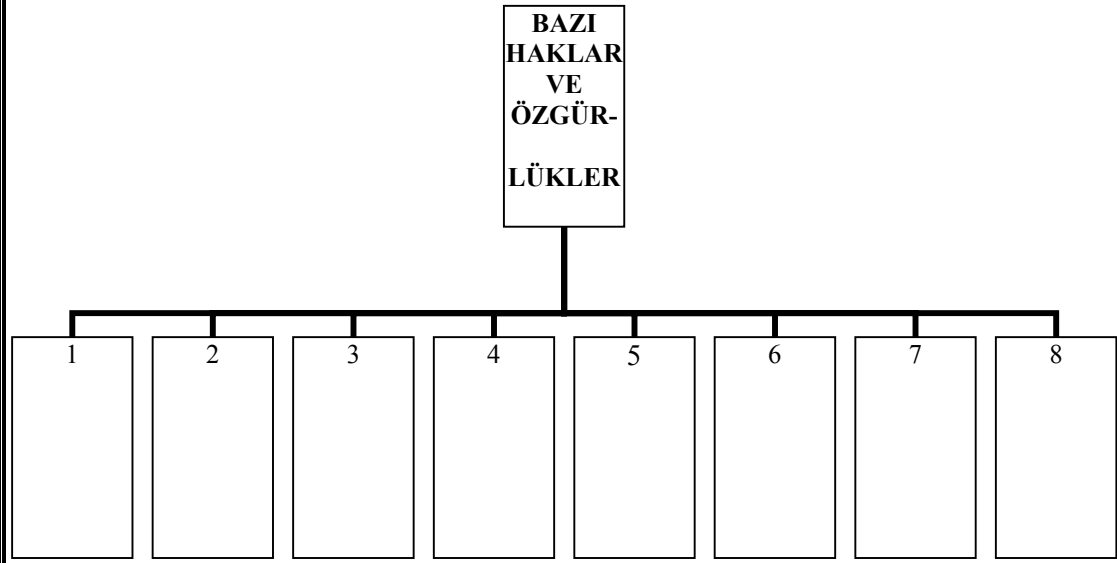
¹²⁰ Şura, 42/40

¹²¹ A'raf, 7/181

¹²² Maide, 5/8

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORUSU

Aşağıda verilen kavram haritasında bazı hak ve özgürlüklere örnekler yazarak bu hak ve özgürlüklerden ne anladığınızı aşağıya bir cümle halinde yorumlayınız.

1-	
2-	
3-	
4-	
5-	
6-	
7-	
8-	

HALİFE ÖMER b. ABDÜLAZİZ

Emevi halifelerinin büyüğü Ömer b. Abdülaziz Hazretleri, devlet başkanlığı sırasında kul hakkı ve sosyal adalet hususunda çok titiz davranırdı. Gece çalışmalarında ayrı işlere tahsis ettiği iki kandili vardı. Bunlardan birini kendi özel işleriyle ilgili notları yazarken kullanır, öbürünü ise devlet ve millet işleriyle ilgili yazışmalarda kullanırdı. Halife, birden fazla gömleği olmayan, varlıksız biriydi.

Valilerin maaşlarını çok bol verirdi. Sebebinin şöyle açıklardı:

- Valiler para sıkıntısı çekmezler, bütün ihtiyaçları karşılanırsa, kendilerini halkın işlerine vakfederler.

Bir gece halifenin yanında bir misafiri vardı. Kandilin yakıtı tükenmişti. Misafir dedi ki:

- Hizmetçiyi uyandırırım da kandilin yağın koyuversin.
- Hayır, bırak onu uyusun. Ben ona iki ayrı işi yaptırmak istemem.
- Öyleyse ben kalkıp kandile yağ koyayım.
- Olmaz, misafire iş gördürmek yiğitlikten sayılmaz.

Kendisi kalktı, kandilin yağın koyup yerine döndü ve şöyle dedi:

- Ben kalkıp iş yaparken de Ömer'dim; gelip oturdum, yine aynı Ömer'im.

ÜNİTE VI: ATATÜRK VE DİN ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Atatürk'ün, dini vazgeçilmez bir kurum olarak görmesinin sebeplerini açıklar.
2. Atatürk'ün dinin yozlaştırılması ve istismarına karşı olmasının sebeplerini irdeler.
3. Atatürk'ün dinin doğru anlaşılmasına verdiği önemi irdeler ve taassubun zararlarını örneklerle açıklar.
4. Atatürk'ün, İslâm dini ve Hz. Muhammed ile ilgili sözlerinden örnekler verir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

Atatürk'ün dini vazgeçilmez bir kurum olarak görme sebeplerini düşünelim.

TARTIŞALIM

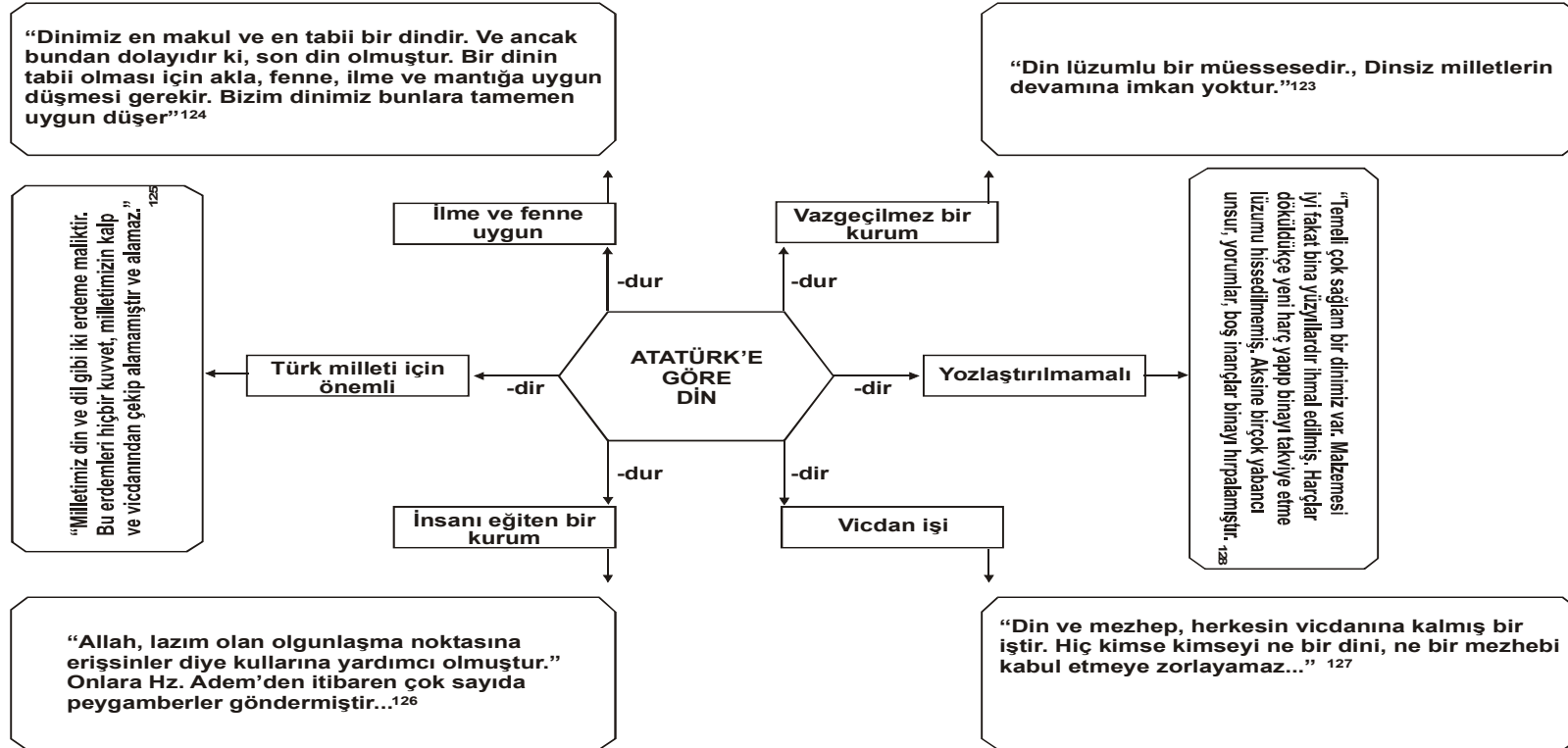
Atatürk'ün dinin istismarı ve yozlaştırılmasına karşı oluş nedenlerini tartışalım.

Taassubun birey ve toplum açısından zararlarını tartışalım.

ARAŞTIRALIM

Atatürk'ün dinin doğru anlaşılmasına verdiği önemi araştıralım.

Atatürk'ün İslam dini ve Hz. Muhammed'le ilgili sözlerini araştıralım.

- Atatürk’ün dine bakışını ve İslam dini ile ilgili sözlerini gösteren kavram haritası

¹²³ Laiklik ve Atatürk’ün Laiklik Politikası, Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara 1980, s.45

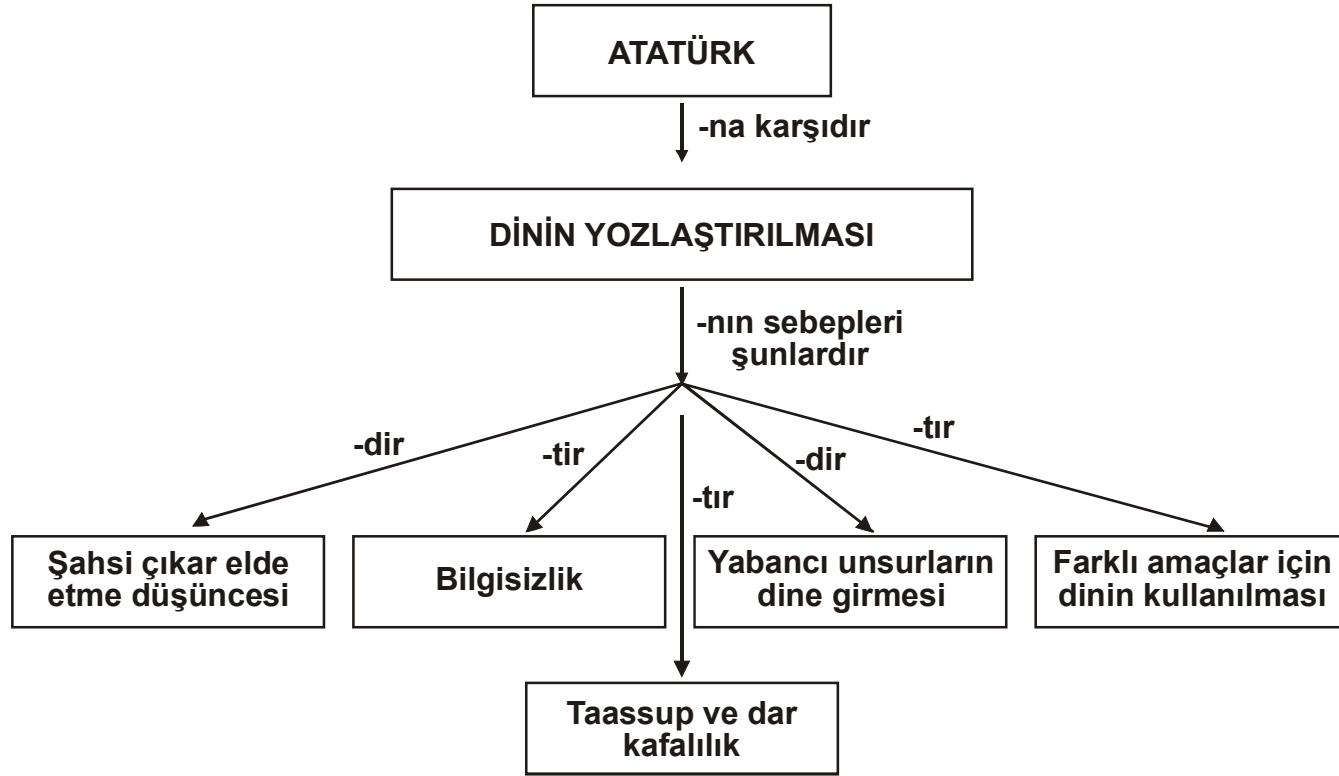
¹²⁴ Atatürk diyor ki, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1980, s.82.

¹²⁵ A.g.e., s.82.

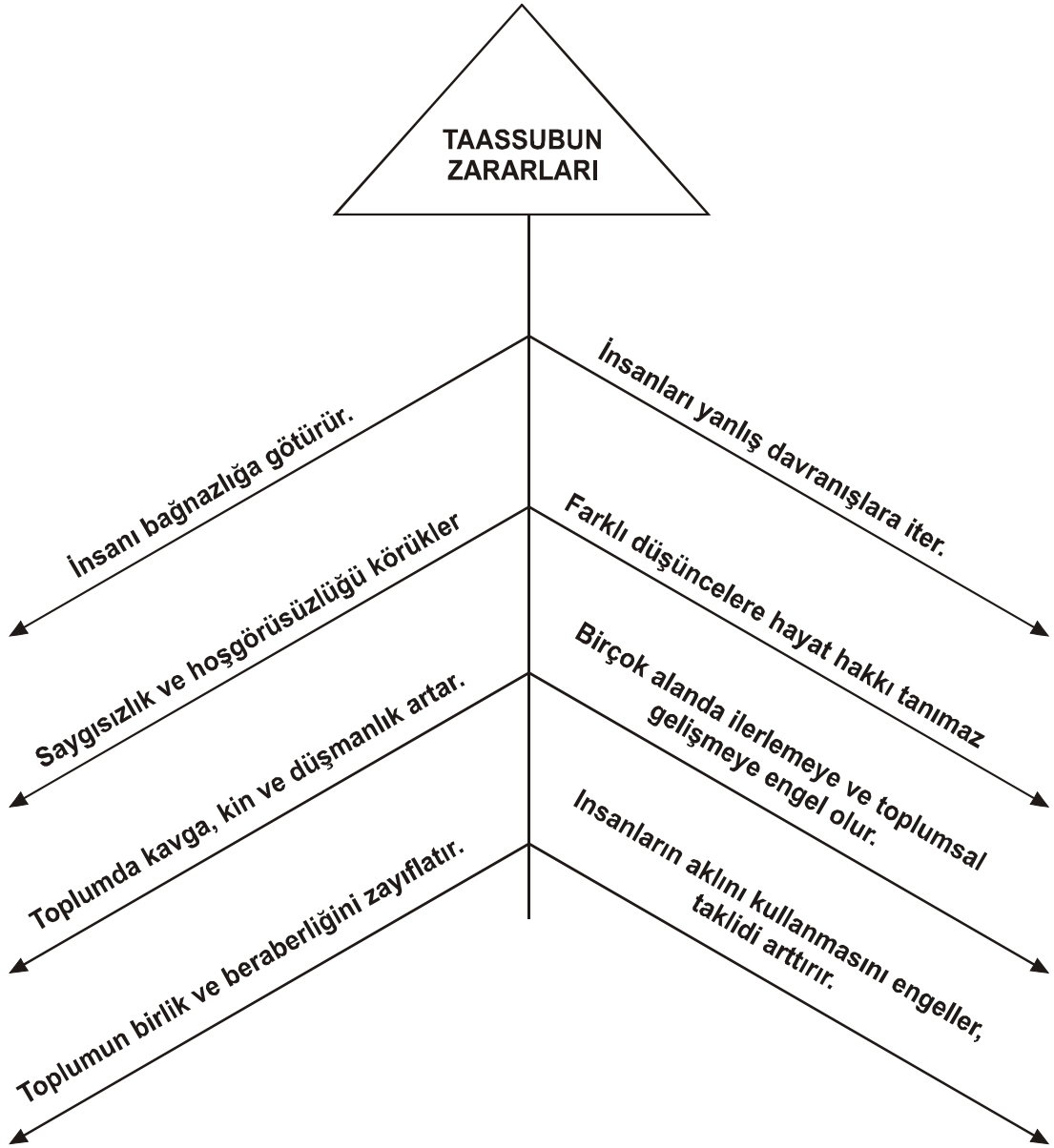
¹²⁶ Atatürkçülük: Atatürk’ün Görüş ve Direktifleri, Genel Kurmay Başkanlığı Basımevi, Ankara, 1982, s.139.

¹²⁷ Atatürkçülük, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1984, s.111.

¹²⁸ Atatürkçülük: Atatürk’ün Görüş ve Direktifleri, s.139.

- Atatürk'ün dinin yozlaştırılmasına karşı oluş nedenlerini gösteren kavram haritası.

-Taassubun zararlarını gösteren kavram haritası

“Onlara; Allah’ın indirdiğine uyun, denildiği zaman onlar, ‘Hayır! Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız.’ Dediler. Ya ataları birşey anlamamış, doğruyu da bulamamış idiysele?”¹²⁹

¹²⁹ Bakara, 2/170

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI

ATATÜRK'ÜN DİNE BAKIŞI

1.Yukarıda verilen kavram haritasında Atatürk'ün dine bakışını birer cümle halinde özetleyiniz.

2.Atatürk'ün dinin doğru anlaşılmasına verdiği önemi örneklendiriniz.

3.Taassubu tanımlayarak taassubun yol açacağı zararları maddeleyiniz.

ÜNİTE VII: İSLAM VE BİLİM ÜNİTESİ

ÜNİTE KAZANIMLARI

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Bilimin insan ürünü olduğuna örnekler verir.
2. İslâm'da doğru bilgiye akıl, vahiy ve duyularla ulaşılabilirliğini kavrar.
3. Din ve bilimin insanların mutluluğu için olduğunu fark eder.
4. İslâm'ın bilimi teşvik ettiğine örnekler verir.
5. İslâm'ın, sorunları çözmede ve doğru bilgi üretmede akıllı kullanmaya verdiği önemi kavrar.
6. İslâm'ı bilimsel yöntemlerle araştırmanın nasıl olacağını ve önemini vurgular.
7. İslâm Medeniyetinde eğitim kurumlarının tarihî süreç içerisindeki yerini ve önemini fark eder ve örneklandırır.
8. İslâm bilginlerinin din bilimlerinin yanı sıra sosyal, matematik ve fen bilimleri gibi alanlarda sağladığı katkıları örnek vererek açıklar.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

DÜŞÜNELİM

İslam dinine göre doğru bilgiye ulaşma yollarından kabul edilen vahyin önemini düşünelim.

İslam’ da akli kullanmaya ve evreni araştırmaya verilen önemi düşünelim.

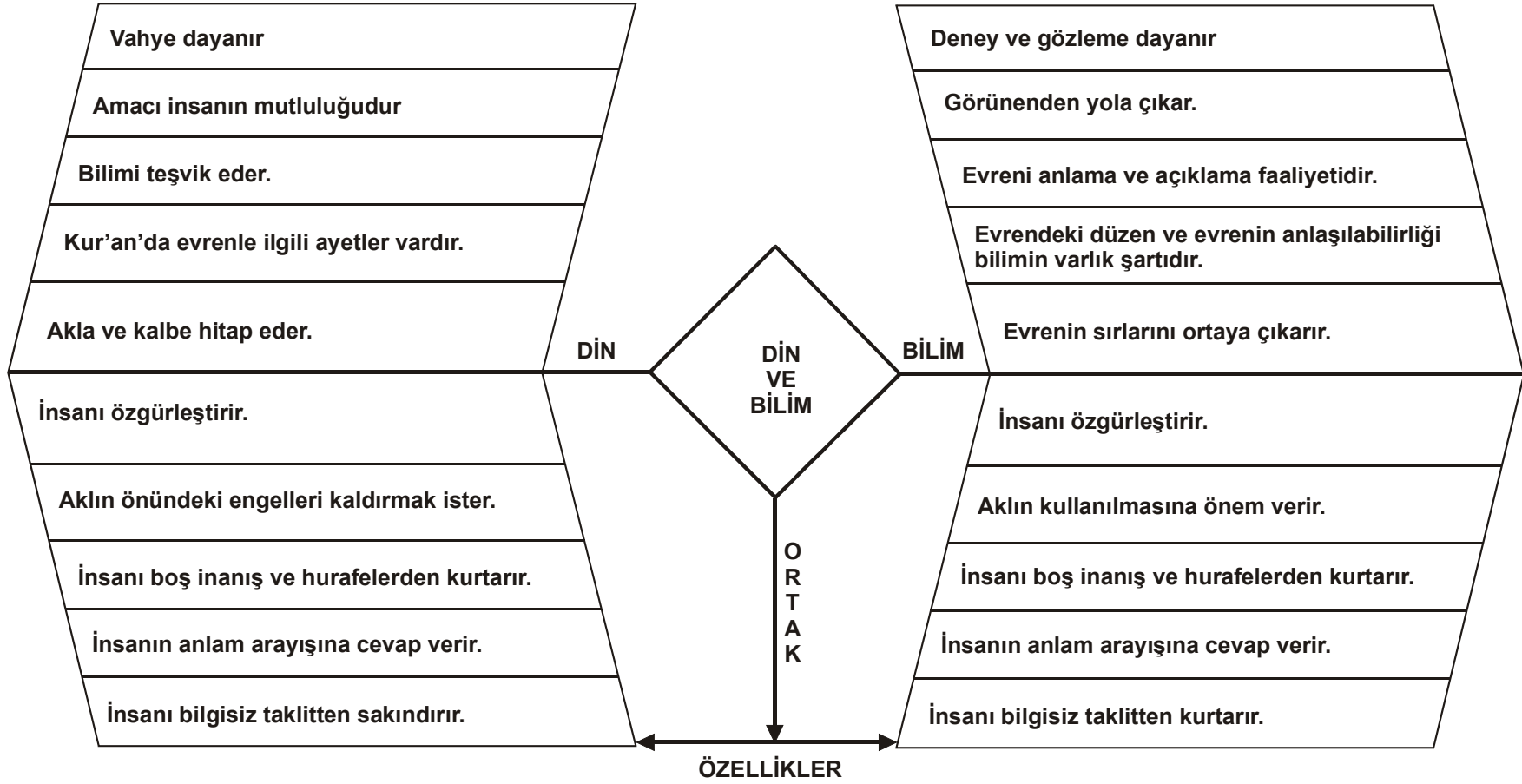
TARTIŞALIM

Din ile bilimin farklı ve benzer özelliklerinden yola çıkarak din ile bilimin ilişkisini tartışalım.

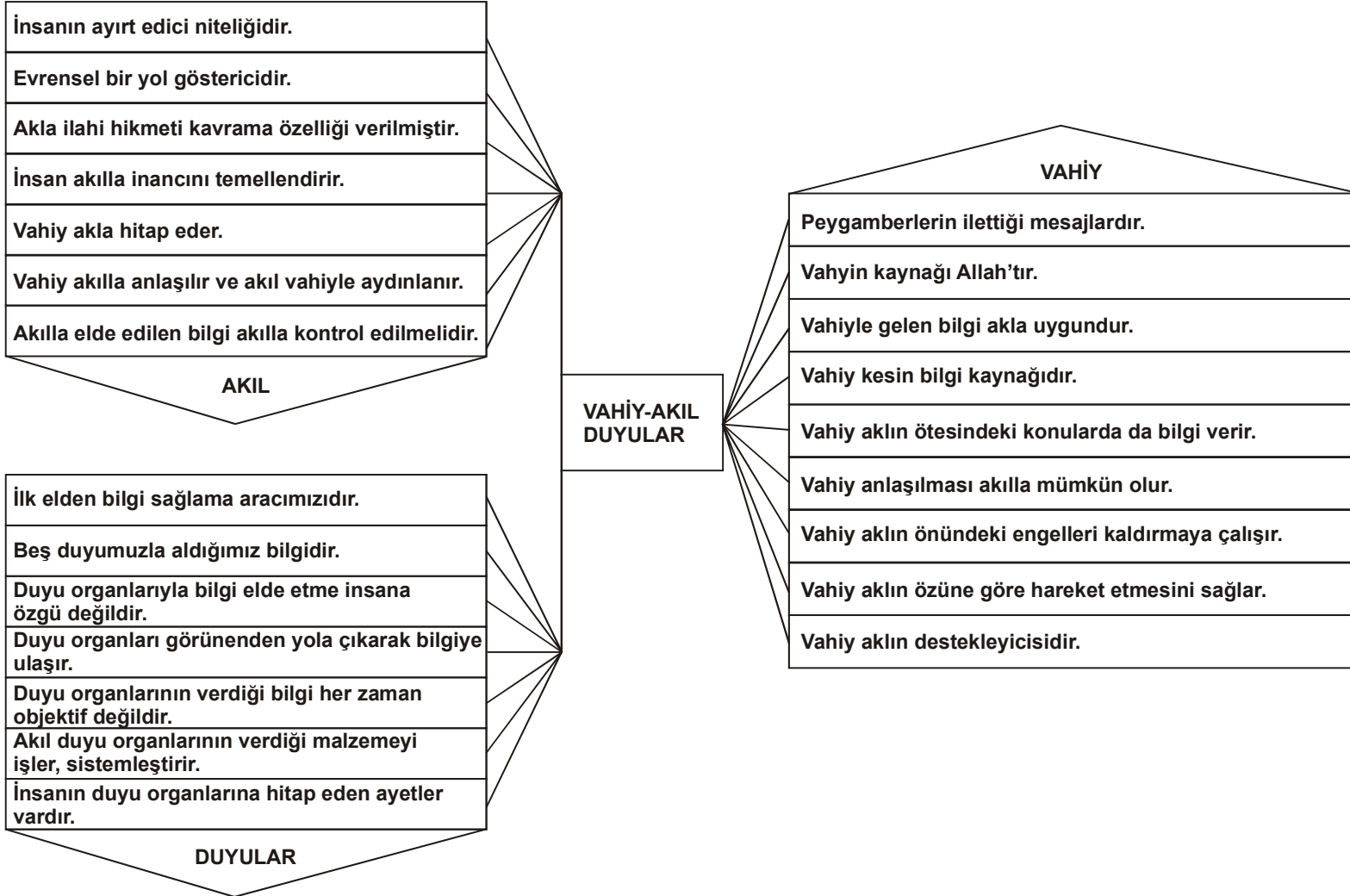
ARAŞTIRALIM

İslam bilginlerinin katkı sağladığı bilim dallarını ve yaptıkları çalışmaları araştıralım.

İslam medeniyetinde eğitim kurumlarının tarihi süreç içerisindeki gelişimini araştıralım.

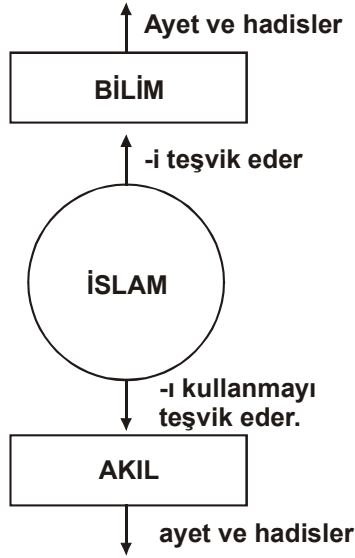

- Din-Bilim ilişkisini gösteren kavram haritası

-İslam dinine göre bilgi kaynaklarının özelliklerini ve bunların birbiriyle ilişkisini gösteren kavram haritası

“Göge bakmıyorlar mı, nasıl yükseltilmiştir! Dağlara bakmazlar mı, nasıl dikilmiştir!” Yerüzüne bakmıyorlar mı, nasıl yayılmıştır!” ¹³⁰
“Üstlerinde kanat çırparak uçan kuşlara bakmazlar mı?” ¹³¹
“Dünyayı isteyen bilime sarılsın, ahireti isteyen bilime (ilme) sarılsın, hem dünyayı hem ahireti isteyen yine bilime sarılsın” ¹³²

“...İşte biz ayetlerimizi, aklını kullanacak bir topluluk için böylece açıklıyoruz.”¹³³

“Ey Resulüm! Sana bu mübarek Kitap’ı ayetlerini düşünsünler ve aklı olanlar öğüt alsınlar diye indirdik.”¹³⁴

“Bir saat düşünmek, altmış yıl boyunca yapılan nafile ibadetten daha hayırlıdır.”¹³⁵

- İslamın aklı kullanmayı ve bilim teşvik ettiğini örneklendiren kavram haritası

¹³⁰ Gâşiye, 88/18-20

¹³¹ Mülk, 67/19

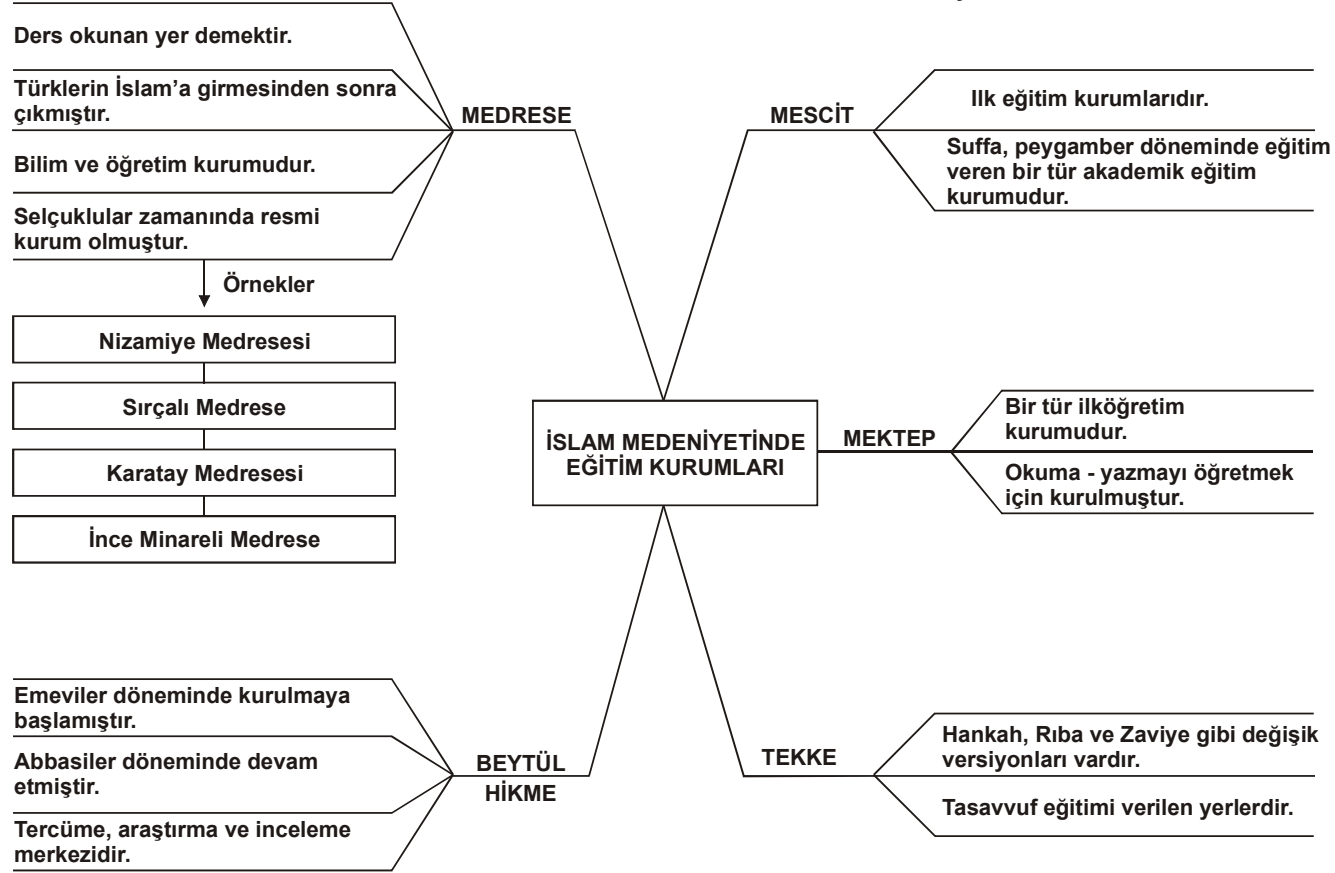
¹³² Tac, c.2, s.22

¹³³ Rum, 30/28

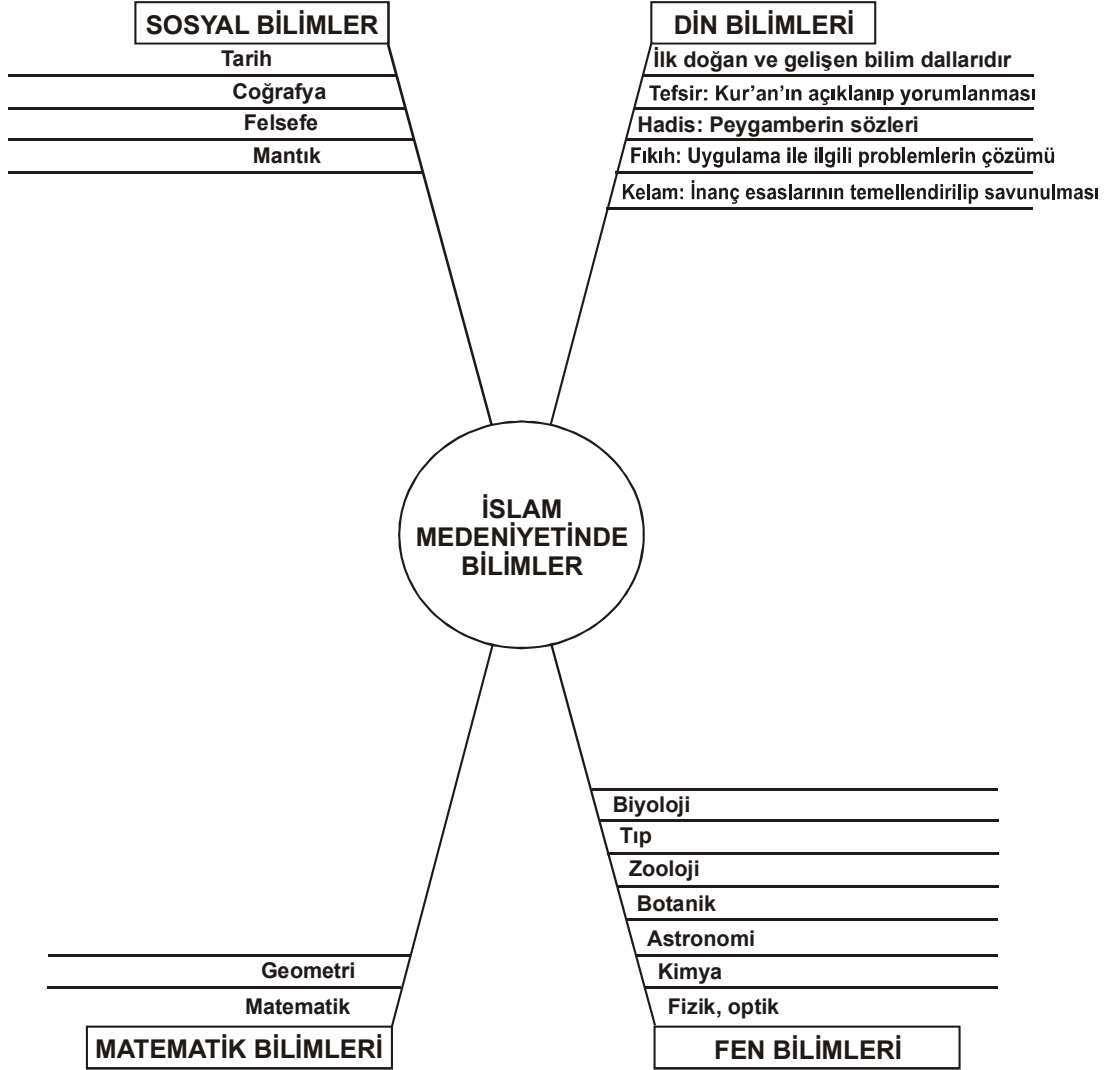
¹³⁴ Nahl, 16/44

¹³⁵ Aclunî, İsmail b. Muhammed, **Keşfü'l-Hafa**, Beyrut 1988, C.I, s.310.

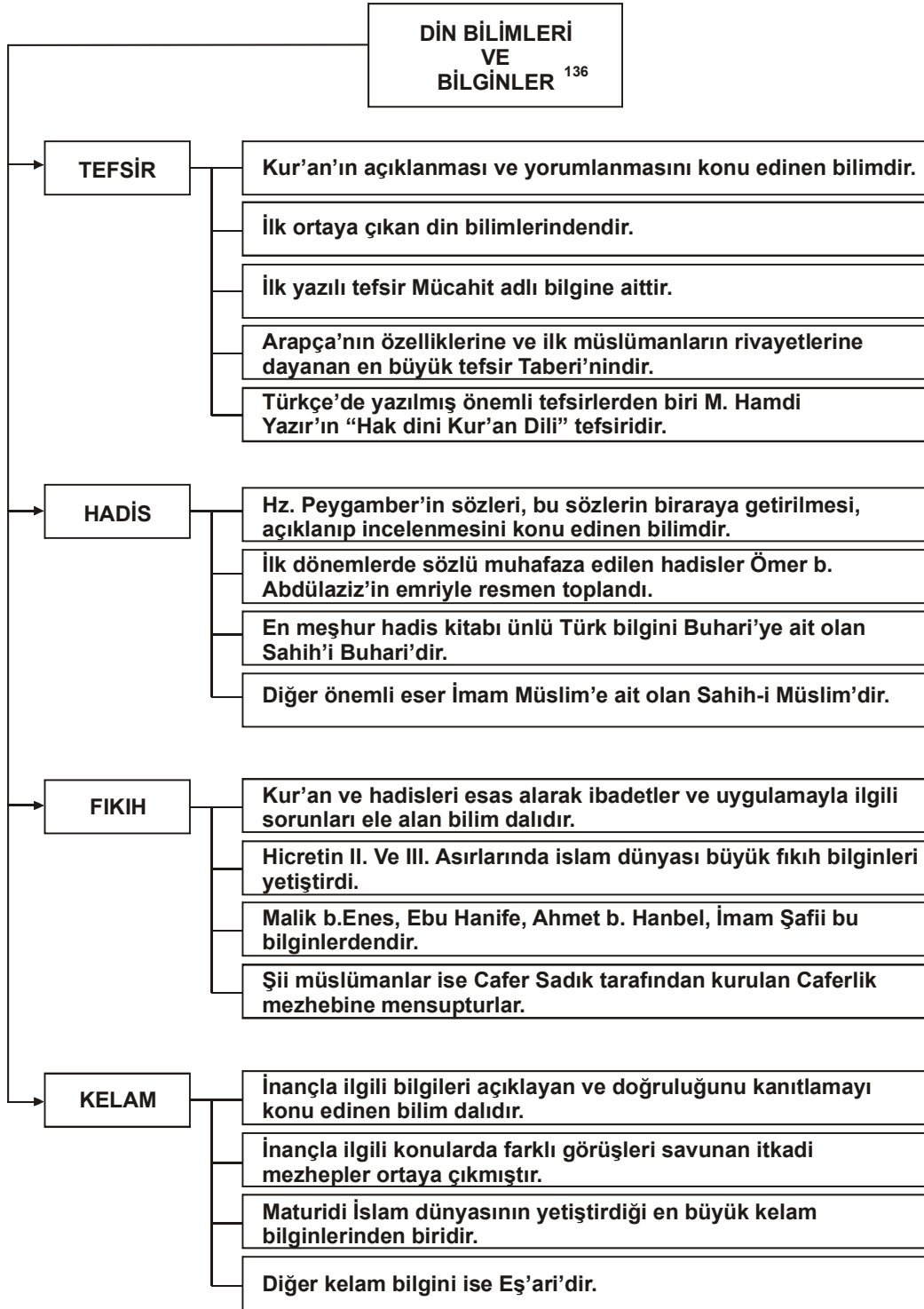
“Hala öğrenci misin?
-Günlerimin sonuna kadar öğrenci kalağımı umuyorum.”
Antony Chekhov

- İslam Medeniyeti'ndeki eğitimi kurumlarını gösteren kavram haritası

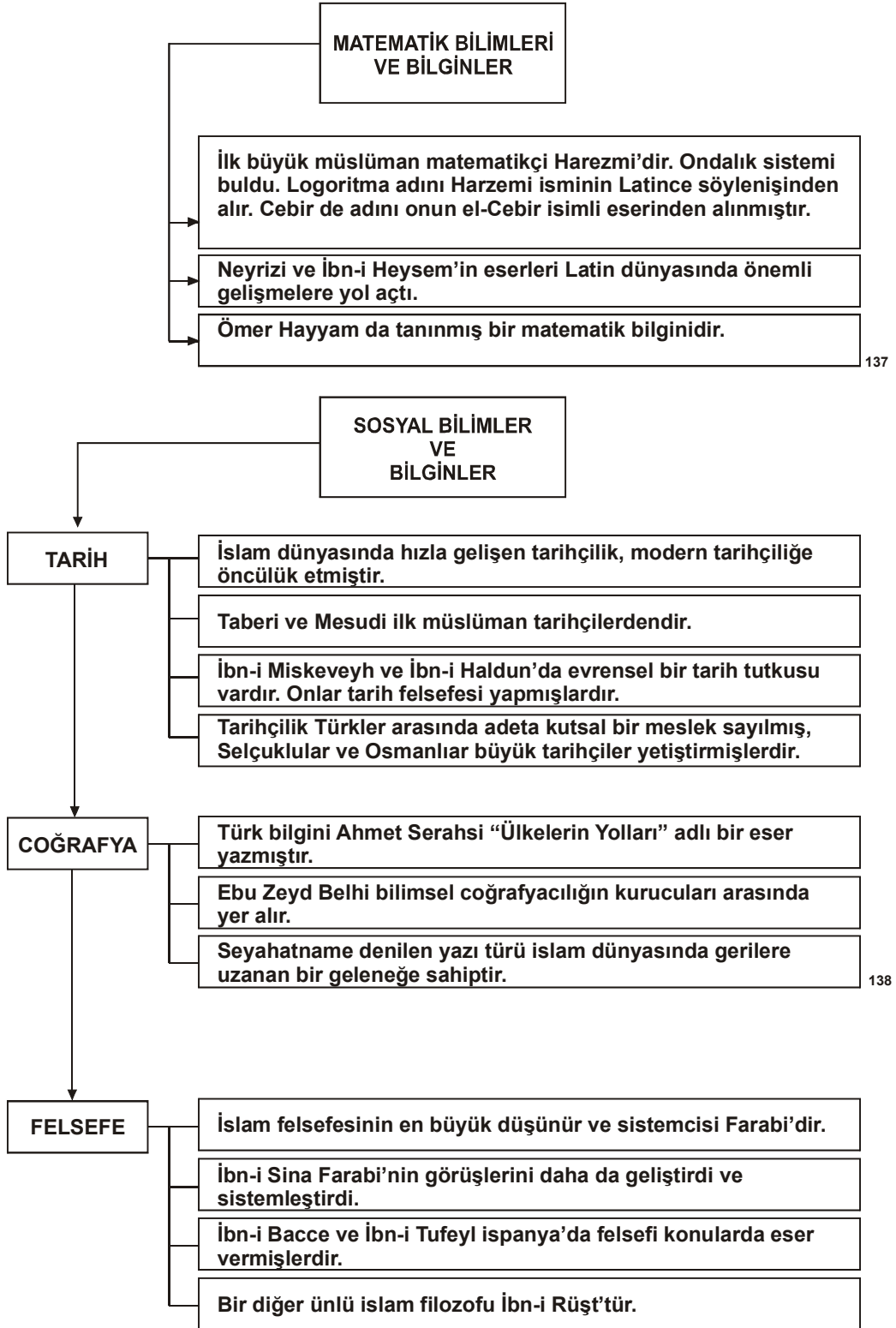

- İslam Medeniyetinde gelişen bilim dallarını gösteren kavram haritası

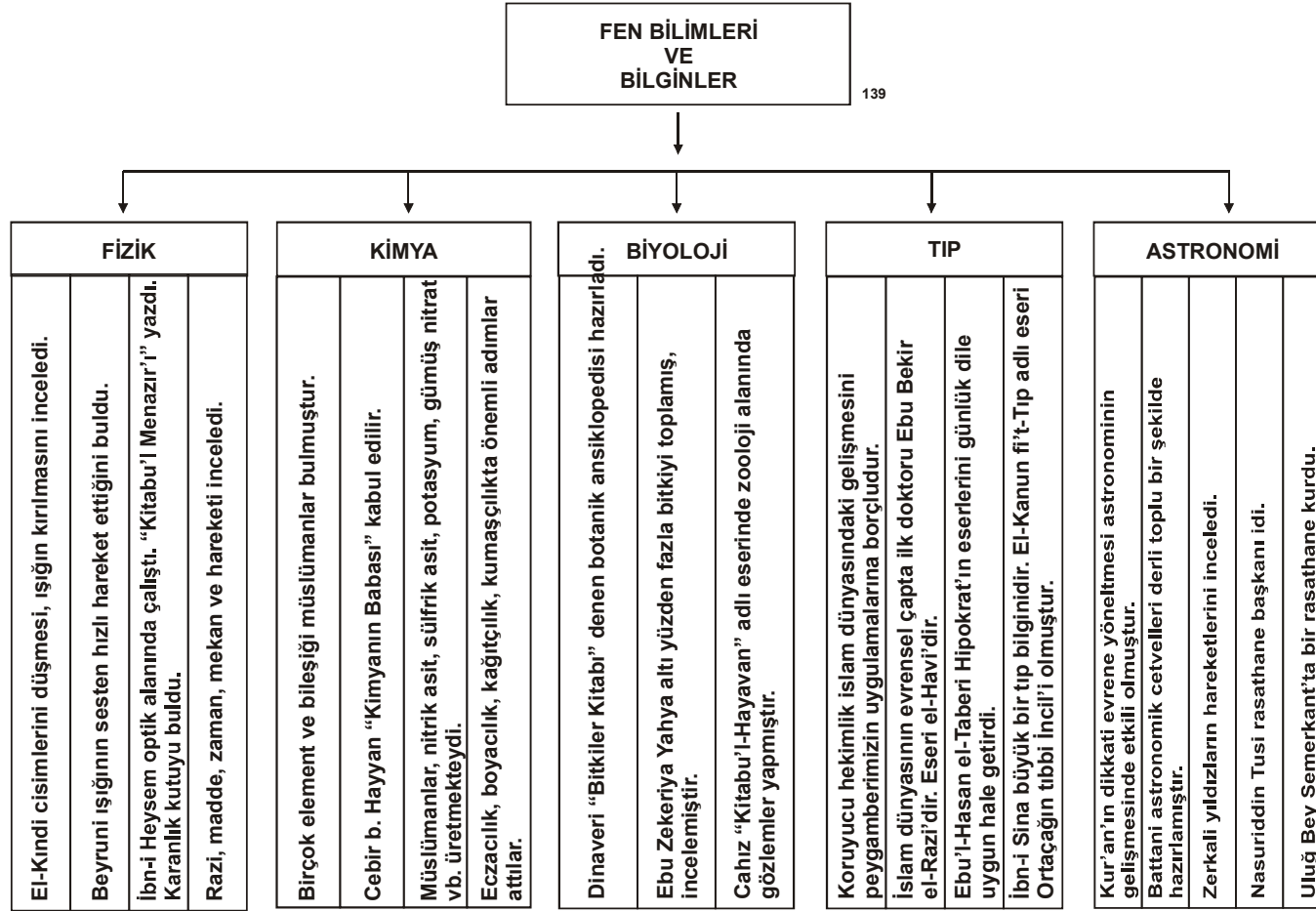

-İslam dünyasında gelişen din bilimlerini ve bu alanda hizmetleri olan din bilginlerini gösteren kavram haritası

¹³⁶ Aydın Mehmet, **Liseler için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi III**, Milli Eğitim Basımevi, Devlet Kitapları Dördüncü Baskı, İstanbul 2003, s.56-58

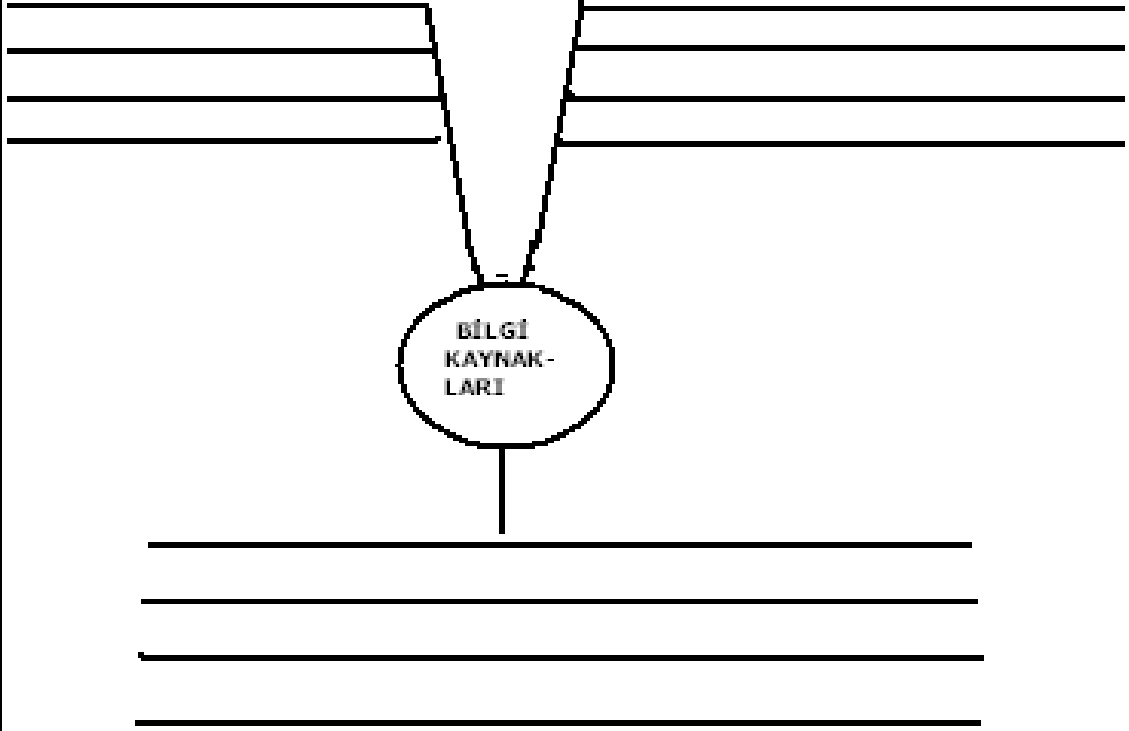
-İslam dünyasında matematik ve sosyal bilimler alanlarında hizmetleri olan müslüman bilginleri tanıtan kavram haritası

-İslam dünyasında fen bilimleri alanında hizmetleri bulunan müslüman bilgileri gösteren kavram haritası

¹³⁹ Mehmet Aydın, a.g.e., s.52-55.

ÖRNEK DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Yukarıda verilen kavram haritasında İslam’a göre bilgi kaynaklarını yazarak bu bilgi kaynaklarının üçer özelliğini yazınız.

2. İslamın evreni araştırmaya verdiği önemi örneklendiriniz.

3. Dinimiz, bizden düşünmemizi, araştırma yapmamızı, doğru ve gerekli olana ulaşmak için çaba sarf etmemizi, hiçbir şeye körü körüne inanmamamızı ister. Aynı zamanda bizi iyilik yapmaya, hoşgörülü olmaya, insanları sevmeye ve zor durumda olanlara yardım etmeye teşvik eder.

Yukarıdaki paragraftan çıkarılabilecek en doğru sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Din, insanın anlam arayışına cevaptır.
c) Din, insanların aklına ve kalbine hitap eder.

- b) Din, insanı özgürleştirir.
c) İslam, bilimi teşvik eder.

SONUÇ

Bu çalışma kavram haritası tekniğinin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde kullanımının nasıl sonuçlar oluşturacağı, ünite konuları için elverişlilik derecesinin ne olacağı ve dersleri daha verimli hale getirmede yeterli olup olamayacağı gibi hususlarda ön bilgi edinmeye yönelik yapılan, bir deneme çalışmasıdır.

Çalışma bitiminde ulaşılan sonuçlar özetle şöyledir:

Günlük hayatta yansıması ve uygulanabilirliği olan, somut ve pratik yönü ağır basan kavramlar, kavram haritası tekniği ile daha kolay gösterilmektedir. Ancak inanca dahil olan konular ve değerler gibi soyut nitelik taşıyan ve kavram içeriğini doldurmanın bilgi birikimi gerektirdiği konularda haritalaştırma biraz daha zor ve verimlilik yönünden düşük olmaktadır.

Öğrencinin bu tekniği kullanabilmesi için o konuyla ilgili sistemli bir bilgi kaynağına veya bilinçli bir yönlendirmeye ihtiyacı vardır. Özellikle konuyla ilgili ön bilgileri yetersizse veya yanlışsa öğrenci, bilgiyi nasıl sistemleştireceğini ve kavramlar arasındaki ilişkinin ne şekilde gösterileceğini belirlemede sıkıntıyla karşılaşmaktadır. Bunu yanı sıra bilgi eksikliklerini ve hataları görmede öğretmene ve öğrenciye geri bildirim sağlaması yönüyle kavram haritası anahtar rolü görmektedir.

Her ne kadar kavram haritası tekniği ve çizilecek konuyla ilgili bilgileri bazen yetersiz olsa da öğrenciler, kavram haritası oluşturmayı ve boş olarak kendilerine verilen şablonları doldurmayı ilgi çekici ve eğlenceli bulmaktadırlar. Öğrencilerin grup çalışmasıyla kavram haritaları hazırlamalarını istemek ve yaratıcı düşünciyi yansıtan kavram haritalarını sınıfın takdirine sunmak, öğretim sürecini çok daha özendirici ve teşvik edici yapmaktadır.

Kavram haritası çizme, yaratıcı düşünciyi ve problem çözme becerisini geliştirmekte, ezbere öğrenme yerine anlamlı öğrenmeyi desteklemektedir. Bu nedenle öğretime ayrılacak zamanın uygunluğuna ve konunun özelliğine göre bu teknikten faydalanmak, beraberinde olumlu ve verimli sonuçlar getirmektedir.

Konuların niteliğine göre hangi kavram haritası çeşidinin kullanılacağı değişmekte olup her konu, kendi özelliğine uygun bir kavram haritası çeşidini gerektirmektedir.

Kavram haritası tekniğinden değerlendirme sürecinde de faydalanılabilir. Ancak her öğrenci kendine özgü bir kavram haritası oluşturacağından değerlendirme esnasında güçlüklerle karşılaşlabilmektedir. Bu sebeple öğretmen tarafından hazırlanan kavram haritası şablonlarının öğrencilerce doldurulmasını istemek sorunu çözmektedir.

Sonuç olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde kavram haritalarından faydalanmak ve zaman zaman değerlendirme aracı olarak kullanmak, yaratıcı düşüncüyü ve problem çözme becerisini geliştirecek, ezbere öğrenme yerine anlamlı öğrenmeyi destekleyecek, hem öğrenci, hem de öğretmen açısından öğretim sürecini daha farklı ve ilginç hale getirecek, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin verimliliğini arttıracaktır.

BİBLİYOGRAFYA

ACLUNİ, İsmail b. Muhammed; *Keşfü'l-Hafa ve Müzil'ül-İlbas*, Beyrut 1988.

AKYÜREK, Süleyman; *Din Öğretiminde Kavram Öğretimi*, Dem Yayınları, İstanbul 2004.

AKYÜREK, Süleyman; *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Kavram Haritalarının Kullanımı*, Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (3), sf. 65-85, 2003.

Atatürkçülük (Birinci Kitap), Genel Kurmay Başkanlığı Basımevi, Ankara 1982.

Atatürkçülük (Üçüncü Kitap), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1984.

Atatürkçülük: Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri, Genel Kurmay Başkanlığı Basımevi, Ankara 1982.

Atatürk Diyor ki, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1980.

AYDIN, Ayhan; *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara 1999.

AYDIN, Mehmet; *Liseler İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi III*, Milli Eğitim Basımevi, Devlet Kitapları Dördüncü Baskı, İstanbul 2003.

AYDIN, Mehmet Zeki; *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yayın Dağıtım, İkinci Baskı, Ankara 2005.

BUHARİ, Muhammed b. İsmail; *el-Camiu's-Sahih*, İstanbul 1907.

CEVİZCİ, Ahmet; *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, Üçüncü Basım, İstanbul 1999.

EBU DAVUD; *Sünen*, Mısır trs.

EBU DAVUD; *Sünen*, el-Mektebü'l-İslamiyye, İstanbul trs.

ERDEN, Münire, Yasemin AKMAN; *Eğitim Psikolojisi (Gelişim-Öğrenme-Öğretme)*, Arkadaş Yayınevi, Beşinci Basım, Ankara 1997.

IBN MACE, Muhammed b. Yezid el-Kazvini, *Sünenü İbn Mace*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut trs.

İNAN, Afet; *Mustafa Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım*, İstanbul 1971.

KISAKÜREK, Necip Fazıl; *Çile*, Büyük Doğu Yayınları: 5, Elli İkinci Basım, İstanbul 2004.

KIZILER, Hamdi, Nihat KOÇAK; *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı Lise 1*, İpekyolu Yayıncılık, Ankara 2005.

KIZILER, Hamdi, Nihat KOÇAK; *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı Lise 2*, İpekyolu Yayıncılık, Ankara 2005.

Kitabı Mukaddes, Ohan Matbaacılık, İstanbul 1997.

Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali, Komisyon, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

Laiklik ve Atatürk'ün Laiklik Politikası, Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara 1980.

MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyin el-Kuşeyri b. el-Haccac; *Sahihu Müslim*, Daru'l-Kalem, Beyrut 1987.

ONAT, Hasan, Osman AYDINLI, Mahfuz SÖYLEMEZ; *Temel Dini Bilgiler*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Devlet Kitapları, İkinci Baskı, Ankara 2003.

Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1984.

SEYİDOĞLU, Halil; *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*, Kurtiş Matbaası, Geliştirilmiş Sekizinci Baskı, İstanbul 2000.

TAYLAN, Necip; *Mantık Tarihçesi Problemleri*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, No: 127, İstanbul 1996.

TİRMİZİ, Muhammed b. İsa; *Sünen*, Daru'l-Fikr, Mısır 1957.

TİRMİZİ, Muhammed b. İsa; *el-Camiu's-Sahih*, Beyrut 1987.

TOSUN, Cemal, Recai DOĞAN; *İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Kavram Haritaları*, PegemA Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara 2005.

PEKTAŞ, Pelin; *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Çoklu Zeka Uygulamaları-İlköğretim 4. -5. -6. -7. ve 8. Sınıflar İçin Öğretmen El Kitabı*, Ceceli Yayınları, Eğitim Dizisi-3, Dördüncü Baskı, Ankara 2004.

ÜLGEN, Gülten; *Kavram Geliştirme*, PegemA Yayınları, Üçüncü Baskı, Ankara 2001.

YAMANLAR, Emine; *Lise Psikoloji Ders Kitabı*, Devlet Kitapları Yayınları, İstanbul 2003.